

# REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2016. ESZTENDŐRE



REFORMÁTUS KALENDÁRIUM  
A 2016. ÉVRE



# REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2016. ÉVRE



KIADJA  
A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET



A kalendáriumot szerkesztette:

**Bereczki András**  
paptamási lelkipásztor

Korrektor:

**Wagner Erik**

Tördelőszerkesztő:

**Petrikó Ildikó**

A borítót fényképezte és tervezte:

**Szomor Attila**

Címlapon:

**A felújított Nagyvárad-újívárosi református templom**

Hátlapon:

**Életfa (mozaik), Hévézi Endre képzőművész alkotása  
a Zilah-Ligeti Református Óvodában**

# Aki látja a láthatatlant

Bár mindennapos belülről fakadó kérdésként érkezik hozzánk a hogyan, avagy miként folytassuk tovább életünk lépéseit, de annyira mélyen és komolyan kevészer, mint esztendő kezdetén. Olykor kíváncsiskodó érdeklődés veszi igénybe figyelmünket, máskor döntéshozatal előtt az érvek nehéz csatájában sürgetve hívnánk a választ. Alkalmanként megnyugvással fogadjuk adottságaink között a kínálkozó megoldást, időnként viszont türelmetlenül várjuk az érkezni óvatosságot.

A mindentudó Isten gyermeke is kerülhet kilátástalannak tűnő helyzetbe, hogyan kerülne akkor a kételkedő, vagy hitetlen ember egyenesen a vakság legsötétebb állapotába. Ilyen gyötrelmesen súlyos éjszakákat, avagy csak átmeneti kínos alkonyokat elszenvedőknek hallatszik, hogy vannak, akik látják a láthatatlant! Fényfogyaték idején, sűrűsödő szürkületben, éppen szakadék mélyén nézzünk Mózesre, mint jó példára, akiről a Zsidókhoz írt levél írja, hogy... „aki látja a láthatatlant” (Zsid 11,27). A halál völgyén többször megforduló, életveszélyes körülmények örvényében sodródó emberről mondja a Biblia, hogy a láthatatlant látja. Ebből a megállapításból megerősödik bennünk a Mózes személyiségének eddig is ismert nagysága, de ennyi ma nem elég. Meg kell erősödjön bennünk az a felismerés, hogy Isten hogyan akarja a mi személyiségünket is abba az irányba fejleszteni, ahol érzékelhető lesz a láthatatlan látása. Ez a tapasztalás nem válhat valamilyen hazudott emberfeletti tulajdonsággá, sokkal inkább a kiegyensúlyozott ember Istennel kapcsolatot tartó alázatos magatartásává. Ennek a magatartásnak letapintható jelei vannak, mint céltudatos szolgálat és építkező hit. Ki kell mondanunk, hogy a hívő értelem, és az értelmező hit, Isten gyermekének a legszebb ajándékai. Isten és a világ is elvárja, hogy tevőlegesen is éljük a láthatatlant látó embert. Az építkező szolgálat a hit és értelem talaján nem lehet semmit sem látó merengés, üres tekintet mögé elrejtett üresen hagyott szív sóvárgása. A szolgálat építőmunkája lendületesen szorgalmas és hálaadással haladó.

A Zsidókhoz írt levél Mózes hitét emlegetve megállapítja, hogy már szülei is élő hittel rendelkeztek. Ez az élő hit lett Mózes életének megmentője, amely a fáraó halálosztó üldözése idején is működött. Az esemény felidézése kétszeres áldással érkezik. A saját szüleink hite elevenedik meg előttünk, lehet csak egyetlen anyai ölelés, vagy egy apai könnycsepp kíséretében visszaköszönő emlékből, de feledhetetlenül. Másodszor, magunk szülői hite kerül Isten mérlegére. Emlékezhünk gyermekeinket segítő hívő döntéseinkre, ám előfordulhat

gyávaságunk kellemetlen felidézése. Nem maradhatunk kétségek között: a láthatatlant az látja, aki hittel vállalkozik, bizalommal munkálkodik a teremtető és gondviselő Úr árnyékában.

Mózes a fáraó „unokájaként” sem cserélte el a nemzetet, amelynek tagja lett a valóságban, nem tagadta meg a családot, ahonnan származott, ma azt mondanánk nem felejtette el, hogy honnan jött. Mennyi sorsromlásnak lehetünk szemtanúi olyanok esetén, akik valamilyen oknál fogva más nyelven kezdenek beszélni a családban, majd az ősöktől örökölt nevet is átírják, majd átfordítják, hogy végül az új gazdák népszámlálási adatait gazdagítsák. Mózes a rabság idején is vér szerinti rokonai között élt és értük vállalta az igazságtételt, amely után menekülni kényszerült. Ma, sokan előbb elmennek, majd később az otthoniakat elfelejtik. Valami marad az ősi kultúrából, amit nosztalgiából egy-két nemzedék már nem ápol, csupán kuriózumként elvisel, mert hát, ahány nyelvet beszélünk, annyi ember vagyunk! Nagyon nehéz a maradás, az elmenők többsége szenved is emiatt, de egy részük még mindig megfélemezett a Mózes példaadásáról. Midián földjén lenni és jövevényként megmaradni csak a hazatérés reményével lehet, de annak annyira erősnek kell lennie, hogy a csipkebokor lángjában Isten megjelenjen. Mózes megint látja a láthatatlant! Amikor a harmadik hazába kényszerülő vándor saruja a szent földön lekerült, elkezdődött (és csakis akkor!) a kiválasztottak megmentése, a nemzet életének új fejezete.

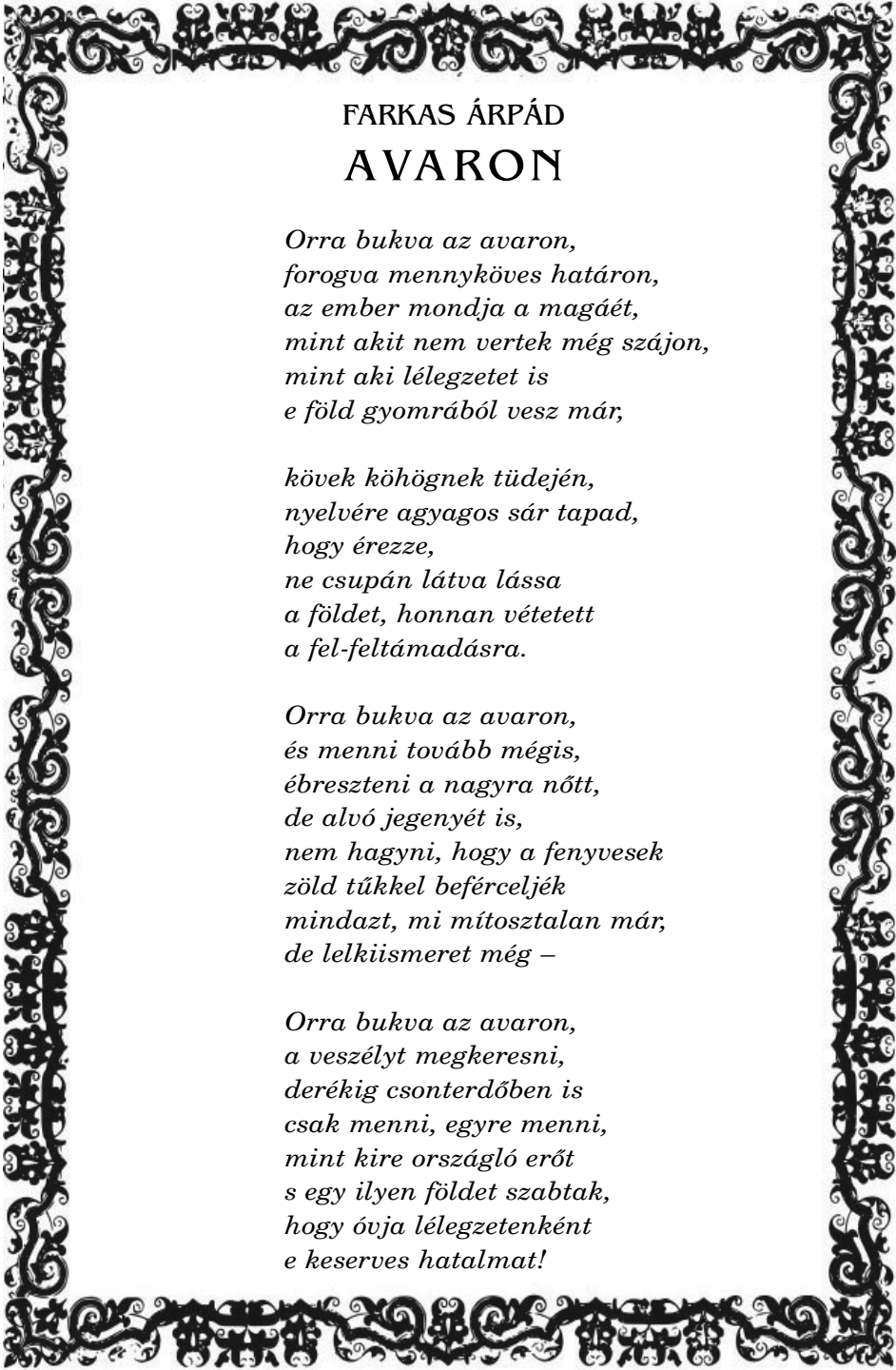
A vízből kihúzott visszatért a népét fogva tartó országba, hogy onnan a szülőföldre, azaz haza vezesse nemzetének következő nemzedékét. Mózes nem lehetett hős csak Istenével és hitével. Ezért Egyiptomnak is szakrális térré kellett változnia. Isten jelenlétének letagadhatatlan helyévé. A tizedik csapás elkerüli a kiválasztottak nemzetét, mert a bárány vérével megjelölt kapukon a pusztító nem léphetett be. A nép viszont kiléphetett a fogság jármából, mert a Vöröstengeter megnyílt előttük. Az addig láthatatlan láthatóvá lett, az addig elképzelhetetlen teljes valósággá vált.

Testvéreim! Elengedhetetlen a bolderabb jövedőnk elérése terén a láthatatlan látásának igénye, amit magunknak kell kérnünk a mindeneket látó Istentől a kegyelméből nekünk ígért új esztendőben.

Nagyváradon, 2016 első napján.

A békesség kötelékében!

CSÚRY ISTVÁN  
püspök



## FARKAS ÁRPÁD AVARON

*Orra bukva az avaron,  
forogva mennyköves határon,  
az ember mondja a magáét,  
mint akit nem vertek még szájon,  
mint aki lélegzetet is  
e föld gyomrából vesz már,*

*kövek köhögnek tüdején,  
nyelvére agyagos sár tapad,  
hogyan érezze,  
ne csupán látva lássa  
a földet, honnan vétetett  
a fel-feltámadásra.*

*Orra bukva az avaron,  
és menni tovább mégis,  
ébreszteni a nagyra nőtt,  
de alvó jegenyét is,  
nem hagyni, hogy a fenyvesek  
zöld tűkkel beférceljék  
mindazt, mi mítosztalan már,  
de lelkiismeret még –*

*Orra bukva az avaron,  
a veszélyt megkeresni,  
derékig csonterdőben is  
csak menni, egyre menni,  
mint kire országló erőt  
s egy ilyen földet szabtak,  
hogy óvja lélegzetenként  
e keserves hatalmat!*



# Január



BOLDOGASSZONY HAVA

|           |                |        |               |   |
|-----------|----------------|--------|---------------|---|
| 1 Péntek  | Újév, Fruzsina | Ézs 14 | Zsid 11,23–29 |   |
| 2 Szombat | Ábel, Ákos     | 15     | 11,30–40      | ☾ |

*Elvétellett a vígság és öröm a kertből, és a szőlőkben nem vígadnak és nem kiáltanak Ézs16,10*

|                   |                                |    |          |  |
|-------------------|--------------------------------|----|----------|--|
| 3 <b>Vasárnap</b> | Benjámin, Genovéa              | 16 | 12,1–3   |  |
| 4 Hétfő           | Angéla, Titusz, Leona          | 17 | 12,4–11  |  |
| 5 Kedd            | Simon, Árpád, Edvárd           | 18 | 12,12–17 |  |
| 6 Szerda          | Gáspár, Menyhért,<br>Boldizsár | 19 | 12,18–24 |  |
| 7 Csütörtök       | Attila, Etele, Ramóna          | 20 | 12,25–29 |  |
| 8 Péntek          | Gyöngyvér                      | 21 | 13,1–6   |  |
| 9 Szombat         | Marcell                        | 22 | 13,7–17  |  |

*Jajgassatok Tarsis hajói, mert erősségek elpusztítottak! Ézs 23,14*

|                    |                        |    |           |   |
|--------------------|------------------------|----|-----------|---|
| 10 <b>Vasárnap</b> | Melánia, Vilma, Vilmos | 23 | 13,18–25  | ● |
| 11 Hétfő           | Ágota, Baltazár, Barna | 24 | Mt 1,1–17 |   |
| 12 Kedd            | Ernő, Erna, Tatjana    | 25 | 1,18–25   |   |
| 13 Szerda          | Veronika, Vera         | 26 | 2,1–12    |   |
| 14 Csütörtök       | Bódog                  | 27 | 2,13–23   |   |
| 15 Péntek          | Lóránt, Loránd         | 28 | 3,1–12    |   |
| 16 Szombat         | Dániel, Gusztáv        | 29 | 3,13–17   | ☾ |

*Azért vár az Úr, hogy könyörüljön rajtatok. Ézs 30,18*

|                                  |                       |          |         |  |
|----------------------------------|-----------------------|----------|---------|--|
| 17 <b>Vasárnap</b>               | Antal, Antónia        | 30,1–18  | 4,1–11  |  |
| <b>ÖKUMENIKUS IMAHÉT KEZDETE</b> |                       |          |         |  |
| 18 Hétfő                         | Piroska               | 30,19–33 | 4,12–17 |  |
| 19 Kedd                          | Sára, Márió, Máriusz  | 31       | 4,18–22 |  |
| 20 Szerda                        | Fábián, Sebestyén     | 32       | 4,23–25 |  |
| 21 Csütörtök                     | Ágnes                 | 33       | 5,1–12  |  |
| 22 Péntek                        | Vince, Artúr, Dormand | 34       | 5,13–16 |  |
| 23 Szombat                       | Rajmund, Zelma, Emese | 35       | 5,17–26 |  |

*Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne paráználkodjál! Mt 5,27*

|                    |                        |    |         |   |
|--------------------|------------------------|----|---------|---|
| 24 <b>Vasárnap</b> | Timót, Henrik          | 36 | 5,27–32 | ○ |
| 25 Hétfő           | Pál, Bottyán           | 37 | 5,33–48 |   |
| 26 Kedd            | Vanda, Paula           | 38 | 6,1–4   |   |
| 27 Szerda          | Angelika, Angyalka     | 39 | 6,5–15  |   |
| 28 Csütörtök       | Károly, Karola, Tamás  | 40 | 6,16–24 |   |
| 29 Péntek          | Adél, Eta, Emőke, Léda | 41 | 6,25–34 |   |
| 30 Szombat         | Martina, Gerda, Noémi  | 42 | 7,1–5   |   |

*Mert aki kér, mind kap; és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyitják. 7,8*

|                    |                 |    |        |  |
|--------------------|-----------------|----|--------|--|
| 31 <b>Vasárnap</b> | Lehár, Marcella | 43 | 7,6–11 |  |
|--------------------|-----------------|----|--------|--|

## Feljegyzések

*Az Isten Igéjét komolyan vevő keresztyének minden évszázadban várták Krisztus visszajövetelét. A történelem egyik legnagyobb eseménye volt az Ő első Földre érkezése. A második eljövetele még jelentősebb lesz! „Vigyázzatok tehát, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok!” – mondta az Úr Jézus. Mt 25,13.*



# Február



BÖJTELŐ HAVA

|             |                       |        |            |   |
|-------------|-----------------------|--------|------------|---|
| 1 Hétfő     | Ignác, Virginia       | Ézs 44 | Mt 7,12–20 | ☾ |
| 2 Kedd      | Karolina, Apor, Aida  | 45     | 7,21–29    |   |
| 3 Szerda    | Balázs, Nimród        | 46     | 8,1–4      |   |
| 4 Csütörtök | Csenge, Ráhel         | 47     | 8,5–13     |   |
| 5 Péntek    | Ágota, Ingrid         | 48     | 8,14–27    |   |
| 6 Szombat   | Dorottya, Dóra, Dorka | 49     | 8,28–34    |   |

*Bízzál fiam! Megbocsáttattak néked a te bűneid.*

*Mt 9,2*

|                   |                      |    |          |   |
|-------------------|----------------------|----|----------|---|
| <b>7 Vasárnap</b> | Tódor, Rómeó         | 50 | 9,1–8    |   |
| 8 Hétfő           | Aranka, Jutocsa      | 51 | 9,9–13   | ● |
| 9 Kedd            | Abigél, Alex         | 52 | 9,14–26  |   |
| 10 Szerda         | Elvira               | 53 | 9,27–38  |   |
| 11 Csütörtök      | Bertold, Dezső       | 54 | 10       |   |
| 12 Péntek         | Lídia, Livia         | 55 | 11,1–19  |   |
| 13 Szombat        | Levente, Ella, Linda | 56 | 11,20–24 |   |

*Mert az én igám gyönyörűséges, és az én terhem könnyű.*

*Mt 11,30*

|                      |                         |         |          |   |
|----------------------|-------------------------|---------|----------|---|
| <b>14 Vasárnap</b>   | Bálint, Valentin        | 57      | 11,25–30 |   |
| <b>BÖJTŐVÁSÁRNAP</b> |                         |         |          |   |
| 15 Hétfő             | Kolos, Kenese, Georgina | 58      | 12,1–8   | ☾ |
| 16 Kedd              | Julianna, Lilla, Samu   | 59      | 12,9–21  |   |
| 17 Szerda            | Donát                   | 60      | 12,22–37 |   |
| 18 Csütörtök         | Zenkő, Bernadett        | 61      | 12,38–50 |   |
| 19 Péntek            | Zsuzsanna               | 62      | 13,1–23  |   |
| 20 Szombat           | Aladár, Álmos           | 63,1–14 | 13,24–30 |   |

*Hasonlatos a mennyeknek országa a mustármaghoz.*

*Mt 13,31*

|                    |                        |             |          |   |
|--------------------|------------------------|-------------|----------|---|
| <b>21 Vasárnap</b> | Eleonóra, Norina       | 63,15–64,11 | 13,31–35 |   |
| 22 Hétfő           | Gerzson, Zétény        | 65,1–7      | 13,36–43 | ○ |
| 23 Kedd            | Alfréd, Mirtill        | 65,8–25     | 13,44–52 |   |
| 24 Szerda          | Mátyás, Jázmin, Eunike | 66          | 13,53–58 |   |
| 25 Csütörtök       | Géza, Alexander        | JSir 1,1–6  | 14,1–12  |   |
| 26 Péntek          | Edina                  | 1,7–22      | 14,13–21 |   |
| 27 Szombat         | Ákos, Bátor            | 2,1–10      | 14,22–36 |   |

*Az éjszaka negyedik részében pedig hozzájuk méne Jézus,  
a tengeren járván. Mt 14,25*

|                    |          |         |          |  |
|--------------------|----------|---------|----------|--|
| <b>28 Vasárnap</b> | Elemér   | 2,11–22 | 15,1–20  |  |
| 29 Hétfő           | SZÖKŐNAP | 3,1–33  | 15,21–28 |  |

## Feljegyzések

*Gondoskodjatok arról, hogy akivel találkoztok, boldogabb legyen a veletek való együttlélt után, mint amilyen előtte volt. (Teréz anya)*





# Március

BÖJTMÁS HAVA



|             |                       |              |               |
|-------------|-----------------------|--------------|---------------|
| 1 Kedd      | Albin, Albina, Gyopár | JSir 3,34–48 | Mt 15,29–39 ☾ |
| 2 Szerda    | Lujza, Dalma          | 3,49–66      | 16,1–12       |
| 3 Csütörtök | Kornélia, Nelli       | 4,1–11       | 16,13–28      |
| 4 Péntek    | Kázmér, Zorán         | 4,12–22      | 17,1–13       |
| 5 Szombat   | Adorján, Adrián       | 5,1–7        | 17,14–27      |

*És aki egy ilyen kis gyermeket befogad az én nevemben, engem fogad be. Mt 18, 5*

|                   |                  |         |            |
|-------------------|------------------|---------|------------|
| 6 <b>Vasárnap</b> | Inez, Leonóra    | 5,8–22  | 18,1–20    |
| 7 Hétfő           | Tamás, Tomaj     | Dán 1   | 18,21–35   |
| 8 Kedd            | Zoltán           | 2,1–23  | 19,1–15    |
| 9 Szerda          | Franciska, Fanni | 2,24–49 | 19,16–30 ● |
| 10 Csütörtök      | Ildikó, Melissza | 3,1–25  | 20,1–19    |
| 11 Péntek         | Szilárd, Borsika | 3,26–33 | 20,20–34   |
| 12 Szombat        | Gergely, Gergő   | 4,1–14  | 21,1–22    |

*Szemeimet az égbe emelém, és az én értelmem visszajöve, és áldám a felséges Istent. Dán 4, 31*

|                    |                            |         |            |
|--------------------|----------------------------|---------|------------|
| 13 <b>Vasárnap</b> | Krisztián, Ajtony          | 4,15–34 | 21,23–46   |
| 14 Hétfő           | Matild, Tilda              | 5,1–7   | 22,1–22    |
| 15 <b>Kedd</b>     | Kristóf, Perenna, Lukrécia | 5,8–6,1 | 22,23–46 ☾ |

## NEMZETI ÜNNEP

|              |                               |         |            |
|--------------|-------------------------------|---------|------------|
| 16 Szerda    | Henrietta, Vidor, Lujza       | 6,2–18  | 23,1–36    |
| 17 Csütörtök | Gertrúd, Patrik               | 6,19–29 | 23,37–24,2 |
| 18 Péntek    | Sándor, Ede                   | 7,1–14  | 24,3–22    |
| 19 Szombat   | József, Bánk, Józsa, Jozefina | 7,15–28 | 24,23–51   |

*Éjjélkor pedig kiáltás lón: Ímhol jó a vőlegény! Jőjjetek elébe! Mt 25, 6*

|                      |                                   |           |           |
|----------------------|-----------------------------------|-----------|-----------|
| 20 <b>Vasárnap</b>   | Koppány, Klaudia, Alexa           | 8,1–14    | 25,1–13   |
| 21 Hétfő             | Benedek, Bencze, Benett, Napsugár | 8,15–27   | 25,14–30  |
| 22 Kedd              | Izolda, Beáta, Lea                | 9,1–19    | 25,31–46  |
| 23 Szerda            | Emőke, Botond                     | 9,20–27   | 26,1–46 ○ |
| 24 Csütörtök         | Gábor, Karina                     | 10,1–11,1 | 26,47–75  |
| 25 <b>Nagypéntek</b> | Irén, Írisz, Csillag              | 11,2–20   | 27,1–56   |
| 26 Szombat           | Emánuel, Larissza                 | 11,21–45  | 27,57–66  |

*És gyorsan eltávozván a sírtól félelemmel és nagy örömmel, futnak vala, hogy megmondják az ő tanítványainak. Mt 28, 8*

|                          |                         |           |             |
|--------------------------|-------------------------|-----------|-------------|
| 27 <b>Húsvétvasárnap</b> | Hajnalka, Hajnal, Alpár | 12,1–4    | 28,1–10     |
| 28 <b>Húsvéthétfő</b>    | Gedeon, Johanna         | 12,5–13   | 28,11–20    |
| 29 <b>Kedd</b>           | Augusztá, Jónás, Márk   | Jel 1,1–8 | 5Móz 1,1–33 |
| 30 Szerda                | Zalán, Amadé            | 1,9–20    | 1,34–46     |
| 31 Csütörtök             | Árpád, Benő, Benjámin   | 2,1–7     | 2,1–25 ☾    |

## *Feljegyzések*

*Az a baj a világban, hogy az erő nem igazságos, és az igazságnak nincs ereje.  
(Blaise Pascal)*



# Április



SZENT GYÖRGY HAVA

|           |      |            |              |
|-----------|------|------------|--------------|
| 1 Péntek  | Hugó | Jel 2,8–11 | 5Móz 2,26–37 |
| 2 Szombat | Áron | 2,12–17    | 3            |

*Ti pedig, akik ragaszkodtatok az Úrhoz, a ti Istenetekhez, mindnyájan éltek e napig. 5Móz 4,4*

|                   |                           |         |         |
|-------------------|---------------------------|---------|---------|
| 3 <b>Vasárnap</b> | Buda, Richárd, Keresztély | 2,18–29 | 4,1–24  |
| 4 Hétfő           | Csaba, Ambrus, Izidor     | 3,1–6   | 4,25–49 |
| 5 Kedd            | Vince, Kocsárd            | 3,7–13  | 5,1–21  |
| 6 Szerda          | Vilmos, Bíborka, Rúben    | 3,14–22 | 5,22–33 |
| 7 Csütörtök       | Ármin, Orsolya, Armand    | 4       | 6       |
| 8 Péntek          | Dénes, Zselyke            | 5,1–10  | 7       |
| 9 Szombat         | Erhard, Dusán, Döme       | 5,11–14 | 8       |

*És mikor felnyitotta a negyedik pecsétet, hallám a negyedik lelkes állat szavát, amely ezt mondja vala: Jőjj és lásd. Jel 6,7*

|                    |                        |        |          |
|--------------------|------------------------|--------|----------|
| 10 <b>Vasárnap</b> | Zsolt                  | 6,1–8  | 9        |
| 11 Hétfő           | Leó, Ilma, Szaniszló   | 6,9–17 | 10       |
| 12 Kedd            | Gyula                  | 7,1–8  | 11       |
| 13 Szerda          | Ida                    | 7,9–17 | 12,1–19  |
| 14 Csütörtök       | Tibor, Tiborc          | 8,1–6  | 12,20–31 |
| 15 Péntek          | Emese, Tas, Anasztázia | 8,7–13 | 13       |
| 16 Szombat         | Csongor, Bernadett     | 9,1–12 | 14       |

*A hetedik esztendő végén elengedést mívelj. 5Móz 15,1*

|                    |                 |          |    |
|--------------------|-----------------|----------|----|
| 17 <b>Vasárnap</b> | Klára, Rudolf   | 9,13–21  | 15 |
| 18 Hétfő           | Andrea, Ilma    | 10,1–7   | 16 |
| 19 Kedd            | Emma, Kocsárd   | 10,8–11  | 17 |
| 20 Szerda          | Tivadar, Odett  | 11,1–14  | 18 |
| 21 Csütörtök       | Konrád, Zsombor | 11,15–19 | 19 |
| 22 Péntek          | Csilla, Noémi   | 12       | 20 |
| 23 Szombat         | Béla            | 13,1–10  | 21 |

*Ha új házat építesz, házfedeledre korlátot csinálj, hogy vérrel ne terheld a te házatod, ha valaki leesik arról. 5Móz 22, 8*

|                    |                           |          |            |
|--------------------|---------------------------|----------|------------|
| 24 <b>Vasárnap</b> | György, Györgyi, Debóra   | 13,11–18 | 22,1–12    |
| 25 Hétfő           | Márk, Márkus, Kevin, Keán | 14,1–13  | 22,13–23,1 |
| 26 Kedd            | Ervin, Boglárka           | 14,14–20 | 23,2–26    |
| 27 Szerda          | Zita, Gyöngyvér, Pintyő   | 15       | 24         |
| 28 Csütörtök       | Valéria, Nimród           | 16       | 25         |
| 29 Péntek          | Péter, Tihamér            | 17       | 26         |
| 30 Szombat         | Katalin, Kitty, Kata      | 18       | 27         |

## *Feljegyzések*

*Ha gazemberekkel soha nem akarsz vitába keveredni,  
akkor tegyél némasági fogadalmat!*



# Május

PÜNKÖSD HAVA



*Dicsérjétek a mi Istenünket mindnyájan ő szolgálai, akik félték őt, kicsinyek és nagyok! Jel 19,5*

|                                |                 |             |              |
|--------------------------------|-----------------|-------------|--------------|
| <b>1 Vasárnap</b>              | Jakab, Fülöp    | Jel 19,1–10 | 5Móz 28,1–26 |
| <b>AZ ÉDESANYÁK VASÁRNAPJA</b> |                 |             |              |
| 2 Hétfő                        | Zsigmond, Zoé   | 19,11–21    | 28,27–48     |
| 3 Kedd                         | Irma, Tímea     | 20,1–6      | 28,49–69     |
| 4 Szerda                       | Mónika, Flórián | 20,7–15     | 29           |
| <b>5 Csütörtök</b>             | Irén, Györgyi   | 21,1–8      | 30           |

**MENNYBEMENETEL**

|           |                      |         |          |   |
|-----------|----------------------|---------|----------|---|
| 6 Péntek  | Ivett, Frida, Tamara | 21,9–27 | 31,1–13  | ● |
| 7 Szombat | Gizella, Bendegúz    | 22,1–7  | 31,14–30 |   |

*Be ne pecsételd e könyv prófétálásának beszédeit, mert az idő közel van. Jel 22, 10*

|                   |                       |           |            |   |
|-------------------|-----------------------|-----------|------------|---|
| <b>8 Vasárnap</b> | Mihály                | 22,8–21   | 32,1–25    |   |
| 9 Hétfő           | Gergely, Gerő         | Júd 1–7   | 32,26–52   |   |
| 10 Kedd           | Ármin, Pálma, Mira    | 8–13      | 33         |   |
| 11 Szerda         | Albert, Imola, Ferenc | 14–19     | 34         |   |
| 12 Csütörtök      | Pongrácz, György      | 20–25     | Bír 1,1–15 |   |
| 13 Péntek         | Szervác               | 1Pt 1,1–9 | 1,16–36    | ☺ |
| 14 Szombat        | Bonifác               | 1,10–12   | 2          |   |

*Lelketeket az igazság iránt való engedelmisségben képmutatás nélkül való atyafiúi szeretetre tisztítván meg a Lélek által. 1Pét1, 22*

|                          |                          |         |         |   |
|--------------------------|--------------------------|---------|---------|---|
| <b>15 Pünkösdszombat</b> | Zsófia, Denissza, Izsák  | 1,13–21 | 3       |   |
| <b>16 Pünkösdhétfő</b>   | Mózes, Botond            | 1,22–25 | 4,1–16  |   |
| <b>17 Kedd</b>           | Andor, Ede, Paszkál      | 2,1–12  | 4,17–24 |   |
| 18 Szerda                | Erik, Alexandra, Szandra | 2,13–17 | 5       |   |
| 19 Csütörtök             | Ivó, Milán, Buda         | 2,18–25 | 6,1–24  |   |
| 20 Péntek                | Bernát, Hanna, Felícia   | 3,1–7   | 6,25–40 |   |
| 21 Szombat               | Konstantin               | 3,8–17  | 7       | ○ |

*Mert Krisztus is szenvedett egyszer a bűnökért, mint igaz a nem igazakért, hogy minket Istenhez vezéreljen. 1Pét 3,18*

|                                         |                 |            |          |  |
|-----------------------------------------|-----------------|------------|----------|--|
| <b>22 Szentháromságvasárnap</b>         | Júlia, Rita     | 3,18–22    | 8,1–23   |  |
| <b>A MAGYAR REFORMÁTUS EGYSÉG NAPJA</b> |                 |            |          |  |
| 23 Hétfő                                | Dezső, Vanessza | 4,1–11     | 8,24–35  |  |
| 24 Kedd                                 | Eszter, Eliza   | 4,12–19    | 9,1–21   |  |
| 25 Szerda                               | Orbán           | 5          | 9,22–57  |  |
| 26 Csütörtök                            | Fülöp, Evelin   | 2Pt 1,1–11 | 10       |  |
| 27 Péntek                               | Hella           | 1,12–21    | 11,1–28  |  |
| 28 Szombat                              | Emil, Csanád    | 2          | 11,29–40 |  |

*Az utolsó időben csúfolkodók támadnak, akik saját kívánságaik szerint járnak. 2Pét 3, 3*

|                    |                        |         |    |   |
|--------------------|------------------------|---------|----|---|
| <b>29 Vasárnap</b> | Magdolna               | 3,1–7   | 12 | ☾ |
| 30 Hétfő           | Janka, Zsanett, Nándor | 3,8–13  | 13 |   |
| 31 Kedd            | Angéla, Angyalka       | 3,14–18 | 14 |   |

## *Feljegyzések*

*„A természet hatalmas, az ember parányi. Ezért aztán az ember léte attól függ, milyen kapcsolatot tud teremteni a természettel, mennyire érti meg, és hogyan használja fel erőit saját hasznára.” (Szent-Györgyi Albert)*



# Június



SZENT IVÁN HAVA

|             |                         |           |          |
|-------------|-------------------------|-----------|----------|
| 1 Szerda    | Csenge, Tünde, Kund     | Lk 1,1–25 | Bír 15   |
| 2 Csütörtök | Anita, Kármén           | 1,26–38   | 16,1–21  |
| 3 Péntek    | Klotild, Kevin, Cecília | 1,39–56   | 16,22–31 |
| 4 Szombat   | Bulcsú                  | 1,57–80   | 17       |

*Menjete el békességgel; a ti útatok, amelyen jártok, az Úr előtt van. Bír 18, 6*

|                   |                         |         |          |   |
|-------------------|-------------------------|---------|----------|---|
| <b>5 Vasárnap</b> | Fatime, Ferdinánd, Kund | 2,1–20  | 18       | ● |
| 6 Hétfő           | Norbert, János, Cintia  | 2,21–40 | 19,1–21  |   |
| 7 Kedd            | Róbert, Roberta         | 2,41–52 | 19,22–30 |   |
| 8 Szerda          | Medárd, Zaránd          | 3,1–20  | 20,1–28  |   |
| 9 Csütörtök       | Félix, Annabella        | 3,21–38 | 20,29–48 |   |
| 10 Péntek         | Margit, Gréta           | 4,1–13  | 21       |   |
| 11 Szombat        | Barnabás, Barna         | 4,14–30 | 1Krón 1  |   |

*Egyéb városoknak is hirdetnem kell nékem az Istennek országát; mert azért küldtettem. Lk 4, 43*

|                    |                      |         |         |   |
|--------------------|----------------------|---------|---------|---|
| <b>12 Vasárnap</b> | Villő, Józsa, Sebők  | 4,31–44 | 2       | ) |
| 13 Hétfő           | Antal, Anett, Tóbiás | 5,1–16  | 3       |   |
| 14 Kedd            | Vazul, Herta         | 5,17–26 | 4       |   |
| 15 Szerda          | Zója, Jolán, Vid     | 5,27–39 | 5,1–22  |   |
| 16 Csütörtök       | Jusztin, Arany       | 6,1–11  | 5,23–41 |   |
| 17 Péntek          | Laura, Alida         | 6,12–19 | 6       |   |
| 18 Szombat         | Arnold, Levente      | 6,20–36 | 7       |   |

*Ne ítéljetek és nem ítéltettek; ne kárhoztassatok és nem kárhoztattok; megbocsássatok, néktek is megbocsáttatik. Lk 6, 37*

|                    |                      |         |          |   |
|--------------------|----------------------|---------|----------|---|
| <b>19 Vasárnap</b> | Gyárfás              | 6,37–49 | 8        |   |
| 20 Hétfő           | Rafael, Dina, Keve   | 7,1–17  | 9        | ○ |
| 21 Kedd            | Alajos, Leila        | 7,18–35 | 10       |   |
| 22 Szerda          | Bóbita, Paulina      | 7,36–50 | 11,1–9   |   |
| 23 Csütörtök       | Zoltán, Édua, Jázmin | 8,1–15  | 11,10–47 |   |
| 24 Szerda          | Iván                 | 8,16–25 | 12,1–23  |   |
| 25 Szombat         | Vilmos, Maxim        | 8,26–39 | 12,24–41 |   |

*Jézus pedig mikor ezt hallotta, felele néki, mondván: Ne félj; csak higgy, és megtartatik. Lk 8, 50*

|                    |                    |         |          |   |
|--------------------|--------------------|---------|----------|---|
| <b>26 Vasárnap</b> | János, Pál, Iringó | 8,40–56 | 13       |   |
| 27 Hétfő           | László             | 9,1–17  | 14       | ☾ |
| 28 Kedd            | Irén, Levente      | 9,18–27 | 15,1–15  |   |
| 29 Szerda          | Péter, Pál         | 9,28–36 | 15,16–29 |   |
| 30 Csütörtök       | Pál, Tihamér       | 9,37–50 | 16,1–7   |   |

## *Feljegyzések*

*„A természetben nincsenek sem jutalmak sem büntetések:  
következmények vannak.”  
(Robert Ingersoll)*





# Július

JAKAB HAVA



|           |                   |            |               |
|-----------|-------------------|------------|---------------|
| 1 Péntek  | Annamária, Renáta | Lk 9,51–62 | 1Krón 16,8–43 |
| 2 Szombat | Ottó, Ottokár     | 10,1–20    | 17,1–15       |

*De egy a szükséges dolog: és Mária a jobb részt választotta, mely el nem vétetik ő tőle. Lk 10, 42*

|                   |                             |          |            |
|-------------------|-----------------------------|----------|------------|
| 3 <b>Vasárnap</b> | Kornél, Soma                | 10,21–42 | 17,16–27   |
| 4 Hétfő           | Berta, Ulrik, Babett        | 11,1–13  | 18         |
| 5 Kedd            | Emese, Sarolta, Liza        | 11,14–32 | 19         |
| 6 Szerda          | Ézsaiás, Melitta, Csaba     | 11,33–54 | 20         |
| 7 Csütörtök       | Apollónia, Cirill, Apolka   | 12,1–12  | 21,1–13    |
| 8 Péntek          | Teréz, Ellák, Edgár, Kilián | 12,13–32 | 21,14–22,1 |
| 9 Szombat         | Lukrécia, Marina, Vera      | 12,33–40 | 22,2–19    |

*És mi dolog, hogy ti magatoktól is meg nem ítéletek, mi az igaz? Lk 12, 57*

|                    |                       |          |          |
|--------------------|-----------------------|----------|----------|
| 10 <b>Vasárnap</b> | Amália, Alma          | 12,41–59 | 23       |
| 11 Hétfő           | Lili, Lilla, Nóra     | 13,1–21  | 24,1–19  |
| 12 Kedd            | Izabella, Dalma       | 13,22–35 | 24,20–31 |
| 13 Szerda          | Jenő                  | 14,1–14  | 25       |
| 14 Csütörtök       | Örs, Stella           | 14,15–35 | 26,1–19  |
| 15 Péntek          | Jolán, Henrik, Roland | 15,1–10  | 26,20–32 |
| 16 Szombat         | Valter, Enikő         | 15,11–32 | 27,1–15  |

*Aki hű a kevesen, a sokon is hű az; és aki a kevesen hamis, a sokon is hamis az. Lk 16, 10*

|                    |                           |          |              |
|--------------------|---------------------------|----------|--------------|
| 17 <b>Vasárnap</b> | Endre, Elek               | 16,1–12  | 27,16–34     |
| 18 Hétfő           | Frigyes, Kamill, Cecília  | 16,13–18 | 28,1–10      |
| 19 Kedd            | Emília, Esztella, Rubinka | 16,19–31 | 28,11–21     |
| 20 Szerda          | Illés, Éliás              | 17,1–10  | 29,1–9       |
| 21 Csütörtök       | Dániel, Daniella, Léna    | 17,11–19 | 29,10–19     |
| 22 Péntek          | Mária-Magdolna, Magda     | 17,20–37 | 29,20–30     |
| 23 Szombat         | Lenke, Brigitta           | 18,1–8   | 2Krón 1,1–17 |

*Engedjétek, hogy a kis gyermekek én hozzám jöjjenek, és ne tiltsátok el őket; mert ilyeneké az Istennek országa. Lk 18, 16*

|                    |                           |          |          |
|--------------------|---------------------------|----------|----------|
| 24 <b>Vasárnap</b> | Kinga, Kincső, Csenge     | 18,9–17  | 1,18–2,9 |
| 25 Hétfő           | Kristóf, Jakab, Jákób     | 18,18–27 | 2,10–17  |
| 26 Kedd            | Anna, Panna, Anett, Anikó | 18,28–34 | 3        |
| 27 Szerda          | Olga, Liliána, Györk      | 18,35–43 | 4        |
| 28 Csütörtök       | Szabolcs, Alina, Ince     | 19,1–10  | 5        |
| 29 Péntek          | Márta, Flóra, Bea         | 19,11–27 | 6,1–11   |
| 30 Szombat         | Judit, Xénia              | 19,28–40 | 6,12–42  |

*Meg van írva: Az én házam imádságnak háza; ti pedig azt latroknak barlangjává tettétek. Lk 19, 46*

|                    |                      |          |        |
|--------------------|----------------------|----------|--------|
| 31 <b>Vasárnap</b> | Ernő, Oszkár, Heléna | 19,41–48 | 7,1–10 |
|--------------------|----------------------|----------|--------|

## *Feljegyzések*

*„A Kozmosz csodálatos elrendezése és harmóniája csak egy mindenható és mindentudó lény tervében születhetett meg. Ez mindörökké a legnagyobb felismerésem.” (Isaac Newton)*



# Augusztus



KISASSZONY HAVA

|             |                             |           |               |
|-------------|-----------------------------|-----------|---------------|
| 1 Hétfő     | Boglárka, Boglár            | Lk 20,1–8 | 2Krón 7,11–22 |
| 2 Kedd      | Lehel, Özséb                | 20,9–19   | 8,1–11 ●      |
| 3 Szerda    | Hermina, Kira, Tea          | 20,20–26  | 8,12–18       |
| 4 Csütörtök | Domonkos, Dominik, Dominika | 20,27–40  | 9,1–12        |
| 5 Péntek    | Krisztina, Zita             | 20,41–47  | 9,13–31       |
| 6 Szombat   | Berta, Bettina              | 21,1–4    | 10            |

*Ezekből, amiket láttok, jőnek napok, melyekben kő kövön nem marad,  
mely le nem romboltatnék. Lk 21, 6*

|              |                          |          |          |
|--------------|--------------------------|----------|----------|
| 7 Vasárnap   | Ibolya, Arabella         | 21,5–19  | 11       |
| 8 Hétfő      | László, Eszmeralda       | 21,20–24 | 12       |
| 9 Kedd       | Emőd                     | 21,25–33 | 13,1–12  |
| 10 Szerda    | Lőrinc, Bianka           | 21,34–38 | 13,13–23 |
| 11 Csütörtök | Zsuzsanna, Tiborc, Tibor | 22,1–6   | 14       |
| 12 Péntek    | Klára, Letícia           | 22,7–13  | 15 ☽     |
| 13 Szombat   | Csongor, Ipoly           | 22,14–23 | 16       |

*Támadá pedig köztük versengés is, hogy ki tekinthető köztük nagyobbnak. Lk 22, 24*

|              |                       |          |           |
|--------------|-----------------------|----------|-----------|
| 14 Vasárnap  | Marcell, Maximilián   | 22,24–30 | 17        |
| 15 Hétfő     | Mária, Marina         | 22,31–38 | 18,1–27   |
| 16 Kedd      | Ábris, Ábrahám, Rókus | 22,39–46 | 18,28–34  |
| 17 Szerda    | Jácint, Arika, Réka   | 22,47–53 | 19        |
| 18 Csütörtök | Ilona, Ilka           | 22,54–65 | 20,1–19 ○ |
| 19 Péntek    | Huba                  | 22,66–71 | 20,20–37  |
| 20 Szombat   | István, Vajk          | 23,1–5   | 21,1–11   |

ÁLLAMALAPÍTÁS ÜNNEPE

*Ott állanak vala pedig a főpapok és az írástudók, teljes igyekezettel vádolván őt. Lk 23, 10*

|              |                        |          |           |
|--------------|------------------------|----------|-----------|
| 21 Vasárnap  | Sámuel, Hajnal         | 23,6–12  | 21,12–20  |
| 22 Hétfő     | Menyhért, Mirjam       | 23,13–25 | 22        |
| 23 Kedd      | Bence, Fülöp, Szidónia | 23,26–31 | 23,1–15   |
| 24 Szerda    | Bertalan, Jonathán     | 23,32–38 | 23,16–21  |
| 25 Csütörtök | Lajos, Patrícia        | 23,39–43 | 24,1–14 ☾ |
| 26 Péntek    | Endre, Izsó, Tália     | 23,44–49 | 24,15–27  |
| 27 Szombat   | Gáspár, Zoárd          | 23,50–56 | 25,1–16   |

*És a követ a sírról elhengerítve találák. Lk 24, 2*

|             |                |         |          |
|-------------|----------------|---------|----------|
| 28 Vasárnap | Ágoston, Mózes | 24,1–12 | 25,17–28 |
|-------------|----------------|---------|----------|

ÚJKENYÉR ÜNNEPE

|           |                        |          |          |
|-----------|------------------------|----------|----------|
| 29 Hétfő  | Erna, Beatrix, Szabina | 24,13–27 | 26,1–15  |
| 30 Kedd   | Rózsa, Róza            | 24,28–35 | 26,16–23 |
| 31 Szerda | Erika, Bella, Hanga    | 24,36–49 | 27       |

## *Feljegyzések*

*„Rejtsétek el egymás hibáit, hogy Krisztus is  
elrejtse a tieiteket!”  
(Hészükhaszta József)*

# Szeptember

SZENT MIHÁLY HAVA

|             |                         |             |                 |
|-------------|-------------------------|-------------|-----------------|
| 1 Csütörtök | Egyed, Egon             | Lk 24,50–53 | 2Krón 28,1–15 ● |
| 2 Péntek    | Rebeka, Töhötöm, Dorina | Ef 1,1–14   | 28,16–27        |
| 3 Szombat   | Hilda, Szende           | 1,15–23     | 29,1–19         |

*És az ő királyságának első esztendejében, az első hónapban kinyitá az Úr házának ajtait,  
és azokat megújíttatá. 2Krón 29, 3*

|             |                 |         |            |
|-------------|-----------------|---------|------------|
| 4 Vasárnap  | Rozália         | 2,1–10  | 29,20–36   |
| 5 Hétfő     | Viktor, Lőrinc  | 2,11–22 | 30,1–20    |
| 6 Kedd      | Ida, Zakariás   | 3,1–13  | 30,21–27   |
| 7 Szerda    | Regina, Ivor    | 3,14–21 | 31         |
| 8 Csütörtök | Mária, Adrienn  | 4,1–16  | 32,1–23    |
| 9 Péntek    | Ádám            | 4,17–32 | 32,24–33 ☽ |
| 10 Szombat  | Nikolett, Hunor | 5,1–15  | 33,1–10    |

*Áron is megvegyétek az alkalmazhatóságot, mert a napok gonoszok. Ef 5, 16*

|              |                         |         |            |
|--------------|-------------------------|---------|------------|
| 11 Vasárnap  | Teodóra, Igor, Radakund | 5,16–17 | 33,11–25   |
| 12 Hétfő     | Mária, Guidó            | 5,18–20 | 34,1–13    |
| 13 Kedd      | Kornél, Ludovika        | 5,21–33 | 34,14–28   |
| 14 Szerda    | Szeréna, Roxána         | 6,1–4   | 34,29–33   |
| 15 Csütörtök | Enikő, Melitta          | 6,5–9   | 35,1–19    |
| 16 Péntek    | Edit, Ditta             | 6,10–24 | 35,20–27 ○ |
| 17 Szombat   | Zsófia, Hildegárd       | 2Jn     | 36,1–10    |

*Aki jót cselekszik, az Istentől van; aki pedig rosszat cselekszik, nem látta az Istent. 3Ján 10*

|              |                            |         |            |
|--------------|----------------------------|---------|------------|
| 18 Vasárnap  | Diána                      | 3Jn     | 36,11–23   |
| 19 Hétfő     | Vilma, Hajnalka            | Ezsd 1  | Róm 1,1–15 |
| 20 Kedd      | Friderika                  | 2,1–35  | 1,16–32    |
| 21 Szerda    | Máté, Mirella, Ilka        | 2,36–70 | 2,1–10     |
| 22 Csütörtök | Móric, Mór                 | 3,1–7   | 2,11–16    |
| 23 Péntek    | Tekla, Áldó, Lina, Líviusz | 3,8–13  | 2,17–29 ☾  |
| 24 Szombat   | Gellért, Mercédesz         | 4,1–16  | 3,1–20     |

*Azt tartjuk tehát, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül. Róm 3, 28*

|              |                           |         |         |
|--------------|---------------------------|---------|---------|
| 25 Vasárnap  | Eufrozina, Kleofás, Kende | 4,17–24 | 3,21–31 |
| 26 Hétfő     | Jusztina                  | 5,1–5   | 4,1–12  |
| 27 Kedd      | Adalbert, Albert          | 5,6–17  | 4,13–25 |
| 28 Szerda    | Vencel                    | 6,1–12  | 5,1–11  |
| 29 Csütörtök | Mihály                    | 6,13–22 | 5,12–21 |
| 30 Péntek    | Jeromos, Médea            | 7,1–10  | 6,1–11  |

## *Feljegyzések*

*„A világ egy veszélyes hely, nem azok miatt,  
akik gonoszságokat követnek el, hanem azok  
miatt, akik ezt tétlenül nézik.”  
(Albert Einstein)*



# Október



MINDENSZENT HAVA

1 Szombat Malvin, Malvina

Ezsd 7,11–26 Róm 6,12–23 ●

*En pedig élttem régen a törvény nélkül: de ama parancsolatnak eljöveteleével felelevenedék a bűn. Róm 7,9*

**2 Vasárnap** Petra 7,27–28 7,1–13

3 Hétfő Helga, Jozefa 8,1–23 7,14–25

4 Kedd Ferenc, Edvin, Damarisz 8,24–36 8,1–17

5 Szerda Attila, Aurél, Ete 9,1–9 8,18–30

**6 Csütörtök** Brúnó, Kadosa, Renáta 9,10–15 8,31–39

NEMZETI GYÁSZNAP

7 Péntek Amália 10,1–9 9,1–13

8 Szombat Koppány, Etelka, Magor 10,10–44 9,14–33

*Mert szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk pedig vallást az idvességre. Róm 10,10*

**9 Vasárnap** Dénes Neh 1 10,1–13 D

10 Hétfő Gedeon, Bendegúz 2 10,14–21

11 Kedd Brigitta, Gitta 3 11,1–16

12 Szerda Miksa 4 11,17–24

13 Csütörtök Kálmán, Edgár, Ede 5 11,25–36

14 Péntek Helén, Heléna, Livia 6,1–14 12,1–8

15 Szombat Teréz, Terézia 6,15–7,3 12,9–21

*Mert szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk pedig vallást az idvességre. Róm 10,10*

**16 Vasárnap** Gál, Aurélia 7,4–38 13,1–7 O

17 Hétfő Hedvig, Hédi, Szilamér 7,39–72 13,8–14

18 Kedd Lukács 8 14,1–12

19 Szerda Nándor 9 14,13–23

20 Csütörtök Irén, Iringó, Vendel 10 15,1–13

21 Péntek Orsolya, Orsika 11 15,14–33

22 Szombat Előd, Korina 12 16,1–16 C

*A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme mindnyájan ti veletek. Róm 16,24*

**23 Vasárnap** Gyöngyi, Gyöngyvér 13 16,17–27

NEMZETI ÜNNEP

24 Hétfő Salamon, Ruben Énekek 1 2Kor 1,1–11

25 Kedd Blanka, Bianka 2 1,12–22

26 Szerda Dömötör, Amanda 3 1,23–2,4

27 Csütörtök Szabina, Szabrina 4 2,5–11

28 Péntek Simon, Szimonetta, Taddeus 5 2,12–17

29 Szombat Melinda, Nárcisz 6 3,1–3

*Az Úr pedig a Lélek; és ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság. 2Kor 3,17*

**30 Vasárnap** Alfonz, Kolos 7 3,4–18 ●

**31 Hétfő** Farkas 8 4,1–6

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE

## *Feljegyzések*

*„Ha a szegények szenvedését nem  
a természet törvényei okozzák, hanem  
a mi intézményeink, nagy a mi bűnünk.”  
(Charles Darwin)*





# November



## SZENT ANDRÁS HAVA

|             |                 |            |             |
|-------------|-----------------|------------|-------------|
| 1 Kedd      | Marianna, Itala | Eszk 1,1–9 | 2Kor 4,7–18 |
| 2 Szerda    | Achilles        | 1,10–22    | 5,1–15      |
| 3 Csütörtök | Győző, Hubert   | 2,1–18     | 5,16–21     |
| 4 Péntek    | Károly, Karola  | 2,19–23    | 6,1–10      |
| 5 Szombat   | Imre, Tétény    | 3          | 6,11–13     |

*És leszek néktek Atyátok, és ti lesztek fiaimmá, és leányaimmá, azt mondja a mindenható Úr. 2Kor 6,18*

|                   |                    |         |         |   |
|-------------------|--------------------|---------|---------|---|
| <b>6 Vasárnap</b> | Lénárd, Énók       | 4       | 6,14–18 |   |
| 7 Hétfő           | Rezső, Csenger     | 5       | 7,1–4   | ) |
| 8 Kedd            | Zsombor, Lehel     | 6       | 7,5–7   |   |
| 9 Szerda          | Tivadar, Szibilla  | 7       | 7,8–16  |   |
| 10 Csütörtök      | Réka, Ariel        | 8       | 8,1–6   |   |
| 11 Péntek         | Márton, Martin     | 9,1–19  | 8,7–15  |   |
| 12 Szombat        | Aba, Jónás, Renátó | 9,20–32 | 8,16–24 |   |

*A ti buzgóságtok sokakat magával ragadt. 2Kor 9,2*

|                    |                          |         |          |   |
|--------------------|--------------------------|---------|----------|---|
| <b>13 Vasárnap</b> | Szilvia                  | 10      | 9,1–5    |   |
| 14 Hétfő           | Alíz, Klementina, Huba   | Hós 1   | 9,6–15   | ○ |
| 15 Kedd            | Albert, Lipót            | 2,1–15  | 10,1–11  |   |
| 16 Szerda          | Ödön, Edmond             | 2,16–25 | 10,12–18 |   |
| 17 Csütörtök       | Hortenzia, Gergő, Salomé | 3       | 11,1–15  |   |
| 18 Péntek          | Jenő                     | 4       | 11,16–33 |   |
| 19 Szombat         | Erzsébet, Zsóka          | 5       | 12,1–10  |   |

*Mert szeretetet kívánok én és nem áldozatot: az Istennek ismeretét inkább, mintsem égőáldozatokat.*

*Hós 6,6*

|                    |                     |    |            |   |
|--------------------|---------------------|----|------------|---|
| <b>20 Vasárnap</b> | Jolán               | 6  | 12,11–21   |   |
| 21 Hétfő           | Olivér              | 7  | 13,1–10    | ☾ |
| 22 Kedd            | Cecília             | 8  | 13,11–13   |   |
| 23 Szerda          | Kelemen, Klementina | 9  | Fil 1,1–11 |   |
| 24 Csütörtök       | Emma, Flóra         | 10 | 1,12–17    |   |
| 25 Péntek          | Katalin, Katinka    | 11 | 1,18–30    |   |
| 26 Szombat         | Virág, Áldó         | 12 | 2,1–11     |   |

*Nem ismerhetsz más Istent kívülem, és rajtam kívül nincs más szabadító! Hós 13,4*

|                                |                        |         |         |   |
|--------------------------------|------------------------|---------|---------|---|
| <b>27 Advent 1. vasárnapja</b> | Elemér, Virgil         | 13      | 2,12–18 |   |
| 28 Hétfő                       | Stefánia, Jakab        | 14      | 2,19–30 |   |
| 29 Kedd                        | Ilma, Taksony          | Zsolt 1 | 3,1–11  | ● |
| 30 Szerda                      | András, Andor, Dormand | 2       | 3,12–14 |   |

## *Feljegyzések*

*„Sosem tudhatod milyen eredményei lesznek  
a cselekedeteidnek, de ha nem cselekszel  
eredményük sem lesz. ”  
(Mahatma Gandhi)*



# December



## KARÁCSONY HAVA

|             |                       |         |             |
|-------------|-----------------------|---------|-------------|
| 1 Csütörtök | Blanka, Elza          | Zsolt 3 | Fil 3,15–21 |
| 2 Péntek    | Melinda, Vivien       | 4       | 4,1–7       |
| 3 Szombat   | Ferenc, Olívia, Atala | 5       | 4,8–9       |

*Meghallgatja az Úr az én könyörgésemet, elfogadja az Úr az én imádságomat. Zsolt 6,10*

|                               |                          |    |           |
|-------------------------------|--------------------------|----|-----------|
| <b>4 Advent 2. vasárnapja</b> | Borbála, Barbara, Boróka |    | 4,10–23   |
| 5 Hétfő                       | Vilma                    | 7  | 1Jn 1,1–4 |
| 6 Kedd                        | Miklós                   | 8  | 1,5–10    |
| 7 Szerda                      | Ambrus                   | 9  | 2,1–6     |
| 8 Csütörtök                   | Rege, Mária, Márta       | 10 | 2,7–11    |
| 9 Péntek                      | Natália, Natasa          | 11 | 2,12–17   |
| 10 Szombat                    | Judit, Loretta           | 12 | 2,18–25   |

*Segíts Uram, mert elfogyott a kegyes, mert eltűntek a hívek az emberek fiai közül. Zsolt 12,2*

|                                |                   |    |         |
|--------------------------------|-------------------|----|---------|
| <b>11 Advent 3. vasárnapja</b> | Árpád             | 13 | 2,26–29 |
| 12 Hétfő                       | Gabriella         | 14 | 3,1–12  |
| 13 Kedd                        | Luca, Otília      | 15 | 3,13–17 |
| 14 Szerda                      | Szilárd, Szilárda | 16 | 3,18–24 |
| 15 Csütörtök                   | Valér             | 17 | 4,1–6   |
| 16 Péntek                      | Etelka, Aletta    | 18 | 4,7–21  |
| 17 Szombat                     | Lázár, Olimpia    | 19 | 5,1–5   |

*Most tudom, hogy az Úr megsegíti felkentjét; meghallgatja őt szent egeiből jobbjának segítő erejével. Zsolt 20,7*

|                                |                              |    |           |
|--------------------------------|------------------------------|----|-----------|
| <b>18 Advent 4. vasárnapja</b> | Augusztá                     | 20 | 5,6–12    |
| 19 Hétfő                       | Viola, Violetta              | 21 | 5,13–17   |
| 20 Kedd                        | Apor, Nemere, Jolán, Ottília | 22 | 5,18–21   |
| 21 Szerda                      | Tamás                        | 23 | Tit 1,1–4 |
| 22 Csütörtök                   | Anikó, Zénó, Tifani          | 24 | 1,5–9     |
| 23 Péntek                      | Viktória, Niké               | 25 | 1,10–16   |
| 24 Szombat                     | Ádám, Éva                    | 26 | 2,1–10    |

*Az Úr az én világosságom és üdvösségem: kitől féljek? Zsolt 27,1*

|                           |                         |    |           |
|---------------------------|-------------------------|----|-----------|
| <b>25 Vasárnap</b>        | Eugénia, Noel           | 27 | 2,11–15   |
| <b>KARÁCSONY 1. NAPJA</b> |                         |    |           |
| <b>26 Hétfő</b>           | István                  | 28 | 3,1–7     |
| <b>KARÁCSONY 2. NAPJA</b> |                         |    |           |
| 27 Kedd                   | János                   | 29 | 3,8–11    |
| 28 Szerda                 | Kamilla, Apor           | 30 | 3,12–15   |
| 29 Csütörtök              | Tamás, Tamara           | 31 | Filem 1–7 |
| 30 Péntek                 | Annamária, Dávid, Zoárd | 32 | 8–20      |
| <b>31 Szombat</b>         | Óév, Szilveszter        | 33 | 21–25     |

## *Feljegyzések*

*„Nem tudom, meddig élek, de ameddig még  
élek, meg kell tanulnom, milyen az, amikor az  
ölel magához, akinél ott felejtettem a lelkemet.”  
(Szabó Magda)*

# Mozgó ünnepeink

2016-2028

| Év   | Húsvét       | Urunk<br>mennyebe-<br>menetele | Pünkösd     | Évközi idő     |               |                |              | Advent<br>első<br>vasár-<br>napja |
|------|--------------|--------------------------------|-------------|----------------|---------------|----------------|--------------|-----------------------------------|
|      |              |                                |             | Nagybőjt előtt |               | Pünkösd után   |              |                                   |
|      |              |                                |             | hetek<br>száma | utolsó<br>nap | hetek<br>száma | kezdő<br>nap |                                   |
| 2016 | márc.<br>27. | máj.<br>5.                     | máj.<br>15. | 5              | febr.<br>9.   | 7              | máj.<br>16.  | nov.<br>27.                       |
| 2017 | ápr.<br>16.  | máj<br>25.                     | jún.<br>4.  | 8              | febr.<br>28.  | 9              | jún.<br>5.   | dec.<br>3.                        |
| 2018 | ápr.<br>1.   | máj.<br>10.                    | máj.<br>20. | 6              | febr.<br>13.  | 7              | máj.<br>21.  | dec.<br>2.                        |
| 2019 | ápr.<br>21.  | máj.<br>30.                    | jún.<br>9.  | 8              | márc.<br>5.   | 10             | jún.<br>10.  | dec.<br>1.                        |
| 2020 | ápr.<br>12.  | máj.<br>21.                    | máj.<br>31. | 7              | febr.<br>25.  | 9              | jún.<br>1.   | nov.<br>29.                       |
| 2021 | ápr.<br>4.   | máj.<br>13.                    | máj.<br>23. | 6              | febr.<br>16.  | 8              | máj.<br>24.  | nov.<br>28.                       |
| 2022 | ápr.<br>17.  | máj.<br>26.                    | jún.<br>5.  | 8              | márc.<br>1.   | 10             | jún.<br>6.   | nov.<br>27.                       |
| 2023 | ápr.<br>9.   | máj.<br>18.                    | máj.<br>28. | 7              | febr.<br>21.  | 8              | máj.<br>29.  | dec.<br>3                         |
| 2024 | márc.<br>31. | máj.<br>9.                     | máj.<br>19. | 6              | febr.<br>13.  | 7              | máj.<br>20.  | dec<br>1.                         |
| 2025 | ápr.<br>20.  | máj.<br>29.                    | jún.<br>8.  | 8              | márc.<br>4.   | 10             | jún.<br>9.   | nov.<br>30.                       |
| 2026 | ápr.<br>5.   | máj.<br>14.                    | máj.<br>24. | 6              | febr.<br>17.  | 8              | máj.<br>25.  | nov.<br>29.                       |
| 2027 | márc.<br>28. | máj.<br>6.                     | máj.<br>16. | 5              | febr.<br>9.   | 7              | máj.<br>17.  | nov.<br>28.                       |
| 2028 | ápr.<br>16.  | máj.<br>25.                    | jún.<br>4.  | 8              | febr.<br>29.  | 9              | jún.<br>5.   | dec.<br>3.                        |

# Próbáltató nagy tüzek

*Ige: 1Pét 1,2. 4,12-17*

Bőségesen hallunk mostanában az Európát elárasztó bevándorlókról. Akár fárasztónak is tűnhet az ígehirdetésben is ezzel foglalkozni, de egy dolog a tudományos tanácskozás és más az ígehirdetés. Egyik tiszta látást, a másik vigasztalást próbál adni.

Fogalmak sorjáznak előttünk, melyeket olyan jól ismer ez a közösség, melyek sebeket vághatnak és sebeket gyógyíthatnak: migráció, emigráció, disszidens, asszimiláció... Károli Gáspár még nem ismerte ezeket, annál inkább a menekülő, jövevény, (gyülekezetemben jöttmentek) bujdosó és vándorló szavainkat. Már az őstörténetben találkozzunk velük. A testvérét meggyilkoló Kain a ráneheződő átok terhe alatt nyögi: elúzöl e föld színéről és a te színed elől kell rejtőznöm, bujdosó és vándorló leszek a földön (1Móz 4,14). Örök utalás, emlékeztetés lehet ez arra is, hogy a világtörténelem számtalan változatban ismert népvándorlásai, menekülései és megérkezései valahol visszavezethetőek a bűnre. Akár a kereszténység bűnére is, hiszen voltak idők, amikor éppen az Evangélium nevében népeket gyarmatosítottak, elhurcoltak, megsemmisítettek.

Bevándorló volt Jákób 70 tagú családja is a hét szűk esztendő idején, amikor József hívására leköltöztek Egyiptomba, a Nílus völgyébe. Ki tudhatná már minek nevezték őket az otthonmaradók és minek az egyiptomiak, tény, hogy drámai volt ez a vándorlás is. De arra szolgált, hogy beteljesüljön az Ábrahámnak adott nagy néppé tétel ígérete. Az is lett! Egy József utáni korban viszont üldözöttek, halálra ítélték, menekülők lesznek, majd újabb népvándorlás kezdődik: az Ígélet földje felé, negyven esztendőn át, honfoglalás, letelepedés. Ki tudja, melyen jelzőkkel illették egymást a fentiek közül? És még nem is szóltam Babilonról. Vagy éppen Csaba királyfi csillagösvények felé menetelő népéről.

Egy tudós szerint az ember 50.000 év alatt szokott le az ember-evésről, s újabb 50.000 év szükséges, hogy az emberölésről is leszokjon. Akkor talán megszűnhet a bujdosás és vándorlás is. De van-e még ennyi kegyelmi idő?

Sajnos, még sokáig fogják kaini indulatok és erők mozgatni a világot. És Kain nem feltétlenül siet elbujdosni a saját lelkiismerete elől sem, mert gyakran már nincs is neki olyan. Ezen a Nobel-díjas

novellamondaton ezért meg is botránkoztam: Ha elfoglaltsága megengedte, hébe-hóba el-elmerengett még a múlton. Ha öccse jutott eszébe, könnyű reszketés fogta el, ama régi gyönyör távoli emléke; ha meg az Urat találta fölidézni az emlékezete, olyankor gondosan elfödte száját a tenyerével, s óvatosan belénevetett.

Aggodalmas mozgások tanúi vagyunk ezekben a napokban. Lehet a fogalomról tanulmányokat írni, félelmetessé minősíteni, hiszen európai keresztyénségünket véljük veszélyben. A fő kérdés talán mégsem teljesen az, hogy egy másik világ migránsai tolazkodnak Európa keresztyén földjére, hiszen már rég itt vannak, hanem az, hogy hogyan talált minket ez a nagy tűzként lobogó próbatétel. Megállíthatja-e őket a szerb határon emelendő kerítés, ha lelki-szellemi kerítéseink már lerombolódtak? Ésaiástól és Jézustól hallott próféciákat lobogtatok elvonszolt kerítésekről és idegenekkel benépesülő házakról. A keresztyénység lelki kerítéséből pedig lassan kirothadtak a lécek. Péter megírta azt is: Itt az ideje, hogy elkezdődjék az ítélet az Isten házában...

A pápuák közötti missziót oly sok áldással végző Molnár Máriát hazatérte után megkérdezték, hogy érzi magát itthon? – Fázom, válaszolta, mert nem érezte azt a melegséget, ragaszkodást, mint az őserdő megtérői között.

Visszaköszönni hallom a Jelenések könyvéből olvasható krisztusi megrovásokat: az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy... Milyen sértő minősítés ez. Valamivel szalonképesebb: mivel sem hideg, sem meleg nem vagy..., kiköplek az én számból. És már egészen szalonképes, majdnem líraian csengő ítélet: elhagytad az első szereteted. Nézzünk csak körül a kis családjainkban, a házastársak között, a gyülekezeteinkben és láthatunk egy, a hitéről lemondó, hitében kihűlő nemzetet és Európát. Talán valakiknek mégis eszébe jut, nem kellett volna kitessékelni az EU-szabályzatból a keresztyén gyökerekre hivatkozást. Több mint fanyar humor, hogy megkérdezve igehirdetésre induló szolgatársamat, mit énekeljünk, a válasz: mindegy, csak azt az egyet ne, hogy Isten szívében megpihelve forrjon szívünk egybe hát. Mitagadás, még egyet is értettem vele.

Mit mondott Jézus? Igyekeztek bemenni az Isten országába, mert eljön az idő, hogy felkelnek napkeletről és napnyugatról... és letelepednek... Valami hasonlótól rémüldözünk most. Bár Európa mintha távol állna kissé az Isten országától. Pár napja olvastam az „isteneszme haldoklásáról”. Már a címet is erőltetettnek találtam, és persze roppant fájónak, hogy maga az író is elfelejtett arra figyelmeztetni.

tetni, hogy az „isteneszme” vélt vagy valós sorvadása mellett Isten még nagyon is élő, hatalmas valóság.

Igei bökmondatunk (Békássy Albert) az idén: Akik Istent szeretik, azoknak minden javukra van. (Róm 8,28) Minden! Csak hát ezt az Istent nekünk nem kellett volna kiiktatnunk az életünkéből. Bevallhatjuk, nem vagyunk a boldogságban hálásak, kedvünk ellenére való dolgokban türelmesek, most pedig éppen jövődő dolgainkra nézve kellene jóreménységgel lennünk. (Heidelbergi Káté, 28. kérdés). S közhelyszerű prédikációs fogás lehet, hogy nem értjük néha, hol van és hogyan néz dolgokat, de nekünk hatalmas történelmi tapasztalatunk van arról, hogy Mint titkos bánya mélyiben formálja terveit... Próbáltatás tüzei gyakran lángoltak körülöttünk a tatárjárás, török hódoltság, trianoni döntés, világháború, 1956 poklában, és Csak az Úrnak nagy kegyelme, hogy még nincsen végünk. Ezek az igei vigasztalások. Az pedig nagyon fontos, hogy elkezdődjön magunk és népünk életében az új migráció, vissza Istenhez, vissza a keresztyénséghez. S mélyen el kellene gondolkodni azon, hogy a fennálló helyzetben hogyan lehetne a misszió krisztusi parancsához igazodni? Hiszen a föld végső határáig terjedő „tanítvánnyá tétel” parancsát kaptuk, Most éppen nem elmenni kell értük, helyünkbe jönnek. De talán Jézus is a kerítéseinket siratja. Ámen.

v.BERECZKI ANDRÁS  
lelkipásztor

(Elhangzott 2015. július 17-én, a NYEMRLSZ tahitótfalui konferenciáján.)





Reményik Sándor

## A menekülő

*Ha menni kell, magammal sokat vinnék,  
Az egész édes, megszokott világot,  
Rámástul sok, sok kedves drága képet  
És egy pár szál préselt virágot,  
Vinnék sok írást, magamét, meg másét,  
Sok holt betűbe zárt eleven lelket,  
S hogy mindenütt nyomomba szálljanak:  
Megüzenném a hulló leveleknek.*

*Vinném az erdőt, hol örökké jártam,  
Hintám, amelyen legelőször szálltam,  
A keszkenőm, mivel rossz másba sírni,  
A tollam, mert nem tudok mással írni,  
Vinném a házunk, mely hátamra nőtt  
Az utca kövét küszöbünk előtt!*

*Vinném... én Istenem, mi mindent vinnék!  
Én Istenem, mi minden futna át  
Gyötrődő lelkem alagútjain -  
Olvasgatnám az ablakok sorát,  
Simogatnám a fecskefészkeket,  
S magamba színék minden verkliszót,  
Mint bűbájos, mennyei éneket...*

*Utánam honvággyal tekintenének  
Az ajtók mind, és mind a pitvarok,  
Szeretnék mindent, mindent magammal vinni -  
És mindent itt hagyok.*

## „A legnagyobb magyar”

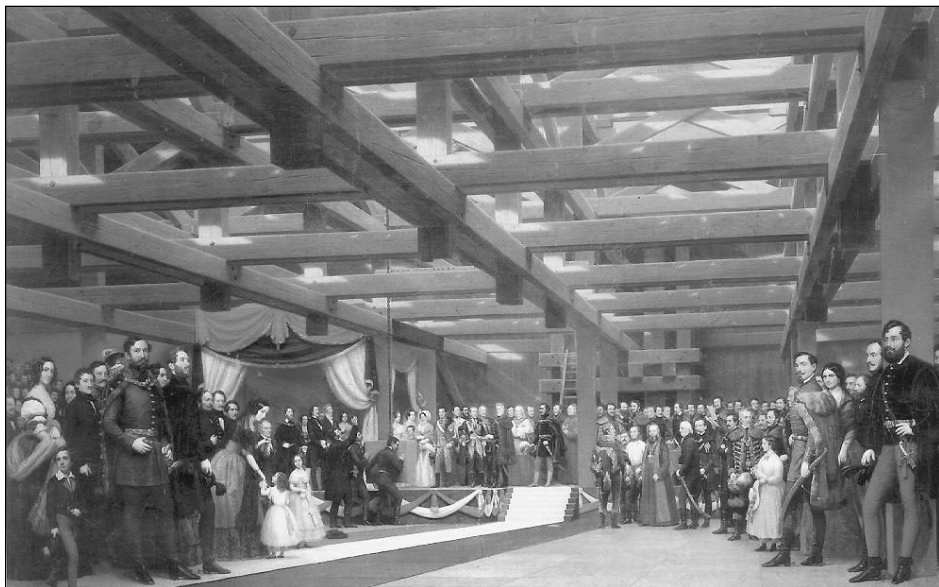
2016. szeptember 21-én lesz 225 éve annak, hogy gróf Széchenyi István megszületett. Három szervezet létrehozta a „Széchenyi-emlékbizottság 2016.” civil tagozatát, és várja a Széchenyi-tisztelők készülődését, csatlakozását, valamint az állami emlékbizottság létrejövetelét. A 2016. évet Széchenyi-emlékévként tekinti a bizottság.

Kossuth Lajos, az egyik legnagyobb politikai ellenfele így méltatta: „polgári erényben nagy férfiak, minő például az, kit én, nem gyáva hízélgésből, hanem meggyőződésből, a magyarok legnagyobbikának szoktam nevezni”.

Kitűnő tanuló a korai iskolákban, sikeres katona fiatalságában. Katonáskodása mellett sok utazást vállalt, mindenütt észreveszi azt, ami hazájának fontos lenne. Ő lesz a magyar lóversenysport megalapítója. Megtekintve külföldi nagy hidakat, felébred benne a Tisza és Duna hajózható szabályozásának terve. Fáradhatatlanul irányítja a budapesti Lánchíd kivitelezését. Neki köszönhető az első dunai, tiszai és balatoni gőzhajó elindulása. Nevéhez fűződik a Magyar Tudományos Akadémia felállítása, melynek érdekében összes birtokai egy egész évi jövedelmét felajánlotta. Katonai rangjától is megválik azért, hogy szabadabban szólhasson a nemzeti fiatalság eszméiről, melyekért Bécsben nehezteltek rá. Az 1848-as márciusi eseményekben a fiatalság nem támogatta a közlekedésügyi minisz-



Gróf Széchenyi István  
a Vaskapunál



Barabás Miklós festménye  
a Lánchíd alapköletételét örökíti meg

terség vállalásában, Kossuth Lajossal sem felhőtlen a viszonya, jól látja, hogy Kossuth célja a bécsi dinasztziáról való leszakadás.

Irodalmi munkássága is a haza gazdasági fellendülését célozza.

A folytonos tépelődés a haza sorsán, a forradalom víziója lassanként felőrölte életerejét. Súlyos depresszióját Döblingben kezelik, de tudja hogy soha többé nem fogja látni Pestet. Átmeneti javulása idején az Önismeret című munkájában a gyerekek harmonikus nevelésének fontosságáról értekezik.

Utolsó írása az Ein Blick, a Bach korszaknak, de saját magának is a halálát jelentette. A bécsi rendőrség házkutatást tart nála, nagyobb összeesküvést feltételeznek körülötte, a menhelyről kitiltják. Önkezével vet véget életének.

A magyar mélyen aludt. Eközben nyelvét felejté, nemzeti színét veszté. Sok azt hitte, nem eszmél már fel többé, s el van olvasztva. De a magyar felébredt... Gróf Széchényi István történelmi ébresztőjének is köszönhetően.

BERECZKI ANDRÁS

# GYÜLEKEZETI ŐRJÁRAT

*„Ujjongva énekeljeteK mindnyájan, Jeruzsálem romjai,  
mert megvígasztalá az Úr népét, megváltá Jeruzsálemet.  
Feltúrte az Úr szent karját minden népeknek szemei előtt, hogy  
lássák a föld minden határai Istenünk szabadítását!” És 52,9-10*

## Mindeddig megsegített minket az Úr

*„Elég néked az én kegyelmem !” 2Kor 12,9*

A Máramaros megyéhez tartozó Hagymáslápos a megye székhelyétől, Nagybányától mintegy 8 km-re fekszik, a Kolozsvár felé vezető főút mentén egy aránylag sík területen.

Különböző neveken szerepelt az 1400-as évektől kezdve: Magyarlapus (1405), Magyarlaapos (1470), Lapvvus (1475). Ekkoriban a község vámhely is volt, ugyancsak az időben kezdik elfoglalni a románok a magyar lakosság helyét. A hagyomány szerint a község nevét az ősi magyar Hagymás családról kapta, akik az 1600-as években vezető szerepet töltöttek be a faluban, mint földesurak. Az 1600-as évek



Az előjárók imádkoznak az új parókiáért

végén a kihalt Hagymás család helyét a Széki Gróf Teleki család foglalta el, és a Kővárvidék főkapitányai a Teleki családból kerültek ki. Hagymáslápos legnagyobb birtokosai Gróf Teleki Mihály, illetve Gróf Teleki László Gyula voltak.

Az 1807. esztendőben a hagymásláposi református egyház lélekszáma 114, 1820-ban már 156, 1869-ben pedig 181 lélek. A lélekszám az 1960-as évek elején éri el a legmagasabb számot 253 (1963), ugyanekkor a falu összlakossága 1800 főre tehető. Mára a gyülekezet apadása a jellemző: jelenleg 210 lélekből áll. Ehhez hasonlóan a falu összlakosságának száma is csökkenő tendenciát mutat, az 1800 lakosból már csak 1600 maradt.

Jelenleg Recea (Lénárdfalva) község öt falujából Hagymáslápos az egyetlen, ahol magyar, egyszersmind református közösség él.

A hagymásláposi református egyház keletkezésével kapcsolatban pontos adatok hiányában csak következtetni lehet arra, hogy Hagymásláposon az 1600-as évek elején már gyökeret vertek a reformáció igazságai. Erre az időszakra esik az egyházközség szervezése és megalakulása is. Első lelkipásztora Apay István volt (1624).

Jelenleg a hagymásláposi református egyházközséghez tartozik Kővárhosszúfalu leányegyháza (71 lélek) és Erdőszáda szórványa is (3 lélek).

Az egyházközség temploma a település északkeleti részén, szinte a falu végén kapott helyet. E furcsa elhelyezkedésnek a magyarázata, hogy 1745-ben Gróf Teleki Mihály családi kriptá céljából építtette a jelenlegi templomot, a torony és az orgona karzati része nélkül.

A kriptá bejárata a főépület keleti oldalán volt. Pontos helyét ma már nehéz megmondani, de a templom építésének 200. évfordulója alkalmából 1947-ben állított tábla alatt, korabeli szemtanúk látták a kriptá kőből kirakott boltíves bejáratát, mely aztán sértetlenül bevakoltatott. A sírkő ma is megtalálható a templom falában, latin nyelvű felirata arról tanúskodik, hogy alatta a grófi család eltemetett tagjai alusszák örök álmukat.

Az orgona karzata 1870-ben készült el, három évvel később az addig álló fatorony helyére kőtornyot szeretett volna állítani a gyülekezet, de ez csak 1880-ban valósult meg.

A hagymásláposi református templomnak jelenleg két harangja van. Már 1807-ben is két haranggal rendelkezett az egyházközség temploma, melyek közül az egyik az elpusztult „ilobai ecclesiolából” került ide. Az első világháború alatt a kisebbik harangot elvitték,

ennek helyébe az egyházközség, az Amerikába vándorolt atyafiak segítségével 1924-ben újat öntetett, mely Karácsony első napján kondult meg először.

A hagymásláposi református egyház történetével szinte párhuzamosan halad az iskola története is. A református iskola-rectorok 1644-től kezdődő munkássága bizonyítja a református iskola 17. század közepe táján való kialakulását. A régi iskola épületét 1948-ban államosították, majd lebontották, a telken egy román család épített házat, melyet előbb egy református család, majd tőlük, holland testvérek segítségével az egyházközség vásárolt vissza 1992-ben. Jelenleg, az Eben Haezernek elnevezett épület Gyülekezeti Házként működik, melyben többek között a vallás- és káté órák, valamint a nyári vakációs bibliahetek is helyet kapnak.

Mint a legtöbb gyülekezetben, ahol a lélekszám igen alacsony, a hagymásláposi református egyházközségben is állandó gondot jelentettek az anyagiak. Kezdetben a patrónusok támogatása biztosította a fennmaradást, később azonban éppen a patrónusok által a gyülekezet javára adományozott földterületek jelentették a viták tárgyát. Azonban minden időben megmutatkozott az Úr Isten kegyelme eme kicsiny gyülekezet életében. Anyagi tehetetlensége ellenére templomot bővített, parókiát renovált és épített több alkalommal is. Nem



véletlen sem a kiválasztott igei idézet sem, ennek az írásnak a címe, mivel folyamatosan tapasztaljuk, hogy a Mennyei Atya kegyelme vezetett és tartott meg bennünket mindezidáig.

A gyülekezet áldozatkészségét és odaadó munkáját dicséri az új parókia épülete, melynek munkálatai 2008 októberében kezdődtek és 2011 Húsvétjának nagyhetében már olyan állapotban volt, hogy a lelkipásztor, családjával együtt beköltözhetett. Erőn felüli munka volt ez e kicsiny közösség részéről, melyhez önkéntes adakozással, kirovással és közmunkával járultak hozzá, akik pedig nem munkálkodtak az építkezésnél azok a munkások eledeléről gondoskodtak. Köszönettel tartozunk a helyi önkormányzatnak és polgármesternek, illetve holland testvéreinknek a támogatásért.

Mindig annyit rendelt ki számunkra a Mindenható, amivel a következő munkálatot el lehetett végezni. Hála Istennek, kirendelte a munkásokat és kirendelt egy olyan gondnokot, id. Molnár Imre személyében, aki odaadással felügyelte a munkálatokat, sok esetben ő maga is a munkák oroszlánrészét vállalva.

A gyülekezet életében nem csak a saját vagy a gyülekezet javára végzett kétkezi munka jelenti az állandó elfoglaltságot, hanem ugyanilyen buzgósággal jeleskedik a lelkiek terén is. 1861-es feljegyzésekből kiderül, hogy abban az időben úgy rendelkeztek, a gyülekezetben istentisztelet tartassék nem csak vasárnap (két alkalommal), hanem hétfőn és csütörtökön reggel valamint szombat este is.



Ezt a szép hagyományt mind a mai napig őrzi a gyülekezet, bár az idősebb generáció fogyatkozásával egyre kevesebben látogatják ezeket a hétközi alkalmakat. Vasárnaponként délelőtt viszont a gyülekezetnek legalább a negyede eljön a templomba. A gyülekezet evangéliumi lelkülete nagy mértékben köszönhető annak az áldozatos és lelkiismeretes munkának, melyet a gyülekezet előző lelkipásztora, néhai nt. Nagy József lelkipásztor, a gyülekezetben töltött 42 esztendő alatt végzett.

Örvendetes, hogy az újabb nemzedék kezdi megtalálni a templomhoz visszavezető utat. Bár kevés a fiatal, vannak esztendőők, amikor nincsen konfirmándus, de örömmel tapasztalja az egész gyülekezet, hogy akik konfirmáltak, azok nem kikonfirmáltak a gyülekezetből, hanem betagozódtak annak felnőtt tagjai közé, reménységet adva ezáltal mindannyiunknak a fennmaradásra.

A vallásórás korú gyermekek rendszeresen és örömmel jönnek szombatonként a vallásórákra és ugyancsak ők a nyári Vakációs Bibliaheteknek az állandó résztvevői is, a lebonyolításban pedig a már konfirmált ifjak segítkeznek.

Mivel nincs anyanyelvű oktatás a faluban, ezért a gyülekezeti házban próbáltunk lehetőséget teremteni a fakultatív magyar órák megtartására. A tiszteletesasszony hetente két órában 6-10 gyermeknek tart magyar órákat.

Az évente ismétlődő családlátogatások alkalmával próbáljuk tartani a kapcsolatot azokkal a gyülekezeti tagokkal is, akiket ritkábban látunk a templomban, vagy akik betegségükből adódóan maradnak távol. Ebben a szolgálatban a presbitérium tagjai is részt vesznek, a maguk körzetében kísérik a lelkipásztort a családokhoz.

Mivel harangozója nincs a gyülekezetnek, a 2010-ben újra elektromosított harangokat a presbitérium tagjai indítják be minden vasárnap délelőtt és délután is.

Nőszövetség ugyan nem működik szervezett formában, de asszonytestvéreink rendszeresen kiveszik a részüket a munkából, ugyanis a templom és a gyülekezeti ház takarítását ők végzik.

Egy kicsiny református, még magyar közösség nehéz mindennapjaiban, a gondok súlyos terhei alatt ott izzik még a hitnek parazsa, és bízunk benne, hogy a jövődő rögösnek látszó útjaiban is a Felséges Istennek gondoskodó kegyelme fog majd vezetni és megtartani bennünket.

MIHÁLY LEHEL ISTVÁN  
lelkipásztor



*...nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut,  
hanem a könyörülő Istené. (Róm. 9, 16)*

## Átvészelt századok

Magyarláros Nagybányától 45 km-re délkeletre fekszik a Láros folyó partján, légvonalban alig 20 km-re a „Kárpátok legbüszkébb vulkáni hegyétől”, az 1845 méter magas Ciblestől. A szomszédos településsel, Domokossal együtt valószínűleg korai Árpádkori települések, ugyanis már 1070-ben nagy pusztítást okozó kun betörésről értesülünk. 1291-ben III. Endre király Losonczi Bánffy Dénesnek adományozza Lárospost és vidékét („a lárosi uralmat”), s ekkor már római katolikus



plébániája van. Ebben az időben neve még csak Lapos, utána viszont különböző formáival találkozunk, mint: Yoseplapos, Josziplapos, Jozip-Lapos, Lapush. A jelenlegi „Magyar” előtag először 1553-ban jelenik meg a közeli Oláhlárospostól való megkülönböztetés végett. 1325-ben vámszedő hely, egy 1553-ból származó oklevél pedig oppidum-, azaz mezővárosként emlegeti. 1759 előtt már évi négy nagyszabású országos vásár tartására nyer engedélyt: „január 6-a körül, Filep Jakab napján, Keresztelő János

ünnepén és szeptember 14-én”, 1885-től pedig szabályozott hetivásárt tarthat csütörtökönként. Az országos vásárokat már nem tartják, a heti vásárok viszont nagy népszerűségnek örvendenek a vidék lakossága körében a mai napig.

A történelem során tragédiák sorozata tette próbára a városka lakóinak erejét és hitét. A fentebb említett kun betörésen túl 1599-ben saskajárásszerűen vonult végig a vidéken Mihály, havasalföldi vajda serege, akik mivel nem kapták meg a császártól megígért zsoldjukat, raboltak, gyilkoltak. A magyarok 85%-át, a szászok 88%-át és a románok 45%-át irtják ki. Ekkor kerülnek a megyében többségbe a románok.

1602–1603-ban a Básta serege pusztít, 1646–47-ben egy nagy pestis-járvány tizedeli meg a lakosságot, 1661-ben a Kemény Jánost üldöző tatár sereg kegyetlenkedik, 1848 novemberében pedig Atanasie Boț Dâmbul, a II. román határőr ezred főhadnagya tör be a Láposvölgybe, de Katona Miklós serege megmenti a várost. Így is sikerült néhány előkelő családfőt magukkal hurcolniuk, akiket Felsőszöcsön kegyetlenül kivégeztek. Nem sokkal később egy Mihailaş nevű román kapitány 600 határőrrel és 10000 lándzsás katonával, Rohiból felszólította a várost fegyverletételre és 2000 forint hadisarc kifizetésére. A lakosok annyira megrémültek, hogy kérték Albisi Sámuel akkori lelkészt, szolgáltatassa ki számukra az úrvacsorát, mielőtt mindnyájukat legyilkolnák. Végül a hadisarc kifizetése után Mihailaş megkímélte a várost a rablástól, gyilkolástól.

1918 decemberében a diadalittas és szószerint is ittas román önkéntesek tartották terror alatt a vidék magyarságát.

A reformáció hatása viszonylag hamar eljut e vidékre is. Először az unitárius tanokat követi az egész város, 1639-ben azonban már virágzó református egyházzal olvasunk. A katolikus egyház teljesen megszűnik és csupán 1752 után szerveződik újjá, egy Ferences rendi atya által, mikor is Mária Terézia egy káplán fenntartására évi 200 forintot utaltat ki.

1643-ban olvasunk az első református lelkészeiről, Szentmártoni Györgyről, aki részt vett a Domokoson tartott közgyűlésen, mikor Domokos anyásítása is kimondatott. Addig Domokos Magyarláros filiája volt. Azóta egyházközségünkben 30 református lelkész szolgált, kik közül tudomásunk szerint hárman temetőnkben nyugszanak, de csupán egynek (Mátyás Zsigmond) ismerjük nyughelyét.

Első templomunk reformáció kora előtti lehetett, melyet a századok alatt az idő vasfoga igencsak megrongált, olyannyira, hogy református elődeink már 1784-ben új templom építésére kérnek engedélyt.



Konfirmándusok fogadalomtétele

E kérvényre valószínűleg nemleges választ kaphattak, mert végül is csak 1839-ben jutottak oda, hogy az új templom építését Isten kegyelméből elkezdhessék. Erről Récsey Ádám (magyarláposi lelkipásztor 1955–1978 között) egy 1967-ben összeállított tanulmányában így ír: „E templom alapkövét 1839. év augusztus hó 11-én tették le. Ugyanazon a helyen épült, melyen az *akkor élt hívek emlékét felül múlt idő óta fenn állott és 950 lelket számláló gyülekezetet befogadni képtelen, kicsiny és romba indult templom ugyanazon év július 1-én, azon közelhatározással, hogy ez építtessék, leromboltatott.*”

A vallási türelem szép példája, hogy a templom építése közben a református hívek néhány évig a római katolikus templomban tartották az istentiszteleteiket. „Ekkor történt, hogy a helybeli ev. ref. egyházi gyűlés 1839. év június 24-én átírt a kath. egyházközségnek s kéri, hogy mivel az ev. ref. rombadült templomot ők is most szétbontották, hogy helyébe mást építsenek, engedné meg a kath. egyház, hogy a már befedett, de még használatba nem vett r.kath. új templomban tarthassanak istentiszteletet. A kath. egyház ezen kérést az 1839 június 30-án tartott megyegyűlésen készségesen teljesíti, így az ev. ref. hívek a még meg nem áldott kath. templomba jártak.” (A Magyarlápós-i r. kath. egyh. története. I. rész, 1782-1899)

Az 1848-49-es szabadságharc közbeesése miatt a templom építésével csupán 1863 augusztus 23-ára készültek el, vagyis az alapkőletételtől a felszentelésig 24 év és 11 napra volt szükség.

Az új templom új orgonát is kapott. Első orgonánk 1861-62-ben készült, a második és máig használatban lévő pedig 1887-ben, és 1888-ban lett beszerelve. Ez Kolonics István 181. orgonája (12 regiszteres). Hozzáértők véleménye szerint nem két különböző orgonáról lehet szó, hanem inkább arról, hogy Kolonics az elsőt alakította át.

Azóta templomunk számos külső és belső javításon esett át. Legutóbb 2013 nyarán végeztünk teljes belső felújítást. Többek között a falakat újra meszeltük, az elektromos hálózatot felújítottuk, és három új csillárt készítettünk, majd a templom felszentelésének 150. évfordulója alkalmával hálaadó istentisztelet keretében mondunk köszönetet az Úrnak. Csúry István püspök úr hirdette az ígét az egyházközség azon bibliájából, melyet 1933. május 7-én Joó József adományozott, és amelyből legutóbb 1933-ban Makkai Sándor püspök úr prédikált.

A templom mellett a gyülekezetnek 1984-ben befejezett, jó állapotban levő lelkési lakása is van, valamint egy 1993-ban épült gyülekezeti háza, melyben a két gyülekezeti terem mellett négy vendégszoba, konyha, mosdó és társalgó is található.

Elszomorító tény azonban, hogy az elődeink áldozatos munkájával felépített épületeinknek évről évre egyre jobban csökken a kihasználtsága. Istentiszteleteken, felnőtt-, és ifjúsági bibliaórákon, vallásórákon, vakációs bibliahéten arányaiban jó a részvétel, viszont a lassú, csendes lélekszámapadás sajnos a mi gyülekezetünkre is rányomja bélyegét. Míg 1836-ban 950 lelket számlált a gyülekezet, 1886-ban 1086 lelket, addig ma csupán 517-en vagyunk, köszönhetően nem csak a természetes apadásnak és az elvándorlásnak, hanem főleg az ún. szórványsorsnak, a gyakori vegyes házasságok általi nagymértékű asszimilációnak.

Emberi szemmel a „dicső múlt” fényében elég sötét jövő árnyai tárulnak elénk, de mi bízva bízunk a kegyelem Urában, hogy amint végtelen bölcsessége által eddig megtartotta ezen a csodálatos vidéken a kicsiny magyar protestáns népét, úgy ezután is meg fogja tartani. Hisszük, hogy gondviselő szeretete által a mi emberi kilátástanságaink, gyakori csüggedéseink és reménytelenségeink, vagy akár erőfeszítéseink közepette továbbra is Ő fog megerősíteni és megtartani Szentlélek ereje által az őseinktől örökölt nyelvünkben és hitünkben.

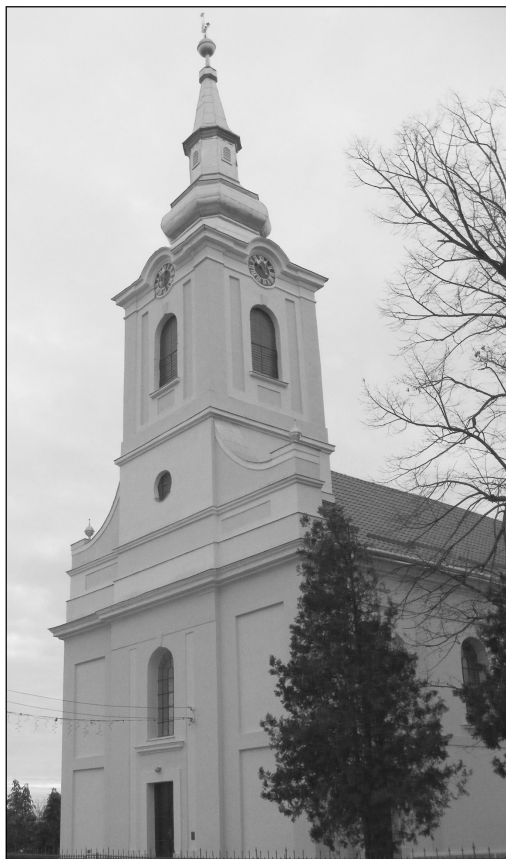
SZÉKELY ZSOLT  
lelkipásztor

*Magasztallak téged, Istenem, királyom, áldom nevedet  
mindörökké. (Zsolt 145,1)*

## A víz elsodorhat, a hit megtart

A Magyarország vármegyei és városai című könyvben azt találjuk, hogy Óvári község nevét 1381-ben Owáry-nak írták. Eredetéről bizonyosat nem tudunk, de mintha egyenesen egy ó várról üzenne a név.

Kezdetben a Szamos jobb partján feküdt, Szamosdara alatt. Gyógyfürdője is volt. Az 1733–1739 közötti ismétlődő esőzések a Szamos vizét oly annyira felduzzasztották, hogy a község legnagyobb részét a víz elmosta. Ettől az időtől kezdve nem építettek az áradás által tönkretett lakásaik helyett a Szamos jobb partján újabb házakat, hanem biztonságosabb helyre, a folyó bal partjára kezdtek áttelepedni.



A Szamos által elhordott régi óvári templom gótikus stílusú lehetett és a 15. század végén épülhetett, mint szomszédai közül a legtöbb. 1811-ben a lelkész a „templom dűlőfélben létéről” panaszolt. 1813-ban még állt a templom, de használata már életveszélyes volt. A Szamos ekkorra teljesen alámosta a folyó jobb partjára épült, árván maradt templomot. A templom pusztulásával az istentisztelet tartása nem szűnt meg, hanem „azt csűrben tartják”.

A jelenlegi templom építése 1825-ben kezdődhetett. Az építkezés nehezen ment. Volt olyan esztendő, hogy egyetlen sor téglával sikerült emelni a falakat. Torony nélkül 40 év alatt készült el a templom.



Torday Demeter mellszobrának leleplezése és megáldása

A templom díszes Urasztalával, tölgyfa padokkal van ellátva. A padok készítéséről feljegyezték, hogy a debreceni Nagytemplom padjai nyerték meg tetszésüket. A hozott minta alapján Nagykárolyban készítették el kézi faragással a templom padjait. Domborúan ívelt szegélyekkel és virágdíszekkel van ellátva, a hét darab pad-elővéd is.

A reformáció lutheri irányzata Drágffy Gáspár oltalma alatt terjedt el benne, s már 1554-ben ezeket az elveket vallotta. 1554-ben Somlyai Báthory Anna s második férje Ecsedy Báthory György védelme alatt itt tartottak a reformátusok nevezetes Zsinatot Torday Demeter szuperintendens elnöklete alatt, melyen a Szatmár vármegyei reformáció áttért a lutheri irányról a kálvinira.

A templom nagyobb javításainak ideje:

- 1928 toronygömb javítás
- 1965 templom tetőzetének javítása
- 1968 eredeti helyére került az elferdült toronygömb
- 1976 és 1978 javítások

- 1991-ben új parókia épült
- 1997 torony, csatorna, bádofestések
- 2000-ben új árbóc gerenda, toronygömb javítás
- 2010-ben új csatorna
- 2012-ben új tetőszerkezet, templom átfedése, teljes külső templom felújítás. Torday Demeter szuperintendens mellszobrának az elkészítése és felavatása, templomszentelési hálaadó istentisztelettel egybekötve, méltó emléket állítva a hitvalló elődnek, mely nevezetes eseményen Csúry István, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke, valamint Bölcskei Gusztáv a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke vett részt, kérve hálaadó imában Isten gondviselését a gyülekezetre, Isten szent lelkének erejét az Anyaszentegyház növekedéséhez.

A jelenben a templomi ablakok cseréjét és templom belső felújítását szeretné gyülekezetünk megvalósítani, hogy a reformáció ötszázadik évfordulóján teljes egészében megújított templomba dicsérhesse és áldhassa a mindenható Istent a gyülekezet.

Az 1545-ben megtartott erdői zsinaton döntöttek úgy, hogy püspököket választanak az egyház élére. Az első püspököt (szuperintendens) 1551-ben választották meg Hevesi Mihály szatmári lelkész személyében. Halála után, az óvári zsinaton azért jelentek meg sokan a világiak közül, mert kíváncsiak voltak, hogy milyen ceremóniával választják meg a „Reformáta Ekklesiának Papi Fő Igazgatóját”, azaz püspökét. Pápai Páriz Ferenc így ír a Romlott fal felépítése című munkájában: „Azzal is nevezetes ez az Óvári Gyűlés, hogy a Magyar Református Tanítók itt tevének püspököt elsőben”. A prédikátorok a zsinat előlülőjét, Tordai Demeter helyi tanítót választották püspökké. Bod Péter egyik feljegyzésében így ír: „A Magyar Református Tanítók Lajstromából ki van hagyva Tordai Demeter”. Ember Pál is azt jegyezte fel, hogy: „...de nagy kár, hogy állításának okát fel nem jegyezte, hogy ezen időben, mikor Óváron Tordai, Püspöknek megtétetett, már Óvár a Reformáta Vallást követte”. Az óvári zsinaton részt vett prédikátorok nagy része szász volt, akiknek akkor még élt Winner Pál püspökük (augusztus 16-án halt meg), tehát evangélikus püspököt nem lehetett választani. Az óvári zsinaton evangélikus prédikátorok is szavaztak, de Tordait református püspöknek választották meg. Nagyon sok írásos forrás van arra vonatkozóan, hogy az óvári zsinat evangélikus zsinat is volt, ezért vitatták sokan, hogy miként választhattak evangélikusok református püspököt. Tóth Ferenc A

Helvétziai Vallástételt követő Túl a Tiszai Superintendenciában élt Református Püspökök élete című munkájában azt írja, hogy a reformátusok még nem váltak el teljesen az evangélikusoktól, de már erősödtek a hitviták, az óvári zsinat kevert volt. Részt vettek református és evangélikus tanítók, világi urak, közösen döntöttek arról, hogy Tordai legyen Hevesi utóda, hogy fennmaradjon a püspökség. Az ekklesiái írók Tordait méltónak tartották a püspöki szék elfoglalására, mert „nagy tudományú, példás kegyességű és buzgóságú papi személy volt”. Érdemei között sorolták, hogy az erdődi zsinaton már jelen volt, a Drágfiak és a Báthoriak papja volt. (Tordait 1556-ban Boldi Sebestyén váltotta a püspöki székben.)

Az óvári zsinaton kilenc döntés született. Itt határozták el, hogy az úrvacsora két dologból áll: a földiből és a mennyeből. Elhatározták, hogy az úrvacsoraszertartásnál meg kell tartani a kovásztalan



Konfirmándusok csoportja





Fiatalok tisztelegnek Torday Demeter mellszobra előtt

kenyeret; fenntartották a magánfeloldozást; az oltároknak és a képeknek a lebontása nem az egyházi szolgáknak, hanem a törvényhatóságoknak a kötelessége; kereszteléskor szükséges a keresztszülő; keresztelés után a szülőket nyilvántartásba kell venni, hogy azokat segíteni és inteni tudják; házasságkötéskor házassági hűségesküt kell tenni; meg kell tartani az egyházi ünnepeket; szuperintendenseket és főpapokat kell választani a fegyelem megőrzése végett.

IGAZ ÁRPÁD  
lelkipásztor

*A Seregek Ura velünk van,  
Jákób Istene a mi várunk. (Zsolt 46,8)*

## Tegnap és ma Szamosdobon

Szatmárnémetitől délnyugatra, 15 kilométerre található település Szamosdob. A településnek és az egyháznak a története egyaránt viszontagságos múltra tekint vissza. Régen a besenyők lakták, de ezeket a tatárok helységestől elpusztították az 1241–42-es betöréseik során. V. István Balkán Dob határát Apor comensnek adományozta és ő lett az új megalapítója, aki Kraszna-Béltekről telepített be új lakosokat. A határa termékeny, áradások alkalmával a Homoród és ennek erei, a Kraszna és ennek Balkány ere, a Szamos habjai öntözik. A Bükkből jövő Homoród esőzések idején rendszeren kiárad, nyárban pedig többnyire kiszárad. Zsadány felől jön, s a kismajtényi oldalon levő ecsedi lápba, majd a Kraszna-ba ömlik. A falu először a Homoród partján lakott, ahonnan két ellensége üldözte el, a víz és a gyakori járványos megbetegedések, a kolera, tífusz, pestis, fekete himlő, amelyek nagyon sok halálos áldozatot követeltek. Az 1200-as feljegyzések szerint, a szamosdobi 675 lelket számláló lakosságból mindössze 15 férfi és 18 nő maradt a pestis pusztítása után. Ezért a Kis puszta helyre költöztek. Beregszászi Fonyi Sámuel írja, hogy 1624-ben egy nagyobb áradás miatt az egész falu átköltözött a jelenlegi helyére, a Balkány patakhoz, ahol egykor erdő és náddal körülvett magaslat volt, mint az Ecsedi láp egyik kiemelkedő része. 1332-ben a szatmári főesperességhez tartozó egyházas hely volt, István nevű



papja 20 dénár pápai tizedet fizetett. A 14. században csak Dobnak írták. 1391-ben Báthory István és Benedek kapták meg, s két századon át az övék maradt. A reformáció sodrában már 1530-ban református lesz a lakosság. *Tóth Ferenc „Magyar és Erdélyországi ekklesiák históriája”* 3. lapján a következőket írja: „Drágfy famíliája megtérítésében munkás volt Derecskei Demeter, akitől nagyságos Drágfy Gáspár bevette a reformációt, a ki reformált a Szilágyban János király idejében anno 1530”. Ugyanő **Túl a Tiszai Superintendenciában élt püspökök élete** című művében így ír: „Béldi Sebestyén által reformáltatott Krasznadob 1530-ban, de hogy magát annál tökéletesebbé tehesse a reformált vallásra nézve, 1536-ban felment a wittembergi akadémiába, követvén ezen dologba is Dévainak és Batisinek példáját.” Az erdődi, óvári, csengeri zsinaton a szamosdobi egyház lelkészei is részt vettek. A törökvilág sanyarúságait a szatmári és nagykárolyi erősségek között az országút mellett fekvő falu nagyon megsínylette, az 1709-es és 1742-es pestis és más járványok sem kerültek el. Végleges nevét 1711-ben nyerte, a



Közmunka a lelkészi lakás tetőfelújításánál

szatmári béke idején, amióta végérvényesen Szamosdobnak hívták, (azelőtt Homoród-dob, Kraszna-dob, Balkán-dob néven nevezték). Ezután az Ecsedi uradalomhoz tartozott s azzal kapta gr. Károlyi Sándor, majd 1771-ben gr. Károlyi Antal. A Bánffy, Zanathy családoknak és Geötz Ferenc alispánnak is volt itt birtokuk. A kuruc érzelmű, tiszta magyar református lakosság nem szívesen engedelmeskedett a más vallású uradalmi tiszteknek, minek következtében a Károlyiak idegen nemzetiségű jobbágyok telepítését határozták el. 1731 táján megkezdték a telepítést, és hogy sikerülhessen, a magyar és ref. vallású jobbágyokat rendkívüli terhekkal sújtották. Ezt igazolja az, hogy az 1748-as egyházi látogatóság azt írja, hogy a dobiak szét akarnak oszlani. Ekkor került Dobra a román nemzetiségű és görög keleti szertartású lakosság, számukra Geötz Ferenc földesúr görög katolikus templomot építtetett, ez mostanra már ortodox lett.

## A református templom történetéről

Feljegyzések szerint a település első temploma a 15. században kőből épült a Homoród partján, a második a Kis pusztán. A harmadik templom fából épült, azon a telken, ahol most a rendőrség épülete van. A jelenlegi templomot 1795-ben kezdték tervezni, a tényleges építés azonban 1796-ban kezdődött és 1798-ban fejeződött be. A telket Geötz Ferenc földesúrcsere útján adta a templom számára. 1837-ben kívül-belül ki lett meszelve, 1839-ben újra zsindelyezték és a régi fatemplom tornyát 150 m távolságra ökrökkel vontatták el, hogy az új templom első tornyául szolgáljon. Jelenlegi tornya 1895-ben épült a paplakkal együtt, pala fedél alá. A templomon 1972-ben általános külső javítást hajtottak végre és belül is meszelték, javították. 1977-ben a templom tetőzetét javították és a palát horganyzott bádoggal cserélték le. 1979-ben a harangokat villamosítják. A felújított templomot 1977 október 16-án avatták. Ez időben Vadady Filep Gyula a gyülekezet lelkipásztora és Vas Sándor, Tasi Dániel, Vas Kálmán a gyülekezet gondnokai. Miután nyugdíjba vonult Vadady tiszteletes, a lelkészi munkát beszolgáló nyugdíjas lelkipásztorok végezték: Márton Attila, Székely István és idős Csúri István lelkipásztorok.

1998 nyaratól Mészáros Mihály lett a gyülekezet megválasztott lelkipásztora. Érkezésével megpezsdült a gyülekezeti élet, megalakult a Nőszövetség, az IKE és a bibliakör. 1999-ben kezdtük el és a millennium évében folytattuk a templom több mint 200 éves falait

kívül-belül renoválni és felújítani. A mennyezetre új csillárokat szereltünk. A bádogos tetőt javítottuk és festettük ismét, a templom külső falában egy gránitlap emléktáblát készítettünk a gyülekezet háborús áldozatainak emlékére. 2001-ben a belső falfelület salétromos részét 1,5 m magasságban eltávolítottuk és fenyőfa lambériával burkoltuk. Ez időben Mészáros Mihály lelkipásztornak nagy segítségére voltak a munkálatokban Kóka Gáspár és Siket Pál gondnokok, a presbitérium, a nőszövetség és az IKE is. Az egész gyülekezet szinte egy emberként állt a munkához. Szamosdobi születésű építő mesterek kedvezményes áron vállalták a szakmunka elvégzését. A templom felszentelésére 2001. július 7-én került sor. 2003-ban a visszaperelt felekezeti iskola épületét kezdtük el felújítani és átalakítani gyülekezeti házzá, először önerőből, majd holland testvérek segítségével. 2007-től a parókia épületének falainak felújítását is elkezdtük és hála Istennek, 2014 őszén a tetőzetét is felújíthattuk, a Holland HOE Alapítványtól pályázat útján nyert pénzből és az ostervoldi testvérek adománya, kétkezi segítő munkája, a Polgármesteri Hivatal támogatása és a gyülekezet közadakozásából. Ravatalozót is épített a falu ortodox és református lakossága közösen. E munkálatok Mészáros Mihály lelkipásztor fáradhatatlan szervezése, holland kapcsolata, és az őt mindenekben segítő



Gyülekezeti kirándulás a Bódi tónál



Vakációs gyermek-bibliahét alkalmain

kurátorok, Kóka Tibor és Siket Gyula idejében valósultak meg. A presbitérium, a nőszövetség, az ifjúság és a gyülekezet nagy része is segítettek közmunkával. Mindenért Istené legyen a dicsőség! A szamosdobi templom jelenlegi két harangján a következő feliratok olvashatók: a nagyharangon Temesvári fémművek R.T.SZ.179.1928.év. **„Dicsérjétek Istent az Ő szent helyén” Zsolt. CLI.** A kicsi harangon: **„Jöjjetek el az Úrnak házába” (És 11,3) „Halljátok meg az én szómat” XXVII, 23** Aradon 1899.

## A gyülekezeti életről

A gyülekezet lélekszáma 180 körül van. Vasárnap délelőtt a 150 felnőttből 45-50 lélek jár rendszeresen istentiszteletre.

Hetente három istentiszteleti alkalom van, bibliaórák , kátéórák két csoportban, vallásóra, és szombaton délután ifjúsági óra. Szerdán délutánonként lelki gondozói alkalom van, ahol a lelkipásztor a lelki problémákkal küzdőkkel elbeszélget, tanácsot ad, velük imádkozik.

Az elmúlt esztendő folyamán és jelenleg is, a presbiteri és a nőszövetségi tagok hűséggel látják el feladataikat. Heti rendszerességgel működik szerdán estére, a nőszövetségi és gyülekezeti bibliaóra. Nyári időszakban a vasárnap délutáni istentiszteletet követően nőszövetségi órákon találkozunk. A lelkipásztor évente meglátogatja a családokat, a betegeket többször is. A diakóniai munkában a bete-

gek, öregek és szükségben élők felé a nőszövetségi elnöknő (a tiszteletes asszony) és a kurátorok, körzeti presbiterek, felkérésre mások is segítenek a lelkipásztornak. Ha a betegek igénylik, házi istentiszteletet is tart a lelkipásztor ahova a nőszövetségi tagok közül is elkísérik a lelkészt. A bibliaórán és nőszövetségi órákon hangos, szabad imádság után közösen olvassák fel az Igét, éneket tanulnak, kézimunkákat készítenek, elbeszélgetnek.

A lelkipásztor CD-t készít az igehirdetésekről, az ifjak és a nőszövetségi tagok elviszik olyan betegekhez és öregekhez, akik nem tudnak templomba jönni. Sátoros ünnepeinken énekelnek, verset mondanak Isten dicsőségére és a lelkek épülésére. Nyaranta vakációs bibliahetet tartunk, és egyszer évente gyülekezeti kiránduláson, valamint ifjúsági táborokban és Bibliaiskolában, csendes napokon szoktunk részt venni, ahol a lelkipásztor tart előadásokat. 2011 óta a lelkész beszolgál a csengerbagosi gyülekezetbe is.

MÉSZÁROS MIHÁLY  
lelkipásztor



A 2015-ben konfirmált szamosdobi ifjak

## Tudtam, mert hittem

Kacsaringós úton vezetett Isten szülőfalumból, a Kalotaszegi Ketesdről Szatmárudvariba lelkipásztornak 1984 tavaszán. 11 évi szolgálati idővel is féltem a reám váró feladatoktól, de tudtam, mert hittem, hogy megsegít a Mindenható, ha az Ő akaratát kívánom szolgálni. Amikor ezeket a sorokat írom, emberi törvény szerint, szolgálati időmből hátra van még 7 hét. A több mint 31 éves itteni szolgálatom alatt jobban megszerettem gyülekezeteimet, mint Mikes Rodostót.

A gyülekezeti élet, maga a község környékének élete szüntelen változik, alakítgatják sokan. Mi arra törekedtünk, hogy megmaradjunk istenfélő, magyar reformátusoknak. Nagyon nehéz!

Szatmárudvari népének nagyobb része a lehető legkorábban átvette a reformáció elveit. Előbb imaházak építettek, amely később templommá magasodott. 1610-ben az akkori lelkipásztor segítséget kér ombódi szolgatársától, akkori esperestől a templom renoválásához. Következő nagy javítás 1810-ben történt. Akkor fecskefarkú cseréppel cserélték ki az addigi zsúpfedeleket, és a templom padozatát hatszögletű téglából rakták le. Torony építésére csak az 1840-es években volt lehetőség.

Maga a község felekezeti megoszlása a második világháború kezdetén: 1. magyar ajkú görög-katolikusok, 2. reformátusok, 3. izraeliták, 4. római katolikusok. Manapság: ortodoxok, reformátusok, román ajkú görög-katolikusok és román ajkú -isták: jehovisták, pünkösdisták, valamint sok roma.





A nemzetiségi és minőségi változásokat a máig tartó politikai célkitűzések, az 1970-es árvíz, az emberek nemtörődömsége, és a rengeteg vegyes házasság okozta, nem beszélve az ifjúság kivándorlásáról.

1984 tavaszán 832 lélekszámú volt gyülekezetünk. Hozzánk tartozik a berendi leányegyház (43 lélek) és akkor még Kakszentmárton is (18 évig szolgáltam ott is). Ma a Szatmárudvari Református Egyházközség lélekszáma hivatalosan 503. Várólistán vannak még körülbelül 180-an, akik reformátusoknak vallják magukat, de a teherhordozásban nem vesznek részt. Mai napig észben tartják, ki a tősgyökeres, és ki a „bekerült”. A gyülekezet kétféle emberből áll: nemesi származásúak és zsellérek ivadékai. Mentalitásukban tetten érhető az eredetük. Utóbbiak gyarapítják a renegátok táborát.

Távol legyen tőlem a panaszkodás szándéka! Gyakran mondom, amikor egyikük a másikukra – legtöbbször jogosan – panaszkodik, hogy úgy kell szeretni mindenkit, ahogy van, amilyen. Minket is így szeret Isten. Sokra segítette itteni nyáját Isten. Kakszentmártonban új parókiát építettünk (100 lélek alatti létszámmal), templom, parókia gázfűtéses, rendben van minden.

Berenden templomot, imaházat rendbe tettünk az utóbbi években. Idénre még maradt kevés munka.

Szatmárudvariban a parókia kitűnő állapotban, gyülekezeti épületünk „Testamentom háza” 2004-ben szenteltetett fel. Templomunkat 2011-ben ugyanolyan cseréppel újrafedtük, gerendákat, szarufákat, a teljes tetőszerkezetet újracseréltük. Padlása hőszige-





telt, úgyszintén a falak is. Ajtók és ablakok vadonatújak, padok és szószékkel átfestve. A külső és belső felújítás 2014-ben végbement, a hatszögletű téglapadozatot felszedtük, és szakemberek tanácsa szerint megtisztítva, kezelve, egyenként az eredeti módjára visszaraktuk. Templom, parókia és imaház is fűtött.

Szép szokás a karácsonyi kántálás. Két-két presbiter gyűjt maga köré híveket, és karácsony este minden, a községben élő családot megkántálnak. Átlagban 80-100 emberünk jár kántálni az egyház javára, ami évi 20 ezer lej tiszta bevételt jelent az egyházközségnek. Meg is dicsérem őket, megérdemlik.

Templomlátogatás és úrvacsorázás Szatmár környéki szinten nagyon jó. Vallásórák és konfirmációi előkészületek komolyan történnek, úgyszintén a gyermek-bibliahetek, hisz a jövődőt próbáljuk biztosítani a magunk módján.

A világ hatalmasságai próbálnak szétzülleszteni minden összetartó és főleg Istenhez tartozó közösséget. A farkasok manapság báránybőrben jönnek, de ragadozók maradtak.

Tudom, mert hiszem, hogy ígérete szerint megtartja itteni nyáját is a Jó Pásztor. A mindenkori bojtároknak – magamnak is – a 2. Korinthusi levélből idézek: „Sufficit tibi gratia mea”! (Elég néked az én kegyelmem) 2Kor 12,9.

MIHÁLY ISTVÁN  
lelkipásztor

*Dicsőség és méltóság az ő cselekedete, és igazsága megmarad  
mindvégig. Emlékezetet szerzett az ő csudálatos dolgainak;  
kegyelmes és irgalmas az Úr. (Zsolt 111,3)*

## Mindig Istenben bízva

Magyarcsaholyról 1348-ban történt először említés, amikor Csaholyi János birtokaként jegyzik. A falu a mai Faluhely határrészben terült el, az 1890-es évek végén falrészeket és cserépdarabokat is találtak ennek igazolására. Ismeretlen okból kifolyólag a falu azonban elpusztult. 1713-ban kezdett újratelepülni a falu a régi helyén. A feljegyzések szerint az ideköltözők már találnak egy templomot, melyet később kibővítenek és tornyot építenek mellé.

Az első hiteles adat az egyház fennállásáról 1630-ból való, amikor először kértek református prédikátort Magyarcsaholy templomába



A magyarcsaholyi templom és a parókia

Tarnóczi István személyében. Ekkor még csak a templom szószerkeztől toronyig tartó része létezett. Később azonban két alkalommal is sor került templombővítésre, melyet a templomtető faszerkezete is igazol.

Adataink szerint 1766-ban 8 méter magas fatornyot építenek a templom mellé. Már ekkor két harangnak készül a fatorny, az 1701-ben készült korábbi harangnak, és a következő esztendőben, 1767 márciusában készült harangnak. Hogy mi lett a két harang sorsa, arra csak következtetni lehet az irattári bejegyzésekből. Az egyiket valószínűleg újraöntették 1780-ban, mely harang mind a mai napig megvan. A másikat pedig, melynek súlya 158 kg volt és a kisebbik volt a kettő közül, 1917 március 12-én háborús célra elvitték, ennek jegyzőkönyve megtalálható irattárunkban. Ezen harang pótlására 1923-ban került sor, amikor az egyházközség saját költségén készítette el Bukarestben az új harangot, mely mindmáig helyén van.

A fa haranglábat 1813 április 27-én lebontják, hogy helyébe egy 22 méter magas tornyot építsenek. 1823-ban fejezik be a torony zsindelyezését és felhelyezik a vitorlás gombokat is a csúcsára, illetve a négy szegletére. 1830-ban bevakolják a tornyot, párkányait pedig lecserepezték. Ugyancsak ebben az évben fejezik be a templomtető teljes zsindelyezését is, valamint a templom falainak vakolását. 1859-ben javításra kerül a templom és torony zsindelyezése. 1868-ban pedig a zsindelyt, kijavítják a tetőszerkezetet, bedeszkázzák a tornyot és bádoggal fedik be, a csúcsán maradó gombot pedig bearanyozzák. A templomtetőn 1871-ben cserélik le a zsindelyt és bádagozzák.

1850-ben kerül sor a toronyóra beszerelésére. Az órászmester kiléte és az óra készítésének helye ismeretlen. 1873-ban az óra egy nagyobb javításon esik át, több alkatrészét kicserélik, átfestik a számlapokat, mutatókat, így az 1940-es évekig működött, aztán többször meghibásodott, mivel alkatrészei elhasználódtak az évek során. Az 50-es, 60-as években történtek próbálkozások az újraindítására, de sikertelenül.

Az egyházközség orgonáját 1855. április 29-én kezdték el építeni. Sajnos az orgonaépítő mester neve és az orgona készítésének helye is ismeretlen. Az orgona templomba való beépítése 1856 decemberében kezdődött el. Az orgonát bár karácsonyra felszentelték, azonban működésével bizonyára gondok lehettek, mivel az építőmester még jó ideig dolgozott ezután is rajta. A feljegyzések szerint csak 1857 májusában készült el véglegesen.

Szült is egészen az első világháborúig, amikor ónsípjait hadi célra fel kellett ajánlja az egyházközség. 1918 július 25-én történt meg a



### Vakációs bibliahét – vasárnapi záróünnepség

sípok postázása a Magyar Szent Korona Országainak Fémközpontja RT felé. Ezen orgonasípok azóta sem kerültek pótlásra, sőt mára már az orgona is teljes felújításra szorul.

Maga a templom az évek során többször megújult és ki is bővült, nem minden esetben szakszerű és átgondolt munkával, sőt egyes változtatások teljesen kivetkőztették eredeti jellegéből. Így a templom mai kinézete egyáltalán nem hasonlít az egykor patinás, kazettás mennyezetű, zsindelytetős, négy fióktornyos, bearanyozott gombú templomra. 1906 előtt egy felújítás során történtek a legdurvább változtatások: eltávolították a mennyezetről a kazettákat, a mennyezetet lefestették, tetőt javítottak, a templomfalat megerősítették és feljavították kívül-belül és a padláson végzett munkálatokhoz felhasználták a levétel által feleslegessé vált festett kazettákat is...

Tóth Géza, az Országos Iparművészeti Iskola növendéke által készített rajzokból és fényképfelvételekből győződhetünk meg, hogy milyen gazdag és eredeti ábrázolásokat tartalmazó kazetták veszttek kárba.

Az egyházközség 1906-ban temploma felújítására készülve segélyért folyamodott a Műemlékek Országos Bizottságához, amely válaszában elutasította a munkálatok támogatását éppen a fenn leírt változtatások miatt. Az elutasítás indoklása: *„...arról győződünk meg, hogy a templomot későbbi átalakítások eredeti jellegéből teljesen kivetkőztették, úgyhogy régi műrészeleiből csakis egy félköríves ablak maradt fön.”*

Az elutasítás miatt a következő felújításra csak 1909-ben nyílt lehetőség, amikor a férfiak felőli boltívet is elbontják és helyébe vasgerendát építenek be, továbbá új padozat készül a templomba, a mennyezet közepére rozetta kerül, a torony felőli karzat helyébe újat építenek. 1926-ban, majd 1995-1996-ban ismét teljes felújítás történik, ekkor a tető bádogzatát is lecserélik az északi oldal kivételével. 2003-ban a templom tornyának újrabádogozása történik meg és egyúttal a villámhárító teljes cseréje is. 2009-ben kisebb omlás miatt a tornyon kellett javítást végezni, valamint a tetőszerkezet gerendázatát részben cserélték, megerősítették.

Az egyház jövedelme a templom és iskola fenntartásának nélkülözhetetlen forrása volt. Bethlen Gábor fejedelem a magyarszaholyi egyházat is segítette, a csaholyi bor és búzatermés tizedének egy részét adományozta a lelkész fizetésének pótlására. Az egyháznak a Nagy- és Kis Bajos erdők és a Sárghahegyi szőlő jövedelmeztek. A Sárghahegyi szőlő később azonban valószínűleg kipusztult, ugyanis a falu elnéptelenedése utáni időkben már csak mint erdő szerepel. Az erdő igazi jövedelme azonban nem a kitermelt és eladott famennyiségből adódott, hanem a makktermésből, ami annak idején kiemelkedő volt a csaholy környéki erdőkben. Jó makktermés idején akár 2000 disznót is meghizlaltak rajta, ami jókora jövedelemhez segítette az egyházat.



A presbitérium Hollandiában



### Imaheti teltház

Ezen kívül az egyháznak szántóföld és kaszáló is volt a birtokában, amelyek szintén jövedelmeztek. Ezek egy részét a mindenkori lelkész és tanító használta. Az egyház saját magtárral is rendelkezett, ahol két szolga végezte a napi teendőket, ők az egyház gazdasági épületében laktak. Az egyház a megtermelt gabonatermést eladta, ugyanúgy a dézsmából bejövőt is. (Az egyháztagok dézsmát fizettek az általuk megművelt földterület arányában és a társadalmi osztályhoz való tartozásuk függvényében.)

Az 1820-as években hosszan elhúzódó pereskedés folyt az egyház és a nagykárolyi gróf között az egyházi erdő miatt. Ugyanis a Bajosi erdőről szóló adománylevél valahogy a gróf birtokába került és jogát tartotta az egyházi erdőre. Csak hosszas pereskedéssel, többrendbeli tárgyalással, tanúkihallgatással sikerült az egyháznak bizonyítania az erdő feletti tulajdonjogát.

Az egyház fenntartása a saját birtokaiból befolyt jövedelemből és a hívek áldozatos adakozásából történt egészen a második világháború utáni időszakig, amikor államosították az egyházi birtokokat, épületeket. Ezután az egyház fenntartása teljesen a hívek vállára nehezedett, az egyház pedig csupán a befolyó egyházfenntartó járulékokból volt kénytelen gazdálkodni. Ez nagyon megterhelő volt a hívek számára is, mivel mindenki elveszítette vagyonát és csak a TSZ-ből

kapott kevéske jövedelemből kellett megélnen. De a hívek a kommunizmus nehéz évei alatt sem hagyták magára az egyházat, fenntartották azt alkalmazottaival együtt, javították és karbantartották az egyház épületeit.

A kommunizmus bukása után az egyházközség visszakapta az egykor elkobzott iskola épületét is, azonban leromlott állapota miatt egyre kevésbé felelt meg a célnak az épület. Végül hosszú évek tervezése után, 2012 november 12-én kezdte el a gyülekezet egy gyü-



A tasnádcványi új harangláb



lekezeti ház megépítését az egykori iskola helyén. Jelenleg az épület áll, a belső munkálatok zajlanak benne, számításaink szerint 1-2 éven belül készül el teljes egészében az épület és kerül átadásra.

Alkalmazkodva az uniós követelményekhez és híveink igényeihez, 2012 május 21-én egy ravatalozó építését is elkezdte egyházközségünk, ami megépült és reményeink szerint még az idei esztendőben átadásra is kerül.

Jövőbeli terveink között a templomunk újabb általános felújítása szerepel.

A gyülekezet jelenlegi lélekszáma 490 személy. Az elhalálozások száma jóval nagyobb, mint a megkeresztelt gyermekeké. A pillanatnyi fogyatkozás ellenére a közösség mégis Istenbe vetett hittel építkezik és jövődőt tervez a következő nemzedékek számára. Isten a mi erős várunk, menedékünk, megtartásunk és reménységünk!

A gyülekezetben kilenc tagú presbitérium teljesít szolgálatot, akik szívvel-lélekkel gyülekezetünk jövődjén fáradoznak. A Presbitérium lelkipásztorával tökéletes összhangban működik együtt és lelkesedése, határozottsága, hite és bizakodása viszi sikerre terveink megvalósítását.

Felkaroltuk Tasnádcsány 44 tagot számláló szórványát. A helyben megtartott rendszeres istentiszteleteken kívül a nagyobb egyházi ünnepekre Magyarcsaholyba jönnek a hívek, hogy nagyobb közösségben együtt ünnepeljünk. A tasnádcsányi gyülekezet kiemelkedő szorgalommal munkálkodik imaháza rendben tartásán. 2007-ben teljesen felújították az imaház belsejét, új kerítést építettek köréje, 2012-ben pedig új haranglábat építettek meglévő harangjuknak.

Már hosszú ideje testvérkapcsolati viszonyt ápol gyülekezetünk a hollandiai Berkel en Rodenrijs gyülekezetével. 1993 óta találkozik rendszeresen egymással a két presbitérium és erősíti egymást tanácsokkal, egymásért való imádkozással. Nehéz időkben is mindig a gyülekezet mellett álltak hittestvéreink, számíthattunk rájuk. Ennek egyik szép példája volt az, amikor gyülekezetünk lelkész nélkül volt, ők segítettek ki bennünket az új lelkész érkezéséig azzal, hogy Hollandiából küldtek lelkészt, aki tolmács segítségével szolgált, hogy a hívek addig se maradjanak igehirdetés nélkül.

Mindezekért Istennek vagyunk hálásak és Tőle kérjük a hitet, az erőt és a biztatást gyülekezetünk lelki és anyagi építésére itt Magyarcsaholyban!

NAGY RÓBERT ANDRÁS  
lelkipásztor

*Megigazulván azért hit által, békességünk van Istennel,  
a mi Urunk Jézus Krisztus által, Aki által van a menetelünk is  
hitben ahhoz a kegyelemhez, amelyben állunk; és dicsekedünk  
az Isten dicsőségének reménységében. (Róm 5, 1-2)*

## Reménységben előre tervezve

Szilágypér település Szatmár megye délnyugati részén található. A helység megnevezésében a Szilágy előtag még ma is arra utal, hogy a község egykoron a történelmi Szilágy vármegye jelentős települése volt. A Pér megnevezés, bár az első fennmaradt 1205-ös feljegyzéstől kezdve, többféle változatban jelenik meg az évszázadok folyamán, történészeti kutatás álláspontja szerint személynévből keletkezett.

A település életében jelentős szerepet töltött be a helybeli református egyházközség, amelynek megalakulását fennmaradt feljegyzések alapján 1590-re datálhatjuk. A református közösség dicső múltját jelzi, hogy a településről származik Budai Ézsaiás (1766-1841), aki kora polihisztor volt, és Debrecen református püspöke. Fontos tudnunk róla, hogy munkássága által az volt a fő célkitűzése, hogy a magyar nyelv alkalmassá váljon tudományok művelésére, ennek





érdekében magyar tantervet készített, és egymaga 30 tankönyvet írt. A másik fontos dolog, amit Budai Ézsaiásról református emberként jó tudnunk az, hogy ő szerezte énekeskönyvünk ismert húsvéti énekének szövegét: E húsvét ünnepében, e húsvét ünnepében örvendjünk keresztyének. A szilágypérieriek tisztelettel tekintenek Budai Ézsaiás munkásságára, ezt igazolja, hogy a templom portikusában emléktáblát helyeztek el, a keleti templom kapu mellett pedig szobrot állíttatt a gyülekezet 2002-ben.

A völgyben elhelyezkedő településnek dombra épített temploma, ékessége és méltó jelképe úgy az egyházközségnek, mint az egész Szilágypérnek. Az Isten házának keleti része több mint 500 éves, a torony és a torony melletti rész csak 1811-ben épült hozzá. A templomot kezdetben erődként is használták a veszedelmek idején, mert a belsejében lefedett kút van és alagút vezet ki a szabadba. További érdekesség, hogy a templom úrasztala alatt van az Ibrányi család sírboltja. A templom sok viszontagságos időt megélt, 1832-ben és 1834-ben földrengés rongálta, 1888-ban pedig tűzvész veszélyeztette. Legutóbbi javítás 1991-ben történt az épületen, de jelenlegi állapota miatt szintén időszerűvé vált a javítási munkálatok elvégzése.

A templom nagysága azt mutatja, hogy egykoron nagy lélekszámú református közösség élt a településen, a mainak többszöröse. Jelenleg az 1670 lakosból 667-en tartoznak a református közösség-

hez. A lélekszám csökkenését a településről való elköltözés okozta, amely sajnos a mai napig tartó jelenség. Kevés a munkalehetőség a településen, s a jobb megélhetés reménye lehet a fő oka az elvándorlásnak. A gyülekezet azonban minden nehézségek ellenére reménységgel tekint előre, munkálkodva egy szebb jövőért, bízva az Úrnak kegyelmében. Bizonyítéka ennek a 2014 tavaszán elkezdett gyülekezeti ház építése. A már működő programok azt mutatják, van igény a közösségi rendezvényekre. Az egyházközség vezetőségének pedig célkitűzése, hogy kortól függetlenül minél több gyülekezeti tag felismerje, hogy helye és feladata van a gyülekezeti életben. Ennek megfelelően a közelmúltban számos új kezdeményezés indult el több vagy kevesebb sikerrel: 2013-ban a nőszövetség újjászervezése, felnőtteknek, fiataloknak bibliaórai csoport beindítása, ünnepek előtt körzeti házi istentiszteletek tartása, presbitereknek bibliaóra tartása, fiatalokkal pályázati programok által külföldi jutalomkirándulásokon való részvétel.

Különösen sikeres kezdeményezésnek bizonyult az elszármazottakra figyelve a Hazatérés napjának évenkénti megszervezése. Megható pillanat, amikor hazaérkezőkkel megtelik a templom, s egymást régen látott emberek találkoznak. Ez ünnepség keretében szoktuk megszervezni az 50 éve konfirmáltak köszöntését is. Másik sikeres kezdeményezés volt az egyházi jótékonyági bálók szervezése, amelyek bevétele a közösségi ház építését segítette.

SZABÓ SÁNDOR lelkipásztor



*A te jó lelked vezéreljen engem  
(Zsolt 143,10)*

## Éradonyi séta

Kedves olvasó! A gyülekezeti órjázat rovatban engeddd meg, hogy egy olyan vidékre vezesselek, amely az utazó számára azon köztes pont, ahol még láthatóak a Hegyköz dombjai, de már a Hortobágy végtelen síkja uralja a horizontot. Csodás vidék ez, amely boráról, gazdag faunájáról, és nagy szülöttjeiről híres. Az Érmellék névadó falujába vezetlek, Éradonyba – tudni illik, Adony kapcsán szerepel első ízben az érmellék kifejezés.

A közel 700 lelket számláló faluban két templom van, egyik a református. Egyházközségünk története 1552-ben kezdődik, Éradony népének reformálódásával. A hiányos levéltári anyagok miatt, a millennium évének környékétől tudjuk nyomon követni az itt szolgáló lelkészeket. Jakab József 1908-ig él a gyülekezetben. A levéltári lajstrom rövid fogalmazványai alapján elmondhatjuk, hogy a templom és torony építésével kapcsolatos peres ügyek zajlottak, szó esik az iskola renovációjáról, illetve épületének átépítéséről. Bunyitai Vincze: Bihari vármegye leírásában Éradony református templomának építését 1830-ra, tornyát 1890-re teszi.

A gyülekezet következő lelkésze Laczák Dezső (1908-1914, 1918-1955). Róla el kell mondanunk, hogy a 20. század fele az ő szolgálatával jegyzendő. Emléke még ma is elevenen él minden hetven év



fölötti emberben. Szolgálatáról a fennmaradt emlékek alapján azt mondhatjuk, hogy a korra jellemző spiritualitás, s annak fényében történő missziós tevékenységek kapcsolódnak. Dalárda, ifjak szövetsége, iskola. 1912-es bejegyzésű a parókia-felújítás, illetve az 1914-es bejegyzésű katonai leirat, melynek eredményeképpen Laczák Dezsőt a saját kezű bejegyzése szerint: „Az éradonyi ref. egyház rendes lelkipásztorát Laczák Dezsőt 1914 évében kitört világháborúban tábori lelkészi szolgálatra hívták be, ott teljesített a különböző harctereken lelkipásztori kötelességét, míg idehaza egyházában több segédlelkész szolgált. 1918 november 15-én kerüle haza.”

1922. templomtető bádогоzása, parókia teljes körű felújítása, templom, parókia és temető kerítésének kicserélése. Mindezen munkálatokat részben kivetés, részben segély az államtól, részben a helyi tehetős emberek adományaiként jegyzi az aranykönyv (itt található Kiss Miklós neve, illetve Kiss Miklósné sz. Csiha Gabriella neve is. – A Csiha család azonos néhai Csiha Kálmán volt püspök családai ágával). 1925-ben adománygyűjtés új harangra (adományozó listát lásd az aranykönyvben), melynek súlya 350 kg, érces hangzású, jelenleg az egyházközség nagyharangjaként szolgál. Felirata a készítés időpontját, a szolgáló lelkész nevét illetve a közadományból készülségét tartalmazza. A lágyabb hangzású kisharang 1890-ben készült. 1930-tól Laczák Dezső 2 esztendeig tölti be a tanító tisztet is. 1944-ben a népiskola veszi át a református tanintézmény szerepét.

Sorban következő lelkészek: Szücs Antal (1958-1963), Vida István (1963-1965), Petrás Tibor (1965-1969).

Posta József (1969-1982) szolgálata hosszabb lélegzetvételű. 1972-78 között a templom kívül-belül megújul, 1979-ben a parókia újjáépül.

Nagy Zója Lenke (1982-2006) munkásságát áthatja az elhivatottság – hisz sokszor hóviharba gyalogolt át Tarcsáról. Szolgálati ideje alatt a levéltár máig tisztázatlan körülmények között, részben elégett, részben elkallódott, ami megmaradt, siralmas állapotban van. 1992-ben hozzálátnak a mai parókia építéséhez, s elkezdik a templom generális felújítását is. Kár, hogy az elkobzott ingatlanokat és földterületeket nem igényelte vissza, és kárpótlásért sem folyamodott. A gyülekezet mégis tisztelettel és szeretettel emlékszik lelkészére, aki 2006-tól az éradonyi református temetőben nyugszik. 2011-ben mellé helyezték férjét Nagy Istvánt, aki gyakran helyettesítette feleségét.

A temetőben pihen még Kaszoni Zsigmond lelkipásztor, akit 1908-ban helyeztek végső nyugalomra.

Az éradonyi gyülekezet jelenét a szorgos munka jellemzi: 2007-ben új életre kelt a nőszövetségünk, melynek tagjai lelkes segítői és támaszai az gyülekezetnek. Zászlajuk 2008-ban került felavatásra. A zászló egyik oldalán a nők úrvacsorakelyhe látható búzakoszorúban, alatta Zsoltárok 143,10 idézettel: „A te jó lelked vezéreljen engem.” A másik oldalon imádkozó kéz, „KérjeteK és adatik, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyittatik nékteK.” (Mt 7,7)

Az asszonytestvéreknek köszönhető az, hogy nemcsak csigakészítés idején, de vendéglátás idején is szorgos asszonyi kezek dolgoznak, mind a gyülekezeti teremben, mind annak konyháján. Finom ételek kerülnek hozzánk látogató testvérek, imaheti szolgálattevő lelkészek, gyülekezetünk idősei, vagy épp vakációs imahetező gyermekeink elé. Legyen idősnap vagy imahét, ők ott vannak.

2009-2013 között furulyakórus működött a gyülekezetben, ami mára utánpótlás hiányában megszűnt.

Igyekszünk időseinket egybegyűjteni, idősnapok alkalmával. Ezen együttlétek igehirdetéssel kezdődnek, majd beszélgetés és közös étkezés zárja ezen jó hangulatú alkalmakat, amelyeken a régi emlékek élő-elevenné válnak.

2007-2014 között teljes templom felújítás történt. Lecserélésre került a teljes tetőszerkezet, nyílászárók, toronyablakok, belső vakolat, aljzat. A templom külseje nemes vakolatot kapott. Megújult a villanyhálózat, a belső megvilágítás. Padlófűtéssel vált fűthetővé a templom. Harangjai korszerű elektromos vezérlő rendszert kaptak. Megújult a parókia is: ajtó és ablak csere volt, külső szigetelés és nemes vakolat került rá.

A presbitérium áldozatos munkája nélkülözhetetlen az eklézsia számára, nekik is köszönhető az, hogy az elmúlt évtizedben, a megújulás útját járja az egyházközség. Az áldozatos munkát jelzi a templomkerítés megújulása is.

A mindenütt fenyegető fogyás itt is érzékelhető, kevesebb a keresztelek, mint a temetés, s a 291 lelkes gyülekezet átlagéletkora 50 fölötti.

Utunk lassan véget ér, s azzal búcsúzó, ami gyülekezetünk reménysége is egyben: Isten megtart bennünket, mert napról napra érezzük kegyelmét és szeretetét.

SIMON-SZABÓ ISTVÁN  
lelkipásztor

*„Mily szerelmetesek a Te hajlékaid...”*

*Zsolt 84,2*

## Új szelek fújnak Nagyvárad-Újvároson

1831-et írtak, mikor Nagyváradon, a Sebes Körös bal partján épülgető új városrész reformátusai elhatározták, hogy saját templomot építenek a deszkapajta helyén, amelyben az istentiszteleteket tartották. Az elhatározás utáni első látható lépést 1835 április 13-án tették meg, amikor ünnepélyesen elhelyezték az alapkövet. A közadakozásból épült templom falait tíz év alatt emelik fel. Árvíz, forradalom lassítja a munkálatokat, de 1853-ban használatba veszik.

17 év telik el, mire a tornyok az ég felé nyújtják karjaikat, majd egy év múlva már mind a két toronyban harang is hívogat. Az egyik Cserepes Józsefné adománya, a másik, a nagyobb, Kóla Gáboré. Tudtommal 36 mázsájával ma is ez Nagyvárad legnagyobb harangja. A századforduló előtt, az énekkar által jótékonysági koncerteken





szerzett adományokból, elkészül a karzat és 1904-ben helyére kerül a ma is használt kétmanuális Wegenstein-orgona. A két világégés egy-egy haranggal rövidíti meg a gyülekezetet, de azt sikerül pótolni. 1960-65 között általános nagyjavítást végeznek, majd 1994-ben és 2001-2002-ben újra felújítottuk a templom külsejét és belsejét. A harangok villamosítása után elektromos padlófűtéssel próbáltuk kényelmesebbé tenni a hívek istentiszteleten való részvételét. A sok önerőből megoldott munka után 2014-2015 időszakában testvérgyülekezetünkkel, a hajdúböszörményi Kálvin téri Egyházközséggel közös Európai Unió pályázaton nyert pénzből kívül-belül megszépült az Isten háza. Új színnek, díszkivilágításnak, látogatható toronynak, feljavított orgonának örülhetünk. Köszönet a munkálatot vállaló szatmárnémeti Euras cégnek, de elsősorban annak a bogdándi reformátusok alkotta munkacsoportnak, akik lelkiismeretesen és szakértelemmel végezték munkájuk. Az új ablakok és felújított ajtók az Emberi Erőforrások Minisztériumától nyert támogatásból készültek.

A templom püspök- és lelkészszenteléseknek adott otthont és a Partiumi Keresztyén Egyetem is itt tartja ballagási ünnepélyeit.



Karácsonyra készülnek a gyerekek



Indulás előtt az ifi-tagok: időseknek viszik a karácsonyi ajándékokat

Reméljük, hogy a templommal együtt a gyülekezeti élet is megújul, és bár nagyon megfogyatkoztunk, nem csak évente egyszer-kétszer telik meg a több mint hétszáz férőhelyes templom. Csak példaként említem a fogyásra, hogy a hetvenes évek közepén, amikor itt voltam segédlelkész, még 5000 lelket számláltunk. Ma, az előregedés, kivándorlás, beolvadás, városrendezés következtében alig számlálunk 1100 hívet. Megtalálni az elveszetteket, a kallódókat és elvezetni őket Isten hajlékához: ez ma minden nagyvárosi gyülekezet legfontosabb feladata. Meg kell őriznünk örökségünk: hitünk, templomunk, nyelvünk és népünk. Erre törekszik a Presbitérium, Herdeán Gyöngyi szolgatársam és jómagam is. Gyülekezetünkben énekkar működik és folyik az ifjúsági munka, vasárnapi iskola, kétcsoportos hitoktatás, lelkipozozás, nőszövetség, szociális munkacsoport és minden egyéb, amire a hívek részéről igény mutatkozik. A vasárnapi két istentiszteleten kívül hét közben bibliakör és bibliaóra nyújt lehetőséget az Isten Igéjével való foglalatosságra és közös imádkozásra. Imaheteink, családi csendesnapjaink és gyermekeinknek szervezett bibliahetünk megmozgatják a gyülekezetet. Nagyvárad e gyönyörű templomába szeretettel várunk mindenkit!

SÁNDOR LAJOS  
lelkipásztor

*Elég néked az én kegyelmem; mert az én erőm erőtlenség  
által végeztetik el. Nagy örömet dicsekszem azért  
az én erőtelenségeimmel, hogy a Krisztus ereje lakozzék  
én bennem. (2Kor 12,9)*

## Jegyzőkönyvön kívül-belül

Paptamási 1291-ben jelenik meg írásban először neve. Sem a Pappra, sem a Tamási-ra nincs megbízható eredetmagyarázat. Senki sem emlékszik már a Gyilkos-gát nevű dűlőre sem, hol a korábbiak szerint a tatárok öldösték le a falu lakóit. Pesti Frigyes Bihar vármegye krónikájában viszont úgy tudja, a Gyilkos-gát nagyobb lápos terület volt, egyetlen vízi bejárattal, ahová a bujdosók hegyével felfelé álló kaszákat rejtegettek el, ezekbe beleszaladtak a tatárok.

A 14. század hetvenes éveiben még a váradi káptalané a birtok, jobbágysága teljesen magyar. A falu reformálása minden bizonnyal a debreceni vagy nagyvárad reformációhoz köthető.

Az első átfogó magyar népszámlálás során (1784-1787) 90 házban 110 családot, 530 személyt vesznek nyilvántartásba. 1870-ben 904, 1900-ban 1014 lakosa van, többségükben magyar reformátusok, emellett 36 izraelita, néhány római katolikus és görög-keleti vallású. Évekig egyedül tartottam rendben a temetőt, de nem találtam egyetlen héber feliratú sírkövet sem.

Éppen a 2000. év fordulóján hívott meg lelkészének a gyülekezet. (Egy későbbi feljelentésben azzal vádol meg a tudatlanság és ármány, hogy szabálytalanul jöttem ide, Tókes László kinevezésével. Ez se lenne szégyen.)

Jeles elődöm, Kovács Imre tiszteletes bejegyzését hamar





2014-ben megújult az orgona

megtaláltam az iratok között. Az évi lelkészjelentés azon kérdésére, van-e a településnek méltatlanul elfelejtett nagy szülöttje, éles humorral válaszolt: „Nincs, nem is lesz!” Sokat gondolkodtam e keserű megállapításon...

Mára bizton kijelenthető, a falunak a múltja egyedül a református egyház.

Az 1700-as évek legelejéről való szerződésben a református egyház presbitériuma alkalmazza a falu bábáját. A bérezés mellett olyan kitéttel találkozunk, hogyha meghatározott időn belül túl nagy lesz a gyermekhalandóság és többször ittas állapotban találják a bábát, azonnal elbocsátják. Ki tudhatná, a gyakori gyermekhalál keserősége tette-e italossá a bábanénit, vagy saját családi helyzete, vagy egyszerűen a gyakori és kedves kínálás.

1795-ben leégett a falu és a templom is. Mindössze 10 ház maradt meg. A tűz áldozatai lettek az egyházközség irattári anyagai is, ezért meglehetősen hézagos a gyülekezet korábbi története. 1825-re, más adat szerint 1835-re épül fel ismét a templom, majd a torony, 1896-ban építik be a máig működő, 2014-ben majdnem a végpusztulástól megmentett orgonát.

Száz évvel ezelőtt 50-60 gyermeket kereszteltek a tamási református gyülekezetben, manapság a tizedét sem. Láthatóan hirtelen csökkent a szaporulat a trianoni döntés, majd a második világháború után.

Böngészéseim során kiderült, hogy a magyar izraelita közösség fiaként Paptamásiból származik Bogyó Samu (Paptamási, 1857. január 7. – Budapest, 1928. április 10.) tanár, matematikus.

Nagyváradon és a budapesti egyetemen tanult, majd a budapesti Kereskedelmi Akadémia tanára volt 1883-tól kezdve, egyszersmind több nagy pénzintézet matematikusa. Tagja volt az Országos Közoktatási Tanácsnak és Felső kereskedelmi iskolai tanárvizsgáló bizottságnak. Főbb művei: a Bein Károllyal és Havas Miksával együtt a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából írt Politikai számtan (I-II. 1907); Hétjegyű logaritmusz; Táblák a politikai számtanhoz (Havas Miksával együtt, több kiadásban). Ezeken kívül számos szak tanulmánya jelent meg folyóiratokban, tankönyvei pedig a legelterjedtebb kereskedelmi tankönyvekhez tartoztak. Több intézet nyugdíjtervezetét készítette el. Mégis született itt valaki... Jegyzeteim vannak arról, hogy a 18. században már felekezeti iskolát tart fenn az egyházközség. Tekintélyére utalhat, hogy Váradról két református tanár-lelkész is Tamásiba pályázik.

Jeles lelkipásztor Kovács Sándor, akit 1931-ben hív meg a gyülekezet. 1935-ben Lelkészegyesületi főjegyző is. A román megszállás alatt az Erdélyi Magyar Párt Bihar megyei titkára. Kétszer volt hadbíróság elé idézve, egy ízben magyar zászló rejtegetése miatt elzárva, majd politikai tevékenysége miatt egy évig nem kapott fizetést. (Itt viharzott át felettünk. I. kötet, Szabadi István gyűjteménye református lelkészekről.)

Részletkérdés lenne mára az 1938. október 16-i jegyzőkönyv: Kovács Sándor elnök jelenti, hogy „Isten kegyelméből az új iskola felépült”. Az is, hogy a november 7-i avató ünnepségen magas életkorára és gyengélkedésére való tekintettel nem tud részt venni a főtiszteletű püspök úr, de hálaadó imát mond Vaday Béla esperes, ünnepi beszédet mond Varga Gedeon vallástanár, a falu szülöttje. Ám 2006-ban egy iskolai igazgatónő fel merte hívni Bereczki Andrást azzal a rágalommal, hogy 1938-ban csak az alapkövet szentelték fel, az iskolát később építették, az államosítás után.

Kupán Árpád történész irattári kutatásaiból értesültünk arról, hogy a román hatalom a trianoni döntés utáni két évtizedben teljes eltüntetésre ítélte a falut. Csak az utolsó években szivárgott ki a titok és kezdtek volna tiltakozni. A magyar-román határon kiépítendő,

Károly-vonalként ismert hadi erődítmény áldozata lett volna. Végül Észak-Erdély visszacsatolása folytán, 1940-ben megmenekül. Ezekről említés nincs a jegyzőkönyvekben. De visszatérő téma a felekezeti iskola további működtetése, miközben Kálmán Etelka felekezeti tanító betegszabadságot kér, mit 1940. szeptember 1-ig terjedően elfogadnak. Egy héttel később, szeptember 6-án jegyzőkönyv örökíti meg a bevonuló magyar csapatok tamási fogadtatását. A község határában Kovács Sándor lelkész zokogásba fúló hangon, gyönyörű beszéddel köszöntötte a szegedi zászlóaljbat. A lelkész most beszél először arról, hogy 116 ház már lebontásra volt kijelölve, melynek lakosai rettegéssel várták egyik órát a másik után, mikor válnak hontalanná és űzik őket Dobrudzsába. Most olvashatunk arról is, hogy az elmúlt időkben titokban tartottak presbiteri gyűléseket, a felekezeti tanítók pedig rettegések között tanítottak, kenyérre is alig elég fizetésért... Nyugodt istentiszteletet alig tarthattak, mert állandóan kémek figyelték az énekeket, imát és prédikációt.

Jegyzőkönyv tanúskodik arról is, hogy az egyházközség presbitériuma 1941-ben vitéz Horthy István MÁV vezérigazgató közbenjárásáért Budapestre utazott, hogy az országosan ismert és kedvelt Lithinia ásványvíz kitermelési jogát a református egyház kapja meg, tekintettel iskolát fenntartó költségeire. Nem fog jegyzőkönyvbe kerülni, hogy 2014-ben felajánlást kaptam egy Horthy István szoborra Tamásiba. (A bölcs vezérőrnagy kedvesen mondta – tiszteletes, mi akár százan is elmegyünk az avatóra, de maga ott marad a faluban. Meg tudja védeni magát, van-e támogató presbitérium és faluvezetés a háta mögött? Nincs, nem is lesz, motyogom néha én is...)

1940-ben derül ki, Kálmán Etelka azért kérte a betegszabadságot, mert a román hatóságok gyenge román tudása miatt nyugdíjazni akarták. Most újra elfoglalhatja helyét, ahol olyan szorgalmasan és kitűnő eredménnyel



dolgozott. 1948-ban egyik napról a másikra az állami iskolarendszert ültetik az egyházi helyébe. A családtalan Etelka tanító néni kerek 50 évig tanítgatta Tamási gyermekeit. Most haladéktalanul kényszernyugdíjazásra ítélik. Nagyváradra költözne, de arra nem kapott engedélyt. A hálás gyülekezet viszont díszünnepséget tart a tiszteletére. Ajándékot is kap: két rendbeli ágynemű huzat, megvarrva. 146 kg búza, 96 kiló árpa. A presbitérium 2,5 mázsa búzát és egy ajándékkosarat ad neki és megengedi, hogy egy ideig a parókia irodájában lakjon. (Emléktáblát is megérdemelne, mint oly sok legendás felekezeti tanító, akiket lassan elfelednek).



Tamásiban ONCSA-sor is van, de lakói már nem tudják, hogy az Országos Nemzeti Család Alapítvány építtette az ottani házakat 1940-1944 között.

1948-ban egyik napról a másikra államosították a patinás felekezeti iskolát, elvették a gyülekezet ingatlanait. Presbiteri jegyzőkönyveink tanúskodnak a gyülekezet kommunista zaklatásáról, az egyházi élet templomba szorításáról. Válgék becsületére az akkoriaknak, a presbitérium dorgálásban részesítette azokat, akik gyermekeiket az állami iskolába, román tagozatra írtatták. 1908-ban öntették a Református iskola kicsi harangját, mely ma gyermekkereszteléskor és év végi halotti emlékezéseken szólal meg.

Részlet a presbitérium 1951. április 26-i jegyzőkönyvéből: Lelkészelnök sajnálattal tesz jelentést a presbitériumnak, hogy a konfirmándusok káté-ismerete nem kielégítő. A szülők... sokszor úgy nyilatkoztak: én se tudtam sok (csak) imádságokat, mégis lekonfirmáltam. Határozat: a szokásos áldozócsütörtöki konfirmálás elmarad. Szeptemberi bejegyzés viszont már beszámol a lekonfirmált és újkenyéri úrvacsorával élő fiatalokról. Talán ez a kis epizód is része a kornak és hangulatnak, amelyben elkezdődött az egyház tekintélyének romlása, rontása.

Bizonyára román stratégiai helynek számított az egyházas magyar falu, mert az 1970-es években Beke György jeles író arról számol

be, hogy a „Tămășeu”-i iskolában bentlakás működik, melynek célja „a szegényebb gyerekek támogatása” fedőnév alatt a román tagozat felduzzasztása. Még Vajdáról is ide jártak. A hajnali vonaton óvatosan súgják oda az írónak: De milyen magyar szülő az, aki románba adja gyermekét? E sorvasztó korszak Cserepes Imre tiszteletes számára sem lehetett irigylésre méltó.

2000-ben Rohaan Jan Harmen holland barátunk bőséges támogatásával gyülekezeti termet alakítottunk az egykori felekezeti kultúr-otthonból, amelyet ekkorra közbécé szintjére züllesztettek. A renoválás után pedig fájlalták az egyház által elvett „tornatermet”. Hamarosan megszületett a restitúciós törvény, melynek értelmében három épületét kapta vissza az egyház. Érthetetlen ellenkezést váltott ki az egyházi ingatlanok visszaszerzése. Minősíthetetlen arcátlan-sággal támadták a „hülye papot”. Az iskola ablakait rendre betörték.

Kálvária következett: a törvény által előírt bérleti díj megtagadása, presbitérium és lelkész tanács elé citálása Ceausescu-korszakot



2015-ben konfirmált ifjúság



is megszégyenítő módon. Bérleti díjként fejemre olvasták az időközben felavatott háborús emlékműre kapott támogatás elsikkasztását. Feljelentések, aláírások, templom beszegeelési fenyegetés, lelkész elleni fizikai támadással megtűzdelve, ármánykodás, tudatlanság. Meggyanúsítottak, hogy elzebeltem minden okmány nélkül kettőszázmillió földbérleti díjat is. (Leírva, dokumentálható) Milyen gazdag is lehetek... Mindezt derék református elöljáróktól, híveimtől kaptam. Sebjaj, Jézus megtanított: boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért.

1944 őszén a falu határában az oroszok agyonlőtték 9 védtelen embert. A templomkertben sebtében elhantolták, majd 45 Nagypénteken ünnepélyen kivitték őket örök nyugalomra a temetőbe. Ez is feledésbe merült, tallózásaim során fedeztem fel a temetési anyakönyvben. Kopjafás emlékművet állított emlékükre az egyházközség és a Történelmi Vitézi Rend. Két megölt váradi postás családja megrendülten vett részt az avatón. Két kőröshegyi (Kárpátalja) honvéd hadnagy neve is márványtáblára került. Családjaik 60 év után értesültek, hogy katonafiaik végső tisztességet kaptak Tamásiban.

Oláh István Budapesten élő atyánkfia jelentkezett a jó hírrel, miszerint a falu fia Diószegi Dezső, 1904 május 22-én született költő. Hozta is magával a Rabság alatt c. kötetét, Radványi Károly grafikus szép illusztrációival. Három kiadást is megért ez a kötet. Lázas anyakönyvlapozás. Igen, itt született, itt keresztelték, anyakönyvezték. Sulyok István esperes, későbbi püspök éppen előtte jegyezte be itt jártának dátumát. Költőnknek márványtáblát helyeztünk el a templomban, újabban keretbe került verseskötetével, benne saját kezű aláírásával. Börtönviselt költő volt Diószegi, mert fájt neki Trianon és lelkes verset írt Észak-Erdély hazatérésekor. Egyébként jó megfigyelője volt a külvárosnak, hol nincsen május/ Az uccasarkon a bolt mind tönkremegy,/ Csak a kocsma tartja még magát.Egy árva kuvasz vonít egy ház előtt. Aztán elhallgat és félni kezd. /Autó túlköl, kereszt van oldalán,/ Egy lányka fehérbe öltözött,/ Mérget ivott májusban délután -/ Meghalt szegény négy és öt között.

1961-ben, még mindig 1956 erdélyi folytatásában Tamásiból is elhurcolnak valakit.

A nekem adott kézírásból idézek: 1961 2. hó 13-án megállt egy szekuritátés autó 3 civil ruhás emberrel és egy helybéli milicistával, aki a szomszédból két tanút hívott (Kinter Mihály és Tóth Imréné) és

előttük házkutatást tartottak. Azzal jöttek, hogy fegyvert keresnek, de mégis az iratok és levelek között turkáltak.

Balog Bélát, a Nagyváradon alakult Szabadságra Vágyó Ifjak Szervezete tagját elvitték, azzal, hogy „egy kicsit elbeszélgetnek és egy pár nap múlva visszahozzák”. Bűne az lett, hogy tudott egy ifjúsági szervezkedésről, de nem jelentette. A szervezkedésük célja Erdély visszacsatolása lett volna Magyarországhoz (1956-tól állandóan visszatérő vád és ítélet ez). Balog Béla két év után amnesztiával szabadult a zsilavai börtönből, ahonnan havonta egyszer engedélyezett leveleiben tudatta, hogy „jól van”. Szabadulása idején olyan törvény volt, hogy személyi igazolványában nem tüntették fel az elítéltséget, ennek köszönheti bizonynyal, hogy elvégezhetette az egyetemet. Később a nagyváradi Fútési központban váltást cserélve dolgozott valaki helyett, mikor hirtelen robbanás, forrázás érte, s napokon belül belehalt. Csak éppen e tragikus „véletlenben” nem hisznek a családtagjai.

Bő tizenöt esztendő során kívül-belül felújítottuk az 1907-ben épült hatalmas méretű parókiát és a tetőzetét a Bethlen Gábor alapítvány segítségével. Állami támogatásból kicseréltük a templom villanyhálózatát, újrafestettük a tornyot és tetőt. Teljes belső felújítást és padcserét végeztünk a templomban, minden külső



támogatás nélkül, sok közmunkával. Az ármány ezt is meggyalázta. Feljelentésből tudom, hogy kidobattam a „műemlék jellegű”, melleleg félig korhadtt padokat, melyekre a „parasztbarokk” stílus is túlzás lett volna (Hermán János). Majd cserélni kellett a harangok elektromos indító rendszerét. Csak néhány család járult hozzá adománnyal. Turulmadaras, háborús emlékmű készült a templomkertben.

Magyar állami támogatásból sikerült a gáz bevetése a Református Otthonba, minden igénynek megfelelő konyhával

együtt, amely sok jó szolgálatot tesz a gyülekezetnek. Erről a konyháról is – korábban osztályterem – azt akarta elhitetni egy gonoszkodó, hogy a szocializmusban épült. Telegdi Sándor gondnok tűnődve nézgette az egyik felszedett padlódeszkát, melynek alsó oldalán olvashatóan megmaradt 1887-ből a történelem egy kicsi szelete... A falusi jegyzők, tanítók rezesbandája listájával a nőszövetségnek felajánlott kis adomány.

Sajnos, az utóbbi két évtized alatt eltemettük a régi templomos gyülekezet legtöbb tagját, ez pedig vasárnaponként meglátszik. Sok gyülekezethez hasonlóan lelki mélyponton mozgunk. A kezdeti 25 tagú kórus mára megszűnt. Irsik Ibolya tanítónő kiváló gyermekmunkát végzett évekig, nyaranta táborba vittük a gyerekeket, – mára már csak az iskolai vallásórák maradtak. Sok háborúságom mellett viszont igazi nagy elégtétel számomra a gyerekek, konfirmándusok szeretete.

Az elvilágiasodás, a TV és számítógép mellett a gyülekezeti értetlenkedés, a politikai sötétség, a számomra teljesen érthetetlen ármánykodás több kárt tett a gyülekezetben, mint a kommunizmus. Azaz, nagyon is értem, és eljön az ideje, hogy megtudja a világ.

Kedves pesti lelkésztársamat idézem: az ingajárás törvénye szerint a legszélsőbb kilengés után az inga elkezd visszahúzódní. Hiszem, hogy ideje van rontásnak és építésnek, alvásnak és ébredésnek, kiszaggatásnak és ültetésnek. Isten ura az egyháznak ura és elindítója megújulás szeleinek. Azt sokan megjegyezték ismétléseim nyomán, hogy eljön az idő, amikor éhezni és szomjúhozni fognak, nem kenyér és nem víz után, hanem Istennek minden beszéde után. Igaz, erre kicsit ráment az egészségem, a becsületem. De van Isten az égben – mondom én is Dániellel.

BERECZKI ANDRÁS  
lelkipásztor

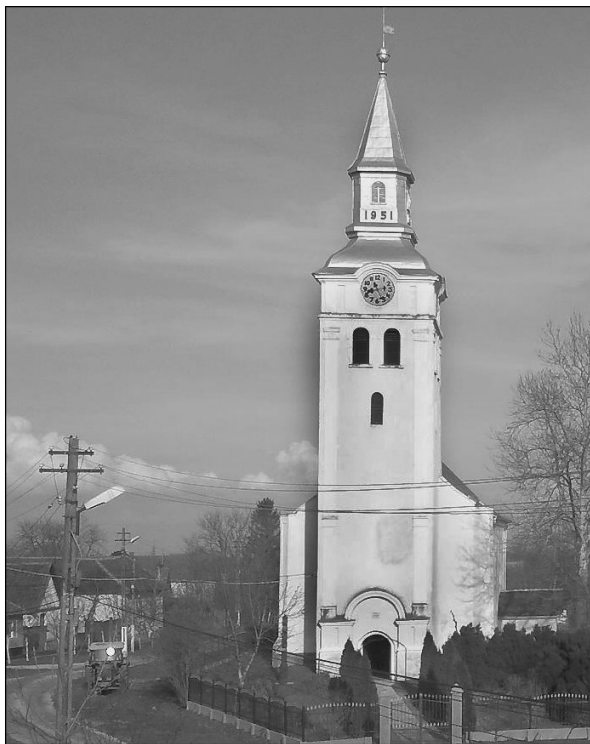
*Uram, te voltál nekünk hajlékunk nemzedékről nemzedékre!*  
(Zsolt 90,1)

## Vadászi Református Egyházközség

Arad és Bihar megye határán, a Fekete- és a Fehér Körös medre között fekszik az Erdőhátnak, vagy találóbban Körösköznek nevezett térség. Honfoglaláskori települések találhatók itt, melyekről már az első történetíróink is megemlékeznek. A tatárjárás idejéből fennmaradt templomok, a települések határában elhelyezkedő kunhalomok bizonyítékai e hely történelmének.

Ebben a kistérségben található az egyik legrégebbi említésű, ma is állandó használatban lévő templommal rendelkező Vadászi Református Egyházközség. A közösség a maga közel háromszáz lelkével az amúgy szórványként számontartott Aradi Református Egyházmegye közepes gyülekezetének számít.

A településnek és templomának első hivatalos említése 1214-ből való (II. András királyunk adománylevelében a vidéket Boleszló, váci



püspöknek adományozza). Az elmúlt években a templom falaiban végzett régészeti kutatások is a templom építését az Árpádkorra datálják. Műemlék jellegét az óromán építészeti stílusa adja, valamint a 15. század második feléből fennmaradt Krisztus keresztrefeszítését ábrázoló freskó. A belső bejárat feletti freskó feltárása a 19. század második felében Rómer Flóris nevéhez kötődik, de hogy ennyire jó állapotban megmaradt, azt a reformációnak kö-



### A Vadászi Református Egyházközség presbitériuma

szönheti, ugyanis a 16. század második felében a falu lakossága a kálvinista hitre tért, az addig római katolikus templom freskóit bemeszelték – s bár akkor még nem gondolták, de így mentették meg ezt az értéket az utókornak.

A 17. században ezt a térséget nem kímélte a törökökkel folytatott csatározás. Az 1600-as évek vége felé a teljes lakosság menekülni kényszerült, a templomot pedig a törökök is birtokukba vették. A Rákóczi szabadságharc idején, 1703-ban a kurucok teljesen elpusztították a falut.

1711 a visszatérés esztendeje. A falu lakossága, mely Sárrétre és annak környékére szóródott szét, lassan kezd visszaszivárogni ősi helyére. A visszatért lakosság 1712-ben Deák Péter, lelkész-tanító vezetésével hozzákezd a templom javításához.

Ebből a korból, pontosabban 1725-ből való úrvacsorai kelyhet ma is őriz egyházközségünk, melyen a következő felirat található: „Ez pohár kiszült az Vadászi Ecclesia Számára magok kölcsigivel Hajdú István bíróságában 1725 15 maji”. Nemcsak Vadászról, hanem más helységekből is jönnek adományok. Ilyen például a szalontai Pataki Erzsébet két cinkannája 1744-ből, melyeket ma is használunk.

1761-ben a gyülekezet tagjai egymázsás harangot öntetnek, 1768-ban a tornyot hozzák rendbe, majd 1774-ben a templomhajót hosszabbítják meg kelet felé és a szűk ablakokat nagyobbakra cserélik – a régi, középkori ablakok kárára. Ekkor építenek cintermet is a templom déli oldalára.

1789-ben egy nagyobb, három mázsás harangot öntetnek a régi mellé. Azt, hogy ekkor milyen nagymértékben gyarapodik a gyülekezet, igazolja, hogy a kibővített templomba karzatokat építenek.

A kazettás mennyezet, a templomi padok, a szószék 1810-ben készül el, igaz, a mennyezetet 1833-ban javítják és átfestik (A kőkarzat alatt lévő padozat őriz még néhány virág-motívummal festett kazettát az első mennyezetből).

1871-ben alakítják át a torony ablakait, az óraszerkezet beszerezésével nyolc zsalugáteres ablakot is tesznek a toronyra.

Jelenleg a templom tornyában három, 1925-ben Gyorokon öntött harang található, melyek közül a nagyharangra az akkori lelkész, Vass Jenő versét is ráöntötték:

*„A híveket hivogatom,  
a holtakat elsíratom.  
Időt jelzek,  
bűntől óvok  
s hálát mondok.  
Zengő szavam szól mindennek,  
Dicsőség a Szent Istennek!”*



Klenódiumaink között a már említetteken kívül még található három úrvacsorai kehely (1832-ből, 1857-ből és 1875-ből), egy úrvacsorai alpakka tányér (1875-ből), egy keresztelő kancsó és tálca (1905-ből).

A napjainkban közel háromszáz lelket számláló református közösségünk tagjai a szórványsors keserűségét ízlelgetik.

Istentiszteleti alkalmaink a vasárnapokra korlátozódnak. A télvégi imahetek, a vallásos- és nemzeti ünnepeink, a családi alkalmakra és ünnepekre hazalátogató ismerősök, a testvérgyülekezet tagjaival történő találkozás, valamint a karácsonyeste gyermekekkel, szülőkkel és nagyszülőkkel megtelő templom látványa az, amit értékes emlékként őrzünk meg szívünkben egyik évről a másikra.

Bár mi úgy tartjuk, inkább dél-Partium, mint a Bánság vidékén élünk, egyre fogynak magyarságunk és hitünk megtartói ezen a határmenti régióban is. Már nemcsak a városok, közeli, vagy távoli országok csábítják el a közülünk valókat, hanem a kilátástalanság is. Míg három évtizeddel ezelőtt a rendszerrel kellett küzdeni, most a közönnyel viselünk harcot. Az idő lassan felőrli közösségünket. Lassan már csak a harang szava ébreszti fel reménységünket.

Vass Jenő, egykori lelkipásztor elődöm nagyharangra öntött verssorain tűnődve felidézem magamban, hogy itteni szolgálatom alatt oly sokszor megszólalt már a harang. Míg tizenegyszer esztendőtt búcsúztatott, több mint százhusz alkalommal holtakat siratott el. De időt és alkalmakat is jelzett: reggelt és délut, vasárnapot és ünnepnapot, keresztelőt és esküvőt.

Időt emberi életünkből, mely – akár küzdelemmel, akár pihe-néssel, betegséggel, vagy egészséggel, könnyel, vagy mosollyal legyen fűszerezve – zengő szózat kell legyen: Dicsőség a Szent Istennek!

LŐRINCZ LÓRÁND-PÉTER  
lelkipásztor

*De mit mond neki az isteni felelet? Meghagytam magamnak hétezer embert, akik nem hajtottak térket a Baálnak. Így tehát most is van maradék a kegyelemből való választás szerint. (Róm 11,4-5)*

## Elődök példájára építve

Szapáryfalva a bánsági szórványvidéknek egyik jelentős magyar közössége, 19. századi telepes falu.

Története a Torontál megyei Albertfalvával kezdődik. A Rákóczi szabadságharc bukása után a felkelés vezetői elhagyták az országot, a harcban résztvevőket pedig, többnyire reformátusokat, a váci és szegedi börtönökben tartották fogva. Később rájöttek, hogy jobb megoldás, ha betelepítik velük a Tisza alsó folyását, a Bánság területét.

Mivel a Tisza magába gyűjti a Kárpát-medence nagyobb folyóit (Szamost, Körösöket, Marost), viszonylag sűrűn áradt ki medréből, aminek következménye az lett, hogy Albertfalvát és a körülötte telepített falvakat gyakran elárasztotta, veszélyeztetve a lakosságot, ellehetetlenítve megélhetésüket. Ez állami problémává vált, és az országvezetés úgy határozott, áttelepítik a falvakat olyan helyre, ahol egyáltalán nem, vagy a legkevésbé áll fenn az árvíz veszélye. 1881 táján megtörténtek az áttelepítések, akkor még Krassó-Szörény megyében, Lugos közelében, de Albertfalva nem vállalta a számára kijelölt helyet, kifogásolva, hogy a hely közel volt a Temes folyóhoz. „Csöbörből-vödörbe” helyzetet jelentett ez számukra, így addig harcoltak egy jobb helyért, amíg egy Szapáry Péter nevű földesúr hajlandó lett átadni egyik birtokát falutelepítés céljából azzal a kikötéssel, hogy akkor az új életet kezdő Albertfalva attól kezdve a földesúr nevét







Csigatésztát készítenek a nőszövetségek

viselje. Így lett Szapárfalva, majd nem sokkal később a ma is létező Szapárfalva. Ez a birtok egy dombon fekvő erdős terület volt, amit megtisztítottak, birtokba vettek, és feljegyzések szerint a telepítés után Szapárfalva pár évtized alatt virágzó községgé vált. Összefogtak, és együtt törekedtek az új élet elindítására. Ez talán siker volt, és példa lett más hasonló települések létesítésére.

1908-1910 között felépültek a középületek egész sorai. A településnek saját községháza, óvodája, iskolája, művelődési háza volt. A jegyzői lak később szülésházzá változott, és még később pékség is működött ebben az épületben. Az idős emberek szerint kisiparosok is éltek a faluban, akiknek műhelyei voltak. A térség egyik legszebb temploma emelkedett a magasba és hirdette Isten csodálatos dolgait ezen a településen, jelezve Szapárfalva létezését, élni akarását.

A templomot 1909. július 10-én szentelték fel. A Temes megyei végvári templom mintájára emelt templom építésében jelentős érdeme volt Darányi Ignácnak, a Magyar Királyság földművelésügyi miniszterének, de a 600-700 férőhelyes templom felépítésében ugyanúgy kivette a részét a falu nevét adó gróf és családja, mint a

szorgos kezű gyülekezet. Azért is említendő mindez, mert a hatalmas templomot alig három év alatt húzták fel, és hosszú éveken keresztül tele volt Istent kereső és megtaláló hívekkel. Mai napig üzenethordozó az a tény, hogy mennyire templomot és Istent szerető emberek voltak Szapáryfalva első, második, harmadik generációja! A falu első lelkipásztora Rácz Károly, Albertfalváról jött gyülekezetével és még Szapáryfalván is 42 esztendő t szolgált, ott halálozott el és a síremléke a szapáryfalvi temetőben található. Rácz Károly lelkipásztor kiemelkedő személyiség volt, református történész, költő és író. Halála után Hollandiában teológiai díszdoktorrá avatták.

Trianon után Szapáryfalva a román adminisztráció hálójába került, amely a későbbiekben negatív módon hatott rá. Az 1924-25-ös román agrárreformok bevezetése következtében az emberek elvesztették birtokuk, legelőik egy részét. Ezáltal csökkent az állattenyésztés, a gazdaság megtorpant, és kezdetét vette egy lassú hanyatlás.

Úgy nézett ki, hogy a megalakuló kollektív gazdaság, a termelőszövetkezetek a szapáryfalvaiak szorgosságán, munkaszeretetén, élni akarásán segítettek, hiszen pár év múlva a gazdaság virágzásnak indult újra. A villanyhálózat bevezetésével elindult a kulturális élet is, és a 60-as évek elején közmunkával, önkéntesen új kultúrotthont is építettek. Mindezek ellenére az akkori fiatal szapáryfalvi tömegesen hagyta el szülőfaluját, és költözött Lugosra, Temesvárra, vagy más ipari központba. Az új életforma, amit az iparosodással megváltozó életforma lesújtóan hatott az egykor virágzó, öntudatos, összetartó közössége. Akik itthon maradtak, megöregedtek, majd kihaltak, akik elmentek, nem jöttek haza többet, és szép lassan az egykori mozgolódás, sürgés-forgás az életért megszűnt, helyébe lépett a csend. A gyerekek zaja is egyre halkabb lett az iskola és óvoda udvarán.

Ugyanekkor, és szintén ezen okok miatt sorra szűntek meg a Szapáryfalvával egyidőben, vagy ennek mintájára később telepített falvak. Lakosai beköltöztek Szapáryfalvára az időközben megüresedett házakba. Erdélyből is sokan költöztek be a községbe. És lassan megváltozott a település etnikai és vallási összetétele.

Talán ez az eléggé látható átalakulás vezethetett oda, hogy az 1960-as évek összpontosító politikája folytán Szapáryfalva elvesztette községi státuszát és a szomszédos szintiszta román Nagykastély (Coșteiu) nevezetű falu igazgatása alá került. Ezután a középületek lassú pusztulásnak indultak, az áttelepített Albertfalva, majd Szapáryfalva generációja kihalt, az utánuk jövő nemzedék a korábbi értékeket, hagyományokat nem tudta átvenni elődeiktől, ma már a



### Ifi-csendesnap

valamikori közel 1700 magyar lakosból alig 350 emlékeztet a falu egykori virágkorára. Az említett romos épületek engednek sejtetni valamit az átutazók számára abból, hogy egykor egy erőteljes közösség élt itt, aki céltudatosan, önerőből, önszerveződéssel példamutató összefogással tartotta fenn magát.

A 2011-es népszámlálási adatok szerint 234-en vallották magukat református vallásúnak, akik közül 200-nál kevesebben vállalják egyháztagságukat. Római katolikus, hetednapot ünneplő adventista és pünkösdi vallásúak tartoznak még bele a 350 tagú magyar lakosságba. Ez összesen Szapáryfalva lakosságának kb. 45%. Románok, románok és más nemzetiségűek 55%-ban élnek itt. A 2002-es népszámlálási adatok még 468 magyarról beszéltek, a lakosság 57%-át tette ki a magyar lakosság, és amint látjuk 9 év alatt 118 lélekszámmal fogyott a magyarság. 2015-ben az egykori színtiszta magyar közösség összetétele számokban, arányokban messzemenően nem ugyanaz. Nyelvében, hitében is apadó közösség, egykori épületei, identitásának omló bizonyítékai emlékeztetnek a múltra.

Mindezeknek ellenére bő egy éves szolgálatom tapasztalata, elődeim munkája, hátrahagyott írásaik azt bizonygatják, erősítik meg, hogy a szapáryfalviak nem akarják feladni. Élni, virágzni akaró közösséggé szeretnének ismét válni. Keresnek erre való lehetőségeket,

harcolnak mindenféle szinten, hogy ne jussanak azon települések sorára, amelyek évtizedekkel korábban már feladták, feloszlottak. Elhelyezkedési szempontból, és én úgy gondolom, hogy lelki, szellemi, fizikai szempontból is van tartalék erre. Van mit előhozniuk kincsesbányaikból, van útravalójuk. Bátorság és jövőkép szükségeltetik.

Ezt bizonyítja az is, hogy akár gyerek, ifjúsági vagy felnőtt rendezvény iránt van érdeklődés. Nőszövetségi alkalmainkra 15-20-an járnak rendszeresen, inkább télidőben. A nőszövetség jelenti azt a bázist, akire lehet számítani, ha valami esemény van a falunkban. Tiszteletreméltó, hogy fiatal anyukák, apukák gyerekektől jönnek megbeszélni, megszervezni, vagy éppen lebonyolítani valamit. És közben, amíg a szülők végzik a munkát, addig a gyerekek együtt nőnek fel, megtanulják a közösség fogalmát, ők lesznek a következő nemzedék. Istennek adunk hálát ezért a tartalékért! Ebben a hozzáállásban, magatartásban van Szapáryfalva kincsesbányája. Ebből lehet és kell gazdálkodni a jövőre nézve. Tervekben, tettekretevésegekben, józan gondolkodásban, összefogásban nincs hiány Szapáryfalván, olvasom a Nyugati jelen 10 évvel ezelőtti cikkében. Csak néhány erős vezetőre, magasabb fórumok – helyi és megyei önkormányzatok, érdekvédelmi szervezetek, mecénások – támogatására lenne szükség, jegyzi meg tovább e cikk írója. Úgy gondolom, ez még mindig igaz.



Vakációs bibliahét



Konfirmáció 2015-ben

Templomunk állapota nagyon rossz, de visszatekintve az elmúlt húsz évre, ha volt valaki, aki kézbe vette az irányítást, és magasabb fórumokon is tudott kopogtatni ez ügyben, akkor nagy csodákra volt képes a gyülekezet. Ha van mögötte egy komoly pásztor, a nyáj felsorakozik melléje, és igenis Szapáryfalvának kell egy igazi pásztor, kellene komoly vezetők, akik képviseljék érdekeit, felemeljék szavukat. Imádkozunk azért, hogy újra céltudatosság, önszerveződés, öntudatosság, összetartás jellemezzen bennünket. Van mit tanuljunk azon elődeink példájából, akik a telepítés után összefogtak, és együtt törekedtek új életük elindításán. Üzenet ez azok számára, akik itt maradtunk, hogyan kezdjünk el újra közösségi életet összekovácsolni abból a kicsiből, ami maradt

(Szapáryfalva rövid ismertetője a Wikipédia című internetes oldalról, a Nyugati Jelen című regionális napilapból, valamint a Monográfia, helytörténeti leírás Szapáryfalváról című írásból merített információk alapján készült el.)

CSIZMADIA FERENCZ  
lelkipásztor

# Egy telepese falu nyomában

Nagybodófalva bánsági szórványtelepülés Temes megyében, Lugostól 20 km-re a Bega folyó partján, Temesvártól pedig 60 km-re. Nem messze a Temesvár-Lugos között éppen épülő A1-es és A6-os autópályától. Az A1-es autópályáról látni lehet, ahogyan a magasba emelkedik Nagybodófalva szép, az egész térségben egyedülálló, impozáns temploma, kakasos tornyával. Fadimák és Vásáros falvakkal együtt alkotják Bálint községet, ez utóbbival össze van nőve.

Nagybodófalva története valamivel több mint száz éves múltra tekint vissza. Az öt körülvevő falvakkal együtt betelepített falu, abból az időből, amikor a Bánság a korabeli Magyarország telepítési akcióinak majdnem kizárólagos színterévé vált. 1892-1894 között jött létre kisperegi, makói és Szeged környéki református családokból, a Földművelésügyi Minisztérium által a temesrékási kincstári uradalom kivágott erdejének helyére.

A falu egyik jelentős kutatója és monográfiáján dolgozója, Balogi Ferenc szerint egy utántelepített faluról lehet beszélni. Ugyanis történelmi adatokból következően már egy 1344. március 11-én kelt oklevélből olvashatunk egy Bodov nevű településről, majd egy bizonyos bodófalvi Beke alispánról (1281-1296).



nyos bodófalvi Beke alispánról (1281-1296). 1401-1426-ig Bodófalva, 1560-ban Bothófalva névvel szerepel régi királyi oklevelekben. Balogi Ferenc szerint akik eddig a település történetének a kutatásával foglalkoztak, 1344-et jelölték meg a település írásban való megjelenésének éveként. Így Nagybodófalván valóban újratelepítés volt egy 1600 körül eltűnt falu helyére, vagy környékére. A magyar állami kincstár Darányi Ignác és Bethlen András földművelésügyi mi-

niszterek intézkedésére és hathatós támogatásával 1892 június 25-én 264 telepítésre jelentkező kisperegi lakos, majd két nappal később, június 27-én Makón 84 telepítésre jelentkező élt a lehetőséggel, s tette kézjegyét a szebb jövőt ígérő papírra, aláírván Bodófalva telepítési okmányát.

Megjegyzendő, hogy majdnem teljes egészében református családok költöznek ide, kevés számban katolikusok. 1900-ban 1320 lakosából 1304 magyar anyanyelvű, 1231 református, 57 római katolikus és 20 görög katolikus volt. Községközpont volt, saját közigazgatással. Ma már megszűnt önálló lenni, Bálint községhez tartozik.

A 40 éves jubileumról a Krassó-Szörényi Lapok ünnepi beszámolójában a Bega-völgyi magyar telepes községek gyöngyének említik Bodófalvát. Ez az értékelés nem csupán ünnepi szólamként hangzott el! A falu lakói gabona- és zöldségtermesztésbe kezdtek a telepítés után, olyan sikeresen, hogy például a bodói dinnyének Budapesten és Bécsben is nagy keletje volt. Korábban, miután a telepes ősök kimérték földjeiket, a hagymatermesztéssel is igyekeztek új otthonukat, hazájukat gazdagítani. Magukkal hozták a makói hagymások teljes felszerelését, közöttük a híres makói talicskát. Aztán ellepték a környék összes piacát termékeikkel. Ez volt a bodóiak megélhetési lehetősége és érdekessé vált, hogy a környéken a hagymatermesztést „kálvinista foglalkozásnak” nevezték.

Miután a Bega és a Lavica (Glavita) árvize többször kimosta hagymájukat a földből, uborkával, fűszerpaprikával, dinnyetermesztéssel, salátával próbálkoznak. Az egymást követő kudarcok elől nem futamodtak meg, állták a sarat és más megoldásokat kerestek megélhetésük biztosítására. Megfontolt gazdákként valóságos könyvelést is vezettek, nyilvántartva az utolsó fillérig a jövedelmeket és kiadásokat.

A dinnye termesztése volt a legsikeresebb. Nem tudni ki és mikor hozta Bodófalvára a Heves környékén termesztett fehér hajú és narancssárga bélű görögdinnye magját. De biztos, hogy a harmincas évek vége felé és a második világháború utáni (1945-1946) években szinte nem volt család, amely ne termesztett volna legalább egy fél lánc hevesi görögdinnyét, de más fajták is meghonosodtak, jövedelmezőnek bizonyultak. A fehér hajú és narancssárga bélű dinnye kimondottan bodói sajátosság volt.

A Temes megyei erőteljes gazdamozgalomból Bodó se maradhatott ki. 41 éves múltja volt már a bodói gazdák egyesületének, amikor a kollektív gazdaság alakulásakor feloszlatták. Egyébként a bodói gazdakör Románia egyik leghatékonyabban működő gazdaköre volt.

A két háború közötti tevékenységére jellemző a háziipar fellendülése: kosárfonás, seprűkötés, amelyek segítségével még a kollektivizálás után is némi keresethez jutottak a családok.

A falu másik sajátossága a terméknapok megtartásában állt. Ezen az alkalmakon maga a bodófalvi szellemiség jelent meg. Az 1932. szeptember 25-én tartott jubileumi ünnepség alkalmával a helybeli gazdakör egy terménykiállításról is tájékoztat, többek között Bulya József 22 kg-os dinnyéjéről, valamint Szász János méhészetéről tesz említést. Továbbá Kiss Pál vörös mamut takarmányrépájáról, Sipos Mihály fokhagymájáról és paradicsomjáról, Szirbik Miklós 120 cm hosszú sárgarépájáról, Varga József kukoricájáról, hagymájáról, zöldségeiről, Sinka Pál hatalmas káposztájáról és karalábéjáról, Bakos Józsefné paprikájáról, illetve egy 40 kg-os tökről, amellyel Bodnár Pál büszkélkedhetett. A háziipart Varga Bálint seprűkötészete képviselte, Sípos Imre gyönyörű kerti bútorokkal jelentkezett, a hatalmas bodófalvi kenyerek fölött ott székelt B. Szűcs Ferencné és Balog Anna óriáskenyere. A legenda szerint szét kellett szedni a kemencét, hogy a kenyeret kivehessék. Ott pompázott a vásáron Fancsali Ignácné erdélyi módra készült kürtöskalácsa és általános bámulatot keltettek a fiatal szapáryfalvi faragólány kő- és fafaragványai. A jubileumi krónika a továbbiakban még megemlíti: a közebédre paprikást, túrós lepényt és kitűnő bodófalvi bort kínáltak, és Szép János vonószcenekara muzsikált. A jubileumi ünnepséget a gazdakör, a fogyasztási szövetkezet, és az összes bodófalvi egyletek megbízottaiból alakult bizottság rendezte, élükön Bakos János gazdaköri elnökkel.

Bodófalva korábbi szellemiségéhez hozzátartozott a dalárda, dalegyesület, ahogyan a korabeli feljegyzésekben olvasni lehet. 1934-ben alakult meg ez a műkedvelő csoport. Itt érdemes megjegyezni, hogy a tagok között feltehetően ott vannak a gazdakör tagjai és feleségei is. Összesen 30 asszony és 37 férfi alkotta a dalegyletet. Álljon itt néhány szemelvény az egyesület házirendjéből: minden tag köteles a próbákon pontosan megjelenni, kivételt csak betegség vagy mulaszt-hatatlan okok jelentenek..., a próbákon és azokon kívül a tagok kötelesek illedelmesen viselkedni..., a vezetőségnek és karmestereknek feltétlen engedelmisséggel szolgálni..., a tagok munkájukért semmiféle díjat, jutalmazást nem igényelhetnek.

Bodófalva 1950-ig szép időket élt meg. A hagyományait pedig hűségeseen ápolgatta nemzedékről nemzedékre.

A kommunizmus erőteljes kibontakozása rányomta pecsétjét Nagybodófalvára is. 1949-ben megszűnt a Gazdakör, a dalegylet is felosz-





Paprikásfőző verseny Nagybodófalván

lott. A magángazdaságok állami kézbe kerültek. Rendre mindenből kicsit elvettek, államosítottak. Szigorú intézkedéseket hoztak azért, hogy az ember adja be a derekát, lépjen be az úgynevezett közösségi gazdálkodásba, ne magának termeljen, hanem az államnak. Egy elrejtett véka gabonáért börtön lesett a dolgos emberekre. 1950. március 5-én Új Barázda néven megalakult a kolhoz (a bodóiak így nevezték ezt a keletről importált nyomorúságot). Erről az eseményről így ír a temesvári Szabad Szó: negyvennyolc bodói család 141 hektár területen megszüntette a mezsgyéket és – a kollektív gazdálkodás útjára lépve – új barázdát szánthat ekéjével. 1957. december 10-én Bodón befejeződött a mezőgazdaság szövetkezetesítése. Elfogyott a ló és elfogyott a lovas is – élt valaki egyszer ezzel a sajnálatos, de valós hasonlattal arról a helyzetről, ami ezután alakult ki. Megindult a vándorlás a biztos nyugdíj felé, tehát az állami fizetés, a gyár felé. Egymásután születnek meg az ipartelepek: Lugos, Temesvár, Nándorhegy vagy Vörös Acél, ahogyan sokan ismerik a település nevét.

Új mentalitás, gondolkodásmód vette kezdetét ezután. Ennek a kornak szép lassan kialakult egy munkamorálja is: ahogy fizetgetnek, úgy dolgoztatunk is, ha fizetnek, dolgozunk, ha fizetgetnek, dolgoztatunk. A közösből lopni már nem is volt bűn. Nem is nevezték lopásnak. Csak kiegészítésnek: egyszerűen hazavitték, ami még nekik járt a nyomorúságos fizetés vagy nyugdíj mellé. A vezetőség ma-

gatartása is nagyon sokat elárult Bodófalva életéről: szemet hunytak a lopások felett, csakhogy még valaki kimenjen dolgozni. Bodófalva 1950-ig egy fogalmat jelentett. Egy önazonosságot. A beköltözések viszont nem hozták meg a régi idők dicsőségét. Más mentalitással jöttek az emberek. 1945–82 között Bodóra 72 család települt: 41 család a Székelyföldről, 20 a Zsil-völgyéből, 11 máshonnan.

Álljon itt a továbbiakban néhány adat a falu népességének alakulásáról: 1892-ben 812 lakosa volt az éppen életét kezdő Bodófalvának, 1900-ban már 1320 lakos, 1930-ban 1900-ra ugrott fel (40 év alatt történt ez az ugrás!). Ez volt a település virágkora. 1961-ban a kommunizmus „dicsőséges” korszakában viszont felére csökkent: 873 lakos. 1982-ben 640 lakos, 1992-ben 500 lakos. És egy kis statisztika is álljon itt ennek a fogyásnak, degradálásnak a „szépítésére”: a születés-halálozás aránya 1976-ban 13/18; 1977-ben 10/20; 1978-ban 11/17; 1979-ben 7/13; 1980-ban 11/8; 1981-ben 10/22; 1982-ben 2/17.

Bodófalva egykori épületei, óvoda, iskola, kultúrotthon, és szép lassan a templom, feledésbe ment. Az iskolát felújították, újabban a templomtetőt is, új kultúrotthont és új óvodát létesített a bálinci önkormányzat, de a régi óvoda és kultúrotthon menthetetlen már. A régieknek kevés volt az erejük, az újakat nem érdekelte. Az igazi Bodófalva már csak az emlékekben él.

A faluban a 89-es fordulatot követően egytanítós magyar elemi iskola működött, román elemi Bálintc közszékhelypontban volt. 2005-ben még 13 diák volt, ezután azonban a magyar iskolába egyre kevesebb gyermek járt, míg végül 2009-ben gyermekhiány miatt bezárt az intézmény. Ebben az időszakban egyfelől ténylegesen csökkent a született gyermekek száma, másfelől viszont egyre több szülő adta Bálintcra a román elemibe a gyermekét. A faluban működik még egy 11-es létszámú magyar tagozatú óvoda, de a gyerekek többnyire románul beszélnek. Pozitívuma mégis az, hogy 20 éve ugyanaz az óvónő dolgozik ott, aki ismeri a falut, gyerekeket, és ezzel nagy segítségére van a bodói közösségnek: Iskolába Bálintcra járnak, vagy Lugosra magyar tagozatra.

Nem hagyható ki, hogy az a lerombolandó falvak listájára tették Bodófalvát. Ha maradt volna még a kommunizmus, akkor talán ma már nem is létezne.

2015-ben a nagybodófalviak itthon maradt része Lugoson dolgozik különböző vállalatoknál, naponta ingáznak. Akik nem dolgoznak bent a városban, azok még folytatják ősik hagyományát, és zöldség-termesztéssel vagy gabonatermesztéssel foglalkoznak. Termelnek



Vakációs Bibliahét

ugyan dinnyét még, sokakban él a bodói dinnye nosztalgája.

És hogy a település bemutatásom mégis pozitív hangnemben záruljon, szeretném elmondani, hogy azért a megmaradás, az élni akarás megvan még ebben a faluban. A feltámadás reménysége nem halt ki teljesen. Ezt jelzi az is, hogy 2012-ben két könyv jelent meg a településről,

egyik a bodófalvi magyar lakodalmi szokásokat mutatja be, Molnár Lajosné-Bihari Klára és Balogi Ferenc tollából Lakodalom van a mi utcánkban címmel. A másik könyv pedig bemutatja a bodófalvi Gazdakör 41 évét Kiss Károly agrármérnök tollából, amelyben bepillantást enged az olvasónak éppen abba az időszakba, amely Bodófalva virágkorát jelentette. Egy másik jele az élni akarásnak az, hogy mégis vannak fiatalok, ha kevesebben is, akik nem tervezik a falu elhagyását, jól érzik magukat itthon. Jövőképet és perspektívát keresnek. Többek között a kulturális élet megszervezésére törekednek. A megmaradás szele az élet más területein is fújdogál, keresgél magának kibontakozást. Ilyen szempontból a magasabb fórumok is kezdenek figyelni Bodófalvára.

Turisztikai látványosságok nem igazán vannak a környéken, hacsak valaki nem akarja megnézni a település és a 9 km-re fekvő Szapárfalva 120-130 éves, Temes megyében egyedülálló református templomait. Hacsak nem akar szóba elegyedni egy-egy idősebb lakossal, aki nagyon sokat és szépet tudna mondani Nagybodófalva sajátos és szintén egyedülálló történetéről.

Köszönet Balogi Ferencnek, Nagybodófalva kutatójának, akinek írásait felhasználhattam.

CSIZMADIA FERENCZ  
lelkipásztor

*Oh Isten, a te utad szentséges; kicsoda olyan nagy Isten,  
mint az Isten? Te vagy az Isten, a ki csodát művelsz;  
megmutattad a népek között a te hatalmadat. (Zsolt 77,14-15)*

## Ötszáz év kegyelemből Szilágyballán

Szájhagyomány szerint a település a tatárjárás idején keletkezett, amikor a szomszédos Magyaroroszló lakosainak egy része az akkor még nem létező Barla területén levő erdőségekbe, azok barlangjaiba menekült a tatárhordák elől. Valószínűsíthető, hogy a barlang szó rövidüléséből kapta a még az 1700-as évek idején is használt Barla elnevezést. 1786-ban Bereczky György lelképásztor az esketési anyakönyv fedőlapján az egyházközséget Barla néven tünteti fel. Fül-orr-gégész orvos barátom mindig így érdeklődik: „Hogy vagytok ott Barlán?” Az említett erdőségek és barlangok viszont ma már nyomaikban sem lelhetők fel.

A falu a Zilah patak két partján egy termékeny völgyben terül el, északról és keletről szőlőhegyekkel határolva. Mai neve Szilágyballa (románul Borla), de a Szilágy előnevet csak a vasút építését követően (1880) kapta. A falu határában előkerült tárgyak igazolják, hogy a település egyike a vidék legrégebbi településeinek. Az elmúlt század ásatásai során, kőbalták, homokkőperecek, bronzbalták, bronzvésők kerültek elő. A falu déli határában levő dombvonulatot (kisrét), egyes régészek római eredetűnek vélték. A népi hagyomány azonban ezeket vízgyűjtő gátaknak tudja. Ugyanis ebben a határrészben nagy uradalmi halastavak voltak, ahonnan a somlyói Báthory várba szállították a halat. A középkori oklevelek először 1341-ben említik, még Barla, aztán 1800-tól, Balla, 1850-ben Borla, 1854-ben ismét Balla és az 1900-as évektől, Szilágy-



balla néven (Roska M.Erdély régészeti repertoárium. Kolozsvár 1942). Eredetileg Vitéz János váradi püspök tulajdona volt. Tőle a Losonczi Bánffyak akkor foglalják el, amikor hírül vették, hogy a püspököt a nándorfehérvári ütközet után (1456) elfogták. Kisebbség nagyobb megszakításokkal a Bánffyak birtoka volt a 20. század elejéig, tehát közel 500 éven át. Egy 1553-as feljegyzés szerint Barlán 12 és fél kapu után adóztak Báthory András jobbágysai. Ezeken kívül volt még 14 szegény, 7 szolgáló (servitor) és 5 új ház. Vagyis, a település lélekszáma, akkoriban, úgy 250 főre tehető (Petri Mór: Sz. vármegye monográfiája). Egy 1775-ös említés szerint Balla Krasznához tartozott, s mint a krasznai és tasnádi uradalmat, a kincstár 1775-ben Cserei Farkas udvari tanácsosnak adta. Említésre méltó még a helység azon nevezetessége, hogy 1677 novemberében Tököly Imre kuruc hadvezér (később erdélyi fejedelem) a településen szállt meg, amikor Apafi Mihály erdélyi fejedelem engedélyével, magán-személyként toborzott hadával a Wesselényi Pál vezette bujdosókhoz csatlakozott.

A falu lakossága a múltban (és részben a jelenben is), földműveléssel, állattenyésztéssel, gyümölcsstermesztéssel és főleg szőlőtermesztéssel foglalkozott. A ballai határban hizlalt lábasjóságok Debrecenig, sőt egészen Bécsig is eljutottak. A gyümölcstermés pedig sok kolozsvári család asztalára eljutott, legtöbbször szekerekkel való szállítás útján.

A 20. század elején kezdetét veszi egy bizonyos fokú iparosodás. Vízimalmot építenek a Zilah-patakára, fűrésztelepet létesítenek, ami a Bánffy család erdeinek egy részét dolgozza fel. A báró birtokán megjelennek a mezőgazdasági munkákat megkönnyítő gépek: traktor, vetőgép, cséplőgép. A vasút megjelenése újabb és jobban jövedelmező munkahelyeket nyitott a falu lakói számára. Az 1948-as államosítás, majd társas rendszer, valamint a magánvagyon teljes mértékben megszüntető 1961-es kollektivizálás teljesen átszabja a falu arculatát. A ballaiak nem költöznek be Zilahra, hanem az ott megkeresett értékeket haza hozzák és új építésű emeletes házaikba, szépen rendezett portáikba fektetik be. Közben felismerik, hogy a dombvidék alkalmas a nagybani szőlőtermesztésre, ezért fokozatosan, több mint 100-150 hektárt telepítenek be a különféle nemes szőlőfajtákkal. A ballai területeken és a szomszédos szőlészetekben termő szőlőt kezdetben a református egyháztól 1948-ban elvett két tantermes, két tanítói lakással rendelkező felekezeti iskola pincéjében dolgozták fel. Az egykori Bánffy-birtok gazdasági raktárát, az egyház 1938-ban vá-

sárolta meg dr. Csillag Ignáctól, aki szanatóriumnak akarta felhasználni. Az 1989-es változásokat követően a szőlőterületek felosztásra kerültek az egykori földtulajdonosok között. A kezdeti felbuzdulás azonban hamar alábbhagy, amikor a gazdák rájönnek, hogy nem elég a bort csak megtermelni, el is kell tudni adni, és manapság talán ez a nehezebb.

A falu 1968-ig községközpont, akkor azonban (az új megyésítés-kor) elveszti községközponti státusát és azt a lélekszámban kevesebb, de tiszta román Oláhbaksa falu, egykori Bánffy tanya kapja meg, Balla mostoha gyermek lesz. A falu összlakossága megközelíti az 1500 lelket. Ebből a legtöbb, mintegy 1200 lélek magyar nemzetiségű és nyelvében is magyar. A fennmaradó, mintegy bő 200 lélek roma, akik hivatalosan inkább románok. Közel 1000 lélek református és úgy 100 éve alakult meg a mára kb. 200 lelkes baptista gyülekezet.

A lakosság idősebb része erejéhez mérten folytatja a föld megmunkálását, egyre kevesebb sikerrel, hiszen a fiatal generáció már nem tartja kifizetődőnek a földművelést. Külföldi vagy hazai építkezéseken teremtik meg a maguknak az egyre igényesebb életfeltételeket. Mind a református, mind a baptista egyház létszámapadással néz szembe az utóbbi években.

Két feltételezés is van arról, hogy a falu lakói mikor térhettek át a református hitre. Az egyik szerint a református hit igazságait Derecskei Demeter, a Szilágyság reformátorának munkája nyomán ismerték meg a falu lakói. Ugyancsak a Szilágyságban (tehát feltételezhetően Ballán is) munkálkodott az új hit terjesztésében Dévai Biró Mátyás, Kálmáncsehi Sánta Márton, Szegedi Kiss István és Ippi Bertalan. E feltételezés alapján a település lakói 1527 körül már az új hit követőivé váltak. A másik feltételezés, hogy Szegedi Lajos krasznai református lelkipásztor, aki Zilahot és környékét a reformálta, Ballán is megfordult hittérítő útja során, 1556 tájékán. Sajnos egyik állításunkat sem tudjuk adatokkal alátámasztani. Az bizonyos, hogy Balla már a magyar reformáció első évtizedeiben felvette az új hitet, mert már 1654-ben kéri a zilahi részzsinattól (parciális synodus), hogy a lélekszámában ugyan még csekély, de hitében annál erősebb közösség anyaegyházzá alakulhasson, mivel addig a magyargoroslói anyaegyháznak volt leányegyháza (filiája). Ebben az időben temploma és tornya fából volt építve, de tornyában már 1684-ben megszólalt egy 165 kg tömegű harang. A szájhagyomány úgy tartja, hogy egy községi kútnak a takarítása alkalmával találtak rá. Egy másik változat szerint egy elrománosodott magyar falu lakóitól vették át.

A jelenlegi templom 1782-1784 között épült (a türelmi rendelet után), kőből és téglából. Az egyházukat szerető ballaiak igás jószágaikkal és kétkezi munkával segítették a templom mielőbbi felépülését. Hosszú sorokban járták az igás szekerek az utat, Magyar-goroszló és Balla között, ahonnan a templomépítéshez használt homokköveket bányászták. A templom 1994-es belső felújításakor láthattuk ezeket a beépített köveket a levert vakolat alatt. A templomépítés idején Bereczky György volt a lelkész, aki 1775-1796 között szolgálta az egyházközséget. Ebből az időből említésre méltó Domokos Márton és Demjén Márton kurátorok nevei, akik az első orgona vásárlásban is szorgoskodtak. Az alig három év alatt felépült templomon az első nagyobb javítási munkálatokat 1894-ben végzik. Ekkor 30 négyzetméter alapterületű oldalhajót építenek hozzá, amit karzattal is ellátnak. Ez a bővítés, több mint 100 fővel növelte a befogadóképességet, így 420-ra emelve azt. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy az 1992-es megválasztásom utáni években ismételten szűknek bizonyult a már kibővített templom is a hívek befogadására. Vasárnapról-vasárnapra, padokat (lócákat) kellett bevenni a sorok közé, hogy mindenki leülhessen. Akkoriban javasolta egyik atyafi, hogy a keleti oldalát is bontsuk meg a templomhajónak és arra is bővítsük, amennyire lehet az úttól. Kevés időnek kellett eltelnie, hogy a hívek lelkesedése alábbhagyjon és ma már, sajnos, a nyugati toldást is le lehetne bontani. Csak remélni merem, hogy nem személyem a távoltartó erő, hanem a példás szilágysági közösségeket is utoléró szekularizáció.



A szilagyballai református gyülekezeti központ

Ugyancsak az 1894-es felújításkor vaskötésekkel a templomhoz erősítik az 1807-ben elkezdett tornyot. A torony építése csaknem ötven évig húzódott, mivel a téглаégetéssel megbízott, és annak előlegét felvevő cigány nem tett eleget a válllásának. Végül 1835-ben elkészül a torony, a zilahi torony



A szilagyballai presbitérium

mintájára, abból az ezer forintból, amit Kállai Nagy József helyi lelkész kölcsönbe ad a gyülekezetnek.

Már 1802-ben, Málnási Benjámín papsága alatt az egyház egy orgonát is vásárolt, aminek további sorsáról nem tudunk semmit, csak a jelenlegi orgona

alatti felirat árulkodik róla. A jelenlegi 8 változatú orgonát 1863-ban vásárolják és Jónás István készítette. A már csaknem 100 esztendős iskola épület helyett 1852-ben újat építenek, és 1864-ben a templomot kőkerítéssel veszik körül. Ugyancsak ebben az időben (1868) lebontják a 100 esztendős parókiát és újat, modernebbet (négy szoba, konyha, kamra) építenek helyette. A munkálatok nem kevés költségeit az egyház a maga terhének tekinti és sok közmunkával megtoldja. A jókedvű adakozók mintaképe Bálint Gergely, aki többrendbeli adományoz, orgonaalapra, templomfedél javítására. A ma is használatos kenyérszító tányér szintén az ő adománya. 1896. május 10-én az egyház egy nagyon szép millenniumi emlékünnepséget szervez, és a falu több pontján emlékfákat ültetnek, amelyek közül sajnos egy sem ismert.

1898-ban államosítják a felekezeti iskolát, első ízben. 1920-ban az állam által lelakott és elhagyott iskolaépületet az egyház saját költségén felújítja, amit a tanfelügyelőség 1921. augusztus 30-án újra kisajátít, minden berendezésével együtt az egyház minden tiltakozása ellenére. 1922-ben a parókia udvarán épít az egyház egytantermes felekezeti iskolát, és tanítót is talál Takács István személyében. Az építkezés Bóné M. Mihály és Király S. Péter kurátorok szorgalmas támogatásával haladt előre. Az egyházkerület 10 ezer lejjel támogatta az építkezést, a többit a hívek adták össze. 1924-ben a templom kőkerítését cserélik le beton alapon nyugvó vaskerítésre 90 ezer lej értékben. A munkálatokat Simon Gergely és Király Zs. Mihály kurátorok, valamint a presbiterek ügyelik fel. Itt kell megemlíteni Bóné B.



István egyházi nevét, aki közel 30 évig (haláláig) látta el hűségesen szolgálatát. 1926-ban a papi lakot újítták fel 7000 lej értékben. 1928-ban az egyház háborús célokra kisajátított nagyharangja helyett, egy 315 kg tömegű harangot öntetett. A harang beszerzése körül Bonczidai Péter és Király István kurátorok buzgólkodtak. Teljes ára 60.000 lej volt, amely költségébe más felekezetűek is betársultak. Például Hendea János, ballai görög katolikus malomtulajdonos 2000 lejt adományozott. Beszédes bizonyítékok ezek a ballai hívek egyház- és Istenszeretetéről, amit még megtetőz a szigorú kálvini egyház-fegyelem gyakorlása. (Az egyházfegyelemről egy korábbi kalendáriumban jelent meg írásom.) 1938-ban az egyház megvásárol egy, a Bánffy grófok birtokából magánkézre került gazdasági épületet (magtárt), dr. Csillag Ignáctól, aki a falu orvosa volt. Két tantermes iskolát, tanítói lakással alakítottak ki belőle, amit 1948-ig, az államosításig, használhatott az egyház. Ekkor ugyanis egy tollvonással, bútorostól, mindenestől elvették tőlünk, amit csak azért adtak vissza 2006-ban, hogy ezzel is sújtsák az amúgy is nehéz anyagi helyzetben levő falut és egyházat. Tudniillik, más helység hiányában továbbra is a kommunizmus alatt adott rendeltetésnek megfelelően kell használnunk: művelődési háznak. Ebben az időben a főgondnok, Máté Zoltán, és a gondnok, Máthé Attila, aki azóta is végzi a „kultúrgondnokság” nem túl hálás feladatát. Időközben új kultúrgondnok került a leköszönő helyébe Demjén Zoltán személyében, aki fiatalos lendülettel folytatja. Adja Isten, hogy közmegelegedésre, hosszú ideig végezhesse azt. Az 1868-ban épített és 1926-ban felújított parókia épülete megérett arra, hogy lebontsák és helyébe egy, az akkori koraknak megfelelően modern papilakot építsenek, ami már fürdőszobával is rendelkezett. Még az áram nem volt a faluba bevezetve, így kézi szivattyúval táplálták a padláson lévő víztárolót. A parókia építésének érdekessége, hogy az egyházközségnek egy olyan korszakában épült, amikor nem volt „rendes” lelkésze, hanem csak kinevezett helyettes lelkész, Bardóczi Domokos segédlelkész személyében. Az igazsághoz tartozik az is, hogy létezett az egyházközségnek egy parókia építésre vonatkozó tervrajza, amit Kós Károly, akkori erdélyi egyházmegyei főgondnok, író és politikus készített, ami a levéltárban ma is megtalálható. Az impozáns épületterv dugába dőlt, mert egyrészt anyagi fedezete nem volt rá az egyháznak, másrészt meg a belső pártoskodás (papválasztás körüli kemény viták), felemésztették az energiát. A ma is álló parókia épületén több alaki változtatást is kellett eszközölni, hogy valamennyire is megfelelően rendeltetésének.



A második világháború igazi világégés volt a falu és a gyülekezet számára. Az egyházat beszorították a templom falai közé. Vagyonát, életterét elvették.

1989 decemberében újra megteltek a templomok. Ebben az időben (1993-1996 kö-

zött) láttuk szükségét, hogy éppen 100 év után az Úr házáat újra megújítsuk. Teljes külső, belső tetőfelújítással áldoztunk a mi Istenünk előtt. Ebben az időben Mátyás Béla, Bóné B. Sándor, Demjén Kálmán, Kincses Miklósa kurátorok. 1999-ben egy olyan gyülekezeti ház építésébe kezd a gyülekezet, amely alkalmas lesz vendégek fogadására és elszállásolására, étkeztetésére. Az építés költségeit a hívek, valamint alapítványi, pályázati összegek fedezik, de teljesen még ma sincs befejezve. A tetőtér vendégszobái még alkalmatlanok a rendeltetésüknek megfelelő használatra. Az épület felszentelésekor (2004) jelen volt az egyházközség két testvérgyülekezete (Kazincbarcika Magyarországról és Tornalja Felvidékről), valamint Tőkés László, akkori egyházkerületi püspök is. Akkor szentelték fel a két világháború hősi halottai emlékére állított turulmadaras emlékművet is. Ebben az időben a főgondnok és gondnokok Kincses Miklós és Domokos János.

A gyülekezet címeres zászlaját Pécsi L. Dániel, Budapesten élő heraldikus készítette el, és 2011-ben szenteltük fel, ft. Csúry István püspök jelenlétében.

A 25 méter magas templomtoronyban négy harang lakik. A legkisebb 10 kg, talán az egész Partium legrégebbi harangja. A reávésett





Konfirmálás 2015

jelekből az vehető ki, hogy a 13. századból való, és „lélekharangnak” nevezik, mivel halálozás és temetések alkalmával használják a többi harangok mellett. A többi harang, valamint a klenódiumok sokfélesége is jelzi, hogy a hívek egyház iránti szeretete töretlen volt a múltban.

Kevesebb szó esett az egyházközség lelki „történetéről”, helyzetéről. Isten iránti hálával kell elmondanunk, hogy megfogyva bár, de törve nem (egészen) él ez a gyülekezet. Ez a létszámában még mindig tekintélyes református közösség (közel 1000 lélek), az ősi templom falai között imádja a Szentháromság egy igaz Istent. Adja a kegyelem Istene, hogy ez az egység megmaradjon a Krisztus újbóli eljöveteléig.

BOROS ÁRPÁD  
lelkipásztor

# Otthon lesz az új székházban

## Interjú Csűry István püspökkel

– Az épülő egyházkerületi székházzal kapcsolatban kérdezem Csűry István püspök urat. Miért van rá szükség, miért kell ez az épület?

– Amikor a Királyhágómelléki Református Egyházkerület (KRE), mint a legfiatalabb egyházkerület keresi a helyét a világban, a református egyházban, mindig eljut az önazonosság sarkalatos problémájához. Nem csak az egyénnek van szüksége arra, hogy meghatározza az identitását, hanem intézményeknek is kell, hogy legyen arca, karaktere. Sokszor elgondolkodunk azon, hogy a KRE, mint „Trianon árvája”, milyen különleges helyzetbe került azzal, hogy az önkényesen meghúzott politikai határok miatt lényegében lemetsztették a Tiszántúli Egyházkerületről, így teljesen más helyzetben van, mint az „egyben” maradt Erdélyi Egyházkerület.

Történelmileg Magyarország sorsának számunkra kedvezőtlen fordulata egy olyan helyzetet teremtett, amelyet nekünk nem csak túl kellett élnünk, de ebben a helyzetben nekünk meg kellett maradnunk és fel kellett épülnünk. Nem tekinthetünk el attól, hogy az egyház a



Látványterv

maga funkcióját talán még erőteljesebben kell, hogy megélje, mint bármilyen más állapotban. Éppen ezért, a KRE gondjainak és problémáinak megoldása között, tisztázni kell azt is, hogy milyen a mi identitásunk.

Az első dolgok között botlottam bele, hogy egész egyszerűen nincs olyan székházunk, központunk, nincs olyan megerősödött helyünk, mint ahogy Erdélynek ott van Kolozsvár, vagy a Tiszántúlnak ott van Debrecen. Hogyha jól megnézzük az egyházkerületünket, akkor azt mondhatjuk, hogy például Szatmár sokkal erőteljesebben hordozza a református arculatot magában az intézményekben, az épületekben, mint Nagyvárad. Vagy ha elmegyünk Temesvárra vagy Zilahra, ott is jobban érzékeljük a református jelenlétet, mint az úgymond központi Nagyváradon. Erre sokan azt mondják, hogy ott van a régi Egyházkerületi Székház, de valljuk be nagyon őszintén, ez soha sem volt az egyházkerület székháza. Ezt a 90-es években ragasztottuk rá, azért is mert egyszerre a püspök, illetve az esperes székhelyévé vált, egy olyan időben, amikor magának az nagy épületnek nagy része nem is volt a birtokunkban. Olyan intézmények voltak jelen, amelyek nem igazán szokványosak egy egyházkerületi központban. Például sofőriskola, vagy éppenséggel könyvkereskedés...



Leteszik az alapkövet



Istentisztelet a félkész tanácsteremben

– *Pártszékház is volt...*

– Így van, pártszékház is volt korábban. Nos, ez a székház a maga funkcióját nem is tudta volna betölteni, hiszen iskolának épült. Mégpedig egy olyan iskolának, amely egyfelől az oktatást szolgálja, főleg az ipari tanonc-nevelésben, másfelől pedig itt épült meg a kor egyik legmodernebb színpada, a kulturális igényeknek a kielégítésére. Hadd mondjam el, hogy 1937-ben, amikor befejezték ezt az épületet, nagy feladatot látott el, mert tényleg innen kerülnek ki a modernebb tudással felszerelkezett villanyszerelők, vízvezeték-szerelők, nagyvárad iparos rétegének igazán művelt személyei.

A kultúra terjesztésében is jelentős szerepe volt, a színpadon nagyon sok amatőr és profi társulat is fellépett.

– *Mi lesz a sorsa ennek a korábbi székháznak?*

– Ennek a székháznak a sorsa nem lehet egyéb, visszaadjuk valamilyen formában az ilyen jellegű alkalmaknak és feladatoknak. Nincs elrejtve, hogy mi a Lorántffy Református Gimnáziumot kinőtük, máris helyhiánnyal küszködünk; nincs elrejtve, hogy a Partiumi Keresztény Egyetemet eddig is fenntartottuk és székhelyet biztosított-

tunk, ezentúl sem akarjuk megvonni tőlük az épület használatának a lehetőségét. Amennyiben a Partiumi Keresztény Egyetem igényt tart az épületre, természetesen prioritása van, de amennyiben nem, akkor megtaláljuk a megfelelő rendeltetését.

– *Miért nem kezdett az egyházkerület előbb székházépítésbe?*

– Az elmúlt években nem adódott erre lehetőség. Most azonban több tényező is kedvezően alakult. Egyrészt, a református nyugdíjpénztár korábban megvásárolt Nagyváradon egy központi telket, amit hasznosítani egyelőre nem tudott, és ebből vásároltunk egy részt. Másrészt, sikerült értékesíteni a Lorántffy Gimnázium régi épületét, és akkora összeghez jutni, amiből már lehet építkezni. Egyházkerületünk Közgyűlése amúgy is azt szabta feltételnek az épület eladásához, hogy a befolyó pénzt csak új épületre fordíthatjuk, tehát az alapelv ingatlant ingatlanért. Ezek vezettek ahhoz az ötlethez, hogy építsünk székházat.

– *Milyen üzenete lesz ennek a gyülekezetek felé, az egyszerű református emberek felé?*

– Először is az első üzenet az, hogy az Egyházkerületnek van otthona, ez az otthon nemcsak abban az értelemben otthon, hogy maga



az egyházkerületi adminisztráció otthonra talált, hanem hogy minden gyülekezet otthont kell, hogy lásson benne. Hazaérkeznek a hívek, a lelkipásztorok, bárki, akinek valamilyen kérdése, gondja van és eljön az egyházkerület székházába, hazaérkeznek. Ezt a részét nem tudtuk megélni igazán, amíg albérletben laktunk. Amikor az ember nem tudja magát otthonosan érezni, másokat sem sikerül otthonosan fogadni. Ezeket az állapotokat nekünk egy kicsit meg kellett szenvedni, ugyanakkor e megszenvedett állapot után látnunk kellett azt, hogy igenis van megoldás, ez a megoldás az új székház felépítése.

Ennek nagyon nagy jelentőséget tulajdonítok én is, és hiszem azt, hogy akik most még negatívan gondolkoznak erről, néhány év múlva látni fogják az épület hasznát az eredményét. Annál is inkább, mert a székház nem arról szól, hogy van helye benne a püspöknek és a tanácsosoknak, hanem arról szól, hogy a mindennapi egyházkerületi élethez szükséges ügyosztályoknak megfelelő helyisége legyen, és hatékonyan végezzék a munkát. Azt akarjuk, hogy legyenek egy fedél alatt azok az intézmények, lásd a szerkesztőség és a nyomda, vagy a tanügyi osztály, amelyek eddig is nagy feladatot láttak el.

Nekem hitvallásom az, hogy az egyház elsőrendű feladata hangsúlyozottan egyháznak lenni, az evangéliumot hirdetni. Csak úgy lehet megoldani a felmerülő gondokat – például a tanügyi vagy adminisztrációs problémákat –, hogy először az egyház önmaga előtt tisztázza a feladatát. Feladtunk támogatni az oktatást és a kultúrát is, de miközben támogatjuk a színjátszást, nem kell elfeledkeznünk például arról, hogy nem a színházak létrehozása a mi küldetésünk. Így látom a politikát is: nekünk a politikában hallatni kell a hangunkat, az evangéliumból kapott üzenetek által el kell mondanunk véleményünket, de az evangélium hirdetésénél nem válhat fontosabbá számunkra a politikai szerepvállalás.

*– Köszönöm a beszélgetést.*

Kérdezett: WAGNER ERIK



# A NYEMRLSZ a Sion hegyén

A Budapesttől alig több mint harminc kilométerre, a Duna jobb partján fekvő településrészen az akkori tahitótfalui lelkész, Ecsedy Aladár meghirdette a gyülekezetében a helyi gazdák között, hogy adjanak össze egy telket az épülő gyermekmissziós tábor számára.

Az 1948-ban létrejött gyermekmissziós táborban 1952-től komoly állami felügyelet alatt lelkészkonferenciákat tartottak. Az eredeti célra, gyermektáborok szervezésére több mint három évtizedig nem nyílt lehetőség. Négy héten keresztül zajlottak a lelkészkonferenciák. – Itt volt mindenki. Egyrészt mert kötelező volt, másrészt pedig találkozási pontot jelentett a lelkészek számára – emlékezik vissza, Fónagy Miklós nyugalmazott esperes.

Egy bikaistállóból indult. Ma festői környezetben kényelmes szobák, magyaros konyha, előadások számára alkalmas kápolna áll a pihenni vágyók, hitmélyítő csendes hetekre, vagy éppen tanácskozásra igyekvők rendelkezésére.

## Tahitótfaluban találkozott 2015-ben a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat közössége (NYEMRLSZ)

Sok évtizede vállalt elkötelezettsége jegyében emelkedett 2015-ben is a Sion hegye szellemi magaslataira. A nemzetünk és Európa sorsát érintő bevándorlásról tájékozódhattunk.

Szép Árpád, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal igazgatója ismertette ennek részleteit. Keresztyén értékrendünkből származó következetességgel kiállunk az emberjogi menekülők támogatása mellett, akik hitükért, nemzeti és faji hovatartozásukért üldöztetést szenvednek. Foglalkoztunk Dickmann Ádám, a Központi Statisztikai Hivatal Vándorlást statisztikai osztályvezetője segítségével a hatalmas európai szórványba manapság széttelapuló magyarországi és tágabb értelemben Kárpát-medencei honfitársaink elvándorlásával és visszaható következményeivel...

Megtisztelte a félévező a tanácskozót Soltész Miklós Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért felelős államtitkár. Krasznai Andrea repülőtéri lelkész értekezett a nyugati szórvány-

stratégia kidolgozásáról. Fekete Ágnes – a Kosuth Rádió református félórájának szerkesztője az egymást lássátok – halljátok példáit dolgozta fel. A Magyar Református Nőmisszió munkásságát P. Tóthné Szakács Zita mutatta be. Köntös László, a Dunántúli Református Egyházkerület főjegyzője, a Pápai Gyűjtemények igazgatója részleteiben foglalkozott az európai értékrend válságával. A tanácskozás végére megrázó írásban fejezte ki a magyarul mondott Mi Atyánk szükségét.

Békefy Lajos, a Presbiter c. lap főszerkesztője az 500 éves reformáció mai irányelveire mutatott rá. Unitárius testvéreink felé az ökumenikus elkötelezettségünk szellemében Sípos Gábor, az Erdélyi Református Egyházkerület levéltáros-történésze szólt az 1568. tordai országgyűlés alkotta magyar vallásszabadságról, az unitárius testvérek jellegzetesen magyar keresztyén múltjáról és történelemalakító jelenéről.

Az aratni való sok, a munkás kevés jegyében új gyülekezetek szervezési igényéről tárgyaltunk a magyar-magyar egységre törekvésünk szellemében Spanyol-, Olasz- és Írország, Dánia, valamint a Balti államokban.

Helyben élő, közösségteremtő magyar református lelkészekre van szükség a nyugati szórványban. Igényünket közvetítettünk a Károli Gáspár Református Egyetem felsőoktatási nemzetközi stratégiáját bemutató Sümeghy Gyula, valamint a magyarországi politikum képviselői felé is.



A gondos kéz szebbé teszi a szépet is.  
A kápolna bejárata

A kárpátaljai háborús nyomorúság ellenére 2017-ben Técsőn kerülne sor a NYEMRLSZ tanácskozására. Élményszámba menő előadást tartott a térség nemzetmegtartó izgalmas múltjáról és jelenéről az ott emléktábla- és szoborállító szombathelyi v. Kovács Jenő atyánkfia. László Károly lelképásztor és Ambrus Pál ny. ref. líceumigazgató tájékoztatt a técsői magyar iskola és egyházépítés hosszú, ám sikeres útjáról. (Sajtótájékoztató)



A NYEMRLSZ baráti közösségében köszönthettük a 90 éves dr. Tóth Miklós lelkész-jogászt, akinek közéleti, egyházi és irodalmi munkássága könyvtárryira tehető.

A Sion hegyi tanácskozás előtt Békassy Albert jelezte, meghívást kapott a Tőkés László EP-képviselő által szervezett nagyváradi, az egyházi rendszerváltás 25. évfordulójára rendezett ünnepségre, ahol fáradhatatlanul ismerkedett, kapcsolatokat épített. Arra is maradt energiája, hogy Paptamási népes



gyülekezetében is szóljon a NYEMRLSZ munkájáról és a gyermek-onkológia drámai kérdéseiről. Pár nappal később már a következőket írja:

Kedves v. Bandi Nt. Uram!

Köszönöm a küldeményedet, Deo volente jövő heti svédországi hazaérkeztem után megy majd a hálóra. Innen nehezen elérhető.

Most kutya-futtában a Délvidéket járom. Ma Zentán a nagyapámék és nagynéném sírját intéztem, holnapra a pacsériakat (anyai nagyszüleim és rokon felmenőim) intézem.

Az elmúlt hétvégén a bácsfeketehegyi papgyerek-találkozón vettem részt, ott néhai Ágoston püspök sírjánál a megemlékezést én tartottam. A kétrészes előadásomat a zombori 3 papgyerekről és a zombori ref. egyház aranykoráról – terjedelme végett a dropboxban megosztottam Veled, arról értesítést kellett kapjál, rákatt és letöltheted.

Most már a zombori gondokkal foglalkoztam.

1. Működőképpé tettük a templom és a paplak villanyhálózatát (világítás/villanyorgona működik), egy éve elvitték az órákat, levágták a vezetékeket.

2. Működőképpé tettük a templom klímaberendezését és a fűtési rendszerét, nem működött a tavalyi barbár kártékonyság óta óta.

3. Holnaputánra bevégezzük a paplakon a WC-kagyló cseréjét és a kézmosó csapjának felszerelését (lefűrészelték a barbár betörők).

4. Azután a vízvezeték is visszakapcsoljuk, remélve, hogy a nyomás nem feszíti szét az immár egy éve használatlan vezetéket.

5. Csütörtök reggelre érkezik Rózsa Mihály topolyai harangvillamosító mester. Visszaállít minden villamosvezetéket, amit a toronyból barbár módon levágtak és elloptak. Még jó, hogy a harangokat otthagyták. A két pótolhatatlan érték – olajfestmények eltulajdonítása fáj a legjobban...

6. Pénteken elszállítunk egy konténer szemetet/hulladékot a paplakról.

Istennek hála, barátaim segítségével ennyit sikerült intéznem az eklézsia vasárnap sorra kerülő 195. éves jubileumának megünneplése és az egyházközség cégtáblája leleplezése előtt, ami egybeesik Andor öcsém halálának 6. évfordulójával. (...) Az eklézsia költségeit jómagam fedezem, ezekbe egyik presbiter, Bodó József-Sándor atyámfia is beszállt. Tar Márton 80 esztendő gondnok úrnak pedig átadtam a magam és családtagjaim idej egyháztagsági járulékát, amit 40 évvel ezelőtti eltávozásom óta folyamatosan fizetek. Imádkozz velem együtt ezért a lelkiekben, anyagiakban és minden szempontból széteső és éرتelen közösségünkért.

## Délvidéken is élni akarunk

Fennállásának 195. évfordulóját ünnepli idén a zombori református gyülekezet. Ebből az alkalomból, valamint a 25 éve elhunyt Békássy Zoltán esperes és az ő szolgálatát halála után tíz évig folytató fia, a hat éve elhunyt Békássy Andor emlékére névtáblát avattak a gyülekezet fogyatozása ellenére látogatott templom utcai homlokzatán.

A megboldogult édesapja és fivére nyomdokán járó, Svédországból hazalátogató kutatóorvos, dr. Békássy Albert, a Nyugat-Európai Magyar Nyelvű Református Lelkigondozó Szolgálat elnöke, Johannita-lovag alkalmi beszédében egyebek közt a következőket mondta: – Ez az épület 1910 óta a reformátusok tulajdonát képezte Zombor történelmi belvárosában. Ismertető névtábla, mintegy „cégtábla” csak most kerül rá, azért, hogy a szent titkokat rejtő és betlehemi csillaggal ékeskedő tornyos templom keresztyén rendeltetéséről és tulajdonosáról tanúskodjék. Teszi ezt puritán református szellemben, egyházunk régi jelvénye – a Jelenések könyvében megjelenő – zászlós bárány: a győzelmes Krisztust ábrázoló címerrel és a kétnyelvű tájékoztató felirattal.

A Kiss István kamenicai műhelyben készült névtábláról dr. Békássy Albert vonta le a leplet. Az ünnepi alkalmat jelenlétével és igehirdetésével megtisztelte Halász Béla, a Szerbiai Református Keresztyén Egyház püspöke és Csányi Erzsébet pacséri lelkész, a zombori szórványgyülekezet rendszeres gondozója.

Nt. Halász Béla első ízben tett püspö-



Új névtábla a zombori templom falán

ki látogatást a zombori gyülekezetnél. Az esemény kapcsán az alábbi nyilatkozta:

– Mint püspök először vagyok itt, de majd hatvan évvel ezelőtt ebben a templomban keresztelt meg Békássy Zoltán nagytiszteletű úr, tehát akkor jártam először itt. Imádkozunk és dolgozunk azon, hogy lehetőleg lelkészeink lefedjék egész Vajdaságot, tehát mindenhol, ahol református él, legyen lelkészi szolgálat. Nem felejtettük el Zombort, hiszen, ha meggondoljuk, Dél-Bánátban, ahol jómagam szolgálok, Hertelendifalván, húsz évvel ezelőtt ketten voltunk, de akkor meghalt Kocsis tiszteletes úr és én húsz évig egyedül voltam, ám Istennek hála, második hónapja újra van egy fiatal lelkész, tehát a szórványban tudunk szolgálni, tudunk dolgozni. Így, gondolom, hogy Isten kegyelméből megoldódik Zombor kérdése is.

Évek óta nagyrészt nt. Csányi Erzsébet pacséri lelkész nő látja el a kicsiny gyülekezet lelki szükségleteit.

– Igen örömteli pillanat, amikor az ember ünnepel, amikor megáll, hálát ad, visszatekint a múltra, hiszen egy-egy határközhöz odaérkezve valóban szükséges, hogy visszatekintsen a múltra, megerősödjön és Krisztus kegyelmével tudjon előre menni élete útjára. Mindig szívesen jövök a zombori gyülekezetbe, hiszen nagyon sokan Pacserről költöztek ide. Amikor, sajnos, megüresedett a lelkészi igehirdetői szolgálat, szívesen vállaltam a besegítést, mert úgy érzem, fontos az, hogy testvéreinket bátorítsuk, erősítsük a szórványhelyzetben. Jó dolog, amikor a testvérek együtt vannak, hiszen a kapott igei vigasztalással, bátorítással mennek tovább, és így harcolják meg az élet mindennapi küzdelmeit – nyilatkozta az istentiszteletet követően Csányi Erzsébet.

A névtábla leleplezését filmvetítés követte, amelynek során Békássy Albert felidézte a gyülekezet és a csaknem két évszázadon keresztül itt szolgáló lelkészek történetét.

Az utolsó helyben lakó állandó lelkészi szolgálattelvő halálát követően többször is betörték a hét éve felújított, belvárosban elhelyezkedő templomba. Legutóbb elloptak több értéktárgyat, letörték a nyílászárókról a kilincseket, szétzúzták a mosdó berendezését és kitépték a toronyból a harangokat kondító rézdrótokat. Békássy Albertnek és a maroknyi gyülekezet néhány áldozatvállaló tagjának köszönhetően újra szólnak a harangok, költői fogalmazással élve: hogy hívogassák az élőket és elsirassák a halottakat. Reméljük, első sorban az élők hívogatásának szerepét töltik majd be.

# Serkentő magyarnak maradásra

A vasfüggöny leomlásának idején némi irigységgel gondolhattak azokra a híradókban látott dunántúliakra, akik Bécsbe ruccantak ki a legújabb hűtőszekrényért, plazmatelevízióért, miegymásért. Valamely bécsi teraszon elfogyasztott kávé mellett talán még félszegen nyugtázták: ezt is megértük.

Vajon hányan gondoltak közülük arra, hogy „a Magyarország történetére vonatkozó Mohács utáni források jelentős része mindmáig a bécsi archívumokban található.” (Újváry Gábor)

És arra, hogy egy vasárnapi kiránduláson imádkozni lehetne a bécsi magyar református templomban?

## Beszélgetés Karvanszky Mónika bécsi lelkésznővel



– *Honnan származol és hogyan kerültél az osztrák-magyar monarchia egykori fővárosába?*

– Felvidékről származom, Bátorke-sziről vezetett ide az életutam. Azt szoktam mondani, hogy Isten úgy dobott engem Bécsbe, mint Jónást Nini-vébe. A teológia első évét kezdtem Bécsben és a helyi magyar református gyülekezetben máris igényelték a szolgálatomat. Másodéves teológusként a gyülekezet vezetősége felkérésére Soós Mihály lelkipásztor mellett rendszeres szolgálatokat végeztem Bécsben és Linzben. Tíz év távlatából úgy látom és élem meg, hogy Isten engem erre a végvári helyre küldött órállóként, a hazájából kivándorolt magyarok lelkipásztorának és lelkigondozójának.

– *Mekkora a bécsi, illetve az Ausztriában élő magyar református gyülekezet?*

– Mostanában hullámmódon változnak a számok, gyarapodóban van az ausztriai magyarság. Egy-egy vasárnapon 50-60-an vesznek részt az istentiszteleten, ünnepeken ez a szám 120-150-ra nő. Igaz az



Pünkösdi gyülekezet és konfirmáció Bécsben

is, hogy nem mindenki keresi a magyar gyülekezeteket, másrészt viszont ebben a sajátos életformában állandó a mozgás. Alkalmasint 50-60 km távolságról érkeznek istentiszteletre a híveink, ez dicséretes.

*– Milyen sikereid és milyen nehézségeid vannak a szolgálatban? Vannak e lelkes munkatársaid a gyülekezetben?*

– A gyülekezetet négytagú kuratórium képviseli, igazgatja. A vezető testület tagjai felelnek a Lelkigondozó Szolgálat szervezési és anyagi háttér biztosításáért. A kuratórium tagjai a lelkésszel együtt szorosan együttműködnek. A lelkeszi munkavégzésben teljes támogatottság és bizalom van irányomban. Mint nyugat-európai szórványnyáj, nem mentes az anyagi gondoktól. A legnehezebb létmegmaradási kérdésekben is egy emberként küzdünk és teszünk meg mindent a Szolgálatunk fenntartása érdekében, hála Istennek nagy sikerrel. A gyülekezet szervezésében továbbá törekszem arra, hogy a sajátos mozgás, személyi változások mellett, hiszen egy szórványgyülekezetről van szó, megbízható kis munkacsoport lendítse előbbre a gyülekezet életét.



– *Örömmel látlak téged, mint fiatal lelkipásztort a NYEMRLSZ közösségében?*

– A NYEMRLSZ komoly lelki-szellemi felelősséget vállalt magára a szórványgondozás munkájában. Nagy küldetés ez, de hatalmas kihívás is egyben, hiszen a szórványban az a gyülekezeti stabilitás és átláthatóság hiányzik mindenütt, ami egy otthoni klasszikus közösségben még nyomon követhető. A NYEMRLSZ munkájában tisztelendő és becsülendő, hogy sok évtized óta igyekeznek a Nyugatra szakadt magyarságban ápolni a református és magyar öntudatot. Egyre sürgetőbbnek látszik valamilyen stratégia felvázolása a nyugati nagyvárosokban és környékükön élő elkóborolt századik bárányok gyűjtögetésében. Az évenkénti tanácskozásokon viszont mindig feltöltődünk, látva a lelki-szellemi felelősségtudatot, a kiváló szervezést és a szolgálati kérdések tárgyalása közben barátok és testvérek is vagyunk.

– *A nyugati magyar diaszpóra nagy gondja, hogy sokan nem épülnek be a gyülekezetekbe... Az otthoni gyülekezet listájáról is törölhetjük őket. Tudnál-e tömören üzeni az Erdélyből, illetve a Felvidékről, Anyaországból útra készülődőknek?*

– Az én tapasztalatom szerint egyre több fiatal magyar testvér érzi, hogy lelki otthonra, közösségre van szüksége. Egészen különös,



Megemlékezés: A „Márciusi Ifjak” előadása március 15-én

hogy ilyen szellemben gyarapodik a bécsi gyülekezet is. Igyekszünk is mindent megtenni azért, hogy lelki igény támadjon a szívükben a közösség iránt. Igyekszem bevonni őket a közösségbe, lelki otthon melegét éreztetve az idegenben. Újra és újra tudatosítani kell, hogy nem szabad elkallódní idegen földön, ott is meg kell őrizni értékeinket.

Az üzenet megfogalmazása talán nehezebb. Fontos lenne ebben a nagyon furcsán alakuló világban tudatosítani, hogy bár kinyílt a világ sok kárpát-medencei magyar számára, az idegenben se felejtkezzenek el gyökereikről, magyar és református önazonosságukról. Jelmondatunknak is tekintjük Jézus imádságát: Nem azt kérem Atyám, hogy kivedd őket ebből a világból, hanem hogy megőrizd őket benne.

– *Bécs sok tekintetben különbözik a távolabbi európai nagyvárosoktól, hiszen tekintélyes magyar vonzata van. Jelent az neked és a kint élőknek lelki többletet abban a városban élni, amelyhez a magyar történelem és kultúra ezer szállal kötődik?*

– Számomra nagy ajándék, „gyönyörűséges iga” kiváltsága Bécsben élni. A városban járva utcák, terek, emlékművek emlékeztetnek arra, hogy az egykori Osztrák-Magyar Monarchia fővárosában járunk. Fontos magyar jellegű döntések születtek e császári központban, magyar zeneszerzők, tudósok egész serege élt és tanult itt, és szerzett nagyobb dicsőséget népünknek.

– *Tényleg, milyen magyar kulturális élet van manapság Bécsben?*

– Úgy vélem, beszédes önmagában a számadat, hogy 40 magyar szervezet, egyesület működik, amelyek a maguk lehetőségei szerint szinte egymással versengve igyekeznek ápolni a magyar közösségi értékeket, hagyományokat. A gyülekezetünk is igyekszik részt vállalni ezekben. Hétvégi iskolákban a gyermekek is örömmel, nagy számban vesznek részt ilyen jellegű rendezvényeken. Olyan csoportok alakulnak sorra, amelyekben magyar táncban, népdalban, nótában nemcsak a „Bár maradtam volna benne végig” nosztalgája éledgél, „de az embert vágyai vezérlik” (Petőfi) 21. századi szétszóratásai közepette is magyarnak maradásra serkentenek.

– *Igen, ez a cél. Ehhez kívánjuk Isten áldást a bécsi magyar gyülekezetre és fiatal lelkipásztorára.*

Lejegyezte: BERECKZI ANDRÁS

# A dicséret szárnyakat ad

## A bátorítás és a hála gyakorlásának közösségépítő ereje

Ahhoz, hogy erről a témáról érdemben beszélni tudjunk, félre kell tennünk egy kicsit a jól átgondolt, értelemvezérelt énünket, és fel kell idézzünk magunkban egy olyan pillanatot, amikor minket megdicsértek, vagy mi dicsértünk meg valakit, és muszáj volt közben mosolyogjunk, mert olyan jó érzés volt mind elfogadni, mind adni a dicséretet. Valahogy felragyogott a Nap a lelkünkben, még akkor is, ha kint hideg volt, sötét vagy esett az eső. Elő kell vennünk értelemvezérelt énünket, amely ösztönösen vágyik a bátorításra és a hálára, s amely szívesen bátorít és hálás, mert sejti – sejt szinten tudja, hogy Isten is erre teremtett minket. Sajnos, értelemvezérelt énünk sokszor a sarokba állítja érzelmes énünket, megállapítva, hogy ebben a kemény világban mi sem lehetünk gyengék. Ez egy súlyos és sok fájdalmat okozó tévedés, mert dicséret és hála nélkül sok mindennek lehetünk,



A Maslow-féle motivációs piramis

de erősek biztosan nem. Az erő ugyanis a kiegyensúlyozott és magabiztos ember sajátja, nem a keménykedő, hatalmaskodó, hálátlan és elégedetlené.

Erre jött rá a lélektan egyik nagy tudósa, Abraham Maslow, aki megállapította, hogy milyen szükségletek vezérlik és noszogatják az embert arra, hogy teljes életet éljen és fejlődjön. Ő egy szükséglet-hierarchiát állapított meg.

Kiderül ebből, hogy ha az ember élete nincs közvetlen veszélyben, alapvető biológiai és fizikai szükségletei betölthetőek, akkor a következő legfontosabb igénye, hogy biztonságban érezze magát, nem csak fizikailag, hanem érzelmileg és lelkileg is. Erre épül rá a valahová tartozás szükséglete, vagy az önbecsülés és a személyes fejlődés szükséglete. Ha most ezt az egymásra épülő szükségletrendszert nézzük, és magunkra vonatkoztatjuk, azonnal rájöhethetünk, hogy ezt megvalósítani bátorítás és hála nélkül lehetetlen. Ahhoz azonban, hogy elkezdjük tudatosan megélni, hogy mire van szükségünk, el kell fogadnunk újra egy életszabályozó tényt, amit a mostani világunk igyekszik semmissé tenni. Ez pedig a közösség magasabb rendősége és magasabb értéke az egyénnel szemben. Amíg a mai szabályzók az egyént tekintik a legmagasabb értéknek, sem a hálának, sem a bátorításnak nem lesz kölcsönösséget elváró ereje, minden csak arra kell, hogy az egyén fejlődjön, akár a közösség rovására is. Ez pedig egészen biztosan társadalmunk széthullásához vezet, egyenesen úgy, hogy ki sem alakul a társadalom, mert csak egymás mellett élő egyének lesznek, de nem lesz közösség. Sokat szomorkodunk az egyház és más társadalmi csoportok létszámbeli csökkenésén, pedig amit látunk, az az egyén győzelme a közösség fölött, amikor a közösség csak háttérül szolgál az egyén ragyogásának, mely ragyogás azonban nem emeli a közösség fényét. Vissza kell térnünk tehát a közösségekhez, mint értékhez, sőt, most megbotránkoztatót írok: abszolút értékhez. Ennek a közösségnek a forrása maga a Teremtő Isten, aki előbb Önmaga és az Ember között teremtett közösséget, Emberpárt teremtve pedig az ember és ember közötti közösséget alapította meg.

Minden közösség alapja tehát az Istennel való személyes közösség, melyre épül a pár- és baráti közösség, a családi közösség, a nagycsaládi közösség, a gyülekezeti közösség. Miközben a teremtésben kapott alapokra visszatérünk, el kell dobnunk egy hamis mítoszt, amit elemzés nélkül elfogadtunk és hagytuk, hogy meghatározzon minket: ez pedig a szent és a profán különválasztásának a lehet-

ségessége. Mintha lenne hely és esemény a teremtésben, ahol Isten nincs ott – ez lenne a profán. Minden hely és alkalom szent, legfeljebb erőteljesebben vagy gyengébben érzékeljük, tapasztaljuk a szentséget. Istent nem lehet száműzni, de eljátszhatjuk felvilágosult örülésünkben, csak ezzel sajnós a közösségi lét alapját játsszuk el, nem csak a mienket, hanem az eljövendő generációkét is. A közösséget, mint abszolút értéket, vissza kell állítani a helyére, melyhez majd viszonyulhat belső és külső döntések sora. A közösség minőségileg több, mint az egyének összessége, ezt a törvényt újra kell tanulni. Belső döntéshez tartozik, hogy milyen kapcsolati hálókat tartunk életben és ezért milyen erőforrásokat mozgósítunk. A kegyelem, mint erőforrás, mindig ott van, Isten részéről, de a szeretetét és a figyelmét visszatükröző saját szeretetnek és figyelemnek saját erőforrásként kell működnie a közösség érdekében. A szeretet rendet tart és táplál, lényege szerint, a figyelem jelenlétével adhat erőt, biztathat és bátoríthat, illetve hálára buzdíthat. Azért írom feltételes módban, mert a figyelem lehet pozitív, megerősítő, bátorító figyelem, de lehet leki-csinyló, mindenben hibát kereső és találó, örök elégedetlen figyelem, mely inkább gyengíti az egyént és ezáltal gyengíti a közösséget is. Ez nem jelenti azt, hogy a hibát nem kell meglátni és szóvá tenni, hanem azt, hogy nem lehet a figyelmet csak negatív figyelemként használni.

Ha a közösség építése mellett döntünk, akkor előre bocsátom, hogy mind az elvi, mind az érzelmi, mind a gyakorlati döntéseink nem lehetnek egyszeri és mindenkori döntések, hanem újra meg újra, a körülményeket mérlegelve kell újra meghoznunk őket. Például azt a döntést, hogy ezután – a közösség, és ezért a magunk érdekében – dicsérni fogunk és hálákat adni, újra meg újra meg kell hoznunk, hogy a helyes időpontot és szavakat megtalálhassuk. Ha ugyanis nem jókor nem jól mondunk, mind a biztatás–bátorítás, mind a hála kifejezése üres szócséplés marad. Azt is tudni kell, hogy rendszerek, a fizika törvényei alapján nem a rendre és az összeszedettségre, hanem a széthullásra törekszenek, ha magukra vannak hagyva. Ezért csak a mi tudatos és következetes döntéseink fogják életben tartani akár a legkisebb rendszert, a családot, akár a legnagyobbat, a világegyházat.

A figyelem, mint elemi jelenléti erő, (akkor tudok valamire figyelni, ha legalább gondolati kapcsolatban vagyok azzal) az időben egyszerre tekint a múltra és a jövőre. A múlttal kapcsolatos figyelmet nevezzük hálának, amikor észrevesszük a másik által elgondolt vagy megtett jót, vagy elmaradt, megtagadott rosszat, és

ezt szóvá tesszük. A hála, mint figyelemnek természetesen elsősre Istenre kell irányulnia, észre kell venni, hogy milyen nagyszerű lehetőség, hogy a kapcsolat Istennel létezik. Minden ember felé forduló hála alapja a Teremtővel való kapcsolatért való hála. Ha ez beépül a mindennapjainkba, akkor lehet szemünk és szavunk arra, hogy ne vegyük természetesnek, ha mások mellettünk vannak, szeretnek, segítenek, óvnak, támogatnak, hanem fejezzük ki szóban és tettben a hálánkat ezért. A hála tehát a múltra néz.

A figyelem jövőre „figyelő” arca a bátorítás és biztatás, ami természetesen lehet behatároló is, ha az valamilyen veszélytől vagy káros, rossz dologtól való távolságtartást szolgálja. Az odatartozás és az önbecsülés elemi szükségletei a hála és a bátorítás által elégülhetnek ki, hiszen a tudatos, akár a mostani életfelfogással szembemenő felfogást vállaló élethez nagy bátorság kell. Biztatni kell egymást, hogy merjünk Krisztus mércéje alatt bátrak lenni és különbözni, ne sodródjunk az árral. Ehhez tartozik még, hogy hálát és bátorítást nem csak adni kell tudni, hanem elfogadni is. Teljesen le kell szokni a másik háláját semmibe vevő: „Ugyan, semmiség”, „Nem számít”, „Természetes”, stb. lelombozó mondatokról. Örömmel kell elfogadni a hálát és a bátorítást, és ezt szavaink mellett az arcunk, a testbeszédünk is fejezze ki. Valóban, egyedül Istené a dicsőség, de a dicséret, azért mert mertünk Krisztusiak lenni, elfogadható kell legyen. Ahhoz, hogy erős családunk és erős közösségeink, egyházunk legyen, meg kell tanulni a hála és a dicséret kultúráját, hogy értékességünket tudjuk nagyra becsülni. Isten teremtet világa iránti hálánkat fejezzük ki, amikor egymásnak fejezzük ki hálánkat és köszönetünket. Természetes, hogy tudatosan kell törekedni arra, hogy számos ok legyen megköszönni nekünk, amit teszünk, illetve arra, hogy észrevegyük, ha mások tesznek köszönetre méltó dolgokat.

Ne tétovázzunk, már ma keressünk embereket, akiknek hálásak lehetünk, akiket bátoríthatunk és biztathatunk, s fejezzük ki köszönetünket, bátorításunkat nekik. Meglátjuk, fényesebb lesz a lelkünk és a napunk egyaránt.

A dicséret, a hála, a köszönet valóban szárnyakat ad, lelkünk megerősödik, szellemünk újabb és újabb kihívásokat keres, hogy még inkább hasonlíthassunk Krisztusra, közösségeinkben pedig nyilvánvalóan Ő legyen az Élő Úr.

SOMFALVI EDIT  
teológiai tanár

# Presbiteri seregszemle

## Jubileumi konferencia Zilahi Református Egyházmegye Presbiteri Szövetségében

2015. április 25.

A Szilágypaniti Református Egyházközség, amely 2004-ben megkapta a Pro Ecclesia kitüntetést, adott otthont a Zilah Református Egyházmegye Presbiteri Szövetség tavaszi konferenciájának. Különös alkalom volt a mai, hiszen tagjai ma ünnepelték megalakulásuk 10 éves jubileumát. A találkozón több mint száz presbiter vett részt az egyházközségek lelkipásztorai, gondnokai vezetésével.

A Zilah-fenyvesi gyülekezet mandolinos egyházi zenekara kápráztatta el játékával/énekével a résztvevőket. Az együttes vezetője, Kapitán Erzsébet nagy örömmel mutatta be a három fiú és kilenc leányból álló egyházi zenekart. A Magyarországi Református Presbiteri Szövetség ügyvezető elnöke, dr. Szilágyi Sándor érdekes kivetítés előadást tartott A Magyarországi Református Presbiteri Szövetség szolgálataival címmel. Az előadást követően László Kálmán, a KREK PSZ elnöke bemutatta az ez alkalomra kiadott jubileumi füzetet.



## Hirdesd az Igét

2015. május 9-én Gyulán tartott presbiteri találkozót a Magyar Református Presbiteri Szövetség Békés Megyei Területi Szervezete és a Békési Református Egyházmegye, ahol közös szervezésben volt. „Hirdesd az Igét” országos programnyitó konferencia, amelyre meghívást kapott az aradi presbiter szövetség is. A kerületi, illetve a megyei szövetséget Venter Miklós főttkár, megyei elnök és hét tagú Arad megyei presbiteri delegáció, valamint Módi József aradi esperes képviselte.

Két érdekes előadás hangzott el: Magyar Bibliánk és Vizsoly – Dr. Fekete Csaba lelkipásztor, a Debreceni Kollégium Nagykönyvtárának osztályvezetője és Milyen Bibliát olvassunk – az Újfordítású Biblia előnyei – Dr. Pecsuk Ottó, a Magyar Bibliatársulat főttkára előadásában.

### A Bihari Református Egyházmegye Presbiteri Szövetségének tavaszi konferenciája

Hegyközkovácsi 2015. június 6.

Török Sándor szövetségi elnök mondotta köszöntésében: Szeretett testvéreim, „Kik Istent szeretik, azoknak minden javukra van.” (Róm 8,28). Nehéz ezt elhinni akkor, amikor az embert gyász próbája, vagy történelmi igazságtalanság szorítja gúzsba. Két nappal június 4. után, minden alkalommal görcsbe ránduló gyomorral, amikor a Trianon szót kiejtjük kérdezzük Istent: Miért? Egyéni és nemzeti gyászunkban, nagy kudarcaink közepette elkeseredettségünk közepette szólítjuk, hívjuk Istent. Elkeseredettségünket az sem enyhíti, hogy a nemzeti gyásznapot átkereszteltük a nemzet összetartozásának napjává, igaz hogy ez Trianon gyógyítása érdekében történt, de ennyi elég-e vajon? ...Így keressük ma Isten válaszát gyászainkra, nemzetünk megmaradására, újraéledésünkre. Váljunk Isten munkatársaivá! Én úgy gondolom, hogy a nemzetet nem lehet elképzelni Isten és az Egyház nélkül, de a Magyar Református Egyházat sem a Nemzet nélkül!

Dr. Bodó Sára, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem docense előadásának címe: A gyászolók lelkigondozásának lehetősége, kitekintéssel a kollektív gyászra, a nemzet gyászára.



Dr. Tókéczki László történész, a budapesti ELTE docense A református egyház mint nemzetmegtartó erő a történelem folyamán és ma címmel tartott értekezésében világított rá a református egyház nemzet-megtartó szerepére.

## XX. Presbiteri Találkozó Hegyközcserén

2015. április 11-én huszadik Hegyközi Presbiteri találkozóra került sor Hegyközcserén.

Dr. Imre Sándor Gyula gerontológus szakorvos, a Debrecen-nagygyerkei református gyülekezet presbitere, hat évig főgondnoka volt a Tiszántúli Református Egyházkerületnek, dédapja Imre Sándor Hegyközpályiban született, ükapja lelkipásztorként szolgált a hegyközpályi gyülekezetben.

Dr. Imre Sándor Az aktív idős kor és a generációk közötti szolidaritás jelentősége korunkban címmel beszélt arról, hogy a mozgás minden életszakaszban, de különösen is idős korban nagyon fontos. Egy görög bölcsességet idézett: „A mozgás gyógyszer, de nincs olyan gyógyszer, ami azt helyettesíteni tudja”. Hitben és szeretetben meg gazdagodni, ez az élet koronája, ami áldás a környezet számára is.

Tóth Zsigmond Béla, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Presbiteri Szövetségének ügyvezető elnöke a választásokkal kap-



A résztvevők egy csoportja

csolatos tudnivalókról értekezett, idézve Csűry István püspököt: A presbiter nemcsak előkelő helyen ülő előljáró, hanem gyülekezetének nagykövete, körzetének kapcsolatembere, aki hozza, viszi elsősorban az evangéliumot, de minden mást, amivel építi munkatársaival a gyülekezetet. A presbiterek tiszteletnek örvendő, és másokat is tisztelni tudó nagykövetek, akik szorgalmasan korukat, tapasztalatukat, hitüket egyetlen célirányba fordítják, és fáradhatatlanul szolgálják Krisztust, a boldogabb református egyház épülésére.”

## Presbiteri konferencia Lugoson

2015. február 7-én az egyházkerület legdélibb egyházmegyéjében, Lugoson majdnem száz presbiter vett részt a területi tanácskozáson. Pataki Károly egyházmegyei főgondnok találó igével köszöntötte őket: „És jól tetted, hogy eljöttél.” (ApCsel 10,33)

Dr. Buzogány Dezsőt kolozsvári teológiai professzor Presbiteri-e a Református Egyház? kérdéseire igyekezett választ adni. Legtöbbször hallottak először a királyhágómelléki és az erdélyi egyházkerületek közötti szervezési és működési különbségekről, a romániai református egyháznak a trianoni diktátum következtében kialakult helyzetéről.



## Nyári presbiteri konferencia Kolozsváron

A Királyhágómelléki és az Erdélyi Református Egyházkerületek Presbiteri Szövetsége 2015-ben ismét közösen szervezte meg éves konferenciáját augusztus utolsó hétvégéjén, Kolozsváron, a Bethlen Kata Diakóniai Központban, A presbitérium szerepe az egyházi életben címmel.

Lászkó Kálmán királyhágómelléki, majd Pályi József erdélyi Presbiteri Szövetség elnökei mellett jelen voltak az anyaországból a MRE PSZ részéről Dr.h.c. Szabó Dániel külügyi tanácsadó és dr. Szilágyi Sándor ügyvezető elnök, a Debreceni Egyházmegyei Területi Szervezet küldöttségét dr. Imre Sándor és Tóth Béla képviselték.

Dr. Bibza Gábor esperes A presbitériumok megalakulásának történetét vázolta fel.

Presbiter – zsinat elv címmel Dr. Kozma Zsolt nyugalmazott teológiai tanár értekezett. Felhívta a figyelmet annak veszélyére, amikor egy személy diktatórikusan veszi át a hatalmat és a többiek uralkodik, de az is veszély, ha olyan presbitereket választunk, akikhez valamilyen külső érdek tapad.

Dr. Juhász Tamás nyugalmazott teológiai tanár előadásának címe Krisztusi testvériség – Egyházunk döntéshozó testületei.

A testületről, presbitériumról mint csapatról Dr. Kiss Jenő teológiai tanár és Kállay Csaba lelkipásztor beszéltek, gyakorlati jelenségekre, teendőkre tekintve.





## Regionális Presbiteri Konferenciák a Szilágyságban

A Sarmaság-környéki gyülekezetek presbiterei Somlyóújlakon, a Berettyó-mentiek Szilágyzoványon, míg a Kraszna-mentiek Szilágyperesben találkoztak április havában.

A konferencián Fazakas Sándor, varsolci lelkipásztor tartott előadást „Tálemek, avagy lelki ajándékok az Isten mértéke szerint” címmel. A presbiter mindig szeme előtt kell tartson egy hármas egységet: fej-szív-kéz. Azaz mindazt, amit megtanultam fejemmel és elfogadtam szívemmel, miként tudom megcselekedni kezemmel. Sokan vannak, akik tétlenek a gyülekezetben, csak papíron tartjuk számon őket. Isten mindenkitől gyümölcstermést vár el, és a presbiter ebben a szolgálatban elől kell járjon. (Szőnyi Levente esperes beszámolójából)

## Vitézt avattak Hegyközpályiban

2015. május 7-én ünnepi istentisztelet keretén belül avatták vitézzé Katona Jánost, a nemrég nyugdíjba vonult hegyközpályi lelkipásztort. A Vitézi Rend új tagja köszönetet mondott mindazoknak, akik hozzásegítették élete egyik ál-



mának beteljesüléséhez, v. Hunyadi László, budapesti főkapitánynak, v. Kocsis László Észak-Erdélyi törzskapitánynak, v. Bereczki András székkapitánynak, gyülekezetének, Meleg Vilmos színművésznek a kimagasló ünnepi összeállításáért.

## A falu híres szülöttjének állítottak emléktáblát Hegyközújlakon

Hegyközújlakon 2015. április 19-én ünnepelték Dr. Sándorffi József születésének 250. évfordulóját, amely alkalomból emléktáblát avattak a falu szülöttjének.

Előtte a Nagyvárad-olaszi református templomban hálaadó istentisztelet keretén belül emlékeztek meg arról a személyről, aki sokat tett Nagyváradért, hiszen egy élő hitű presbiter, kiváló hazafi, vármegyei orvos és művelődésszervezője volt a Partium fővárosának.

Délután az újlaki templomban zárult a megemlékezés, Veres Kovács Attila Nagyvárad-olaszi lelkipásztor és Ráksi Lajos egyetemi lelkész, egyben hegyközújlaki helyettes irányításával. Az emléktáblát megszentelte Kruzslitz Imre hegyközi plébános. A rendezvényen orgonajátékával közreműködött Bódi Mátyás-László, a Művészeti Líceum VI. osztályos tanulója, Popescu Enikő tanítványa. Fellépett a Váradi Dalnokok férfikórus Márkus László karnagy vezényletével, Sereban Tiffani hegyközújlaki ifjúhölgy bemutatta dr. Sándorffi József életpályáját, Hajdú Géza színművész pedig elszavalta Csokonai Vitéz Mihály Tüdőgyulladásomról című versét, melyet a költő az őt ápoló Sándorffi József tiszteletére írt. Somogyi Lajos polgármester köszöntésében felhívta a figyelmet, vannak még a Hegyközben jeles elődök, akikre a jövőben szintén gondolni fognak.

Összeállította:

TÓTH ZSIGMOND BÉLA,  
a KREK PSZ sajtóreferense

*Szolgáljatok az Úrnak örvendezéssel; menjetek eléje  
vígassággal... Menjetek be az ő kapuin hálaadással,  
tornácaiba dicséretekkel; adjatok hálákat néki, áldjátok az ő nevét!  
Mert jó az Úr, örökkévaló az ő kegyelme, és nemzedékről  
nemzedékre való az ő hűsége! (Zsolt 100,2.4-5)*

## A Királyhágómelléki Református Nőszövetség élete és szolgálata

Nőszövetségeink életében 1990. március 23. jelentette a nagy kezdetet, amikor a kolozsvári Protestáns Teológiai Akadémia dísztermében összegyűltünk mi, lelkipásztornők (tizenhárman), felismerve az újrakezdésre rendelt kegyelmi időt, elhatároztuk, hogy újra indítjuk az 1948-49-ben a kommunista hatalom által beszüntetett nőszövetségi szolgálatot az egész egyházkerületben.

A gondviselő Isten nagy ajándéka volt számunkra, hogy a tiltás után az új lehetőségek történelmi pillanata éppen a huszonnegyedik órában érkezett el, hiszen az újrakezdés ötlete nem a mi fejünkben fogalmazódott meg, hanem azon diakonisszák és egykori idős gyüle-



Úrvacsoraosztás

kezeti tagok, asszonyok szorgalmazták, akik tanúi és részesei voltak annak a nőszövetségi szolgálatnak, amit a múlt rendszer betiltott.

1990-ben a nyolcvan-kilencven éves diakonisszák beszéltek arról, hogy negyven évvel korábban hogyan végezték a szeretetszolgálatot a gyülekezetekben. Hogyan tartottak bibliaórákat, hogyan látogatták a betegeket, segítették a szegényeket, az árvákat, hogyan szervezték a tea-délutánokat, a műsoros alkalmakat, így gyűjtve adományokat szegénysorsú diákok taníttatására stb. Az elmúlt 25 év sem feledtette neveiket: Sarolt testvér, Éva testvér Szatmárnémetiben, Mónika testvér Nagyváradon és még sokan mások. Legyen áldott emlékezetük!

Dr. Eszenyeiné Széles Mária professzorasszony lett a Királyhágómelléki Református Nőszövetség elnöke, Erdélyben pedig dr. Csiha Kálmánné Nagy Emese főtiszteletű asszony. A kezdeti évek a próbálkozás, az alakulás évei voltak, de egész egyházkerületünkben szerveződtek a gyülekezeti nőszövetségek. 1999-ben került sor az első nagyobb méretű egyházkerületi konferenciára Gede Mátýásné Kudla Ildikó lelkipásztornó elnöksége idején. 2001-től rendszeressé váltak a nyári találkozók, amelyek évről évre egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek. Határon túli testvéreink is örömmel vesznek részt ezeken a találkozókon, az anyaországi négy református egyházkerület nőszövetségeinek képviselői, kárpátaljai-, felvidéki- és erdélyi testvéreink.

2015. július 18-án, Krasznán tartott nőszövetségi konferenciánkon közel 2000-en vettek részt. De ki ne emlékezne szívesen a korábbi nyári nagytalálkozóink színhelyeire: Nagyvárad-Olaszi, Nagyvárad-Újváros, Szatmárnémeti-Szamosnegyed, Érmihályfalva, Nagyszalonta, Zilah-belváros, Szatmárhegy, Temesvár, Nagybánya-Óváros, Székelyhíd, Debrecen-nagytemplom, Szatmárnémeti-Láncos, Nagykároly-Belváros, és ki ne emlékezne a neves előadókra, igehirdetőkre, és arra a sok nagyszerű előadásra, igehirdetésre, imádságos együttlésre és úrvacsorai alkalomra, amiben részünk volt ezeken a konferenciákon.

Kiemelkedő alkalom volt a 2012-es debreceni találkozó, ahol az egykori Nagy-Tiszántúl asszonyai, Tiszántúli- és a Királyhágómelléki református nőszövetségek tartották közös találkozójukat, kerületünkben közel 1800 asszony részvételével. Debrecenben azóta is nagy lelkesedéssel emlegetik, hogy milyen szépen és hangosan zengett nemzeti imádságunk azon a napon, amely a Nagytemplom környékén is hallható volt.

Jó testvéri kapcsolatot ápolunk az anyaországi és határon túli egyházkerületek nőszövetségeivel. Részt veszünk egymás rendezvényein, találkozókon és továbbképzőkön. 2004. december 5-e nemze-



tünk második Trianonjaként hagyott fájó sebeket a határon túli magyarok szívében. De mi már ezt megelőzően, ugyanazon év nyári nagy találkozóján Érmihályfalván testvér-kerületi szerződést írtunk alá a Duna-melléki nőszövetséggel.

A református nőszövetségek immár tízedik éve a Kárpát-medence református gyülekezeteiben minden december első vasárnapján ima- napot tartanak a nemzet megújulásáért és a sebek gyógyulásáért. Minden évben egy másik egyházkerület nőszövetsége készíti elő az ima- füzetet, imaprogramot. Az idén tízedikként a Vajdasági Egyházkerület- re került sor. Ennek kapcsán tettünk Délvidéken látogatást az ott élő asszonytestvéreink közösségében. Ha valaha, akkor most a nagy migrációs válság idején jól jött ez a testvérlátogatás. Ez év december 6-án az egész Kárpát-medencében a Szerbiában élő testvéreinkért imádko- zunk, sorsunkat, egész népünk ügyét a hatalmas Isten kezébe téve.

A 2014-es nagykárolyi konferenciánkon mutattuk be Egyházke- rületünk által kiadott Református nők imakönyvét, amelyben mint- egy száz lelkipásztornő és lelkészfeleség, vallástanárnő és imádkozó asszony imádságát jelentettük meg. Az ötezer példányszámban meg- jelenő imakönyvnek nagy sikere van az egész Kárpát-medencében. A könyv címe: Tégy, Uram, engem áldássá. Nőszövetségünknek valóban ez a vágya és célkitűzése, hogy Isten kezében eszközzé és népünk, egyházunk számára áldássá, áldás hordozóvá lehessen.

A legutóbbi felmérés adatai szerint egyházkerületünkben közel 4000 nőtestvérünk állt be a nőszövetségi munkába a kilenc egyház-





Nőszövetség önnepélyes felvonulása Krasznán

megye 207 gyülekezetében. Egyházkerületünk teljes taglétszámához képest ez a lélekszám kevésnek tűnik, de ha arra gondolunk, hogy ezek az asszonyok biztosítják a gyülekezetekben folyó szeretetszolgálat eszenciáját, legjavát, akkor ez a lélekszám kiemelkedően szép és elismerésre méltó.

Templomi közösségekben és asztalok körül, felnőttek és gyermekek között, betegeknek és szegényeknek, alkalmas és alkalmatlan időben, az Ige szavával és cselekedeteikkel, adakozással, önzetlen szeretettel teszik a dolgukat. Értékeljük és becsüljük őket, mert szolgálatukat az Úr Jézus dicsőségére végzik.

A 207 gyülekezetben mintegy 130 zászlóval rendelkező nőszövetség van. Amikor 1600-1700 asszony elindul egy-egy konferencia alkalmával hosszú sorokban Isten háza felé gyönyörű zászlóival, valóban szívét-lelkét melengető látványt nyújt. Ez a vonulás Krisztus Urunk népének diadalmas menete, olyan, mint egy bizonyágtétel. A zászlókra hímzett bibliai igék azt üzenik, hogy az Ő egyházának szolgálatában állunk.

Célunk a hitélet ápolása, a nélkülöző és szükségben lévő testvéreink felkarolása, megsegítése, nemzeti kultúránk megőrzése. Célunk egész egyházkerületünkben élő asszonytestvéreink, megkonfirmált lányaink megszólítása és a szent munkába való elhívása.

Soli Deo gloria!

BOGYA-KIS MÁRIA  
kerületi nősz. elnök

Pataki István

## az angyal távozása

elszállt az angyal uram  
lehet nem is te küldted  
mint álmából riasztott madár  
nekirepült a csendnek

elszállt az angyal uram  
tüskés bozótban verdes  
nem talál magára  
s nem keres engem

elszállt az angyal uram  
röptét bevérzem  
szárnya még suhog bennem  
mint üres templomban az ének

elszállt az angyal uram  
ha mégis te küldted  
őrizd és vezesd istenem  
engem magamtól védj meg

# Bihari kórusok Biharon – 2015 –



Biharszentjános



Hegyközcstár



Nagyszalonta



Nagyvárad-rét



Jákóhodos



Nagyvárad-olaszi

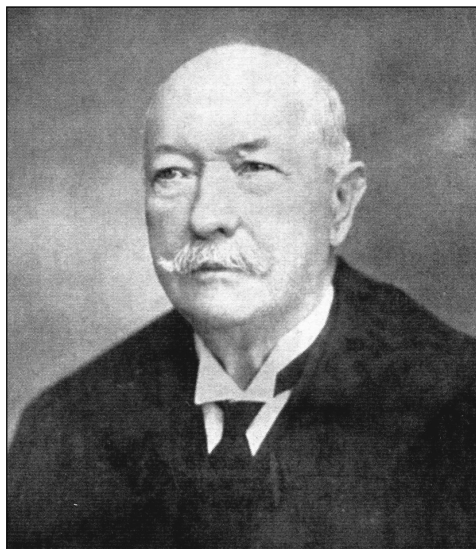
# TEOLÓGUS ARCOK

## Hitvalló vagy Bibliakritikus

Kecskeméthy István egyike volt a Szentírást legjobban, legértőbben, legszebben tolmácsoló magyar fordítóknak, életének több mint három évtizedét erre a nemes célra fordította.

*„Az az életpálya, melyet dr. Kecskeméthy István eddig megfutott, nemzetünk és egyházunk történetében egyaránt korszakalkotó, sok súlyos válsággal megpróbált, élet és halál határmezsgyéjén hanyatott időket ível át. Az ő gazdag és értékes személyisége e változások sorozatán át bontakozott ki, és benne az a legszebb, a legjobb és legtanulságosabb,*

*hogy örökkévaló, változatlan igazságokat sugárzott szét aktuális, időszerű, mindig a mának megfelelő tanításokban”* – írta róla Makkai Sándor erdélyi püspök.

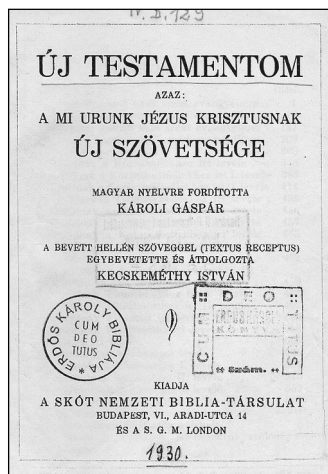


Kecskeméthy Csapó István 1864. január 31-én született Pakson elszegényedett nemesi család sarjaként. *„A nemes és nemzeti Csapó família kecskeméti polgárcsalád volt, ezért kapta valamelyik őse királyi oklevéllel a kecskeméti predikátumot”* – írja Ravasz László püspök. A paksi református egyház születési anyakönyvéből tudjuk, hogy apja, Kecskeméthy János asztalos, református vallású, anyja Újlaki Krisztina, a család lakhelye Paks. A Kecskeméthy család háza a mai Dózsa György utca nyugati oldalán, a Keskeny és Kereszt utca között lehetett, ahol akkoriban nyolc ház állott. Ezek valamelyikében született Kecskeméthy Csapó István. Keresztszülei már másnap, február 1-jén keresztvíz alá tartották az újszülöttet.

Kecskeméthy János a Tolna megyei Alispáni Hivatal Megyei Bizottságához intézett kérelemben tesz említést a család származásáról: *„Én a mellékelt bizonyáglevél szerint mint nemes Kecskeméthy*

*Csapó István fia ki ősi tagadhatatlan nemesi jogait mindvégig gyakorolta, Tolna vármegye nemeseinek sorába be vagyok iktatva.*” Az alapítványi ösztöndíjból 100 forintot kérvényez fia számára, megemlítve kitűnő tanulmányi előmenetelét. Az alapítványra felügyelő választmány elnöke hamarosan közli az apával, hogy fia attól az iskolai évtől kezdve (1886) megkapja a kért ösztöndíjat éppen kiváló tanulmányi eredményeinek köszönhetően.

Kecskeméthy István első iskolai éveiről keveset tudunk, feltehetően Pakson végezte az elemi osztályokat, hogy melyik iskolában – vajon melyikbe járhattak a református kisdíákok? – ki volt a tanítója, aki elültette e kisfiú lelkébe a tudományok iránti olthatatlan vágyat, aki ösztönözte, hogy a család szűkös anyagi helyzete ellenére tovább tanuljon, mindezt nem tudjuk. De arról már van dokumentumunk, hogy az első gimnáziumi éveket Gyönkön végezte. Egy 1878-79-es tanévről kiadott iskolai bizonyítványban, melyet a gimnázium igazgatója, Varga István állított ki, csupa jeles osztályzat áll. Egy másik dokumentum, mely szintén a gyönki iskolai éveiről szól, 1884-es keltezésű, ezt az Újoncozási Bizottság részére állította ki Varga István igazgató, amiben ugyancsak kiemeli kitűnő iskolai teljesítményét. A következő osztályokat már Nagykőrösön végzi, színjeles bizonyítványai igazolják, hogyan készült ez a fiatalember a választott pályára. Az érettségi bizonyítványában, melyet Ádám Gerzson igazgató állított ki, ez áll: *„A fennebbiek szerint a szabályszerű követelményeknek jelesen megfelelően, őt a főiskolai tanulmányokra érettnak nyilvánítjuk.*” Ugyanilyen magas szinten végzi és fejezi be 1888-ban Budapesten a teológiai főiskolát, ahol olyan kiváló tanárai voltak, mint Kenessey Béla, a későbbi erdélyi püspök, aki majd a kolozsvári tudományegyetem mellett létrehozott teológiai akadémia rektoraként maga mellé veszi professzornak Kecskeméthy Istvánt. Egyelőre azonban éppen befejezi Budapesten főiskolai tanulmányait: *„Ennek folytán Tiszteletes Kecskeméthy István atyánkfia mind az igehirdetésre, mind a sakramentumok kiszolgáltatására és általában a lelkési teendők végzésére segédlelkési minőségben a Dunamelléki ev. ref. Egyházkerület által felhatalmaztatik*” – áll a Szilády Áron egyházkerületi főjegyző által aláírt bizonyítványban. Ezek után a kitűnő képességű fiatal lelkészt, aki 1890-ben bölcsészdoktori oklevelet is szerez, Szász Károly dunamelléki püspök veszi maga mellé titkárának. Négy évig Budán segédlelkész, majd egy évig Pakson, szülővárosában szolgál. Életében gyökeres fordulatot hoz 1895, amikor Szász Domokos erdélyi püspök hívására elfogadja a nagyenyedi református kollégium mellett műkö-



dő teológiai akadémia felkínált tanári állását. Erdély lenyűgözte, új hazájává lett. Kezdetben újszerű volt ez a világ, merőben más, mint a „*dunai kálvinizmus kiscgazdagylekezezeinek szerkeze*te – írja Ravasz László – *hiszen az erdélyi reformátusság és az unitarizmus között alig lehetett a gyakorlatban különbséget tenni. Minden erdélyi ember a maga vérének tartotta a másikat, ezért testvéri szolidaritás, egy nagy és különálló család sajátos öntudata fejlődött ki köztük, amely minden kívülről jövő befolyással szemben öntudatlanul és egységesen védekezett.*” Ebbe a családba

kerül bele Kecskeméthy István, magával hozva „*a Dunamellékéről az ősi népies kegyességet, a reformátori korból eredő és nemzedékről nemzedékre szálló hagyományos igaz és tiszta keresztyén tudományt, hitvallások, káték bölcsességét és hitét*” – folytatja Ravasz László püspök Kecskeméthy méltatását. Őt megismerve, mindenki úgy érezte, hogy ő mindenkié, egész Erdélyé. Kettőjük sorsának összefonódását érzékeltette a következő szép gondolattal: „*A Duna mellől egy ideszakadt erdélyi ember nyújtja ki kezét túl a határokon, hogy megszorítsa jobbját egy erdélyivé vált öreg dunai magyarnak.*”

Kecskeméthy István egy tanévet töltött Nagyenyeden, mikor azonban Kolozsváron a teológiai fakultást sikerült beindítani Szász Domokos püspök kitartó munkájának köszönhetően, elhagyta Enyedet, és az egyetemre meghívott legjobb tanárok között ő is tanítani kezdett. Szász Domokos érdeme volt, hogy az Enyeden megmaradt főiskola és a Kolozsvári Tudományegyetem mellett létrejött az idők követelményeinek megfelelő teológiai fakultás. Kenessey Béla volt az új intézmény kiszemelt rektora, a keleti nyelvek tanítását bízta volt tanítványára, aki, mint a keleti nyelvek doktora, héber és görög nyelvet tanított, majd ószövetségi tudományokat, újszövetségi exegézist, szövegmagyarázatot. Az Enyeden megkezdett tanári munkáját folytatta tehát, tanárként a tudományokat az élettel kapcsolta össze, a tanítást a neveléssel. A legszárazabb kérdések tárgyalásába is életet tudott vinni. Szellemessége és csillogó humora még azoknak a figyelmét is lekötötte, akik nem követték őt merész elméleteinek olykor nehéz útjain. A diákok megéreztek benne a „*különvélemények embe-rét*” (Ravasz László), a gondolat forradalmárát. Ez a tudós tanár nem



volt beszorítható a különböző rendszerek korlátai közé, meglátásai, következtetései egy sajátosan gondolkodó ember világlátását tükrözik. Negyven évig volt tanára az Erdélyi Református Egyházkerület kolozsvári Teológiai Fakultásának, a majd félezer erdélyi református pap közül szinte mindenik az ő tanítványa volt, akik a világ sok országában szolgáltak, ahol magyar protestáns gyülekezetek voltak, Magyarországtól az utódállamokon át az Egyesült Államokig

Már fiatalon fordítani kezd a Bibliából, 1890-ben jelenik meg Énekek éneke fordítása, majd 1903-ban a Márk evangéliuma, aztán a következő évben a Rómaiakhoz írt levél fordításával készül el. 1908-tól kapcsolódik be az újonnan megjelentetett Károli Gáspár – Biblia revideálási munkálataiba. Közben a Zsoltárok könyve fordítással is elkészül, 1913-ban pedig a Skót Bibliatársulat megjelenteti az általa átértékelt több színes képet tartalmazó Újszövetséget.

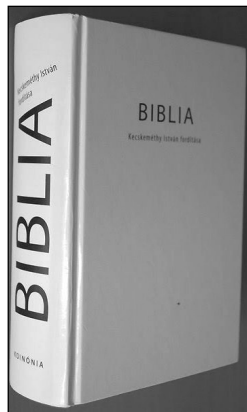
Új és eredeti az újtestamentumi történetekről való felfogása, nézeteit kifejti a Márk evangéliumának fordítása során készített kiegészítő jegyzeteiben. Jézusban az ószövetségi vallástörténet életre kelését látja, kiemeli csodálatos személyiségét, Jézus alakja konkrét, történetileg élő az ő magyarázatában. Erről a Jézusról szólnak az evangéliumok, felfogása szerint Márk munkája egy csodálatos „messiás-eposz”. Az eredetileg versben írt evangéliumot ő maga is versben fordítja le, nagy gonddal állítja helyre benne a ritmust. Az evangéliumot hat könyvre, mindenik könyvet négy (összesen 24) énekre, az énekeket három (összesen 72) jelenésre osztja. Ezeket daloknak vagy idilleknek nevezi, az egyes részek csak tárgyi rokonságban vannak egymással, egyébként önálló, befejezett szövegek. Véleménye szerint Márk ezeket a történeteket a nép ajkáról gyűjtötte, tehát inkább csak szerkesztője, mintsem szerzője volt az evangéliumos könyvnek. Lukács munkáját tudományos történetírásnak tekinti, János írása pedig új megvilágításba helyezi az evangéliumot, ez a magyarázata az evangéliumok közötti különbségeknek.

Tulajdonképpen Kecskeméthy István egész élete a bibliafordítás jegyében telt, s bár a közismertség elmaradt, a szakemberek elismerését kivívta.

Az Újszövetség Károli-féle átdolgozását 1931-ben kiadta, az Ószövetséggel 1934-ben végzett, feljegyzése szerint szeptember 16-án.

A hatalmas mennyiségű kéziratos fordítási anyag értékelésére hosszú évtizedekig senki se vállalkozott. A kézirat történetének kalandos utóélete volt. Kecskeméthy házassága gyermektelen lévén (házasságkötése 1894-ben volt, felesége Schodl Irma), az 1910-es

években jó barátjuk, Máthé Elek Erzsébet nevű lányát fogadták örökbe. Az 1929-ben megözvegyült Kecskeméthyt Máthé Erzsébet nagy szeretettel gondozta élete végéig. Tudatában volt a bibliafordítás jelentőségének. Ő volt a hagyaték: kéziratok, könyvek, levelezés, számtalan jegyzet egyedüli tulajdonosa. Kolozsváron, ahol élt, kicsi lakásában lelkiismeretesen őrizte nevelőapja hagyatékát. De nem zárkózott el a fordítás iránt érdeklődőktől, a kutatók rendelkezésére bocsátotta a kéziratokat, például 1971-ben a Református Szemle közölt is az Ószövetség fordításából szemelvényeket. A kiadványhoz Tőkés István teológiai professzor írt bevezetőt. Máthé Erzsébet halála után az örökösök a kéziratot a református egyház közgyűjteményeinek adományozták. 1988-ban a Szemle emlékszámot adott ki a teológiai akadémia régi nagyhírű professzorairól, ebben a Kecskeméthy-hagyatékból is közöltek szemelvényeket. Ma már a hagyaték minden kutató számára hozzáférhető, a fordításokat feldolgozva, rendszerezve, a levelezést szintén olvashatják. Majd hetven év után a kolozsvári Koinónia 2002-ben kiadta az egész Szentírást Kecskeméthy átdolgozásában. Tőle sokat tanulhatott az eredeti gondolatok alapján az is, aki nem osztotta mindenben az ő véleményét. Azt azonban senki nem tagadta, hogy nála jobban kevesek ismerik csak a biblia világát, melyről azt vallotta, hogy ez a gyökere minden tudománynak, művészetnek, civilizációnak és kultúrának.



Sokoldalú munkásságához tartozik, hogy írt egyházi énekeket, verseket, lapot szerkesztett, részt vett a gyülekezeti munkában, elnöke volt a lelkészegyesületnek, kivette részét az egyház- és nemzetpolitikai életből és küzdelmekből, politikai közszereplést is vállalt, országgyűlési képviselő is volt egy ideig.

Tagja volt a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak, megszervezte a Keresztyén Munka Egyletet, felelős szerkesztője, majd tulajdonosa volt az első magyar keresztyén képes családi hetilapnak, a Kis Tükörnek.

Egy ideig főszerkesztője volt a romániai magyar lelkészegyesület hivatalos lapjának, az Egyházi Figyelőnek.

1936-ban munkáit agyvérzése miatt kényszerült abbahagyni, kétévi betegség után 1938. május 10-én meghalt. A kolozsvári Házsongárdi temetőben talált végső nyugalomra.

Kecskeméthy István nevét a nagyközönség nem csupán életében, de napjainkban is megismerhette, ha kezébe vette kolozsvári kiadású bibliafordítását, valamint válogatott írásainak kötetét. Írásaiban gyakran hangoztatta, akárcsak protestáns elődei évszázadokra visszamenően, hogy az egyháznak reformációra, az egyház tagjainak pedig újjászületésre van szükségük. De akárcsak elődeit, őt is gyakran vette körül értetlenkedés, megbélyegzés, nem utolsósorban a hivatalos egyház képviselői részéről. Mintha csak hozzá szólt volna halhatatlan elődje, Károli Gáspár az 1590-ben Vizsolyban kinyomtatott Bibliájának nyúl farknyi előszavában, melyet azonban a további kiadások, ki tudja, miért, már nem vettek át: *„Bizony nyalam tudom, és semmit nem kételkedem abban, hogy ez mi munkánknak, minekutána emberek közzé az kiméggyen, sok irigye és sok rágalalmazója lészen. Mert miképpen az testet követi az árnyék, azonképpen az virtust, azaz a jószágos cselekedetet követi az irigység. És az kik rágalalmazásra születtek, mivelhogy az más ember munkáihoz vagy cselekedeteihez hasonlót nem cselekedhetnek, ha különben annak nem árthatnak, rágalmazzák azt.”* Négyszáztizennyolc éve körmölte a gönci prédikátor ezeket a sorokat lúdtollal, viaszgyertya fényénél. Csak nem a 21. századnak szánta? 1931 szeptemberében Kecskeméthy a Kis Tükör egyik írásában Nicolae Iorga román miniszterelnök szavait idézi, aki egy angol lapnak adott interjújában azt mondta: *„A vallási újjászületés feltétlenül szükséges.”* *„Úgy látszik – teszi hozzá Kecskeméthy –, hogy önméltósága nem tudja, hogy a Kis Tükör azért van hallgatólagosan kimondott egyházi átok alatt, mert még mindig nem unta meg azt hangoztatni, hogy az egyháznak feltétlenül újjá kell születnie.”*

Már az indulás perceiben ellenkezéssel fogadták 1896-ban a reformatori elvek alapján megszervezett Evangéliumi Szövetséget, vagy később az általa szerkesztett Kis Tükörben megjelent írásait. Pedig ezek az írások tanítói szolgálatot teljesítettek a családok körében. Írásai nem egyszerűen irodalmi értékük miatt figyelemre méltóak, de a józan értelemre való hagyatkozás, hitébresztő szándék is áthatja sorait. Elemzi a társadalmi jelenségeket, éles szemmel figyel mindenre. Hitler uralomra jutásának idején például arról ír Hitler-vallás című írásában, hogy milyen veszedelmet jelent az egyháznak a politika szolgálatába való átállása. Bátran mondhatjuk, hogy helyzet-elemzései meglepően aktuálisak. Kipellengérez a „ládában penészedő” kispolgári „tartalékos hitet”, elítéli a „bárgyú kegyességet, az áhítatos sóhajtozásokat”. Azt is jól látta, hogy a protestantizmus megjelenésétől kezdődően az volt, hogy „minden új tanító külön egyházat

szeretne alakítani”, holott, vallja Kecskeméthy, „Krisztus teste egy és oszthatatlan”. Az egyház és állam kapcsolatáról többször azt mondta, hogy *„Az egyház az állam lelkiismerete, az állam a csontváz, a társadalom a test, az evangéliumot hirdető egyház a lélek...a lélek a test vezetője, az evangéliumi egyház meg a társadalomé.”*

Kultúröntudat című írásában a kor emberének gyökértelenségét, kiüresedett életét, saját értékrendjének hiányában mások felszínes világát utánzó életvitelét teszi szóvá: *„Öntudatlanul úszik az árral, megy a csorda után, majmolja a divatot, szokásokat, a felfogásokat, a bölcsességet és a tudományt, a hitet és az erkölcsöt. Mindent magára szed, mindent megeszik, ami olcsó, divatos, amit a világ ura elébe vet.”*

Több írásának is tárgya a polgári középosztály történelmi szerepe, melynek felemelkedését a reformáció, nevezetesen a kálvinizmus tette lehetővé: *„Azt minden túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy az szülte mai nagyságára, az tette a művelt világ vezető osztályává és gerincévé. Azok az államok váltak a világ uraivá, azok bizonyultak a leg erősebbeknek, amelyekben a polgári középosztály a múlt századokban éppen a kálvinista szellem hatása alatt a legjobban megizmosodott. Amikor azonban – folytatja Kecskeméthy István Békemozgalmak és társadalmi osztályok című 1917-es cikkében – és amilyen mértékben kezdett a kálvinizmus elszíntelenedni és elernyedni, akkor és oly mértékben kezdett a polgári középosztály ősi erényéből kivetközni.”* A középosztály elvetette azokat az eszményeket, melyekért hajdan lelkesedett, a családokban, az iskolában az idegen szellem lett az úr, állapítja meg. Keresve sem találhatnánk pontosabb látteleetet saját korunkról olvasva a következőket: *„Egy kevély, nagyhangú türelmetlen jövevény, aki semmit bizonyosan nem tud, csak azt az egyet, hogy a mi régi, nemes, megszentelt világnézetünk, amelyben a tudomány a hitnek szilárd fundamentumot, a hit a tudománynak szárnyakat adott, ma már elavult, tudománytalan, és nevetséges maradiság.”*

A reformációt mindennél meghatározóbb szellemi fordulatként értékeli, mely kivívta a *„szabad vizsgálódás jogát”,* az egyén szellemi és erkölcsi autonómiáját, mely felébresztette az érdeklődést a természet valamint a jogi és társadalmi kérdések iránt. Hangsúlyozta az általános népműveltség jelentőségét, megszervezte a nemzeti nyelvű népoktatást, kezébe adta a magyar protestánsoknak Károli Bibliáját.

Ravasz László így összegezte Kecskeméthy István pályafutását: *„Kitelik belőle sok minden: tudós, költő, próféta, pásztor, írástudó és tanító, hitvalló és eretnek, az örök magyar és az örök ember, a minden-*

*kori gyermek és mindenkori bölcs, főképp azért, mert Krisztus foglya és igrice.”*

Akik ismerték, hívei, munkatársai, diákjai bölcsnek és derűsnek látták mindig, akit minden érdekelt, amit nem tanítottak, nyíltszívű, közvetlen, barátkozó lélek volt. A középutat nem szerette, mindig volt önálló véleménye, *„a nagy tévedések és nagy igazságok között úgy járt a lelke, mint a harang ütője”* – mondta róla Ravasz László. Ez a harang hívja az élőket az emlékezésre, hogy Paks szülöttének, Kecskeméthy Istvánnak emléke ne merüljön feledésbe.

SERDÜLTNÉ BENKE ÉVA

---

## Konfirmáció



A Nagyvárad-rogériuszi gyülekezetben  
2015-ben is népes sereg fogadott hűséget  
Krisztusnak és az Anyaszentegyháznak

# Emlegetése harminc évig szigorúan tilos volt

## Tőkés Béla életrajzi hagyatéka. Végvár időleges biztonsága



Kortársai közül – mai ismereteink szerint – egyetlen lelkész sem írt a Tőkés Béla (1912-1961) pályafutásáról. A Református Szemle még a halálhírét sem közölte. Dr. Fábián György esperes elődje temette 1961. febr. 1-én. Egyre kevesebb a tanú, a meggyőző bizonyítékok pedig hiányoznak. A Tőkés Béla erőszakos haláláról viszont az alapos feltételezés szintjén az mondható, hogy azt a Szekuritáté okozta, és akasztásos öngyilkosságnak állította be. „Megöngyilkolták”, mondta a Nagybányára költözött varrónő, Lakatos Mária nénénk, aki 1960 koraőszén a rokonságunkkal még együtt ebédelt azon vasárnap

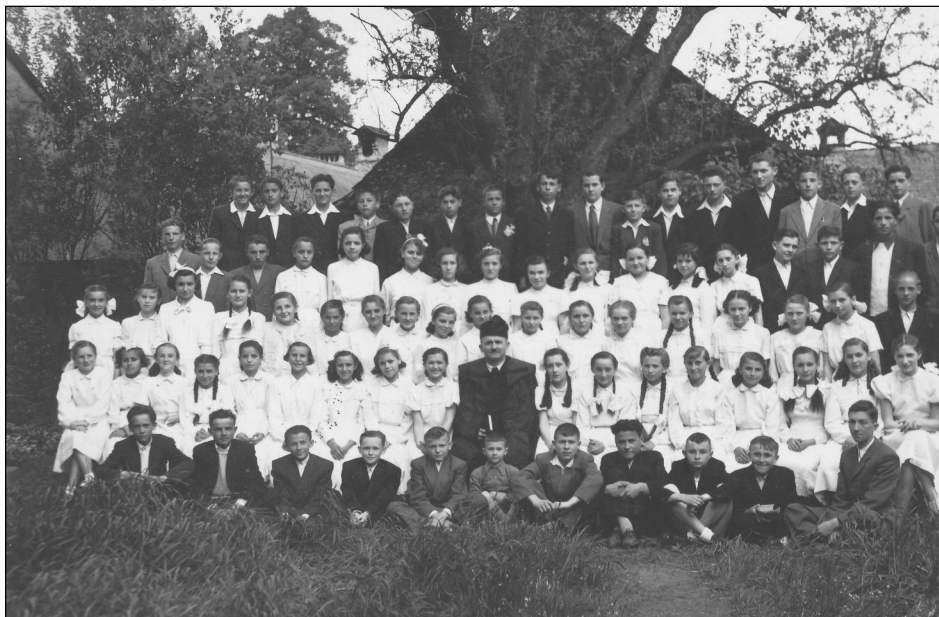
a Tőkés Béla családjával, amikor édesapám, Hermán János nagysármási lelkész az óvárosi templomban prédikált. Tisztes fogalmazással az egyik unokája ezt a tragikus hírt így adja tovább: „...január 29-én, (1961) mind a mai napig tisztázatlan körülmények között holtan találták a lelkészi hivatalban.” (Az idomított suttogatóknak fél év múlva azt a betanított szöveget kellett mondogatni, hogy terhelt volt, vagy azt, hogy láthatatlan színű tintával levelezett a nyugati kémekkel, hogy a felesége tudtával vásároltatott kötelet a harangozóval, vagy azt, hogy már úgy is régóta játszadozott a halál gondolatával és azon a vasárnap délután... Mariska néninek ez volt a legfőbb ellenérve: akkor miért nem volt szabad felnyitni a koporsóját, akkor miért tartottak náluk házkutatást és miért őrizték katonák a koporsóját a templomban?)

Tőkés Béla neve a családi történeteink mezősgői világában főleg úgy fordult elő, mint aki teológusként a nagysármási Lakatos Jucika nénénknek (leánykorában ő volt a Miss-Mezőség) udvarolt. Édesapám nem egyszer szállt meg a Tőkés Béla édesapjának, Tőkés Andrásnak a palatkai parókiáján, amikor 1940 és 1944 között talál-

kozni ment a tusoni származású özvegy nagyanyámmal a magyar-román határon. Én meg határozottan emlékszem, hogy édesapánk ötvenöt éve, a nagybányai nőszövétség ajándékaként, testvéreimnek számos, vadonatúj gyermekjátékot hozott a zöld bőröndjében.

Arra nézve, hogy miért „iktatták ki”, vannak sejtéseink, akárcsak arra, hogy megfélemlítéssel még az emlékét is teljesen kiradírozták volna. Életében a református lelkészi szolgálatában nem tudták megtörni, halála után meg évtizedekre hallgatták el a magyarság-szolgálatát vagy gázoltak a becsületébe, hogy ne válhasson az ellenállás példaképévé, különösen az 1956-os megtorlásokat követően.

Tókécs Béla életútjára nézve bennünket egy többsávos nyomvonal vezetett. Egy, a Tókécs László püspök által Amerikából hazahozott német nyelvű kéziratos füzet, amelyben Tókécs Béla svájci tanulmányi útjáról találunk feljegyzéseket. Aztán Tókécs Béla két oldalas önéletrírásának a másolata következett, amely 1951-ben készült Végváron, és amelyet Papp Levente nyomott a markomba, amikor egyszer a kommunizmus áldozatainak az emléknapiján tartottam beszédet Anyaszentegyházunk mártír-lelkészeiről. Ehhez társult a Harangszó beszámolója a végvári új lelkész beiktatásáról és templomszentelésről, amikor 2010. nov. 29-én a Magyarországon élő ifj. Tókécs Bélának az édesapja emlékére hozott ajándékát, a magyar zászlót a himnusz eléneklésekor kibontották a templom karzatán. Harmadszor dr. Őrsi Julianna nevét kell említenem, aki 2014 augusztusában Sárospatakon a teológiai doktorok kollégiumán arra kért meg a Sass Kálmán és a Welti család kapcsolatáról szóló előadásunk után, hogy kutatásainkat terjesszük ki a Tókécs Béla munkásságára. Így jutottunk el Papp Vilmos prédikátori arcképsorozatához, ahol a szerző mások mellett a Tókécs Béla 1944-es zsilvásári fogságát említi. Végül Végvár jelenlegi református lelkésze, Bódis Ferenc sietett segítségünkre annak a közlésével, hogy az 1795-ben alapított református egyházközség (annak idején Rittberg) 1838-ban megnyitott, házassági és temetési anyakönyvének a második kötetében talált egy oda beírt, több mint ötven éve biztonságosan rejtőzködő emlékirat-félét, amely a gyermekei taníttatása érdekében Nagybányára távozó Tókécs Bélától származik. Ő ebben a jegyzetben 1955-ig úgy foglalta össze a végvári tevékenységének a többnyire közismert és pozitív jellemzőit, hogy abból kára ne származhasson, de a jobb időkre várva, legalább ennyi fennmaradjon. Valahogyan előre érezte: jó hírnevét fogják egyszer a sárba taposni, tehát becsületes életének védelmében leírja azt, amit az erőszakosan megváltoztatott világ értékrendszere elméletileg még el-



Konfirmáció Nagybánán

viselhetett, és amely adatokat az erőszaksszervek felderítése már úgy is begyűjthette.

Bódis Ferenc lelkész a konfirmáltak anyakönyvében még egy teljesen ide tartozó összesítést talált: „Tőkés Béla 17 év alatt konfirmált 722 ifjút. 1955. XI. 25.”

Tanulságos önéletrajzi jegyzeteiből máris kiragadhatjuk a következőt: „Mozgósítva soha nem voltam, így katonai kitüntetésem sincsen. 1943 márciusában hadbírószági tárgyalásom volt. A helybeli csendőr-őrmester rosszindulatú vádjai alapján a temesvári hadbírószág elé kerültem azért, mert anyanyelven adtam ki anyakönyvi kivonatot, amivel állítólag megsértettem az állam nyelvét. Ezért a hadbírószág egy hónapi elzárásra ítelt, amit 1943 március-április havában kitöltöttem, Temesváron. A per elindításának igazi oka az volt, hogy abban az időben, a fasiszta diktatúra idején a koncentrációk éveiben népem mellett állottam s jogait mindenkivel szemben erőteljesen megvédtem. A dolgozó anyák gyermekei számára napközi otthont szerveztem, iskolai kantint állítottam fel, nemzetiségi sérelmeiket dr. Takáts Lajos, akkor temesvári ügyvéd jóbarátom útján minden esetben igyekeztem orvosoltatni. Mikor a népnek utolsó marék lisztjét is elvitték retorzióképpen, s utána nem sokára aláírásokat akartak



gyűjteni, hogy a népnek semminemű sérelme nem volt, ezen nyilatkozatok aláírását megtagadtam, – bár két főszolgabíró és csendőrőrmester kapacitáltak, úgyszintén a lakosságnak is azt tanácsoltam, hogy nyilatkozataikba vétessék fel sérelmeiket. Az asszonyok éhségfelvonalást rendeztek a községháza elé. Értelmi szerzőül engem gyanított a csendőrség. Így jutottam a hadbíróságra.

A diktatúra idején sajnos nagyon sok üldöztetésben volt részem. Végül mikor a rendőri és csendőri hatóságok országszerte internálták a szerintük államellenes elemeket, köztük engem is internáltak. Târgu Jiuban töltöttem közel 10 hónapot. 1944. augusztus 25-én tartóztattak le és csak 1945 júniusában engedtek szabadon, demokratikus kormányunk jóvoltából. Ezen internálás körülményei közismertek. Velünk volt Kacsó Sándor is, a MNSZ országos elnöke.

Baseli tanulmányi évemről fentebb említettem, hogy 1936/37 tanévben két szemesztert ezen az egyetemen teológiai tanulmányokkal töltöttem, mint Barth Károly európai hírű tudós, szocialista érzelmű professzor hallgatója.”

Orth Imre végvári református lelkész (1932-1938) az 1938. március 6-i, saját kibúcsúzó istentiszteletén prédikált. Az akkori statútum értelmezésének egy huszárvágásos alkalmazásával e szolgálat keretében ugyanakkor választói közgyűlést vezet le, amit jól át gondoltak, mert erre úgymond a presbitérium kérte fel. A Nagyvárad-Olasziban segédlelkészként szolgáló Tőkés Bélát hívják és válasszák meg, márc. 27-én pedig be is iktatják. (A Zürichből hazatérő Orth Imre már két évi végvári szolgálat után elkíváncozott Végvárról, a tanítók néha ellehetetlenítették a tevékenységét, Biharpüspökibe hívták meg lelkésznek.)

Amiről Tőkés Béla nem tesz, mert ész ellen való lett volna hogy erről említést tegyen, az az volt, hogy a második világháború után a román katonai behívók elől Magyarországra szökött legényeket a szüleik kérésére írásokkal látta el. Erről mindenki úgy hallgatott mint a sír és ezért sikerülhetett annyiszor zs. Nagy Györgyné Szilágyi Rozáliának a szoknyája korcába juttatott leveleket eljuttatni Nagyváradra. Harminc és negyven körüli azoknak a végvári katonaköteles fiuknak a száma, akik így vészelték át a háborút, és akiknek a családjai a mai napig is hálások a Tőkés Béla támogatásáért. Az 1943-as évben Végváron kétszer annyi a haláleset, mint a születés, a mindennapi élet kezd tarthatatlanná válni, Tőkés Bélát a temesvári hadbíróság márciusban elítéli, a harminc napos fogságból áprilisban szabadult.

Romániának a világháborúból történt kiugrása után továbbra is folytatódott a magyar középosztály megfélemlítése. Még el sem foglalták Észak-Erdélyt, de Dél-Erdélyben azon nyomban elkezdtek a katolikus és a református egyházak lelkészeinek és tanítóinak az összeszedését. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1994 februárjában tartott szatmári közgyűlésén Higyed István lelkipásztor kezdeményezésére jegyzőkönyvben emlékeztek meg a légerekben szenvedő lelkészekről. Benkő Levente így foglalja össze a sötét háttér lényegét: „A romániai magyarság érdekképviselőeként magát meghatározó Magyar Népi Szövetség eleinte nem hallatta szavát a magyarok romániai tömeges elhurcolásának és internálásának ügyében. Sőt sajtója révén fasisztaellenes támadásba lendült – ami az adott körülmények között érthető volt –, és gyakorlatilag általánosítva nem tett különbséget a valóban fasiszták és nem fasiszták között. És – legalábbis a nyilvánosság előtt – csak akkor tette szavá az internálások magyarellenessé, amikor a légerekben pusztító járványok során százával (lehet, hogy ezrével) haltak meg a magyar elhurcoltak, s amikor ezt már nem lehetett elhallgatni. Addig viszont úgymond bokrostól lőtte a nyulat, és csak hónapok múlva fogalmazta meg, hogy az internálótáborokban és kényszermunka-táborokban ártatlan magyarok (is) sínylődnek.”

Valós tény, hogy júniusi hazatérésekor a hívei lelkesedéssel fogadták, Nemes Elemér pedig nemsokára Bukarestbe küldte egy bizottság keretében, hogy képviselje a kerületet azon az 1945. okt. 15-16-án tartott országos lelkésszinkongresszuson, amelyen a magyarul is jól tudó Groza Péter a demokráciának akarta megnyerni az egyházakat. Tőkés Béla erről, a végén szinte román ortodox zsinattá váló kongresszusról egy jegyzéket készített, amely fennmaradt és tartalmazza a soha érvénybe nem lépett demokratikus lelkészi szövetség alapszabályait.

Ismét Tőkés Bélát szólaltatjuk meg, akinek az alábbi szívélyes jellemzése született a végváriakról, akiknek a köréből talán soha nem kellett volna eltávoznia. Íme a lelkipásztor önzetlen „bizonyoságtétele” a híveiről: „Sok nehéz felleg vonult el fejük felett, telve megpróbáltatásokkal, mégis mind a mai napig semmiféle erő nem volt képes megtörni őket. Itt maradtak jóban, rosszban, békében, háborúban, a világ minden megpróbáltatásai közepette is, ahol az ősök sírjai domborulnak. Köti ezt a látszólag makacs, nyakas, de végletekig szorgalmas népet a rög, az ősök emléke, szüleiknek kakukkfűvel benőtt sírja a falujához.

Ez a nép hallgat a jó szóra. Mindenkor megérti az idők szavát. Nem maradi, hanem haladó gondolkodású. Embertársaival szemben nyílt, őszinte, barátságos, tisztelettudó, vendégszerető, csendes, békeszerető. Minden szépért, jóért lelkesedik, faluja előrehaladásáért semmiféle áldozathozattól nem riad vissza.

Természetére nézve az idegen büszkének és gőgösnek tartja, pedig nincsen igaza, mert a látszólagos büszkeség nem más, mint emberi önérzetének a megnyilvánulása. Érti emberi mivoltának az értékét. Elvárja, megköveteli mindenkitől, hogy aszerint értékeljék és bánjanak vele.”

Elismerést és tiszteletet tanúsított a végvári reformátusság a távozó lelkipásztor és családja iránt. A Kádár István nagybányai lelkész fegyelmi úton való eltanácsolását követően a nagybányai presbitérium meghallgatta Sárközi Lajos színérváraljai, Tőkés Béla végvári és Papp Zsigmond szárazberekai lelkipásztort. A nagybányaiak Tőkés Bélát választják. Keserves a döntés, a gyermekek iskoláztatásának a gondja megint előtérbe került. Dolgozatunk írása közben került elő a kibúcsúzó istentiszteleti sorrend, az utolsó végvári vasárnapi szolgálat Tőkés Béla általi leírása, akit a végváriak új palásttal bocsátották el.



Tőkés Béla beiktatása Nagybányán, 1955. december 18-án

## Adatok a „bethánista” Tőkés Béla családjáról

A gyermekek születése és keresztelése egyrészt családtörténeti jelentőséggel bír, megjegyezve, hogy Tőkés-Vadai család kapcsolatainak a hatósági megfigyelése és minősítése abban az időben egyszerre jelenthetett hátrányt vagy ítéletet, és ezen tények óvatos mérlegelését a Tőkés Béla önéletírásának a változataiban is nyomon követhetjük.

Kezdjük azzal, hogy Tőkés Béla 1938 július 5-én vette feleségül az Élesden 1917. aug. 19-én született, tanítónőképzőt végzett Vadai Ilonát, Vadai Béla esperes és Császár Ilona leányát. Tanúik: Sass Kálmán (Érmihályfalva) és Makai Béla (Élesd).

– Első gyermekük, Tőkés Gábor-Béla 1939 augusztus 17-én született Nagyváradon a Szent József szanatóriumban. Keresztszülei: Sass Kálmán érmihályfalvi ref. lelkész és Sass Kálmánné, született Tőkés Mária. Továbbá „t.b. keresztanya: Henry Weltiné (Basel, Schweiz) Paraguay baseli konzulnéja.” Az anyakönyv tanúsága szerint a keresztelés 1939 szept. 24-én Végváron történt a nagypapa, Vadai Béla szolgálatával

– Tőkés Ildikó Mária 1942. szept. 17-én a Temesvári Szent Anna szanatóriumban született. Keresztelése 1942. szeptember 27-én volt Végváron. Keresztszülők: Dr. Csikesz Tibor ref. lelkész és neje, Csikesz Tiborné, szül. Vaday Mária. Továbbá: Pataki Dávid kereskedő Bukarest és neje Pataki Dávidné. Keresztelő lelkész: Czira László vajasdi református lelkész.

– Harmadik gyermekük, Tőkés Béla 1947. november 11-én született Temesváron, szintén Végváron keresztelték az 1948-as szökőévben, február 29-én, a keresztelő lelkész neve Hamar Béla bukaresti lelkész, az anyakönyvbe a keresztszülők neve nincs bejegyezve.

Feltűnő, hogy nincs beírva keresztszülőknek a neve a harmadik gyermek keresztelésekor, ennek valami oka lehet: börtönbe vihették az adott időpontban, mint például a hozzá közel álló Orth Imrét. Örvendetes, hogy Welts-Schneider Bertha asszony tizenkét magyar keresztgyermek között eddig csak hatnak ismertük a nevét, most pedig kiegészül a sor a Tőkés Gábor-Béla nevével. Családjuk testvéri-sógori-komasági kötelékéhez kiegészítésképpen még hozzáfűzzük, hogy Tőkés Béla és Vadai Ilona voltak a keresztszülei ifj. Sass Kálmánnak, akit 1941. ápr. 15-én kereszteltek Érmihályfalván.

Családi börtönszemlét tartva az Erdélyben közismert képre utalunk: sógora, Sass Kálmán, többször volt börtönben, 1958. dec. 2-án végezték ki a szamosújvári tömlőben. Sass Kálmánnét a gyermekei-

vel a bărăganii Olaru nevű faluba deportálták, amely nyomorúságos kényszerlakhelyről 1964-ben szabadultak. Tőkés Eleket, a Tőkés Béla lelkipásztor öccsét politikai okból, de úgynevezett adminisztratív ítélettel zárták börtönbe. Apósát, Vadai Bélát, az egykori élesdi esperest, az Erdélyi Párt bihari alelnökét, 1956-os megnyilvánulások vádja miatt két évre a Duna-csatornához hurcolták, onnan betegen tért vissza, Élesden hunyt el 1962. június 1-én. A család rokonságának és barátainak szélesebb körében számos politikai elítélte találunk.

Feltétlenül említenünk kell a tiszteletbeli keresztszülőnek, az egykori svájci támogatónak, a Welts Henry özvegyének veszélyes, a Szekuritáté által „reá osztott” kompromittáló szerepét. A nemzetközi tekintélyű Weltiné, mint az 1956-os magyar forradalom egyik kém-szervezője, a szekuritátés forgatókönyv szerint bérelt repülőgéppel sietett volna a provokátor fogdaügynökökkel való találkozásra, ezt követően pedig kémcsereivel sietett volna a Sass Kálmán kiszabadítására. Amikor Nagybányára kerültek, a szekuritáté szüntelenül és közismerten azzal fenyegette: úgy fog járni, mint a sógora, Sass Kálmán.

Rendelkezésre álló források szerint a Tőkés Bélára leselkedő veszélyek egyikét az úgynevezett „bethánista” megbélyegzés jelezte. A Szekuritáté az egyházi hivatalokkal végezteti a piszkos munkát 1953 tavaszán, nevezetesen azt, hogy derítsék fel a bethanista mozgalmat. Pauker Leo, az újdonsült temesvári esperes Tőkés Bélát nevezi meg „bethánista lelkületűnek”. Ez a vádaskodás nem volt újkeletű, már 1949-ben is ezzel a címkével skatulyázták, és a mozgalom tagjait államellenes magatartással gyanúsították. Vallatások révén „kiderítették”, hogy Tőkés Bélát és Lőrincz Jánost a Szilágyi Sándor pankotai lakásán szervezték be a CE szervezetbe. Valójában Krisztus egyszerű, puritán életvitelű szolgáliról van szó, akik a bilincseket és a börtönt inkább vállalták, mint az Egyház ügyének és népének az elárulását.

Jóllehet végvári lelkipásztor 1938. április elsejétől, de a folyamatos tanulást nem hagyja abba: 1945-ös kiszabadulása után iratkozik be, 1946-ban szerez tanári oklevelet Kolozsváron a Bolyai Tudomány Egyetem bölcsészeti karán. Elvégezte a földrajz, a történelem és a néprajz szakot.

Három néprajzi tárgyú dolgozatából kettőt ki is nyomtattak:

– Tőkés Béla: A mezőszéki magyar viselet. In: „Néprajzi Értesítő”, 1935. XXVII. 68-76.

– Tőkés Béla: Magyarpalatkai viselet. In: „Ethnographia” XLIX. 1938/ 1-2. 192-198.

– Tőkés Béla: Kendermunka Magyarpalatkán, 1946. Kéziratban a volt tanára, Kós Károly kézirat tárában, ahol öccsének, Tőkés Eleknek is található egy munkája.

Végvár monográfiájához csoportosítható helytörténeti publikációja: Tőkés Béla: Tormac (Végvár) község népkönyvtárai. In: „Magyar Kisebbség”, 1942/3-4, febr. 16-iki szám, (XXI.évf.) p.61-64.

Aki pedig teheti, járjon utána Végváron és Temesváron annak, hogy minő sors várt a Tőkés Béla által felállított falumúzeum anyagára, ennek a története is megér egy tanulmányt.

## Az egyháziak becsülete?

Pro és contra: az eddig feltárt dokumentumok alapján az immáron nagybányai Tőkés Béla esetében is találkozunk együttérző atyafiakkal és gonoszkodókkal vagy „csak” a hatóságokat kiszolgálókkal. Érezhető továbbá a beivódott és a karbantartott félelem, az egykori hívek egy részének az idegenkedése a Tőkés Béla halála körüli emlékektől.

Lelkészi utóda, a hírhedt esperes, Szablyár Kornél, a kultuszinspektor, Chilian Traian jelenlétében kényszerítette és faggatta az úgynevezett „fekete pénzekről”, vagyis a kórus általa kezelt pénztáráról dr. Kiss Bertalan szatmári lelkipásztort, akit el akart távolítani a szolgálati helyéről és ehhez ürügyet keresett. Szablyár feljelentéséből idézünk, az általa provokált „párbeszédnek” ő a kérdezője, a válaszok Kiss Bertalantól származnak: – Idegeneknek (például külföldi turistáknak), vagy más városbelieknek adtál álcázott segélyeket? Válasz: – Idegeneknek nem adtam, majd gúnyosan, nem adtam például a Tőkés (Tőkés Béla elhunyt nagybányai esperesről van szó: M.J.) özvegyének, de adtam sokszor és sokat Tőkés Ildikónak, és igyekeztem minél jobban gondoskodni volt püspökünkéről, Csernák Béláról, és lányáról, akit kirúgtak, és nincs megélhetési lehetőségük. – Kinek adtál kölcsön? Válasz: – Nem tudom, elfelejtettem.”

Románia egyházi valóságát számos vonatkozásban előzte meg a híre, erről tanúskodik egy, a Szekuritáté levéltárában fennmaradt hollandiai úti jelentés, amelynek kelte 1969.07.03. „Előző jelentésem folytatásaképpen ki kell térnem hollandiai tartózkodásom azon politikai vonatkozásaira, amelyek az előzőből kimaradtak (...) Egy teljesen rendhagyó esettel is találkoztam a Hágában tartott biblia-

körön 1969.02.23-án, amiről már beszámoltam, s amit most kiegészítetek. Verschuure úr, a romániai egyházzól szóló beszámolója után rátért a politikára (...) Azt is hozzátette, hogy Tókécs Béla lelkesz azért lett öngyilkos, mert félt a titkosrendőrség letartóztatásától (....)”.

Végvárhoz már alig, de Tókécs Béla történetéhez mindenképpen hozzátartozik a felesége „disszidálása”, halála és temetése. Tókécs Béláné született Vadai Ilona 1990. március 29 én halt meg Székesfehérváron. Már ő sem bírhatta a romániai terrort és Ildikó nevű leányával meg Huba és Magor nevű unokáival 1988-ban Magyarországra távozott, ahol decemberben menekült statust kapott. Nagybányán temették el, a szolgálatot Nógrádi Béla lelkipásztor végezte. Szívemarkoló befejezése egy küzdelmes és hősiés életnek, amelynek a fájdalmait nemcsak a Családjuk örökölte, hanem a Református egyháznak is olyan ügye, amely még nincs lezárva.

Döbbenetes vallomás jutott 1993 húsvétján a Család tudomására egy idős betegnek úrvacsorát osztó lelkipásztor közlése nyomán. Az úrvacsorát vevő 82 éves Szemereczki Imre a lelkesznek elmondta: „Tókécs Béla esperes úr nem lehetett öngyilkos.” Ő látta azon a vasárnap délutánon, hogy miként vitték be a holttestét az állambiztonsági



Emléktábla a végvári református templomban. Állították 1954-ben, az egyházközség fennállásának a 160-ik évfordulójára



Tőkés Béla sírköve a nagybányai temetőben

szervek az irodába, csak ő ezt eddig senkinek sem merte elmondani. Nincsenek illúzióink, de ismétljük azt a tanácsunkat, hogy az egyháztörténészeknek fölöttébb kutakodni kell a szekuritátés levéltárakban, továbbá, hogy amennyiben még kortársak és tanúk élnek, osszák meg velük a Tőkés Béla életútjára vonatkozó ismereteiket.

Kitartását, küzdelmeit és hitvalló szolgálatát az eddigiekből is látva, emberségét példaértékűnek találjuk. Egyszerre volt a népe vallási vezetője és üldözött emberjogi aktivistája, tanítója és önkéntes kultúrfelelőse. Valójában a hozzá hasonló lelkészekről várta a nép a választ arra a kérdésre, hogy mennyi ideig tart az elnyomatás a kisebbségi sorsban és hogy milyen jövőkép vár a helyben maradókra. Ami az állandóságot illeti, a végvári emberek a prédikátoraik bizonyágtétele nyomán hittek és hisznek a református templomuk 1954-es emléktáblájának az áldáskívánó imádságában: „Áldás legyen e ház minden kövén, szögén, /Áldás azon, aki átlép a küszöbén, Áldás szálljon ezen helyről a határra, /Messze vidékre, s az egész hazára.”

DR. HERMÁN M. JÁNOS

*\* Helyhiány miatt fenti írás csupán részleteket közöl a szerző kiváló, tudományos értékű dolgozatából. (szerk.)*



## Nagy István 1848–49-es szabadságharcos mártír lelkész

Népünk viharos története egyik legkiemelkedőbb eseményének 166-ik évfordulóján a történelem egy olyan különleges jelentőségű szereplőjének-áldozatának igyekszünk emléket állítani, akinek sem életében, sem halálában nem ismerték el megfelelőképpen érdemeit, népéért, hazájáért hozott áldozatát.

Történt ez annak ellenére, hogy nem sokkal a szabadságharc vérbefojtása után Kossuth Lajos amerikai útja felkeltette egy 25 éves connecticuti fiatalember érdeklődését a magyar ügy és Magyarország iránt. 1851 tavaszán Magyarországra utazott, s miután felkereste a magyar fővárost, bejárta a Tiszántúlt, 1851. május 20-án Váradra érkezett, hogy megismerje a magyar Birminghamet, a szabadságharc egykori hadiipari központját.

A kíméletlen megtorló Bach-rendszer váradi ügynökei benne is „veszélyes felforgató elemet” láttak, ezért letartóztatták és a börtönné alakított várba zárták, ahol sok volt szabadságharcos raboskodott. Itt ismerkedett meg s kötött őszinte, életre szóló barátságot a várban raboskodó Nagy István váravidéki esperessel.

Egy hónapi raboskodás után az amerikai fiatalembert bizonyítékok hiányában és amerikai diplomáciai nyomásra szabadon bocsátották. Visszatérve hazájába könyvet írt itteni élményeiről, tapasztalásokról, Magyarország 1851-ben címmel, s a kötet nagy visszhangot keltett hazájában.



Nagy István barátja, Charles Loring Brace

Az antik latin mondás: „Habent sua fata libelli” – A könyveknek is megvan a maguk sorsa – erre a könyvre is érvényes. „Hiába juttatott el már a kiegyezés után, 1872-ben egy-egy példányt könyvből a Magyar Tudományos Akadémiának és a Nemzeti Múzeumnak, senki sem vette magára azt a fáradságot, hogy lefordítsa magyar nyelvre, ami elég kár”, írta K. Nagy Sándor a Biharország című könyvében 1855-ben. Hihetetlen, hogy 120 évnek kellett eltelténie ahhoz, hogy 2005-ben Gödöllőn egy kevésbé ismert és szűk olvasótáborral bíró könyvkiadó, az Attraktor megjelentesse, kis példányszámban.

Számunkra, nagyváradi, bihari magyarok számára elsősorban ez azért sajnálatos, mert a könyv sok forrásértékű információt tartalmaz nemcsak a korabeli magyar viszonyokról, arról, hogy milyennek látták a magyarokat, a várról, amelyben raboskodott, és a szabadságszerető, a szabadságért a legnagyobb áldozatot meghozó magyarokról.

Idézzünk a könyvből:

„A börtönben lévő emberek között azonban a parasztok érdekeltek a leginkább, akik közül vagy húszat tartottak itt fogva. Magas, szép kinézésű emberek, akik úgy járkálnak nagy, báránybőr subájukba burkolózva, mint a régi rómaiak a tógáikban. Agyafúrtaknak, gyors észjárásúaknak látszanak, ami általában jellemző a magyar parasztokra, s villogó szemük, amikor az osztrák zsarnokságról beszélnek, megmutatja, hogy mit tennének, ha még egyszer kint lehetnének. Katonának termett emberek.

Egyikőjüket megkérdeztem arról, nem bánja-e, hogy a forradalomban való részvételéért csak ezt a jutalmat kapta. »Nem« – mondta, majd kifakadt azzal a szenvedélyes, ékesszóló hangsúllyal, amely az egész nemzetre jellemző: – »Nem! Miért lenne okom panaszra. Ha most nem is, de később győzni fogunk. Miért panaszkodnék e börtön miatt, amikor az ország legjobbjai mindent elveszítettek Magyarorszáért. A magyarok Istenének meg kell segítenie minket!«

„Ekkoriban több lehetőségem volt börtönünk megvizsgálására. A börtöncellák általános megjelenésüket tekintve olyanok voltak, mint azok az Európában látható feudális várkastélyok, amelyeket állami börtönként őriztek meg. Elégé tágasak, középen található erőteljes boltívekkel, s az ablakon lévő zsaluzat fölötti részek csak gyéren kapnak fényt. Ezen túlmenően némileg nyirkosak, nagyon koszosak, s teli vannak bolhával. A régi vár egy roppant masszív kőépítmény. Egy tér négy oldalára épült, amit udvarként használnak. A külső oldalon egykor erős fal állott sáncsal és őrtornyokkal, ezeken túl

pedig egyéb védművekkel. De legalábbis a modern tudomány kifejlődése óta Nagyvárad és a vár minden katonai jelentőségét elveszítette.

A régi fal mindenütt a sáncban omladozóban és málladozóban van. A tornyok alatti boltívek sok helyen leomlottak és a romokat vadszőlő futotta be. A külső védművek egy részében bor- és sörkimérések épültek, s összességében az állapítható meg, hogy a régi erőd majdnem teljesen elveszítette eredeti jellegét. A forradalom idején a magyar kormány nagyon jó érzékkel Nagyváradot választotta központi gyártelep helyé, ezt a várat pedig ágyúgyárrá alakították. Az osztrákok most egy hatalmas laktanyaként, s a politikai foglyok börtöneként használják.”

## Portré Nagy István esperesről

Brace a könyvében igen hiteles portrét rajzol Nagy Istvánról, a volt kisszántói lelkészről, akit a bihari egyházmegye 1848 júliusában fejenkénti szavazással (vagyis egyhangúlag) választott meg esperesnek.

Idézzünk könyvéből:

„A vizsgálóbíróval folytatott legutolsó beszélgetésemnek köszönhetően valamivel jobb elhelyezést nyertem, de még így is elég rossz volt. Új bajtársaim azonban sokkal kellemesebbek voltak, s engem egyre jobban érdekeltek. Az egyik egy környékbeli protestáns lelkész volt. Megjelenésében volt valami férfias és kedves vonás, ami azonnal felkeltette az érdeklődésemet. Egy menázsban éltünk, s mint köztünk a legidősebb, magára vállalta a főzést, amit valóban nagy hozzáértéssel végzett. Jeles egyházi személyiség volt, ékesszóló prédikátor, egy körülbelül 20 templomról gondoskodó senior, s mindezen túlmenően olyan rendkívüli természetes méltóság jellemezte, hogy volt valami elmondhatatlanul megkapó a háztartás kisebb dolgaiban irántunk tanúsított figyelmességében és kedvességében. A hosszú, tompító rabástól fokozatosan hanyatlani kezdett. A skorbuttól fogai kihullottak és tönkrementek a szemei, minek következtében egy nagy, zöld fényellenzőt viselt. Mégis, mindenki látta, hogy a türelmes belenyugvás kifejezése sohasem hagyta el az arcát. De nem érzelmi belenyugvásra gondolok, hanem egy olyan ember nyugodt bizalmára, aki mindent feláldozott a kötelesség oltárán, s aki most készen áll a szenvedésre.

Minden magyarhoz hasonlóan olyan szeretettel imádta országát, amit mi elképzelni sem tudunk, mégsem volt kétséges, hogy igazat

beszél, amikor azt mondta, hogy ha megszabadulhatna, akkor sem élne még egyszer Magyarországon. Nem tudna még egyszer ott prédikálni. Nem tudna olyan országban élni, ahol rabszolga volt. Ha kiszabadulna, átmenne Amerikába és kertész lenne, vagy paraszt. Mindig szeretett a kertben dolgozni. Azt gondolta, hogy újból boldog és egészséges lehetne, ha megint földdel dolgozhatna. Erre azonban nincs remény. Úgy tűnik, hogy a mi forradalmunkban részt vett egyházi emberekhez hasonlóan, az ő prédikációi is az osztrák kormányzattal szembeni ellenállásra serkentették a népet, mígnem aztán eljött az idő, s a szavai már nem használhattak. Őszinteségét azzal bizonyította, hogy egyszerű katonaként beállt a hadseregbe, ahol zászlóvivőként szolgált. Ez éppen elegendő volt ahhoz, hogy egy rövid per után az osztrákok bitóra küldjék. Az ítéletet azonban valamilyen okból kifolyólag nem hajtották végre, s mostanra úgy tűnt, hogy valószínűleg életfogytiglani börtönre változtatták.

Az itteni vizsgálóbíró a legnagyobb »bűnözőnek« nevezte, aki valaha is előtte állt, egy megtestesült demokratának, bár ő egy árva szót sem szólt a saját védelme érdekében vagy azért, hogy kegyelmet kérjen. Nagyon mérsékelt, ésszerű republikánusként fog megmaradni az emlékezetünkben, aki mélységesen szerette a szabadságot, ám egyik dolog tekintetében sem képviselt különösebben szélsőséges felfogást.

Rám az egész börtönben a legnagyobb hatást ennek az embernek a viselkedése gyakorolta. Gyöngéd, önfeláldozó és türelmes volt ve-



lünk szemben, ám egyúttal férfias és szilárd is! Gazdag intelligencia is jellemezte, ami boldogabb pillanataiban beszédre ösztökélte.

Nem engedték, hogy könyvhöz jusson, ideje legnagyobb részét azzal töltötte, hogy zsebkésével faragott, amiben rendkívül ügyes volt. Egy így készült, remek fából faragott villát kaptam tőle, ami tökéletes utánzata volt egy francia asztali villának.”

C. L. Brace könyvében beszámol nagyváradi harmincnapi fogsága végéről, melyről megjegyzi: „Ezt a naplót a csizmám és az utazótászkám bélésében tudtam magammal vinni.” Majd így ír a fogolytársaitól vett búcsújáról: „Mondja meg a honfitársainknak – mondta egyikük –, találkozzon velük bár a hazájában vagy Európában, hogy várunk rájuk! Ők boldogok! Ők szabadok! Mi pedig a börtönben vagy bárhol másutt ebben az országban csak rabszolgák vagyunk! De azt mondja meg nekik, hogy sohase felejtsek el a hazájukat.

Ezután mindnyájan átöleltük egymást, mégpedig olyan szomorúsággal, amit nem hittem volna, hogy valaha is érzek egy magyar börtön elhagyásakor.

A pap, aki nem volt ugyan hozzászokva érzelmei kimutatásához, átölelte a nyakamat és többször is megcsókolt, kemény arca pedig érzelmei elszabadulásáról tanúskodott. Szegény ember! Tudom, mit érzett. Mintha annak a szabad országnak a fuwallata érintette volna meg, amelyről maga és Magyarország számára álmodozott, majd mintha minden újból a sötétségbe tűnt volna.”

## Nagy István esperes bűnössége

A szabadságharc bukása után következő kegyetlen megtorlás célpontjába került az 1848-ban „biharvidéki esperessé” választott Nagy István, aki rendkívüli műveltségével és a protestánsok jogaiért vívott harcával nyerte meg választói bizalmát. A szabadságharc eszméit magáévá téve önkéntesként vett részt a csucsai harcokban, majd hazatérve táborából felkereste egyházmegyéje minden gyülekezetét; a forradalom eszméinek megvédésére buzdított.

A forradalom és szabadságharc bukása után Jósa Péter nagyszántói földbirtokos elvállalta Bihar vármegye császári és királyi főbiztosi tisztét és gyalázatos lakájként segédkezett Haynau kegyetlen megtorló intézkedéseinek végrehajtásában. A megtorlás, a bosszú a református egyház tisztségviselőire is kiterjedt. 1849. október végén letartóztatták és a váradi várban kialakított börtönbe zárták Komá-

romy Lajos váradoszai lelkészt és Nagy István esperest. Utóbbi az alábbi levelet küldte helyettesének, Makó József csatári lelkésznek. „Mai napra virradólag, mint fölségsértési bűnnel vádoltat befogadtatván megürült hivatalom ideiglenes folytatására míg a szuperintendai (püspöki) hivataltól további intézkedést vehend, ezennel felkérem és megbízom. Az esperesi hivatalnak még nevem alatt érkezett leveleit a váradi postán kéretem megkerestetni.

Ezen körülményt az egyházvidékben közzétévén adja által Ön lelkész társaimnak búcsú üdvözlésemet. Tartsanak meg becses emlékezetükben.

Önökről a sírig emlékező barátjuk

Kelt Váradosziban, fogságom helyén November 2-án.

Nagy István esperes”

Az elnyomó birodalmi politikában 1860-ban bekövetkezett enyhülés meghozta a szabadulást Nagy István esperesnek is, s ő szülőfalujába, Esztárra távozott. 1860. augusztus 28-án rendkívüli népképviselési gyűlésen ekkor jelentette be a bihari egyházmegye esperese, hogy valamennyi egyházközségben népképviselési alapon újjászervezték a presbitériumokat, és felszólította az egyházmegye vezetőtestületi tagjait, hogy ígéretük szerint mondjanak le, és titkos szavazással válasszák meg az új vezetőséget. Ugyanakkor az esperesi széket betöltöttnek nyilvánította, „mivel a volt kisszántói lelkészt, Nagy Istvánt a bihari egyházmegye népe 1848 júliusában fejenkénti



szavazással, tehát a legszélesebb alapon választotta meg esperesnek, s ki e hivatalának folytatásában a gyászos emlékű nemzeti katasztrófa által gátoltatott, az egyházkerület folyó évi június 10-iki 4. szám alatti végzése alapján a maga törvényes jogaiba visszahelyeztetett, nevezetes nagytiszteletű úr is a maga esperesi hivatalába visszaállítatik.”

Végül Nagy István 1860. november 5-én újra elfoglalta esperesi székét és visszaköltözött Nagyváradra.

## A börtönben kötött barátság továbbélése

K. Nagy Sándor így ír erről: „Brace ezt a gyöngéd baráti viszonyt folytonosan fenntartotta Nagy Istvánnal. 1872-ben és 1882-ben egyedül azért jött Váradra, hogy őt meglátogassa, s azt ígérte, hogy ezután is minden tíz évben eljön. Midőn tudattam vele Nagy István halálát, a következő levelet intézte hozzám: »New York, július 16. 1883. Kedves és tisztelt uram, Nagy Sándor úr! Felette igen sajnálom, hogy oly szomorú tudósítást kellett kapnom az én kedves barátom, Nagy István halála miatt. Mint politikai foglyok négy hetet töltöttünk együtt Nagyváradon a várban és ezen saájtságos társaságban eléggé tanultam megismerni nemes lelkét, lelkesedését hazája és a szabadság, az általános emberiség iránti szeretetét. Valódi harcosa és erkölcsi vezére volt az emberiség jogainak, és előtte kedvesebb volt Magyarország, mint saját élete. Azon években sokat szenvedett hazájáért, de ragaszkodása, reménysége soha sem kisebbedett. Mindig bízott a szabadság és az emberek közötti egyenlőség győzelmében. Én soha sem fogom elfeledni őt.«”



Kérem önt, Nagy úr, üdvözlje a szeretett lelkésznek rokonait és barátait s mondja meg nekik, hogy Nagy István lelkész urat, a jó keresztyént és nemes szónokot Amerikában nagyra becsülik.”

## Az utókor nagyrabecsülése

1883. június 12-én hunyt el, s másnap temették el a váradoszi temetőben. Kortársai valóban nagyra becsülték és méltó obeliszket emeltek sírhelyére. Az obeliszken nyitott Bibliát ábrázoló dombormű felirata: „Nekem mind életemben, mind halálomban nyereségem Krisztus.” A neve alatti szöveg: „A nagyváradi református egyháznak két / évtizeden át buzgó lelkésze s a Biharvidéki ref. egyházmegyének / kiérdemesült esperese / Született 1807. okt. 24. / Megh. 1883. juni. 12. / lelkipásztorkodásának 49-ik, / munkás életének 76-ik évében” Ez a talapzat nélküli obeliszk jelenleg a rogériuszi templom tornya alatt található. Az eltűnt, illetve hiányzó talapzat feliratát, amely utal a lelkész szabadságharcos múltjára, a néhai jeles helytörténész, Méder Árpád mentette meg az utókor számára, amikor lefotózta az 1980-ban még álló síremléket. Ezen a következő szöveg állott: „A kiváló lelkésznek és a haza szabadságharcában való részvételért / előbb halálra ítélt, majd két esztendei várfogság után kegyelmet nyert honfinak / híveinek és tisztelőinek szeretete s hálás / kegyelet emelte ezt 1891-ik évében”.

A síremlékre vonatkozó információkat Kordics Imre közelmúltban elhunyt barátunknak köszönjük, aki a Bihari Naplóban Egy ’48-as síremlék hiányzó talapzata címen írt az obeliszkről, s kifejezte azt a reményét, hogy esetleg a templom melletti építkezési területen tárolt sírkőmaradványok között lehet. Abban a reményben tesszük közzé ezt az életrajzot, hogy hátha akad egy vállalkozó szellemű személy vagy testület – esetleg maga a református egyház –, aki felkarolja az ügyet, így a mártír lelkész emléke méltó módon kerülne megörökítésre.

KUPÁN ÁRPÁD  
történész



# IRODALMI ARCKÉPCSARNOK

Arcképcsarnokunk gazdagítása céljából visszafordulunk az elmúlt századokba, a 17-18. századba, az erdélyi emlékirat-irodalom keletkezésének korszakába. Az erdélyi arisztokrácia szellemi kibontakozása akkor indul meg igazában, amikor Erdély állami önállósága utolsó pillanatait éli. Az a csodálatos energia, melyet az előző korszakokban az erdélyi főurak a politikára és diplomáciára fordítottak, most befelé fordul, és szellemi energiává lesz.

Ebben az időszakban születik meg az erdélyi emlékirat-irodalom.

Az öneszmélkedés sorát Kemény János nyitja meg, a szerencsétlen sorsú fejedelem (1607-1662). Tatár rabságban senyvedve írta művét, az Önéletírást, de fogságban és szenvedésben írta életrajzát gróf Haller János is (1626-1697). Ő magyarra fordította a trójai háború történetét, Nagy Sándor históriáját és a Gesta Romanorum nevű példázatgyűjteményt.

Kortársa volt gróf Bethlen Miklós (1642-1716), a független Erdély utolsó jelentékeny politikusa. Életéről Önéletírása számol be. Hazai és külföldi tanulmányai során megismerkedett a haladó polgári irányzatokkal, s azok hívévé szegődött. Zrínyi Miklós tragikus halálának ő volt az egyik szemtanúja. Ő hívatta haza Tótfalusi Kis Miklóst Hollandiából, s ő állt mellette ellenfeleivel vívott harcában. Támogatta Pápai Páriz Ferencet, gondja volt az erdélyi iskoláztatás fejlesztésére. A Rákóczi-szabadságharc kitörésekor egy emlékiratban a független erdélyi fejedelemség visszaállítását követelte. Letartóztatták, Szebenben és Bécsben raboskodott. Ott írta meg Önéletírását. A mű Bethlen erőteljes ábrázoló művészetéről tanúskodik, mely főleg az elbeszélésben nyilvánul meg. A műből nemcsak az író életének alakulása, egyénisége rajzolódik ki, hanem a kor is, melyben élt, melyben mint politikus fontos szerepet játszott. Az eseményeket nemcsak elmondja, hanem elemzi, ítéletet mond felettük. Azok az írók, akik szembe kerültek a hatalommal, így írták meg, mintegy önigazolásként vádbeszédüket.

Érdekes szint jelentettek a korszak irodalmában Cserei Mihály (1667-1756), Apor Péter (1676-1752) és Hermányi Dienes József (1699-1763) munkái.

Cserei Mihály Históriájában saját életét és Erdély történetét beszéli el Apafi Mihály fejedelmi székbe ültetésétől (1661) II. Rákóczi Ferenc elbujdosásáig (1711). Ő az első hirdetője a transzilvanizmus eszméjének. Hibáztatja a törököt, a németet, a kurucokat Erdély siralmas állapotáért. Munkája sok későbbi írónak szolgált forrásul.

Báró Apor Péter *Metamorphosis Transilvaniae* azaz Erdélynek Változása című munkájában a régi erdélyi nemesek szokásait állítja követendő példaként az ifjúság elé. Öreges dohogással tör ki a „náj módi” ellen. Apor a leírás nagy művésze, színpompás képekben örökítette meg az ódon udvarházakat, az elfelejtett gyönyörű táncokat, a nemesek nagy lakomáit, az érdekes öltözeteket, szokásokat.

A századfordulón virágzó erdélyi szépprózának jelentős és eredeti képviselője Hermányi Dienes József. Székelyföldi kis községben született, és apja nyomdokain haladva lelkészi pályára lépett. Évekig volt falusi lelkész, majd közel három évtizedig élt Nagyenyeden. Nagyműveltségű ember volt, kortársai „lábon járó könyvtár”-nak nevezték. Fennmaradt munkái: Önéletírása és a Nagyenyedi Demokritos. Az utóbbi 339 elbeszélést tartalmazó gyűjtemény. Ezek szereplői erdélyi nemes urak, papok, diákok, katonák, jobbágyok, kézművesek, férfiak, nők, asszonyok leányok, ritkán még fejedelmek is, egy szóval az egész 17. századvégi és korabeli erdélyi társadalom a maga sokszínűségével és gazdagságával. A Nagyenyedi Demokritos irodalmunk első anekdotagyűjteménye.

Az emlékirat-irodalom jelentős képviselője II. Rákóczi Ferenc is (1676-1735). Két nagyobb művében, a latin nyelvű Vallomásokban és a francia nyelvű Emlékiratokban foglalta össze a kuruc szabadságharc történetét.

A Vallomásokat franciaországi tartózkodása idején, kolostori magányában kezdte írni, de csak Törökországban fejezte be. Élete eseményeit, történelmi hivatását elemzi benne. A mű alaphangja vallásos. Az Emlékiratokat Rodostóban írta, vezérelvét így fogalmazta meg: „Minden cselekedetem célja kizárólag a szabadság szeretete volt, s az a vágy, hogy hazámat az idegen járom alól felszabadíthassam.” A mű forrásértéke felbecsülhetetlen, ugyanakkor vonzó olvasmány is.

## Gyulai Pál

1826. január 25-én született Kolozsváron. Édesapja nemesi származású elszegényedett család sarja, kincstári hivatalnok. Az apa korai halála után a család nehéz anyagi viszonyok közt élt. A gyermek Gyulai Pál ekkor még csak tizennégy éves. A kolozsvári református kollégiumban tanult, magánórák jövedelmével járult hozzá megélhetésükhöz. 1843-tól jogot, majd teológiát hallgatott.



Többször volt arisztokrata családoknál nevelő, mely tevékenység az ő szellemi fejlődését is előmozdította. Általuk ismeri meg az erdélyi művelődési élet vezetőit, s figyel fel a magyar nemzet történelmi eseményeire. 1848 tavaszán a forrongó kolozsvári ifjúság egyik szónoka, belekóstol tehát a politikai életbe is.

Szélesedő baráti kapcsolatai és az események Pestre sodorják. A fővárosban tanári állást vállal, de irodalmi érdeklődése és munkássága is szélesedik, szépirodalmi alkotásai jelennek meg a pesti lapokban. Számára azonban a pesti érvényesülés nem jelentette a végső állomást, elvágódik a zajos fővárosból.

Pesten ismerte meg Szendrey Júlia húgát, Máriát, 1858-ban feleségül is vette. Nem maradtak azonban a fővárosban, hazajöttek Kolozsvárra. Gyulai Pál ekkor kapta meg a Református Kollégium magyarszakos tanári állását. A Farkas-utca egyik tanári lakását foglalhatták el, ahol nagy boldogságban élték az erdélyi értelmiség nyugodt, kiegyensúlyozott életét. Három gyermekkel áldotta meg őket a Teremtő. Az öröm mellé bánatot is kaptak a Minden Titkok Urától, mert a hőn szeretett feleség és anya huszonnyolc évesen eltávozott a minden élők útján. A családi tragédia felbolygatta az addigi nyugodt életet, a kedves otthonban nem érezte jól magát, ismét a főváros zaja lett az elfogadható menedék. Apósághoz, Szendrey Ignáchoz költözött, ahol a három árva életét is biztonságba helyezhette. Felesége emléke egyre visszatér verseiben.

Gyulai Pál neve nem költőként maradt fenn az irodalmi köztudatban, hanem mint a magyar írók, költők és színészek műveinek, alakításainak legnagyobb bírálója, kritikusa. Évtizedek alatt ő döntötte el, mi az érték és mi az értéktelen a magyar irodalomban. A nagy magyar elődöket akarja követendő példaként állítani kortársai elé.

1909-ben halt meg.

## Dr. Csűry Bálint, a nyelvtudós

1886. február 13-án született Egriben. Elemi iskolába szülőfalujában járt, ebben a színmagyar községben. Középiskoláit a szatmári Református Főgimnáziumban végezte. Az érettségi után a kolozsvári Egyetem bölcsészeti karára iratkozott be magyarlatin szakra.

Tanári elfoglaltságát színessé, változatosá tette egy németországi tanulmányút, a Szamosháton nyaranta megtett kutatóút és a moldvai csángók között végzett gyűjtőmunka. Tanulmányainak legfőbb tárgya már egyetemi hallgató korában a magyar nyelvészet, Zolnai Gyula professzort hallgatta legszívesebben.

Meg volt győződve arról, hogy a magyar nyelvtudománynak első sorban a régi nyelv ismeretén és a nép nyelvének tanulmányozásán kell felépülnie. A Szamosháti szótár anyagának egybegyűjtése és feldolgozása rendjén a nyelvjárásnak sok érdekes sajátságát volt alkalma megfigyelni, ezeket külön tette közzé dolgozatok formájában folyóiratokban.

A 30-as években újabb lendületet vett nyelvtisztító és nyelvművelő munkából is kivette részét. Erdélyben ő volt az első, aki a nyelvromlás, illetőleg nyelvrontás ellen felemelte szavát. Szívesen foglalkozott jelentéstani kérdésekkel is, erről számos tanulmánya tanúskodik, akadémiai székfoglaló értekezése is ebből a tárgykörből való, de életének főműve a Szamosháti szótár.

Még tervei között szerepelt a csángó szótár befejezése, ezt már nem tudta megvalósítani. Az ő nevéhez fűződik még a debreceni egyetem Magyar Néprnyelvkutató Intézetének létrehozása. Az Intézet két évkönyve Csűry Bálint szerkesztésében jelent meg. Tudásának gazdagságából még sok értéket juttatott volna a magyar nyelvtudománynak, de 1941. február 13-án elköltözött az Örök Birodalomba.



## Tóth Árpád

1886. április 14-én született Aradon. Édesapja szobrász volt. Gyermekéveit Debrecenben töltötte, mivel a család odaköltözött. Iskoláit is ott járta, ott is érettségizett.

A Budapesti Egyetem Bölcsészkarán tanult tovább, majd újságíró lett Debrecenben. Verseit már 1908-tól közölte a Nyugat.



Első verseskötete csak 1913-ban jelent meg: Hajnali Szerenád címen. 1913-tól Budapesten élt. Tüdőbaja miatt sokat szenvedő, visszahúzódó ember volt egész életében, és örökös anyagi gondok gyötörték.

„Magam vagyok.

Nagyon.

Kicsordul a könnyem.

Hagyom.

Viaszos vászon az asztalomon,

Faricskálok lomhán egy dalon,

Vézna, szálnalmas figura én.

Én, én.

S magam vagyok a föld kerekén.” (*Meddő órán*)

Lélektől lélekgig című kötete már csak halála után látott napvilágot. Kitűnő műfordításokkal gazdagította fordításirodalmunkat.

Be szép az ég című versében az az érzés jut kifejezésre, hogy kénytelen eltemetni legkedvesebb vágyait, egyetlen mód marad szépség-szomjúságának csillapítására: az álmodozás.

„Be szép az ég bíborló baldachinja,  
S be jó alant heverní szemlehungya,  
A csend szól, mintha hegedűhang hullna,  
Hegedül a csend, hús arany a húrja,  
Hallgatja a szív, elalszik a búa,  
Álmodik a szív, s az álmot nem unja.”

Betegsége, szenvedése nem eltávolítja Istentől, megértően, megbékélve helyzetével, közelebb viszi az élet Urához, a megpróbáltatások között is Őt szolgálja. Ez a vallomás szólal meg Isten oltókése című versében: „Pénzt, egészséget és sikert

Másoknak, Uram, többet adtál,

Nem kezdek érte mégse pert,

És nem mondom, hogy adósom maradtál.”

Rövid élet jutott számára, de gazdag termésű költészetet hagyott az utókorra.

1928. november 7-én adta vissza lelkét Teremtőjének. Budapesten, a Farkasréti temetőben róják le kegyeletüket pályatársai, barátai, olvasói. Babits Mihály búcsúztatta.

## Mikó Imre a művelődés szolgálatában

1911. március 27-én született Bánffy-hunyadon Mikó Imre, aki egész életében tevékenyen, nemzete gazdasági, politikai és művelődési útjait egyengette, megoldásokat keresett minden élethelyzetben, függetlenül attól, hogy hová állította vagy dobálta a 20. század megannyi történelmi változása.

Mikó Imre neve mellett sokféle foglalkozást tüntet fel az irodalomtörténet: államjogi szakíró, jogász, politikus, nyelvtanár, író, műfordító, az unitárius egyház főgondnoka, de volt munkás a megyei könyvterjesztő vállalatnál, majd üzleti alkalmazott, könyvárus az Egyetem utcai kis könyvesboltban Kolozsváron. Tizenkilenc évesen írta meg *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés* című, 1932-ben Kolozsváron kiadott művét.

1937-ben országgyűlési képviselőnek választották Udvarhely megyében. 1939-1940-ig a Magyar Népközösség bukaresti jogvédő irodájának főtítkára. 1940 után az Erdélyi Párt országgyűlési képviselője és vezetőségi tagja. A kisebbségi jogvédelmet szolgálta, s mint az új nemzedék szószólója, mindenkor kapcsolatot tartott fenn a demokratikus értelmiségi körökkel és a baloldallal. Álnéven – Könyves Tóth László – Gaál Gábor Korunkjának munkatársa, támogatta a Vásárhelyi Találkozó programját, csatlakozott az antifasiszta ellenálláshoz.

A Kolozsvárról 1944 őszén elhurcolt magyar polgári személyek között került szovjet fogságba, ahol megtanulta az orosz nyelvet. Hazatérve 1948-ban, a Bolyai Tudományegyetemen megszerezte az orosz nyelv- és irodalom tanári képesítést, majd egykori iskolájában kapott tanári állást. 1956 után kitették a tanügyből.

A politikai helyzet viszonylagos és átmeneti enyhültével, a 60-as években újra kezdte közírói tevékenységét. Közéleti szolgálatával



párhuzamosan munkálkodott egyházi téren is. Mint főgondnok és főtanácsi tag értékes munkásságot fejtett ki az unitárius egyház megtartása és megújítása érdekében.

A jogtudós egyre közelebb kerül a szépirodalom műveléséhez. Gazdag műfordítói munkásságot vallhat magáénak. Többnyire álnéven – Farkas Sándor, Miklós István jelennek meg régi és új orosz és francia szerzők írásainak magyar fordítása.

Mestereire és kortársaira emlékeznek: Akik előtttem jártak című kötetében (1976). A hosszú felsorolás helyett álljanak itt Mikó Imre ajánló sorai: „Azok közül, akik előtttem jártak, azokat választottam ki, akik nemcsak előtttem jártak, hanem akiknek igyekeztem is a nyomukba lépni. S nemcsak elődökről lesz szó, mert egyesek közülük fiatalabbak, mint én, hanem általában olyanokról, akik valamilyen téren messzebbre jutottak nálam. ”

Az általa kedvelt történelmi személyiségrajz regényes szépirodalmi alkotása: A bércre esett fa – Bölöni Farkas Sándor életregénye az Erdővidéktől Kolozsvárig, onnan Amerikáig és vissza vezeti az olvasót.

Az utolsó erdélyi polihisztor (1971) pedig száz dokumentumot és történetet közöl a híres iskolának nevet adó Brassai Sámuelről. Ez a „Brassai-montázs, Brassai-breviárium, mozaikkövekből összerakott Brassai-portré” már műfajánál fogva is újra népszerűvé tette a régi Kolozsvár jellegzetes tudós alakját: „Brassai Sámuel tiszteletében nőttem fel, de sokáig csak róla olvastam és tőle semmit.”

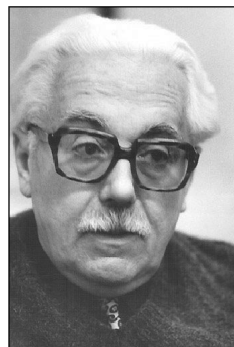
A szépírói érzékenység tette népszerűvé Petőfi Erdélyben című – Dávid Gyulával közös – könyvét, amelyben a költő erdélyi időzésének a szabadságharcra eső heteit – hónapjait eleveníti meg, az itt született Petőfi-versekre és kortársak vallomásaira, visszaemlékezéseire építve.

A befejezetlenül maradt utolsó mű, A csendes Petőfi utca című posztumusz családi krónika az író számára az otthont jelképező kolozsvári utca hely- és korrajzával ugyancsak a tudományos témák mögött mindig is rejlő szépírói érzékenység művészi minőségét varázsolja elő.

A családi háznál hangzott el fölötte 1977. március 29-én dr. Kovács Lajos unitárius püspök gyászbeszéde. A méltatás szerint: „Azt kívánta, hogy itt, ennek a hajléknak az udvarán búcsúzzanak tőle, ahol szülei, elődei, azok, akik „előtte jártak”, tanították őt a láthatatlan élet áldott valóságaira: az istenhitre, a múlt értékeinek megbecsülésére, a szülőföld rajongó szeretetére, életet építő, felelősségteljes, fáradhatatlan, önzetlen tevékenységre.”

## Méhes György

Székelyudvarhelyen született 1916. május 14-én. Valódi neve: Nagy Elek. A kolozsvári Református Kollégiumban végezte a középiskolát, az egyetemen jogi diplomát szerzett. Újságírója, munkatársa, szerkesztője az 1938-1952 közötti folyóiratoknak. Majd névváltoztatásra kényszerült. 1952 óta Méhes György kizárólag írásainak jövedelméből él. 1961-től sorozatosan feltűnik színjátékaival. A kolozsvári, nagyvárad, temesvári, marosvásárhelyi magyar színpadon játsszák darabjait.



A 70-80-as években a legnépszerűbb erdélyi színpadi szerző volt. Úgyszólván nem volt évad új Méhes-darab nélkül. Méhes György idejekorán alaposan megtanulta a színműírást „mesterfogásait”, kedélyoldó, gondúzó, tisztító humora volt. A ferdeségeket, a csalóka látszatot támadja. Egyfelől az egykorú társadalmi élet visszásságaiba bevilágító vígjátékaival: 33 névtelen levél, Duplakanyar, Drága Gyermekeim, Az nem igaz, hogy ez igaz – másfelől történelmi groteszkbe öltöztetett drámai szatíráival jelentkezik: a Barbár komédia a népet megosztó nagyhatalmi politika fortélyait figurázza ki, a Noé bárkája a társadalom hitvány elemeinek túlélésére utal, a Jerikó pedig a személyi kultusz és a diktátor karikatúráját adja.

Nemzedékek nőttek fel a könyvein: Gyöngyharmat Palkó, Kárpátok kincse, Szikra Ferkó, Utazás Nárityenbe, Micsoda társaság.

Magáról így vall:

„Élek, s hogy meddig, nem tudom,  
meghalok, bár nem akarom,  
megyek s egész utam titok:  
csoda, hogy jókedvű vagyok.”

Ezért írt mesét a gyermekeknek, mesehősei győztek, mert végül is ebben hinnie kell a meseolvasónak, hogy az igazság győz, nehéz küzdelemben, reménytelennek tűnő helyzetekben is.

Az Úr meghallgatta panaszát, hosszú élettél ajándékozta meg, legyen elég ideje kiírnia magából minden örömét, bánatát, hiszen 91 évesen, 2007. április 10-én szólította el a földi valóságból.



## Gellért Sándor

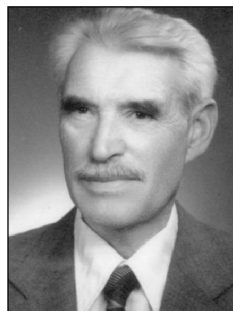
Gellért Sándor költő, a Partium 20. századi nagy gondolkodója, verselője, nyelvésze bemutatására kevés hivatalos, valóban róla szóló írás állt rendelkezésemre. A nagyszámú baráti kör, az őt értékelő és őt igazán ismerő vélemények megfogalmazói siettek segítségemre.

1916. december 11-én Debrecenben született. Elemi iskoláit Dabolcon végezte, majd a Szatmárnémeti Református Főgimnáziumban érettségizett. 1938-ban Marosvásárhelyre vonul be katonának. A második világháború kitörése előtt a Szatmár megyei Mikolába költözik. Egyetemi tanulmányait később Debrecenben kezdi, majd Kolozsváron fejezi be. Magyartanár lesz Mikolában. Feleségül veszi az egri születésű Magoss Juliannát. Négy gyermekkel áldja meg őket a Teremtő: Anikó, Ákos, Ági, Gyula. Közben már bontogatja költői szárnyait, ismerkedik költőtársakkal, sok barátot szerez Debrecenben, Budapesten, Kolozsváron, Szatmáron, az orosz fronton. Legkedvesebb barátai közt tartja számon Gulyás Pált, róla így ír:

„Gulyás Pál! Ő olyan nagy költő, nagy szellem,  
Csokonai óta nem élt Debrecenben.  
Sokszor leltem nála jó meleg odúra  
az ő könyvtárában én, a kóbor kutya.”

Valóban bekóborolja az egész országot, gyűjti élményeit, írja verseit, prózában visszaemlékezéseit. Egyik méltatója így ír róla: „Ő itt járt és élt közöttünk, aki a maga szerénységével, hivalkodásnélküliségével, lelki nagyságával és gerincességével csak nagyon kevesekben keltette fel az érdeklődést, a megértést, a csodálatot. Üstökösként húzott végig a magyar irodalom egén, de csak kevesekben gyűjtött szikrát, csak kevesen látták, vagy nem akarták látni. Dolgozott rendületlenül, és nem tudták megtörni alkotó kedvét, ő tette a magáét, mert tudta, hogy az örökkévalóságnak dolgozik. Hatalmakhoz, hatalmasakhoz sohasem dörgölődött, s ha próbálták is letéríteni, haladt a maga útján. Hamis hang nem szólalt meg költészetében, sem prózájában. S ha a lehetetlent nem is tudta legyűrni, volt egy szent szándéka: igazakat írni.”

A második világháború krónikáját senki sem írta meg olyan részletesen, pontosan, mint Gellért Sándor: A magyarok háborúja című verses epikai önéletrajzi munkájában. Megtanult finnül, hogy fordít-



hasson a rokon nép költészetéből, és hogy a magyar szavak jelentés-tanát kutathassa. Barátságot kötött Finnországban Anna Maija Rait-tila költőnővel, aki férjével együtt meglátogatta kétszer is Mikolában. Csillagok Suomi egén című fordításkötete őrzi ezt a korszakát.

Barátságot kötött a 20. század nagy magyar íróival költőivel, több személyes találkozásukról számol be: Karácsony Sándor szekerében című önéletrajzi munkájában. Megismerjük Karácsony Sándort is, a tisztaelkű, tudós magyartanárt, egyetemi professzort, aki hosszú éveken keresztül útmutatója, egyengetője és elismerője volt a fiatal Gellért Sándornak. Móricz Zsigmond halálának híre 1942-ben a költőt az orosz fronton érte. Elérzékenyülve írja meg ott a versét a nagy író emlékére Mennysországon címen.

Beke György a Boltívek teherbírása című könyvében így ír Gellért Sándorról: „Verselése is olyan természetes, mint a légzés. A nagy nyelvi leleményt, erőt akkor érezni meg igazán, ha maga a költő mondja őket. Minden versét kívülről, hibátlanul tudja, úgy élnek benne, mint muzsikában a halhatatlan dallamok. Jó negyedszázada hallottam először szavalni. Nem jó a kifejezés, Gellért nem szaval, pedig néha retorikusabb egy színésznél, Gellért egy időben vadítja és szelídíti, uralja és szolgálja a verset.”

Robotos Imre volt a nagyváradi íróbarát. Így írt róla: „Hogyan is feledkezhetnék meg kozmoszi méretű barátomról, a sikertelenségekben elérhetetlen magasságokban lebegő Gellért Sándorról, aki egész életművet hagyott utókorára – az íróasztalfiókjában. Költő volt vagy nyelvész? Irodalomtörténész vagy tanár? Emlékiró vagy a magyarság őstörténetének kutatója? Minden volt. Mértéktelenül több kézírata maradt kiadatlanul, mint amennyit – jobbára megalázóan – kiadtak műveiből. Sajátosan egyéni hangú versein kívül, bűvöletbe ejtettek előadói képességei. Elképesztő versmemóriája, a magyar verskultúrájának úgyszólván teljességét birtokolta.”

Szállóigévé vált a meg nem jelent műveiről való mondása: „Míg a műveimet ki nem adják, engemet nem ismernek, csak félreismernek.”

Gellért Sándor 1988. január 26-án hunyt el Szatmárnémetiben, a vasút melletti református temetőben várja a feltámadást.

2015 januárjában a Szatmárnémeti Láncoz-templom Lorántffy Zsuzsanna Nőszövetsége méltóképpen emlékezett nagy fiára, Gellért Sándor: Az igazság szent nevében című előadással, mely a világhálón is megtalálható.

Összeállította: JÁROSI ÉVA  
ny. magyartanár

Gellért Sándor

## A kínai nagy fal előtt

Jönnek a hunok! – kiáltják  
az őrtornyokban a strázsák,  
s van nagy sürgés, riadalom  
végig a kínai falon.

A vész hírre a tornyokban  
meg is ütik a dobokat,  
vastagon szólnak az örök  
botjától a bivalybőrök.

A nagy pusztán úgy kavargó  
a hun lovak után a por,  
hogy a szép nap lemenőben  
csak egy föltnak látszik tőle.

Én nem ugrattam lovamat  
a kínai nagy fal alatt,  
csak egyik hun őszám járt ott,  
annak a szemével látok

én most, Furulyás Flórika,  
ahogy itt a harmadikban  
Magával a kályha mellett  
meghúzódva beszélgetek.

Úgy tetszik Maga, a román  
tanárnő, hogy ül a lován  
s izgatja, hogy mi van vajon  
belül a kínai falon.

A magyar nép sok szép titka  
van azon belül, Flórika,  
mert hogy ott áll minden magyar  
lelkében a kínai fal.

Csak Maga van kívül rajta  
tehát és most azt akarja,  
megtudni, hogy tornyaival  
mit rejthet a kínai fal.

A földemet mind ott hagyom  
felszántatlanul, parlagon,  
igaza van Pató Pálnak,  
ne teremjen a császárnak.

A kis oszlopos tornácon  
én a sült galambot várom,  
hogy a számba berepüljön  
s az a csuda mindig eljön.

Az a csuda, hogy a török  
uralma itt nem lett örök,  
fehér turbán, piros csizma  
nincs már csak az álmainkban.

A turbános vérrokonunk  
helyébe a német nyomult,  
de jöhetett bármi vihar,  
megvédett a kínai fal.

A német dög nemcsak ugat,  
de harap is; a kapukat  
kinyitottuk s kezdtek szólni  
Rákóczi tárogatói.

A majtényi zászlók rongyát  
Kossuthék megint kibontják,  
megint fűjják a rohamot,  
ezek a szép pillanatok.

Olyan mindegy ilyenkor a  
golyó meg az akasztófa,  
mert a halál a nagy élet  
szent tűzében semmivé lesz.

A lobogó kályha mellett  
Flórikával beszélgetek,  
a haja, mint a méz, sárga,  
úgy csordul le a vállára.

Mint az újnak a hajlása,  
olyan formán áll a szája,  
közben kíváncsi kék szemmel  
kutat engem... nem is ember,

akit nem izgat, Flórika,  
az élet s a halál titka,  
kit nem bánt, hogy mi van vajon  
belül a kínai falon.

*(Mikola, 1964. Sándor napján)*

## Apa már nem gyáva

Apa ott fekszik kiterítve. Nincs az arcán, a testén egyetlen vércsepp sem. Csak olyan szürke. Mint ez a szomorú szemű, mindent átszemerkélő, szeles szürkület. Mindenütt szürke apa, kivéve a szalonafehér hasát. És a mellét: lila, mint az orgonabokor, amit az ablakunk alá ültetett. A hasa hatalmas, kerek. Azt mondják, a belső vérzések miatt. Megtette, megtette, megtette. Mostmár Anya nem mondhatja neki, te gyáva féreg.

A szerelvény ajtajai sorra nyílnak. Kinéznek, előre-hátra, felméri a helyzetet, előbb egy férfi, aztán egy piros sapkás lány, aztán egyre többen ugrálnak le a vonatról. Csak jönnek, jönnek a kíváncsi nők, férfiak. Kihallatszik az utastérből, hogy a kalauz a hangosbemondóban közli: elűtöttünk egy embert, másfél-két óra várakozásra lehet számítani, szíves türelmüket kérjük. Aztán egy másik, női hang közli: ha van orvos önök között, azonnal jöjjön a mozdonyhoz. Hívtuk a mentőket, tűzoltókat, rendőrséget – mondja a férfikalauz egy érdeklődőnek. Csak jönnek, jönnek, persze hétvége van, sok az utas, mindenki telefonál. Két lány azt mondja a kalauznak, ők látták, amikor a férfi kiszaladt a bokorból. Jól látták.



Megállt középen, széttárta a karját. Mintha azt mondaná: ide lőjetek! Nem hittem, hogy olyan ügyesen kiszámította, mikor kell rámozdulni. Hogy biztos legyen.

Sziráénáznak messze. Ide tart? Máshol is baj van? A vijjogás lassan közeledik. Nincs öt perce, hogy megtörtént. Vagy van? Igaz, Cegléd közel, és Nagykőrös is. Csókolom. Hát ez hogy került ide? Ezt ismerem. Szerbusz fiam. Nem áll meg. Mégsem az, akire gondolk? Visszafordul. Jól megnéz. Mostmár nem tudom, tényleg ismerős? Összetévesztem valakivel? Megszólalásig olyan, mint az a tanítóbácsi, aki el szokott vinni minket az egyházhoz, így karácsony előtt. Kapunk ruhákat, olajat, cukrot, lisztet, konzerveket, még játékot, csokit is. Meghívna a karácsony esti ünnepélyre. Anya örül neki. Mi is örülünk. Jó ott lenni, a sok boldog gyermek közt. Egy ilyen este megszületett a Jézus Krisztus, mondja olyankor a papbácsi. Olyan gyerek, mint mi. Mégis más. Isten fia. És amikor megnő, minden szegény gyerek segítője lesz. Hogy örvendezni tudjanak az életnek. Még a szegényen is. Apa ezt nem hitte el, ha mondtuk neki. Apa sosem örült. Sosem jött el velünk. Azt mondta, ez az ő megszégyenítésének ünnepe. És ő már torkig van a szégyennel.

Még mindig jönnek. Nem is tudom köztük eltolni a caglámát. Meg kell állnom. Nem is baj. Reszket a lábam. Hiába erőlködöm, hogy leállítsam a remegést, nem tudom. Csak össze ne essek. Jó, hogy nem figyelnek rám. Mindenki magával van elfoglalva. Biztos sokaknak felborította a terveit apa. Sokan viszik a poggyászukat is. Egy srác azt mondja a telefonba: nem elég, hogy fáj a bokám. Egy idióta megöngyilkolta magát. Most gyalogolhatok. Azt mondják, ötszáz méterre van az M5-ös. Valami stoppal könnyen el lehetne jutni valahova. Valaki azt mondja, hogy neki otthonról telefonáltak: megnézték a neten, már szervezik a pótlóbuszok beállítását. De hogy jutnak el ide? Hót sár minden. Igaza van, az az út, tiszta kátyú. Azon kell hazamennem? Nem szeretek az országúton kerékpározni, az autósok lesz...nak. Szemedbe reflektoroznak. Előzőkor nem számít, hogy szembe jön a kerékpáros. Menjen le a padkára, ha kedves az élete.

Nekem nem kedves. Menjek haza? Minek? Hogy megmondjam anyának, megtette? Nincs a gyáva féreg? Az is lehet, jobb lenne a kerülőút, a sínek mellett, ahol jöttünk. Hamarabb lakott területre érnék. Világosba. Csak akkor ott lenne mellettem. A lihegése. A sírása. Ahogy hátraszól: menj haza fiam, a k...életbe, tűnés haza.

Nem figyelnek rám. Hálistennek. Mindenki magára figyel. Egy nő panaszkodik a kalauznak: pont most tört össze a bőröndöm kereke. Egy másik ránéz apára elhaladtában, azt mondja: a nyomorult. Mi baja volt az élettel? Ketten rátelepszének szegény apa mellére, és teljes erővel nyomkodják. Egy szemüveges lány, meg egy férfi. Felváltva. Apának úgy mozog a hasa le-fel, mint a nagy strandlabdám, amit tavaly karácsonykor kaptam. Úgy mozdul, mint amikor kilyukadt, és nem tudtam, és mindig felfújtam, de azonnal leeresztett. A mozdonyvezető azt mondja, ő rögtön látta, hogy vége. Csak az arcára kell nézni. Az volt a szerencséje, hogy az ütéstől nem a sínre, hanem a kerekek közé esett. Azért nem vágta le semmijét. Egy másik kopasznak magyarázza, aki közben telefonál. Mert a rendőrség nem jelentkezett. Csak egy géphang. Azt mondja: jellemző. Azt mondja: ez a mi rendőrségünk: szolgálunk és félünk. Aztán csak jelentkezik valaki, mert mondja neki, hogy a 4321-es járat, Nyársapáttól ötszáz méterre, embert gázolt, közben távolodik ő is, a hangja is, megkerüli a mozdonyt.

A mentő azon a sáros ösvényen közeledik, a sínek mentén, amelyiken mi is jöttünk. Apa biciklijét nem találták meg. Jól elrejtette a bozótban. Igaz, nem is keresték. Jól beszívott megint. Nem is hittem, hogy el tudja dugni. Alig bírta tolni a caglját. Azért ivott, hogy legyen bátorsága. Azt mondta. Meg azt, hogy fiam, ez az egyetlen értelmes cselekedet, amit még megtehetek. Nem leszek kolonc a nyakatokon. Nem iszom el azt a kis segélyt, ami meghalni sok, élni kevés. Még másodikos voltam, amikor kirúgták. Itt volt pályamunkás, vagy mi. Itt ballagott minden nap. Azt hiszem, a síneket kellett figyelje, nem lazult-e ki valami csavar, ilyesmi. Kirúgták, mert modernizáltak. Meg karcsúsítottak. A hatékonyság miatt, azt mondták. Aztán meg nem kapott mást. Semmit. Ő már nem tud tanulni. Ötvenévesen, üljön vissza az iskolapadba? Velem? Azt mondta, ez már nem nekem való. Az everlászting ticsing. Így mondta. Ilyeneket tanítottak nekik egy tanfolyamon. Mert nem adják csak úgy a munkanélkülit. El kell járni mindenféle barom tanfolyamra. Mondtam neki, hogy ez angolul van, persze ő sosem tanult angolt. Csak orosz. Azt is csak tanították neki, szokta volt mondani.

Nem fér el tőlem a mentő. Félre kell állnom. Még elüt. Talán jobb lenne. De akkor ki mondja meg anyának, hogy megtette? A rendőrség? Mint a filmekben?

Egy srác megkérdezi tőlük, segíthetek? Nem is figyeltem rá eddig. Pedig mellettem áll. Reszket ő is, mint én. Majdnem olyan szürke, mint apa. Lehet olyan második gimis, vagy harmadik. Olyan mereven néz, mintha nem is látna. Valamitől nagyon fél. A mentősök piros ruhában vannak. Rá sem hederítenek a srácra. Rám sem. Majdnem eltaposnak, ahogy viszik a böhöm táskáikat. Jobb, ha behúzódok a bozótba. A szél sem vág annyira. A mentősök le-lehajolva pillantgatnak át a vonat alatt apára. Újraélesztik, mondja a magas szemüveges. Egy nő azt mondja: úgy látom teljesen szakszerűen csinálják. A kalauz azt mondja: persze, orvosok. A nő azt mondja: nagyon helyes. A szemüveges, valami parancsnok-féle, vagy főnök leguggol, átnéz a vonat alatt apára, azt mondja: szerintem hiába jöttünk. Futva megkerülik a mozdonyt. Valamiket ráragasztanak apa testére, valami kábeleket tesznek-vesznek. Valaki azt mondja, megjöttek a rendőrök. Nem látom őket. Valaki Nyársapát felé mutat. Ott áll egy vonat, látszanak a lámpái. És tényleg, három egyenruhás botladozik a talpfákon. Az egyik hosszú hajú nő. Úgy fújja a szél a haját, mint a filmekben. Zászlóként lobog. Anya mindig azt mondta, ő elmehetne rendőrnőnek, de elvből nem megy. Neki a három gyerek után kellene legyen tisztességes fizetése. Három gyereket felnevelni az legalább olyan komoly munka, mint egy rendőré. Vagy a vasutasé. Az egyik rendőr átkutatja apa dzsekijét. Gyűrött papírt talál. Kisimítja. Azt mondja: nincs nálam az olvasószemüveg. Messzebb tartja. Azt mondja: van búcsúlevél. Egyértelmű: öngyilkosság.

Ezt nem mondta apa. Hogy el fog búcsúzni. Mit írt vajon nekünk? Egyáltalán nekünk írt? Netán az egész k...a világnak, ahogy szokta mondani? Vajon kié lesz a búcsúlevél? Én eltenném emlékébe. Anya biztos nem fogja eltenni. Összetépi. Vagy bedobja a tűzbe. Tűzünk még van. Apa összegyűjtött mindent, ami az állomás körül éghető. Ő tudta jól, hol lehet ilyesmit találni. Meg mikor lehet elhozni, hogy ne tűnjön fel senkinek. Felraktuk a két caglánkra, s apránként szépen hazatoltuk. Mi férfiak. Jól megtömtük a fáskamrát. Biztos kitart tavaszig. Mindig engem vitt magával, nem nőknek való munka ez, mondta. Esztókot és Rózsit mindig kímélte, pedig ők már nagylányok. Van perszingjük, meg körömlakkjuk, meg menceszük, meg minden. Legyen jobb életük, mint nekünk. Tanuljatok, ha nem akartok odajutni, ahova mink. Mindig ezt mondta. Aztán menjete el minél messzebb. Itt senki nem becsüli meg a melóst. Csak a munkaerőnk kell nekik. Aztán lesz...nak. Tizennyolc évig szívták a vérem, mondta mindig. Aztán most eldobtak, mint egy ócska rongyot.

Megjöttek a tűzoltók. Többen azt kérdik, minek. Minek még ezzel is húzni az időt. Azt mondja a kalauz: meg kell vizsgálják, nincs-e roncsolás. Ha a kerekek közé esett volna a nyomorult, akkor nekik kellene kiszedni. De hát nem esett oda – mondja valaki. Távolabb áll, alig látszik, már majdnem besötétedett. Azt mondja a kalauz: ez egy rutin. A helyszínelők is meg kell érkezzenek. Addig nem indulhatunk tovább. Mindig ez a hülye rutin. Mindenben, mindenütt. Mintha a rutin jobbra tenné a világot – dühöng a sötétből beszélő. Visszafelé jön a kalapos. Nem tudom, hol lehetett eddig. Azt mondja, ilyenkor azt vizsgálják, nem volt-e hibás a mozdonyvezető. De ezúttal ez nem téma, két szemtanúnk is van. Azt hiszem, mégsem ismerem a kalapost. Ha ismerném, csak megkérdezné, mit keresek itt. Jobb is így. Nem tudom, mit mondanék. Az igazat semmiképpen sem. Mert anya küldött, hogy hozzam haza apát, mielőtt elissza a közmunkapénzt. Azt csinálta, hogy az élelmiszerjegyekkel fizetett. Mert anya szerint apa csak rám hallgat. Meglátott, el is indult azonnal. Kifizette a tartozását a kocsmárosnak, mert két hete hitelre iszik. Csak azt nem értettem, miért megyünk kerülővel. Akkor mondta, hogy ez az egyetlen értelmes dolog, amit cselekedhet. Nem hittem. Már annyiszor mondta. Már annyiszor elindult. Nem hittem, hogy megteszi, ha vele vagyok. Mert hiába úzott haza, nem mentem.

Hiába van itt a helyi rendőr. Csak az hivatalos, amit a helyszínelők megállapítanak. Ezt megint a kalapos mondja. Ez biztos olyan mindentudó. Olyan nagyokos. Mégsem az ismerős tanítóbácsi. Annak simogat a hangja. Ez meg csak úgy löki a szavakat, csuklóból, ahogy apa mondaná. Visszamászik a vagonba. Megint megnéz, mintha ismerne. Még int is. Szegény apa. Most a félvilág vele foglalkozik. Három évig senki sem akart foglalkozni vele. Legalább is azt mondta. Lesz...nak. Anyátok meg csak panaszkodik és szid. Mintha én lennék az oka a modernizálásnak. Könnyű azt mondani, hogy találj munkát. Nyáron még hagyján. Szedhetsz hagymát, vagy répát, vakulástól mikulásig. Vagy hordhatod a téglát, keverheted a maltert. De olyan kevés a lóvé, hogy abból nem lehet félretenni a téli napokra. Persze, ha kevesebbet innál, lehetne, mondta anya. Elegendem van mindenkől, mondta apa. Nekem is, válaszolta anya. Főleg belőled. Mért, azt hiszed nagy élvezet nekem veled élni? – kiabált apa. Te egy gyáva, pipogya fráter vagy. Majd megmutatom én, ki a gyáva. Na ugyan, talán meg fogsz verni? Vagy kikergeted a világba ezeket a szegény ártatlanokat? Mindig tudtam, hogy csak a Ferkót szereted. Nem igaz. Mindet egyformán kezeltem. A tieidet is, meg az



enyémet is. Igen, ha verésről volt szó, akkor igen. Akkor egyformán kezeltél minket. Azért is te vagy a hibás. Addig bosszantottál, amíg elszaladt a kezem. Mert gyáva vagy. Ha nincs érv, jön a pofon. Na majd megmutatom én, ki a gyáva. Már ki is néztem magamnak. A 4321-es járat a legmegfelelőbb. Ilyen rohadt időben négy-öt között a látásviszonyok már erősen leromlanak. Viszont elég világos van még, hogy odabotorkáljon az ember. Ember? Te még embernek hiszed magad? Ha nem küldeném utánad Ferkót, haza sem találnál a kocsmából. Még a kutya is hazatalál, ha elkódorog. Az lenne mindenkinek a legjobb, ha egyszer végre nem találnál haza. Igen, az valóban jobb lenne. Mert ez nem otthon. Lemarod rólam a húst is. De valahogy mindig erre húz a szívem. Ferkóhoz, Esztókhöz, Rózsikához. Szíved? Van neked szíved? Elnézed, hogy itt nyomorgunk, éhezünk? A végén még elveszi őket a gyámhatóság. Emberről vagy te? Igenis ember vagyok. Teljesen józanul, tiszta fejjel hoztam meg a döntést. Az állomás előtt fél kilométerrel, a kanyarnál olyan közel van a bozót a sínekhez, hogy ha onnan kiugrik valaki, nincs ideje a mozdonyvezetőnek lefékezni. Ahhoz te nem vagy elég férfi. Nem? Majd meglátod. Majd megmutatom én, ki az igazi férfi. Aztán kiment. És hazakullogott. Megint kiment, hogy megteszi. Megint hazakullogott. A végén anya már nem is mondta, hogy gyáva, csak gúnyosan mosolygott. És köpött. Ettől apában úgy felment a pumpa, hogy pofon vágta. Most ott fekszik kiterítve. Fekete fóliával letakarva.

Na végre, a helyszínelők – mondja a kalauz. Az M5-ös felől, a dűlőúton érkezik a rendőrkocsi. Nem szirénázik, csak villogtat. Honnan tudták, hogy ott közelebb? Ha ők bejöttek, én is kitalálok. Kiugrál-nak, négyen vannak. Az egyik azt mondja: szétnézek. A férfikalauzt beinvitálják a kocsiba. Azt mondja az egyik: jegyzőkönyv kerül kiállítá-sra. Kérdezik, hol a társa. Azt válaszolja: hányik. Mikor megtudják, hogy van két tanú, felküldik a kalauzt a vonatba. Hallatszik a han-gosbmondón: keressük a két szemtanút. Jelentkezzenek azonnal a járőr-kocsinál. Közben a mozdonyvezetőt is előkeríti az, aki szét-nézett. Beültetik a járőr-kocsiba. Szürkeruhás, szürke arcú, mint a köd. Nagyon halkszavú. Nem hallatszik, mit mond. Visszatér a kalauz. Azt mondja, a tanúk leszálltak, és gyalog távoztak. Azt mond-ja neki egy rendőr: a fenébe is, vissza kellett volna tartani őket. Volt nekem épp elég bajom, mondja a kalauz. A rendőr legyint. A mozdony-vezetővel elindulnak a mozdony felé. Alakjuk beolvad a vastagodó homályba. Odaérkeznek a helyi rendőrök. Megmutatják a búcsú-

levelet. Az egyik helyszínelő a fejlámpa fényénél olvassa. Egyértelmű. A rendőrök felkapcsolják a fejlámpáikat, mind a mozdony felé indulnak. Pár perc telhet el, vitatkoznak. A hangfoszlányokat elfújja a szél, nem értem, mi a vita tárgya. Az egyik visszatér, és azt mondja a cigarettázó kalauznak: ennyi volt. A kalauz visszafut a vagonok mellett, hangosan kiabál, szálljanak fel, indulhatunk. Amikor már nem lát senkit a sínek mellett, felmászik ő is. Hallatszik, ahogy közli a hangosbemondón: kérjük az utasokat, maradjanak a helyükön. Perceken belül folytatjuk az utazást.

A rendőrök egy része visszatér a járőr kocsihoz, ketten apa letakart teste mellett maradnak. Legalább is két fénypájszmát látok ide-oda imbolyogni. Felkapcsolják a mozdony reflektorait. Hosszan vonít a vonatkürt. Előbb hátramoszdul a szerelvény pár métert. Vajon miért? Aztán lassan elindul előre. A szemafor piros, a szerelvény lassít, szirénázik. Végre zöld. A kerekek kattogása felgyorsul. A tűzoltók, mentősök, rendőrök tanakodnak. Mi legyen a hullával? A hullaszállítót ki várja meg? Kiderül, nekik nem telefonált senki. A tűzoltók nem vállalják. Sem az elszállítást, sem az őrködést. A helyi rendőröknek már rég lejárt a munkaidejük. Baktatnak is vissza az állomás felé. A hulla a járőr kocsiába nem férne be. A mentősök nem tekintik feladatuknak a hullaszállítást. Mindenki telefonál a főnökének. Úgy tűnik, a mentősöké a leggyengébb főnök. Ők adják meg magukat. Hordágyra teszik szegény apát. Folyton csak hullának nevezik. A hulla így, a hulla úgy. Mindenki beszáll a saját gépkocsijába. Elindulnak a dűlőúton. A reflektorok fénye távolodik. Aztán újabb fény közeledik. Az ellenkező irányból elindul az első szerelvény.

Akkor búj elő, Ferkó. Indulj! Kié ez a hang? Nem látok senkit. Indulok. Melyik úton? Egyformán sz... mindkettő. Otthon hagytam a fejlámpámat. Ki gondolta volna, hogy. Csak ne lenne olyan sötét...

# TÖRTÉNELMI FEJEZETEK

*Láttam a népemet, amint a gerincét kiegyenesítette. (Kós Károly)*

## Im memoriam 1956

Amikor börtönbe érkeztem, a folyosó legvégén leültettek a cementre. Akkor megjelent egy cigány kovács és a rozsdás, vastag vasakat kezdte felnittolni a lábamra. Azt hittem csak álmodom, vagy elájulok... csak most értettem meg igazán, hogyan verik rá a vasat az emberre, mint a régi betyárookra. Bár az otthoni nadrágom szárát rácsavarta a kovács a bokámra, s úgy tette rá a vasat, mégis hideg volt. Pár nap múlva elnyűtte, elvágta a nadrágszárat. A kezünk egy hétig hátra volt bilincselve, de amikor a kézfej megdagadt, előre vették és a T alakú láncsal az alsóhoz kapcsolták úgy, hogy a két kezét csak középmagasságig lehetett felemelni. (Balaskó Vilmos előbb halálraítélt, majd életfogytiglanos, református lelkipásztor).



## Szemelvények Tófalvi Zoltán kutató írásából

1956 történetéhez szervesen hozzátartozik az az együttérzés, amely révén az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai magyarság kifejezte teljes azonosulását a magyar forradalom eszméivel. 1956 októbere, novembere így vált az erdélyi magyarság számára is a kommunista diktatúrával való szembenállás, a szabadság eszméiért való kiállás igazi mércéjévé.

Romániában, az erdélyi magyarság körében a magyarországihoz hasonló forradalmi megmozdulásokra, fegyveres harcokra nem került sor. Az itteni magyarság viszont ideig-óráig visszanyerte önbizalmát, s reménykedett a totalitárius diktatúra megszüntetésében, a kötelező beszolgáltatások eltörlésében, a házkutatások, megtorló intézkedések, deportálások felszámolásában. Mindezt a szocializmus keretei között képzelte el. Még mindig hitt „az emberarcú szocializmusban”.

Négy, 16–17 éves baróti gimnáziumi tanuló megkísérelt átszökni a román-magyar határon, hogy fegyverrel a kezükben harcoljanak a magyar forradalom védelmében. Ketten sikeresen átjutottak a zöldhatáron, november 7-e után – 1957 elején – azonban a magyar hatóságok visszatoloncolták őket Romániába, nehéz börtönéveket szenvedtek. Másokat határátkelési kísérlet közben tartóztattak le.

A legfelsőbb román párt- és államvezetés attól tartott, hogy a forradalmi eszmék áterjednek Romániába is, s ezáltal hasonló megmozdulásokra kerül sor. 1956. október 24-én délben már ülésezett a Román Munkáspárt Központi Vezetősége. A legszigorúbb intézkedéseket, totális cenzúrát vezettek be, hogy a forradalmi eszmék terjedését megakadályozzák. Növelték a határőrség létszámát, elrendelték a gyorshadtestekriadókészültségét. A szolidarizáló megmozdulások megakadályozására diverziós céllal ismét felmelegítették „Erdély elrablásának” jól bevált híresztelését.

A Balkán „Machiavellijének” tartott Gheorghiu-Dej vezette román kommunista diktatúra számára a magyar forradalom vérbefojtása kiváló ürügyet jelentett az „ellenforradalmár-gyanús” kisebbségi értelmiségi elittel való leszámolásra. Innen már nyílegyenes út vezetett az önálló intézmény- és iskolahálózat elsorvasztásához, 1959 februárjában a Bolyai Tudományegyetem felszámolásához. Szabédi László költő, Csendes Zoltán prorektor öngyilkosságukkal tiltakoztak az önálló magyar egyetem megszüntetése ellen.

Az erdélyi magyarságot elsősorban értelmiségében sújtotta a kommunista diktatúra retorziója. A „Szoboszlai-perben” 11 személyt ítélt

tek halálra, közülük tízet kivégeztek, az „érmihályfalvi-csoport” 31 elítéltje közül a szamosújvári börtön kivégző helyén kettőnek oltották ki az életét (Sass Kálmán, dr. Hollósy István). 1959-ben ugyancsak Szamosújváron végezték ki Sziójgyártó Domokost. Sajnos, a statisztika nem pontos: utólag nagyon nehéz eldönteni, hogy Zsilaván, a romániai gulágokon hány magyart végeztek ki. Mintegy 60-ra tehető azok száma, akik a börtönbeli kínzások nyomán veszítették életüket.

## „Kolozsváron a Bolyai Egyetemet ítélték el”

Az alcím a Bolyai-per fővádlottjától, dr. Várhegyi Istvántól, a saarland-i Európa Intézet politológiai tanszékének vezetőjétől származik, akit a román büntető törvénykönyv hírhedt 327-es paragrafusa alapján, rendszerellenes nyilvános felbujtás és agitáció vádjával a kolozsvári 3. számú katonai törvényszék büntető bírósága 7 évi börtönre ítélt. Visszaemlékezése pontos és világos összegezése mindannak, ami 1956 őszén a Bolyai Tudományegyetemen történt: „Azon a forró őszen Kolozsváron a magyar ifjúság célkitűzése a Bolyai Egyetem szabadsága: a magyar nyelv, a magyar tudományosság ápolása, az egyetemi önkormányzat megvalósítása volt. Nem sikerült, sőt az erdélyi magyar értelmiség fellegvárának számító Bolyai Egyetemet is felszámolták. (...)

A forradalmi események versírásra ihlették a még középiskolás Burchád Mártát is. Mivel a versesfüzet körbejárt a református teológusok körében, könnyű volt a rendszerellenességet és a „nacionalizmust” bizonyítani. Nemcsak Burchád Mártát tartóztatták le, s állították bíróság elé, hanem mindazokat a teológusokat, akik tudtak a verses füzetéről, valamint a magyar irodalomtanárt, Imre Magdát, amiért tanítványát nem jelentette fel a szekuritátén.

„Mivel nagyon féltém a veréstől, elhatároztam, hogy nem hazudok. Így bevallottam, hogy együttéreztem a forradalmi szellemű magyar néppel, hogy sajnálatomat fejeztem ki a Nagy Imre kivégzése alkalmával, de tagadtam a rendszerellenességet.” (Imre Magda)

Csupán néhány napig tartott a forradalom, ám ez elég volt ahhoz, hogy a szovjet kommunizmus igazságában többé egyetlen normális erdélyi magyar értelmiségi se bízzék. De a románban sem!

Az erdélyi magyarság valóban nem lőtt, nem harcolt – konkrét értelemben. De lélekben és lélektől lélekgig nagyon is elevenen élte meg ötvenhatot! Lelepleződött előtte a proletár internacionalizmus



Felirat az Attila utcai újságáros előtt (1956 októbere)

hamis volta. Ennek következtében bátrabban mert foglalkozni művelődési kérdéseivel, történelmével, és megpróbált csoportosulni, közösen tárgyalni meg közös ügyeit. Azonnal lecsapott rá a román „igazságszolgáltatás”: nacionalizmusnak nyilvánította a magyar nyelvű szakoktatás kérdését, irredentizmusnak egy fiatal csoport népdaléneklését...

A „Bolyai-per” folytatásának tekinthetjük a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet hallgatói és tanárai elleni „irtóhadjáratot”, a letartóztatások, bebörtönzések sorozatát. 1959. július 7-én letartóztatták Fülöp G. Dénest, a marosvásárhelyi Vártemplom segédlelkészét. Minderre egy nappal a pappá szentelése után került sor. Külön repülőgéppel, megbilincselve szállították Kolozsvárra, a szekuritátéra.

„A teológiát mint magyar intézetet, nagyon nagy ellenségnek tartották. Vallatóim kitaláltak egy hazug történetet, melyben valódi emberek szerepeltek, a barátaim és én is.

Ott volt például Adorjáni Dezső teológustársam, jó barátom. Zseniális zenészember volt. Elfogták, azzal a váddal, hogy 1957. március 15-én a teológusok reggeli áhítatán a himnuszot játszotta az orgonán.

Valójában azon a reggelen a kántor helyett a Farkas utcában kántorizált éppen. Hét évet kapott, csak azért, mert el akarták ítélni. A le tartóztatások másik ürügyül szolgált egy kitalált történet, miszerint volt egy, a Nagy András teológiai professzor házában tartott bibliakörünk. Ezen a bibliaköri összezejövetelen a forradalom napjaiban állítólag arról beszéltünk, hogy lehetne kiszabadítani a magyarországi foglyokat, akiket Budapest felől Kolozsváron át szállítottak a Szovjetunióba. Az én vádpontjaim között is szerepelt ez a bibliakör. Én viszont soha nem voltam Nagy András házában.

Sós Ferencet, akit korábban iszonyú kínzások után halálraítéltek, rá akarták venni, hogy tanúskodjék ellenem. Kicsikartak tőle egy hamis tanúvallomást, de amikor megbilincselten megjelent a tárgyaláson, visszavonta azt, és védőtanúmmá lett. A fő vádpont ellenem az volt, hogy 1957. március 15-én imádkoztam a magyar népért és az októberi foglyokért azon a reggeli áhítaton, ahol Adorjáni Dezső a magyar himnuszot játszotta volna. Tizenegy évi börtönre, teljes vagyonvesztésre, s ráadásul tíz évi teljes társadalmi jogvesztésre ítélték. Valójában 21 évi büntetést kaptam.” (Fülöp G. Dénes)

Súlyos veszteségek érték a romániai zsinatpresbiteri evangélikus-lutheránus egyházat, amelynek nyolc lelkészét és teológusát tartóztatták le 1958 végén, 1959 elején. Köztük volt Mózes Árpád későbbi püspök, Kiss Béla püspökhelyettes, Dani Péter, Antal László, Gödri Oláh János, Antal Dénes. A fővádlott Mózes Árpád, püspöki titkár, székelyzsombori lelkész volt. Azzal vádolták, hogy 1956-ban, amikor egy debreceni diákcsoport a kolozsvári Teológiai Intézetbe látogatott, a kollégiumban nacionalista magyar nótákat és tiltott egyetemista dalokat énekeltek, a magyarországi „ellenforradalom” idején lelkesedéssel fogadták az ottani eseményeket, számtalan esetben rágalmazták a romániai népi demokratikus rendszert, a vádlott, Mózes Árpád szidalmazta a Szovjetuniót, amiért a magyar kormány kérésére vérbefojtotta az ellenforradalmat. Mózes Árpádot a társadalmi rend elleni szervezkedés vádjával 18 évi szigorított börtönnel és teljes vagyonelkobzással sújtották a Büntető Törvénykönyv 209. paragrafusa, 2. alpontja, a bekezdése alapján.

Az evangélikus lelkészek és teológusok bebörtönzésével valójában D. Argay György, nagy tiszteletnek örvendő evangélikus püspököt, s általa az egyházat akarták lehetetlen helyzetbe hozni. A tartományi pártbizottságon történt kihallgatása során Argay püspök kijelentette: tartóztassanak le engem, de engedjék szabadon a fiaimat. (...)

Mondvacsinált vádak alapján ítélték el a nyolc lelkészt és teológust 5–18 év közötti börtönbüntetésre.

A kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben 1959-ben valóságos terrorhullám seprő végig.

Csatlós János és Csatlós Katalin marosvásárhelyi lakosok így siratják ma is teológus fiukat: „Csaba fiunkat 1959. március 14-ről 15-re virradó éjszaka hurcolták el a kolozsvári Református Teológia bentlakásából, mint negyedéves hallgatót. Ugyanakkor elhurcoltak – ha jól tudjuk – nyolc vagy kilenc (kilenc – T.Z.) teológust, köztük, ha jól emlékszünk, Márton Attilát, Miklós Istvánt, Sós Ferencet. A vád az volt ellenük, hogy a Román Népköztársaság megdöntésére és a Román Munkáspárt megbuktatására szervezkedtek, az 1956-os magyarországi forradalmi események idején a fiunk is gyászszalagot hordott, az ottani harcokban elesett magyar ifjakra emlékezve. A vádiratban az is szerepelt, hogy együttértett a „bűnös és galád” magyarországi ifjakkal. A tárgyalás során meg is kérdezte a fiunkat a Katonai Törvényszék elnöke: „Hogyha Kolozsváron is sor került volna egy olyan „bűnös” lázadásra a rendszer ellen, mint Magyarországon, résztvett volna-e a felkelésben?” A fiunk azt felelte: „Ha a többi magyar ifjú ment volna, akkor ő is velük tartott volna”. Erre a hadbíró kijelentette, hogy „az akarat egyenlő a tettel, tehát ez súlyosbító körülménynek számít.” A 8 évi börtönítéleten kívül még 5 évi politikai jogvesztésre, teljes vagyonelkobzásra ítélték, és kizárták Románia összes főiskolájáról.

1958. április 10-e és augusztus 4-e között 21 személyt tartóztattak le a betiltott Bethánia Egylet földalatti továbbműködtetése ürügyén. Az első letartóztatottak között volt Lőrincz János, akkor mikóújfalusi református lelkész, Bakó Pál és Nagy Jenő marosvásárhelyi laikus egyházi ember. Letartóztatták Szilágyi Sándor, Visky Ferenc, Antal Sándor, Jakab Sándor lelkészeket. A letartóztatottak között nyolc református lelkész volt, két tisztviselő, egy diakonissza, a többiek presbiterek, egyszerű egyháztagek voltak. A letartóztatottakat Marosvásárhelyen, Kolozsváron és Nagyváradon ítélték el, három csoportban, 5–22 év közötti javítófogházra, illetve kényszermunkára. A legsúlyosabb börtönbüntetésre Szilágyi Sándort (elhunyt), Visky Ferencet ítélték. Visky Ferenc feleségét hét kicsi gyerekkel a baragani Olaruba, kényszerlakhelyre költöztették. Szilágyi Sándor Boldog rabságom című kötetében, Visky Ferenc tanulmányok sorában írta meg börtönméneit.

A nagyváradai csoport letartóztatására 1958. máj. 26-a és augusztusa között került sor. Ennek elsőrendű vádlottja Visky Ferenc volt, akit a temesvári Katonai Bíróság 1958. szept. 6-án tartott nagyváradai



tárgyalásán 22 évre ítélte. A csoport tagjai: Dézsi Zoltán (20 év), Jakab Sándor (18 év), Karczagi Sándor (20 év), Kiss Sándor (18 év), Papp Antal (20 év), Patócs Erzsébet (18 év) és Szilágyi Sándor (20 év). (Adatbank)

Börtönben sínylődött az unitárius egyház több jeles tanára, lelkésze, teológusa: Simény Domokos püspökhelyettes, teológiai tanár, Erdő János, a későbbi unitárius püspök (elhunyt 1996-ban), Nyitrai Mózes és felesége, Deák Berta, homoródkarácsonyfalvi lelkész, Kelemen Imre, a székelyudvarhelyi unitárius egyházkerület esperese, Szabó Dezső, Léta Áron lelkészek, Nyitrai Levente, Kelemen Csongor, Sándor Balázs teológus, Ambrus Imre római katolikus lelkész.

Tovaszállt a remény, amelyet a romániai, erdélyi magyarok az 1956. évi magyarországi forradalomhoz fűztek. A Fodor Pál nevével fémjelzett per tárgyalásán mondotta a nagytekintélyű Odorik Atya: „A mi bűnünk az, hogy reménykedtünk! Ha Romániában a remény bűn, akkor mi, romániai magyarok, mind bűnösök vagyunk!”

# A híres erdélyi boszorkányper

Boszorkányok márpedig nincsenek – állapította volt meg Könyves Kálmán árpádházi királyunk, ennek ellenére a boszorkányüldözés – bár magyarföldön nem működött az inkvizíció – a 17. század derekáig jópár szerencsétlen magyar asszony romlását okozta.

A középkorban a boszorkányokat a gonosz démonokkal azonosították. Európában a boszorkányperek a 16-17. században szaporod-



tak meg, ami elsősorban arra vezethető vissza, hogy az egyház és a világi hatalom ekkor kezdett el tüzetesebben foglalkozni a boszorkányság kérdésével és üldözésével, jó bűnbakot találva a pestis és a háborúk okozta szenvedésre. Magyarországon és Erdélyben ez évszázados csúszással, a 17-18. században jelentkezett.

Az első elismert boszorkányszakértők Jacob Sprenger (1436–95) kölni és Heinrich Kramer (1430?–1505) tirolai dominikánus szerzetesek voltak, akik *Malleus maleficarum* (Boszorkánypöröly, 1486) c. könyvükben pontosan körülírták a boszorkányság mibenlétét.

A tudományos formában közölt zaggyvaságok kodifikálták a boszorkány-dogma fő elemeit: a reálisan létező ördöghöz való csatlakozás, az igaz keresztény hit megtagadása, az ördög testi kapcsolatban áll hívével, a boszorkány boszorkányszombatokon vesz részt, ami az istentisztelet paródiájában fajtalanságba torkollik, ahova a boszorkány valamilyen eszközön vagy állaton repül, vagy az ördög maga viszi oda, a boszorkány képes állattá átalakulni, állatalakban embert, állatot megrontani, fő tevékenysége a rontó varázslat, kereszteletlen gyermekek húsából, bizonyos növényekből és egyébektől boszorkányzsírt főz.

A rendszerezett tanulmány megjelenése után érdekes módon a boszorkányok is azonnal megjelentek Európában, legalábbis az embe-

rek felismerni vélték őket. A szerencsétlen perbefogott asszonyokat pedig minél kegyetlenebb kínvallatásnak vetették alá, annál több komaasszonyról, szomszédasszonyról derült ki, hogy bizony ők is boszorkányok.

## Magyar boszorkányok

Magyarországon viszonylag nyugalomban éltek a boszorkányok: a 2275 boszorkányperben vád alá helyezett 4212 „boszorkány“ (köztük 3673 nő és 590 férfi) és a 702 végrehajtott halálos ítélet elenyészően csekélynek számít a német, spanyol és itáliai, közel százezer perhez képest.

Legrégibb adatunk a Váradi Regestrumban (1208–35) feljegyzett tüzesvaspróbák között talált 14 bejegyzés *maleficia* miatt. Kassán 1517-ben két asszonyt vízpróbára vetettek. Első fennmaradt periratunk Sopronban kelt 1529-ben, egy Bernát nevű tehénpásztor megégetéséről. Míg a vármegyék többségében átlag 5–10 boszorkányperről tudunk, néhány vármegyében kiugróan nagyszámú pert folytattak (Biharban és Sopronban közel száz-száz, Hajdú és Kolozs megyében félszáznál több); a török hódoltság területén és néhány erdélyi megyében viszont a legalacsonyabb az ismert perek száma.

Az Erdélyben lefolytatott boszorkányperек alacsony száma az erdélyi történelem útvesztőjében keresendő. Amikor ugyanis Európában virágzásnak indult a boszorkányvadászat, Erdély – a Magyar államisággal együtt – éppen az összeomlás szélén állt, és a török, valamint a Habsburg szorítás között az Erdélyi Fejedelemségnek kisebb gondja is nagyobb volt annál, minthogy boszorkányokat hajkurásszon.

A boszorkányüldözés tekintetében Erdély mégiscsak kiemelkedő eredményekkel büszkélkedhetik, mert a magyar történelem leghíresebb boszorkányperére itt került sor. A pert magát alaposabban megvizsgálva viszont kiderül, a perbefogottaknak vajmi kevés közük volt a boszorkánykodáshoz, ezzel szemben viszont rendkívül gazdagok voltak. Mindez pedig a legfelvilágosultabb fejedelmünk, Bethlen Gábor fejedelemsége idején esett meg.

1614. májusában, Szeben városában tartották meg a híres erdélyi boszorkánypert. Mielőtt a pert magát ismertetnénk, szólunk kell pár szót az akkori politikai helyzetről is. A fejedelmi utódlások kérdése ugyanis nagyban hozzájárul erdélyi boszorkányaink perének tisztázásához.

Bocskai István Habsburgverő fejedelem legszűkebb vezérkarához tartozott az árva Báthory Gábor is, akinek a fejedelemség felé vezető útját még Bocskai életében elkezdték egyengetni. Bocskai halála után, 1608 márciusában Báthory Gábort választották meg Erdély fejedelmének. Báthory fiatal, heves és nagytermészetű férfiú volt, aki nem csak a csatatéren szeretett vitézkedni, hanem főurai hálószozáiban is, azok feleségeivel. Lett is ebből sok harag, de a fejedelem bölcs módon komoly birtokadományokkal csiszolta fényesre a főúri szarvakat.

A fennmaradt iratokból és Móricz Erdély-trilógiájából azt is tudjuk, hogy Bethlen Gábor hitvesi ágya sem maradt érintetlen, hanem amikor egyszer Bethlen a fejedelem megbízásából éppen a törökkel bajlódott Isztambulban, Báthory fejedelem arra jártában saját otthonában lepte meg Bethlen feleségét, Károli Zsuzsannát, akin annak rendje és módja szerint fejedelmi erőszakot tett.

Báthory Gábort 1613. októberében Nagyváradon a hajdúk meggyilkolták, ami bizony nagy megkönnyebbülést hozott még az ellene kirendelt török Szkender basának is. Báthory kiszámíthatatlan jelleme és politikája ingataggá tette Erdély helyzetét, amit helyrehozni az erdélyi rendek – és nem utolsósorban a török Porta – Bethlen Gábor személyében láttak.

Bethlen fejedelemmé választása után azonnal hozzálátott Erdély ügyeinek rendbe szedéséhez, amit jó politikával és gazdasági döntésekkel el is ért, uralkodása alatt teremtve meg Erdély politikai aranykorát.

Bethlen Gábor rendteremtő tevékenységeinek egyikeként boszorkánypert indított három erdélyi nemesasszony ellen, perbe fogva Dengeleghy Mihályné Török Katát, Imreffy Jánosné Iffju Katát és Báthory Gábor fejedelem húgát, Bánffy Dénesné Báthory Annát.

Hitt-e Bethlen Gábor a boszorkányok létezésében és azok ártó munkájában? Aligha. Az 1614-ben megtartott boszorkánypernek sokkal inkább a három asszony hatalmas birtokainak megszerzése és – mivel mindhárman szegről-végről rokonai voltak Báthory Gábornak – a Báthory hírnév megtépázása volt a cél. Bethlen ugyanis sokkal bölcsőbb és műveltebb volt annál, mintsem hogy boszorkányokban higgyen, azt viszont látta, hogy a három asszony – kiterjedt birtokainak köszönhetően – elsőrangú házassági partinak számított, és a politikai vonatkozásokat sem nélkülöző házasságaik révén Erdély politikai stabilitását is veszélyeztethették. Mivel az asszonyok

akkortájt nem avatkoztak közvetlenül a politikába, nehéz volt őket megfogni, így maradt az Európaszerte elterjedt boszorkányvád.

Sokan elítélik Bethlen Gábornak ezt a politikai indíttatású hadjáratát a három asszony – és különösen Báthory Anna, majd később Báthory Erzsébet – ellen, de a két Báthory asszonyról hajmeresztő zagyvaságokat is felhozó perben Bethlen csak azt tette, amit fejedlemmé választása alkalmával megígért: Erdély javát szolgálta. A három „boszorkánytól” elkobzott hatalmas birtokokat aztán Bethlen valóban Erdély érdekében használta fel, magának semmit sem tartva meg belőlük.

## Az első vádlott

Dengeleghy Mihályné Török Kata az első vádlottja az 1614-es pernek. Az első házasságkötés idejét és más közvetett adatokat nézve a szépasszony valamikor a 16. század hetvenes éveinek a végén született és nem csak Báthory Gábor unokanővére volt, hanem az Egri csillagokból is ismert Török Bálint unokája is. Az asszony gyors egymásutánban háromszor is férjhez ment, minden férje után hatalmas földbirtokokat megtartva. Ebben természetesen még nincs semmi kivetnivaló, de a közvélemény – a boszorkányvád hatására – azonnal férjgyilkosnak és birtokvadásznak kiáltotta ki az asszonyt, ami egyébként nem igaz. Ő csupán jó időben találkozott jó kéréssel.



A periratok szerint Török Kata már Dengeleghy Mihály özvegyeként került „tilalmas” közeli kapcsolatba a nagytermészetű unokaöcs Báthory Gáborral. Ha hihetünk a vádiratoknak, Báthory közel ezer szeretője után, 1612-ben gyulladt olthatatlan szerelemre az akkor már fonnyadozó szépségű nagynéni iránt, akivel közös anyai nagynya révén vérrokonok voltak.

Hogy-mint volt dolga Török Katának Báthoryval, nem tudjuk, de az tény, hogy Báthory neki adományozta Hunyad és Huszt várakat a hozzá tartozó hatalmas birtokokkal. A két vár Erdély és a Felvidék két kulcsvára volt, nem véletlenül szúrta Bethlen szemét. Több kutató is kimutatta egyébként, hogy Török Katának örökösödési címen is lehetett igénye a két birtokra, nem csak ágyasi minőségben, de ez nem változtat a tényen: Bethlen szerint rossz kezekbe kerültek a várak.

## A vád második perbefogottja

Imreffi Jánosné Iffju Kata, Móricz trilógiájában Báthory bővérű szeretője. A fejedelemhez kötődő kapcsolata már az események idején szóbeszéd tárgya volt, amit Bojti Veres Gáspár – Bethlen bizalmi embere – le is jegyzett, miszerint *„Imreffí eladta nejét a fejedelemnek”*. Ami a szarvak árát illeti, Báthory nem garaszkodott: Imreffi megkapta az alvinczi – korábban Fráter György tulajdonában levő – birtokot, valamint a diószegi és a somlyói kiterjedt uradalmakat. Az öregedő Imreffi szolgálatai távolról sem voltak ilyen értékesek, de fiatal feleségéé valószínűleg igen.

Iffju Kata egyébként szintén közeli rokon, Báthory nagynénje volt. Rimay János 1608-ban nem kis éllel így emlékezik meg Báthory fejedelmi felelősségteljes uralkodásáról: *„Igen elvont téged Iffju Kata s az bor.”*

Iffju Kata viszonylag hamar megjelenik Báthory életében, ő volt a leghosszabb ideig tartó kapcsolata a fejedelemnek – ami nem jelenti azt, hogy abban az időszakban az egyetlen is! Ismeretségük még Báthory zsenge legénykorában kezdett el bimbózni: Imreffi János Bocskai fejedelmi tanácsosa és hadainak fizetőmestere volt – amolyan pénzügyminiszter – ami igen sok otthonról való távolmaradással járt. Iffju Kata magányát a rossz, de jólinformált nyelvek szerint Báthory enyhítette. A korkülönbség itt is szembeötlő: Báthory és Iffju Kata között legalább 15 év korkülönbség volt, ha nem több. Báthory alkalmasint szerette az érett bájakat.

Báthory megválasztása után Imrefffi csillaga még fennebb szál: a fejedelmi tanács elnöke lett. Képességei vagy felesége szolgálatai miatt? Ma már nehéz megmondani. Akkortájt viszont sokat suttogtak arról, hogy a megtisztelő cím – ma miniszterelnöknek mondanánk – csupán a szarvak okozta lelki teher enyhítésére szolgált. Bárhogy is volt, tény, hogy Imrefffi János lelki világa a lehető legnagyobb békében leledzett Báthory egész uralkodása alatt, mígnem 1611. július 9-én a brassói csatában a fejedelem mellett hősi halált nem halt. Kiterjedt birtokai a víg özvegyre, Iffju Katára szálltak.

## A harmadik vádlott

Bánffy Dénesné Báthory Anna, Báthory Gábor fejedelem testvére. Többen tudni vélik, hogy az egész boszorkányper Báthory Anna sarokba szorításáért történt. Alátámasztja ezt az a tény is, hogy az 1614-es per után Báthory Annára még egy sor boszorkányper várt, 1618-ban és 1621-ben. Ami Báthory Annát mégis egy táborba hozta a másik két asszonnyal, az kiterjedt birtokai, politikai kapcsolatai és a meggyilkolt fejedelemmel való rokoni kapcsolata volt. Kortársai Báthory Annát következetesen „bűbájosnak” nevezték, de ezt inkább a férfiakra gyakorolt hatása, mintsem boszorkányos praktikái miatt kell értenünk.

Az 1594-ben született Annának meglehetősen hányattatott élete volt. Apja, somlyai Báthory István, öccsének, Zsigmond fejedelemnek elhibázott külpolitikájának itta a levét, és élete utolsó részét meneküléssel töltötte. Báthory Anna 3 évesen elveszítette édesanyját, Bebek Zsuzsannát, akinek halála után apja a lengyel Kostka Zsófiát vette nőül. Báthory István alig négy évet élt lengyel feleségével, amikor 1601-ben elhalálozott. Anna – és bátyja, Báthory Gábor – a rokon ecsedi Báthory Istvánhoz kerültek.

Sokan a kálvinista főúr rossz nevelési módszerének tulajdonítják a két árva elhajlásait, már a korabeli pletykák is a két fiatal árva egymás felé való „illetlen” magatartásáról beszéltek. Báthory István 1605-ben bekövetkezett halálakor, az akkor 11 éves Anna elkerült Ecsedről, Nyáry Pálné Váradi Kata gondozásába, aki rövidúton 1608-ban kiházasította az akkor 14 éves Annát Bánffy Déneshez. A korabeli feljegyzések szerint Bánffy Dénes öregedő, kövér és lagymatag ember volt, aki a héthatárra szóló kolozsvári lakodalom éjszakáján képtelen volt „elhálni” a nászt. Egyszóval Báthory Anna élete megfenekleni látszott.

Házassága nem volt hosszú, 18 évesen özvegy maradt, mivel Bánffy Dénest rossz egészsége – és a korabeli pletykák szerint a férfiúi szegény – sírba vitte. Férje halála után Anna hamar feltalálta magát, és saját kezébe vette élete irányítását. Hogy-mint volt, azt pontosan ma már nem tudjuk, de 1614 elejére az erdélyi arisztokrácia egyik legbefolyásosabb családjába került, férjhez menve Jósika Zsigmond erdélyi kancellár fiához.

Házassága ravasz lépésnek bizonyult, és gyaníthatóan az akkor már ellene nagyon gyűlő fejedelmi felhők elől menekült a házasságba. A történetek mindenesetre Báthory Annát igazolták.

A boszorkányper folyamán – talán azért, mert ő volt a legbefolyásosabb – Báthory Anna ellen merült fel a legsúlyosabb vád. Még 1612-ben a töröknél követségben járó Hidvégi Nemes Balázs panaszolja el a töröknek, hogy Báthory Gábor fejedelem *„legelsőbbben is fő és alacsony rendű embereknek feleségeiket válogatás nélkül megparáznitá, leányaikat elragadoztatá, azokkal gonoszul éle, sőt maga testvérhúgának sem kedveze hevületében”*

## A per

A tanúkihallgatásokat már 1614. február 11-én megkezdték Szebenben, az ott ülésezni készülő országgyűlés fennhatósága alatt. A per legitimitásához többen is komoly kétségeket fűztek, ugyanis bár az az erdélyi országgyűlés hatáskörébe tartozott volna, maga az országgyűlés csak két hét múlva, 25-én ült össze, ráadásul Medgyesen. A per végzései tehát nem az országgyűléstől származnak, azokat csak hallgatólagosan hagyták jóvá a bölcs atyák.

A boszorkányper jegyzőkönyvei hamar nyilvánosságra kerültek és főúri estélyek izgalmas témájává váltak. Nem is csoda, hiszen azokban a vérfertőző kapcsolatok boncolgatása és a tanúvallomások olyan hajmeresztő nyíltsággal és részletességgel íratlak meg, hogy még a 21. században erről tanulmányt író fiatal újságíró is hosszasan keresi a szalonképesebb megfogalmazásokat. A kor szexuális gyakorlatát illetően a szintén sokat látott és a témában szaktekintélynek számító Balassi Bálint írja, hogy *„az mi az szerelmet illeti, azt Magyarországon immár régen annyira felvették, úgy eltanulták és úgy követik titkon és mind nyilván mindenek, hogy sem az olaszok nagyobb okossággal, sem a spanyolok nagyobb buzgósággal nem követ-hetik”*. Balassi szerint tehát a 16. századi Magyarország az európai szerelmi élvonalba tartozott, amilyen szerelmi nagyhatalom lévén.



Mindezt megerősítik a boszorkányper jegyzőkönyvei is, ahol a tanúk arról vallanak, hogy a három asszony hol, mikor, hogyan, hányszor – és ami a legérdekesebb – kinek a jelenlétében adta oda magát Báthory Gábor fejedelemnek. A különböző érintkezési módok és testrészek leírása olyan valósághűek, hogy a mai kor embere is pirulva olvassa azokat.

A perben kimondatott a vérfertőzés ténye, amit a boszorkánykodás bizonyítékának tekintettek, és a szerelmi csatákért egyértelműen az asszonyokat tették felelőssé, mintha a nagytermészetű fejedelemnek abba nemigazán lett volna beleszólása, és ő csak mint elcsábított, megigézett szereplője lett volna az eseményeknek. Hiába, akkortájt az emancipáció még gyerekcipőbe járt.

A per végül is vérfertőzés és boszorkányi praktikák vádpontjaiban bűnösnek mondta ki a megszeppent szépasszonyokat, de a bíróság – Bethlen Gábor elnökletével – kegyelmet gyakorolt a boszorkányok felett, és megelégedett hatalmas birtokaik elkobzásával, valamint száműzésükkel.

Egyedül Báthory Annát citálták később is még párszor bíróság elé, mivel befolyásos férje és birtokainak nagysága miatt csak részletekben lehetett birtokait elvenni. Amikor már semmilyen vádat nem találtak a szerencsétlen asszony ellen, akkor a rossz hírű Báthory Erzsébettel folytatott lesbikus jellegű kapcsolatát kezdték felhánytorgatni.

Az erdélyi boszorkánypernek egyébként két érdekes adaléka is van. Az egyik az, hogy a szépasszonyoktól elkobzott birtokok árával sikerült Bethlen Gábor fejedelemnek bekapcsolódnia az akkor kezdődő 30 éves háborúba és Erdélyt, hadi sikerei nyomán – igaz, csak rövid időre – történelme folyamán először és talán utoljára az európai nagyhatalmak soraiba emelnie. A másik érdekessége a pernek az, hogy a vérbő asszonyságok soha nem tagadták explicite szerelmi kalandjaikat a jobb sorsra érdemes Báthory Gábor fejedelemmel.

VISKY ISTVÁN

Felsőrákosi T. Mihály

## A HARANGOK HANGJÁN

Hallod pajtás? Hallod a harangokat?  
Vecsernye időben mint éhező gyermek  
felsírnak az omladozó falak közt.  
Hangjuk kifeslett árnyék, mely  
az útmenti jegenyékre, kékbe didergő  
házikókra tapad.

Innen vagy te is? Innen, hol fekete  
fejkendők s kalapok alá  
húzódik az elfojtott kiáltás,  
régmúlt idők szolgálai mennek el  
s vészesen sűrűsödnek a fejfák.  
Innen, ahol Szentgyörgy-naptól Szentmártonig  
pásztor becsülettel, meg-megbicsakló hanggal,  
kiszáradt torokkal éneklik a zsoltárt?

Hallod-e pajtás? Te ott Sidneyben,  
Vagy akár Torontóban! S egy idő óta,  
Pannónia valamely részén!  
Ha máskor nem, hát karácsony estén  
felborzong-e benned? Megkondul-e a harang,  
ott bent, ott legbelül?  
Szól-e a harang, hallod-e a felbúgó orgonát?  
Most, hogy szaporodnak idegen templomok,  
EL TUDOD KÉPZELNI  
az erdőt madár nélkül,  
SZÉKELY NÉLKÜL A HARGITÁT!?

## „Hogy mi is vigasztalni tudjunk másokat....”

Pál apostol fohászában úgy teljes a fenti idézet cím, hogy „Áldott az Isten..., aki megvigasztal minket minden nyomorúságunkban, hogy mi is vigasztalni tudjunk... Egyházi és magánéleti gondok egész sora pereg előttem, ha ezekre a könnyes-keserves dolgokra gondolok. Hurrá-optimista, romantikával színezett igyekezetünk nagy kerékkötői, a küzdelmek lélekbénító körülményei időnként jelentkeznek, ideig-óráig befolyásolják személyes, családi és gyülekezeti életünket.

Jézus kereszthalála és temetése után hazafelé ballagnak az emmausi tanítványok, mikor útközben „melléjük szegődik” valaki és megkérdezi tőlük: miért vagytok szomorú ábrázattal? Tudjuk, az úti-társ maga a feltámadott Jézus Krisztus volt. Felpörgött világunkban viszont nem is figyelünk egymásra, nem is tudhatjuk, mennyi bánatos lelkű, önmagába zárkózó ember jár-kel közöttünk.

Az élet szereposztásaiban mindig vannak szomorúan ballagó emberek. Tanár koromban osztályközelségből hamar észrevettem egyik-másik diák szemében, többnyire beszélgetés lett a kérdésből, mi bajod van, miért vagy szomorú?

Síró diáklány öntötte ki szívéből az első szerelmi csalódás utáni bánatát, a Körösben akarta befejezni életét. Akkor talán nem is érthette, nem is hitte, hogy a Zsidók 11,40-ből „Isten mi felőlünk vala-



mi jobbról fog gondoskodni” ígében számára is ott van az új lehetőség és „majd nagyobb kegyelemet ad” (Jakab 4,6).

Tudunk jobb sorsra érdemes, egyetemet végzett fiatalokról, akiket szintén valamilyen szerelmi csalódás bénított meg és okozott életre szóló depressziót, mert nem volt senki, aki megkérdezze, miért vagytok szomorú ábrázattal?

Valamikor kisiklott életű agglegényekről készültem írni. Köztük több olyan volt, aki szintén félresikerült viszony, éppen szülők által megghiúsított házasság miatt jutottak erre a sorsra. És persze az ita-  
los pohárba költöző Sátán...

Negyven esztendőnyi szolgálatom temetéseai között is egészen megrázó dolgokkal találkoztam. Leukémiában meghalt iskolás gyereket temettem, utána átmentünk estére a szomszédban lakó barátainkhoz, ahol hangos zokogásba tört ki az osztálytárs kislány. Amikor végre megtudott szólalni, valahogy elmondta, azért sírt, mert „Bandi bácsi fel akarta támasztani, és nem tudta...”

Öngyilkosságra adta fejét egy hatvan év körüli testvér. Köztiszteletnek örvendő ember volt, senki nem értette, miért tehetette. Megrendült feleségével beszélgettem, éreztem, hogy rejteget valamit és biztattam, mondja el, megkönnyebbül. És elmondta, hogy a férje már „nem tudott férfi lenni”, inni kezdett, búskomor lett. Szégyenében véget vetett az életének. A falusi világban ilyen dolgokról korábban valóban nem volt szokás beszélni.

Fiatalasszonyt temettem Váradon. Tudtam én, hogy nagy leánya van, de hát a városi, gyakran személytelen, ismeretlen családok világában nem számolhattam arra, hogy a koporsó mellett egy elgyötört gimnazista fog állni és le nem veszi rólam a szemét. Tüzes fekete szemével úgy nézett rám, mint akinek az a kérdése, ki ez a fekete palástos ember, hogy meri eltemetni az édesanyját? Egyszerűen beleizzadtam, éreztem, hogy áment kell mondanom, mert rosszul leszek azoktól a gyilkos fekete szemektől. A végén odamentem a családhoz részvételem kifejezni, mondtam a leánykának, látom, nagyon fáj édesanyád elvesztése, mire kitört belőle: hogyan fájna, amikor annyi ...ilyen-olyan nő van, az én édesanyám meg egy drága, tiszta asszony volt... Vigasztalj tiszteletes, ha tudsz...! A tehetetlenség ezen fokán a lelkipásztor ballag tovább szomorú ábrázattal. Később még találkoztam vele, már sokkal befogadóbb és elfogadóbb volt, megköszönte vigasztaló igyekezetemet.

Érdeklődő, értelmes asszony felfigyelt az ige hirdetéseim lelkigondozói utalásaira. Beszélgetésre kért, melynek során zsákutcába jutott házaseletéről vallott. Csak tud tiszteletes valamit, mert ugyanazokat

kérdezi tőlem, mint a pszichiáter, – egy dolgot kivéve (maradjon ez a lelkészi diszkréció, avagy gyónási titok rejtekében). Fontosabb, hogy vidámabban ment tovább élete útján, s csak egy beszélgetésen múltott.

Egyházközségi gondokra emlékszem, akinek az egyház volt a mindene, feleségével együtt sokat tettek gyülekezetükért. Ő elbeszélte, hogyan fosztották meg tisztességétől, hogyan alázták meg. Magam is gondjaimmal küzdöttem akkoriban. Kint a kertben beszélgettünk néhány kedves méhkaptárja mögött és arra kért, imádkozzunk együtt. Mindketten békességet kaptunk a zümmögő oltárnál.

Négy évtizednyi lelkész szolgálatomból szívesen emlékszem vissza az érbogyoszlói gyülekezetből történt búcsúzásomra, Stiák Laci barátom kis megjegyzésére. Ő arra fog emlékezni, hogy mindig mosolyogtam, soha nem láttak szomorúnak, pedig tudjuk, hogy volt baja elég. (Papp László püspök fegyelmit indított ellenem, majdnem palást nélkül maradtam, el akart helyezni és ezek voltak a szekuritátés üldözések bizalmatlansággal mérgezett évei).

Álmomban láttam az Úr Jézus kinyújtott kezét, hallottam szólítását: Ne félj, mert veled vagyok. Innentől hordozom a magam megvigasztaltságát, s csendben hálás vagyok, ha néha úgy érzem, nekem is sikerül vigasztaló testvérként szólni a temetéseken, vagy egy megnyíló szívű testvérhez.

Egy pszichológiai tanulmány olvasása óta foglalkoztatnak egyébként az emberi szemek. Hiszen a szem a lélek tükre. Ilyesmire gondolatott József Attila: szól a szem és szól a szív, folyamodnak teérted...

Sarlatánság lenne a szemek színe alapján besorolni embereket, bár ilyen áltudomány is van. Bizonyos azonban, hogy figyelmes szemkövető tud egy kicsit olvasni a szemekből. A szomorúság pedig szinte kifolyik néha a szemekből.

Találkoztam már olyan emberrel, akiről percek alatt megállapítottam, megbízhatatlan. Nem tévedtem. Nem tudom milyen színű volt a szeme Kainnak, de tudjuk, megszólította az Úr: miért jársz lecsüggesztett fejjel? Talán, mert rejtegette a szemét, a szívét, amelybe pedig úgyis belelát az Úr. Kain szemében is ott van szíve, a benne lévő álnoksággal, az ajtó előtt álló bűnnel. És nem „folyamodott” jobb belátásra. József Attila sora akár önmagáért való, „folyamodványnak” is értelmezhető vallomás, s milyen kár, hogy a vonatkerekek némították el a sikoltó magányt.

Gyakran alszom el nehezen, ilyenkor az énekünkben tanult Szelíd szemű Úr Jézusra gondolok szívesen.

BERECZKI ANDRÁS

# Idősek reggeli imája

Felébredtem, Uram, de ne haragudj, ha azzal kezdem, talán jobb lett volna, ha már Tenálad ébredek fel.

Öt-hat évtizeddel ezelőtt nem gondoltam, hogy ilyen hosszú ideig fogok élni. Te tudod, Uram, hogy mi jár az öregséggel. Ha lehet, add meg nekem, amit kérek!

Add, hogy amikor gyötörni kezd a fájdalom, vagy nem kapok elég levegőt, vagy zúg a fülem, akkor jusson eszembe, hogy sokáig voltam egészséges. Most ezt az időt akarom megköszönni, mert akkor nem jutott eszembe, hogy naponta hálát adjak érte.

Látod, Istenem, mennyi mindent szeretnék még tenni. De napról napra jobban fáj a tehetetlenségem. Kérlek, segíts, hogy ne csüggedjek el, legyen erőm újra kezdeni!

Bárcsak tudnék másokon segíteni! De egyre inkább tapasztalom, hogy semmi hasznomat nem veszik. Segíts elviselni a kiszolgáltatottságomat!

Taníts arra Uram, hogy tapintatos legyek, hogy elviseljem magányomat, hogy jól érezzem magam veled kettesben, csendben.

Segíts, hogy ne legyek irigy öreg a fiatalokkal szemben. Azt is tudod, mennyire fáj, amikor a fiatalok nem érdeklődnek irántam, nincs idejük meghallgatni a problémáimat, és belém fojtják a szót. Add, hogy ne fájjon ez! Hadd tudjam szeretettel elviselni a környezetemet, hiszen engem is nehéz elviselni.

Istenem, mindent elfelejtek, de kérlek, ne okozzak feledékenységgel senkinek kellemetlenséget. De főleg ne feledkezsem meg Terólad és a Te irgalmadról!

Add, hogy ma is tehessek valami jót, legalább egy kedves szót, egy mosolyt mások felé, hiszen vannak még nálam is gyöngébbek. Segíts, hogy ne zúgolódjam, lázadozzam, inkább hálával teljék meg a szívem irántad és mindazok iránt, akikkel kapcsolatban vagyok.

Ha pedig ez lenne életem utolsó napja, akkor alázatos szívvel a Te kezembe ajánlom lelkemet mennyei Atyám!

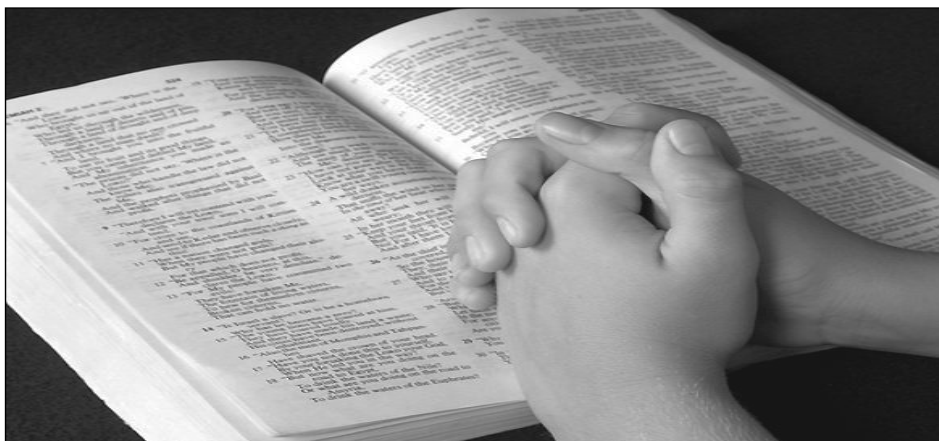
Ámen!



# Boldogok

- Boldogok, akik tudják, miért élnek, mert akkor azt is tudják majd, hogyan éljenek.
- Boldogok, akik összhangban vannak önmagukkal, mert nem kell szüntelenül azt tenniük, amit mindenki tesz.
- Boldogok, akik csodálkoznak ott is, ahol mások közömbösek, mert örömteli lesz az életük.
- Boldogok, akik tudják, hogy másoknak is lehet igaza, mert békesség lesz körülöttük.
- Boldogok, akik nevetni tudnak önmagukon, mert nem lesz vége szórakozásuknak.
- Boldogok, akik meg tudják különböztetni a hegyet a vakondtúrástól, mert sok zavartól kímélik meg magukat.
- Boldogok, akik észreveszik egy diófában a bölcsőt, az asztalt és a koporsót, és mindháromban a diófát, mert nemcsak néznek, hanem látnak is.
- Boldogok, akik lenni is tudnak, nemcsak tenni, mert megcsendül a csendjük, és titkok tudóivá válnak. Leborulók és nem kiborulók többé.
- Boldogok, akik mentség keresése nélkül tudnak pihenni és aludni, mert mosolyogva ébrednek fel és örömmel indulnak útjukra.
- Boldogok, akik tudnak elhallgatni és meghallgatni, mert sok barátot kapnak ajándékba, és nem lesznek magányosok.
- Boldogok, akik figyelnek mások hívására anélkül, hogy nélkülözhetetlennek hinnék magukat, mert ők az öröm magvetői.
- Boldogok, akik örömmel tudják venni a kis dolgokat és békésen a nagy eseményeket, mert messzire jutnak az életben.
- Boldogok, akik megbecsülik a mosolyt és elfelejtik a fintort, mert útjuk napfényes lesz.
- Boldogok, akik jóindulattal értelmezik mások botlásait, akkor is, ha naivnak tartják őket, mert ez a szeretet ára.
- Boldogok, akik gondolkodnak, mielőtt cselekednének, és imádkoznak is, mielőtt gondolkodnának, mert kevesebb csalódás éri őket.
- Boldogok, akik el tudnak hallgatni, ha szavukba vágnak, ha megbántják őket, és szelíden szólnak, mert Jézus nyomában járnak.
- Boldogok, akik mindebből meg is tudnak valósítani valamit, mert életteltőbb lesz életük.

GYÖKÖSSY ENDRE



## Hálás vagyok...

A feleségért, aki azt mondja, csak szendvics lesz ma vacsorára, mert az estét velem tölti itthon, és nem valaki mással.

A fiatal lányért, ki azért panaszkodik, hogy mosogatnia kell, mert ez azt jelenti, hogy itthon van és nem az utcán kóborol.

Az adókért, amelyeket ki kell fizetnem, mert azt jelenti, hogy alkalmazott vagyok, van munkahelyem.

A takarításért egy összejövetel után, mert azt jelenti, hogy barátaimmal tölthettem egy estét.

A ruhákért, amelyek egy kicsit szűkek, mert van elég ennivalóm.

Az árnyékomért, mert kint lehetek a napfényben.

Hogy nyírhatom a fűvet, pucolhatom az ablakot, javíthatom a csatornát, mert azt jelenti, hogy van házam.

A parkolóhelyet a parkoló legmesszibb pontján, mert ez azt jelenti, hogy tudok járni, és még autóm is van.

A nagy fűtésszámláért, mert azt jelenti, hogy melegben voltam.

Hogy a templomban mögöttem ülő hölgy falsul énekel, mert azt jelenti, hogy hallok.

A mosni- meg vasalnivalóért, mert azt jelenti, hogy van ruhám.

Az esti fáradtságért és izomlázért, mert azt jelenti, hogy tudtam keményen dolgozni.

Hogy meghallom hajnalban az óra csengetését, mert azt jelenti, hogy élek.

És végül a túl sok e-mailért amit kapok, mert azt jelenti, van családom és sok barátom, akik szeretnek engem és rám gondolnak.

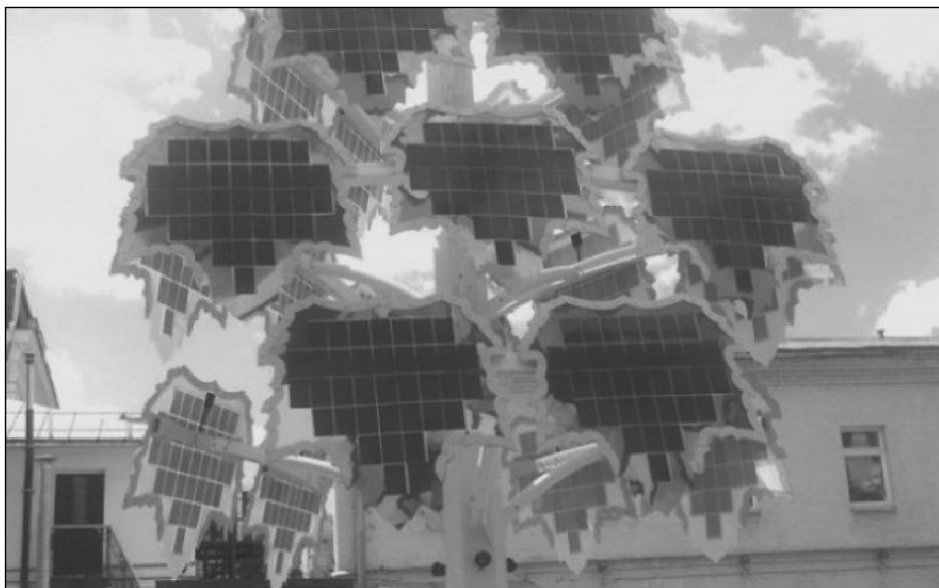


*Töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá.  
(1Móz 1,28)*

## ÉLŐ VILÁG

Moszkva belvárosában különös fa bukkant fel a semmiből. A klasszikus levelek helyett napelemekkel működő fotocellák ülnek az ágakon, és ingyenes internet-hozzáférést ad az árnyékába ülőknek.

Ha 150 méteres körzetében ülünk le, ingyen élvezhetjük a vezeték nélküli internetet. Ha mindez nem lenne elég, a fa madáracsicsergést is hallat – na nem igazi madaraktól, hanem hangszóróból. Este pedig – a nappal összegyűjtött fénnel – kivilágítja önmagát. Romantikus.(?)



A kreatív ötletet az a híres-hírhedt mondás ihlette, miszerint, ha a fák oxigén helyett ingyen wifit sugároznának, az emberek sokkal többet ültetnének. A fa egyébként a Moszkvai Modern Művészetek Múzeumának a kertjében csodálható meg.

Csakhogy az élő fák az élő élet pótolhatatlan áldásai. Közismert, az őserdők a Föld tüdejai. Nemrégiben megszámlálták a világ összes fáját, és aggasztó eredményre jutottak, az elmúlt évszázadban megtizedelték az erdőket. Részben a mezőgazdasági termelés érdekében, részben a hatalmas területeket elfoglaló autópályák, ipari létesít-

mények érdekében. Várható volt, hogy a természet megbosszulja önmagát. Lehet, hogy a Teremtő Úr sem számolt azzal, hogy földön, vízben, levegőben benzinfaló és oxigénnyelő gépekkel fogunk a 21. században közlekedni, levegőszennyezésben élni, de mára szenvedő áldozatait lehetünk az általunk gyilkolt természetnek, a kipusztulás szélére került növény- és állatfajoknak. Érthető, hogy világvárosi épületkolosszusok, többemeletes lakóház-tömbök tetején igyekeznek virágos, vagy zöldséges kerteket kialakítani. Egy kis árnyékért, házi zöldségért, oxigénért.

Hobby-méhészek is tartanak már pár családot a tömbházak tetején. Párizsban például többek között egyenesen az Opera Bastille, illetve a 19. században épült Garnier palota tetején és a Luxembourg Kertekben bukkantak fel a kaptárak, amelyek szorgos lakóit valóságos bőségtől várja a parkok, sugárutak és a virágos erkélyek növényeit felkutatva.

Nabukodonozor függőkertjeit az ókori világ egyik csodájának tartották, de azokat egy szép asszony-feleség kedvéért csináltatta inkább és nem égető szükségből. Ma már nehezen kikutatható lenne, mennyit segített az egyébként sivatagos vidék mikroklímájának változásában.

Mi még kisebb-nagyobb erdők-mezők Kárpát-medencéjében élünk, de egyre aggasztóbbnak tűnik az általános felmelegedés. Verik félre a harangokat, vészre figyelmeztetve, nem túl sok eredménnyel. Becsülni kell azokat, akik fákat ültetnek. Néhány ilyen példáról értesülhettünk Erdélyből, ahol az őshonos gyümölcsfák visszatelepítésére is kísérletet tesznek.





Az EU hatalmas pénzekkel támogat természetvédő, vízmeder szabályozó munkálatokat, de helyteleníti a kő-beton partoldalakat, éppen a természet védelméért. Egy székelyföldi vitában a román vízügyi miniszter viszont azt állította, Brüsszelben nem tudják, hogy a romániai folyók másképpen viselkednek mint a nyugatiak. Nesze neked Küküllő!

A természetes erdők mellett igen nagy kincset jelentenek az arborétumok. Kevés település dicsekedhet ugyan ilyenekkel, de azokat nem szabadna kikerülni kirándulóknak, turistáknak sehol. Pénzes, okos, világjáró nagyjaink némelyike nagy területeket ültetett be a világ különböző vidékeiről hozott fákkal. Ezek az arborétumok, ahol régiségben és választékban lenyűgöző látvány fogadja a látogatót, szakértők igazítanak el a fák és cserjék változatos világában.

Kisebb területeken is választékban gazdag botanikus kertet, arborétumot érdemes kialakítani. Árnyékadó, útszéli fákat hasonlóan érdemes ültetni.

A paptamási egyházközség portáján éppen mostanában estek a vandalizmus áldozatául az általam ültetett fák és bokrok. De a maradék között van még Norvégiából bőröndben hozott fenyő és díszsöm, Nürnbergi tiszafa, Belgiumból azonosítatlan cserje magját nemes egyszerűséggel loptam és kihajtott. Svájci datolyapálma ékeskedik udvarunkban. Kecskemét környékéről származik a már több példányban virágzó csörgőfa, Krasznáról kaptam a sárga akácot, a belé-

nyesi erdőkből származnak az erdei és lucfenyők, amelyek kifogtak rajtam, nehezen viselik az átültetést, s talán még lesz módom egy piros virágú gesztenyefát is telepíteni. Az érmihályfalvai kis grófi kertből liter pálinkáért szereztem be a platánt, juhart, hamufát, magam szaporítottam tucattjával a tűztöviset, selyemakácot. Ugye milyen egyszerű! Csak szeretni kell. Mindezeket ma már könnyedén megvásárolhatjuk a kertészetekben.

Sok diákcsoport megfordult már az ismert és népszerű kolozsvári botanikus kertben.

Érdemes tudni, hogy Gyergyószentmiklóson nem csak Csíki sör van, hanem 20 hektáros Csíky kert is, ahol a hajdani alapító ügyvéd 185 fafaját honosított meg.

Tekintélyes arborétum található Déva közelében, Piskén. Kazinczy Ferencz is szívesen pihent az óriás fák árnyékában, melyeket talán még II. Rákóczi György ültetett.

A marosvécsi arborétumban történelmi levegőt szívhat a látogató, ott találkozunk a tekintélyes Kemény család nyughelyével.

A Partiumban (Szilágy m.) a zsibói botanikus kertet érdemes felkeresni. A hajdani Wesselényiek angolkertjébe akkor exotikusnak tudott fák sokaságát ültették. A szocializmusban köztulajdon lett, majdnem kiirtották az egészet, mígnem egy lelkes tanárember szorgalmazta a megvédését, fejlesztését, A két gömb alakú melegház talán nem sikerült a legesztétikusabbra, de kirándulni, tanulmányozni mindenképpen érdemes a kertben, ahol vadaspark és madárház található.





Magyarországon egész sor arborétum hívogat, Szarvastól Bábolnáig, a Balaton Badacsonytomajtól Nyíregyházáig.

Sajátos táj, sajátos növény és állatvilág, valamikori állattenyésztés őrzője a csodálatos Hortobágy. A Nemzeti Parkban tavaszi kihajtáskor és őszi betereléskor népünnepség keretében találkozhatunk a mostanság is legalább félnomád körülmények között nevelt szürke marhával, betyáridőket felidéző lovasparádéval az alföldi pusztán féltve őrzött növény és állatvilággal.

---

*Egy turista Olaszországban egy szépen gondozott kertet nézegetett. A kertésszel való beszélgetéséből a következőket mondta el:*

- *Mióta gondozza ezt a kertet?*
- *Huszonöt éve!*
- *A tulajdonos milyen gyakran tekintette meg?*
- *Négyszer.*
- *Mikor volt itt utoljára?*
- *Tizenkét évvel ezelőtt.*
- *Gondolom gyakran írogat.*
- *Nem! Soha!*
- *Kitől kapja akkor az eligazításokat?*
- *A milánói intézőtől.*
- *Ő gyakran jár ide?*
- *Még nem volt itt.*
- *Ki jön akkor ellenőrzés céljából?*
- *Meglehetősen magamra vagyok hagyva, idegen alig jön felém!*
- *Az ön kertje ennek ellenére olyannyira rendben van, hogy úgy tűnik, mintha a tulajdonos érkezését holnapra várná.*
- *Mára uram! A mai napra!*

# Madarak a Bibliában

## Holló

Mivel a hollót és a varjút a néphit sokszor összekeveri, a hollóra vonatkozó magállapítások sok esetben a varjúra is vonatkoznak. A hollót szokás a halál madaraként emlegetni, hisz mint vészjóslón károgó, fekete tollú, dögöket felfaló madár kapcsolatban áll a holtak birodalmával, és a holtakat követelő véres csatákkal. A vikingek, hogy az ellenségeikben félelmet keltsenek, vitorláikra hollókat festettek.

Bárhová repüljön, bárhol telepedjen le, a britek számára általában rosszat jelent, kivéve a babonás walesiek kéményeit, ahol jó szerencsét hoz a ház lakóira, és a londoni Towert, melynek jelképei e madarak. Úgy tartják ugyanis, hogy mindaddig, amíg hollók élnek a londoni Towerben, ellenséges hatalom nem képes elfoglalni Angliát. Tény, hogy a monarchia máig fennmaradt, és a kormány ma is tart néhány madarat a Tower udvarán, sőt ugyanitt temetőjük is van. A holló bántalmazását, elűzését sokan rossznéven veszik, egyesek szerint megölése Athur király szellemének megsértését jelenti, aki holló képében látogatja meg a világot.

Tekintve, hogy a holló nemcsak dögevő, hanem növényeket is fogyasztó madár, kompromisszumra képes lénynek tekintik, közvetítőnek tartják az élet és a halál között. Nem költöző madárként közvetít a nyár és a tél; a szárazság és a csapadékos idő; a víz és a szárazföld között. Egy mítosz szerint a holló egy fogoly madárral betörte az égboltot, így szerezték meg a világosságot a föld számára. Gyakran nevezik varázserejű boszorkánymadárnak, a világ számos országában úgy hiszik, hogy megsúgja a jövőt, előre látja a bekövetkező eseményeket. Az ókori babiloniak, a görögök és rómaiak jósmadárnak hitték, arra gondoltak, aki a holló szívéből elfogyaszt, jövőmondó képességgel fog rendelkezni. A mítoszokban, legendákban gyakran az istenek szemei és fülei, Odin, a skandináv főisten vállain két holló pihen, akik elmondják számára a világ híreit. Sokszor megemlíti a Biblia is, holló volt az első madár, akit elküldött Noé a bárkájáról az özönvíz után, Salamon királyt hollófekete hajjal írja le az Énekek Éneke.

A mitológiában a holló vagy a varjú az éggel és a Nappal, valamint a földműveléssel, a háborúval és az alvilággal kapcsolatos isteneket kíséri. Kínában a Nap lelke a holló. A képeken, domborműveken a napkorongban egy háromlábú holló látható, amely a holdbéli nyúl



párja. Egy legenda szerint egyszer tíz napholló szállt fel, és iszonyatos hőséget támasztva perzselték a földet. A mesteríjász, Yi kilencet lelőtt közülük, így megmentette az embereket, és csak egyetlen holló maradt a Napban, amelynek három lába van. Japánban a holló az istenek hírnöke és kísérője. Görögországban csak rossz hírt hoz; Indiában halálmadár; Olaszországban szerencsét hoz; az irokézeknél ő adja a gabonát.

A román néphitben a holló szívesen látott madár, nagy szerencsét jelent, ha valakinek a házára fészkel. A ház körül köröző holló is szerencsés ómen, mert azt jelenti, hogy a házat jó akaratú szellem vette védelmébe. Ha holló csőrével kopogtat a ház falán, oda többé nem látogatnak el a rosszhírű szellemek. Aki hollótollat hord talizmánként, annak szerencséje lesz, viszont aki hollókaromból készültet

visel, annak rossz ómen, mert ez utóbbi elkészítéséhez egy hollót kell meggyilkolni.

A madár megölésével elköltözik a házból a jó szellem, és hamarosan végzetes baj történik a házban lakókkal.

Több indián törzs számára a holló károgása égzengés, a szeme villámlás. A Nap felé repülő holló jó időt jelez. Az alaszkai tlingiteknél megkülönböztetnek egy pusztító és egy teremő hollót. Apollón a hollótól tudta meg, hogy kedvenc nimfája megcsalja, és egy holló jövendölte meg Cicero halálát. A népgyógyászok azt mondják, hollót látni egy beteg ember közelében azt jelzi, hogy az illető nem fog felgyógyulni.

A holló rendkívül ravasz, ügyes, ármánykodó, tolvaj madár, egyben híres pletykaterjesztő, remekül utánozza az emberi beszédet, és meglehetősen hosszú életű, feltehetően ezeknek az adottságoknak köszönhetően jellemzik bölcs madárként. Egy szólásmondás is utal erre: gyanakszik, mint a holló. Az Egyesült Államokban többféleképpen minősítik, egyaránt nevezik ravasz, csalafinta, kópé, tréfacsináló, falánk és parázna madárnak.

Észak-Amerikában a hollót a legsibészebb tolvajnak tartják. A feketeláb indiánok mondája szerint egyszer a holló ellopta az összes bölényt, antilopot, szarvast, jávorszarvast és nyulat, mire az emberek közt éhínség tört ki. Az öreg teremő kutya képében, a törzsfőnök fiának segítségével megtalálta a hollót egy barlangban, ahonnan kiszabadították az állatokat. A holló erre megjelent, és visszaterelte őket. A teremő éktelen haragra gerjedt és büntetésként a hollót a tűz fölé, egy karóhoz kötözte. Feltehetően, ekkor, az isteni büntetés következtében füstölődött meg a holló, és lett fekete tollazata.

A népi beszédben: ritka, mint a fehér holló; nem fél a holló akasztott embertől; fekete hollónak fekete a fia; holló a hollónak nem vájja ki a szemét.



# Fő az egészség

Biztosan igazuk van azoknak, akik szerint nem szabad leállni, elkényelmesedni, a mozgásra, akár hosszabb sétával, sporttal, akár házkörüli munkával mindenképpen szükség van. Olykor nem is maga a mozgás önmagában, hanem a kikapcsolódás jelenti a külön áldást. A méhészetet mindig szanatóriumnak neveztem, hiszen teljesen ki lehet rekeszteni nyomasztó gondjainkat a kaptárak gondozásában. Orvosi szakvélemény szerint azonban a mozgás 30%-ban, a táplálkozás 70%-ban segíti az egészséges életmódot. A táplálkozás egyre bizonytalanabb tényezőit azonban nem könnyű kikerülni. A bevásárló központok élelmiszereire gyanúsán gondolunk, mert ismeretlen, káros tartósítószeret rejthetnek magukban. Már a kiskerti veteményeinket se tudjuk vegyszerek nélkül termesztetni. Lassan lemondunk a háziállatok tartásáról is. Minden csupa üzlet, még az egészségünk is, a gyógyszeripar nagyobb nyereségére.

Fentiek ellenére változatlanul értékes, különleges a magyar konyha.

Akár hálásak is lehetünk a törököknek, hiszen a hódoltság alatt elvittek minden jószágot, de nem bántották a disznót, mert a muszlimok nem fogyasztották. A disznó feldolgozása, tárolása, sózva, füstölve akkortól kezdett kialakulni. Ma is változatos ételek sokasága készül a húsából. Könnyebb is tárolni egy 100 kilós disznót, mint a nagyobb testű marhát, pedig a borjúpörkölt is kiváló eledel.

A disznóhús változatos elkészítése talán minden háziasszony előtt ismeretes. Ami ajánlani tudunk, hogy túlsütés helyett igyekezzenek



a párolást alkalmazni és ne féljenek zöldségfélékkel, mártásokkal tálalni, ha éppen kerülni akarják a megszokott savanyúságot.

Házi vágáskor mindig sor kerül a kocsonyára. Igényes főzéskor kerüljük a zsiradékot, a bőrt is lekaparjuk, a körmöket megtisztítjuk és alaposan megmossuk. Utána forró vízben megforgatjuk, ismét hideggel mossuk. Lassú és hosszú főzés esetén átlátszó kocsonya lesz belőle. Nagyobb vendégségnél előételnek is jó ízű éték, különösen egy-két pohár törkölypálinkára.

Kevésbé népszerű tájainkon a halételek fogyasztása, holott ma az egészséges táplálkozásban nagyon is ajánlják. Szerencsésebbek a

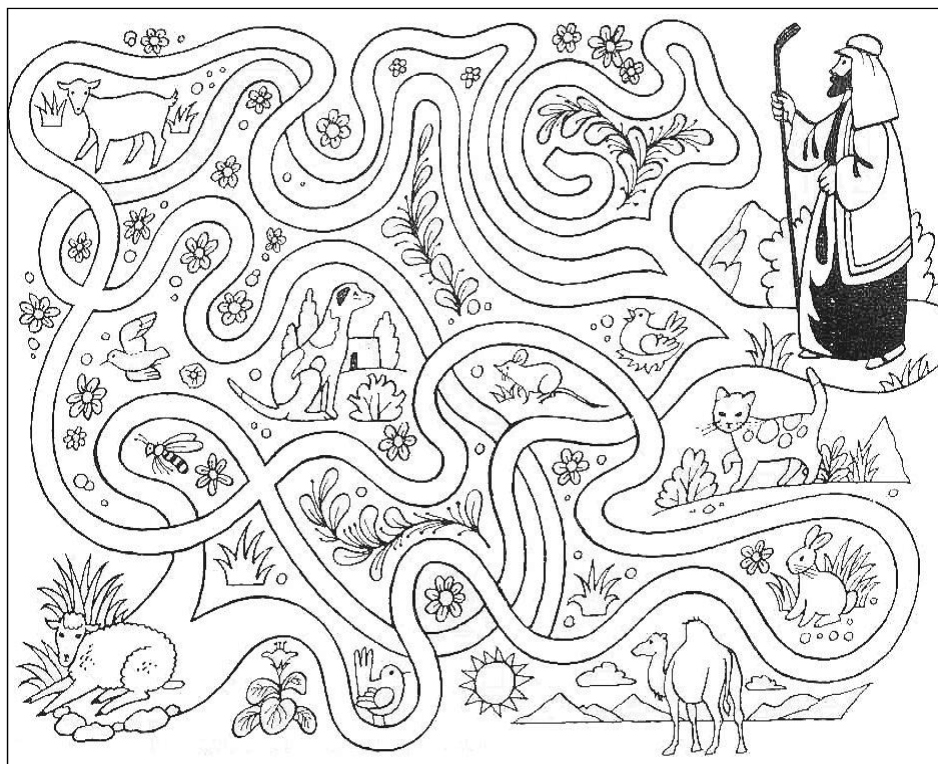


nagyobb folyók, tavak közelében élők, de már majdnem minden faluban található egy mesterséges halastó. Igaz ugyan, hogy az „éhenkórászok” hobbyjának tartják a váltakozó szerencsével járó halászatot, de sokan éppen a mozgás, a kikapcsolódás miatt gyakorolják. És ha kapás is van, hurrá. Legtöbbször a szálkásságuk miatt nem szeretik, mások a sajátos ízük miatt, de ez csak megszokás kérdése.

Kiváló lehet egy halpaprikás, egy halászlé, bundásan kirántva még nagyobb falat lesz belőle. Mostanság nagyobb méretű afrikai harcsa is elérhető, ebben jóval kevesebb a szálla, változatos módon elkészíthető. A grillezett harcsafilé, petrezselymes krumplival előkelő vacsora lehet a vendégeknek is.

Összeállította: BERECKZI ANDRÁS

## A jó pásztor az elveszett bárányt keresi



Melyik úton találja meg a jó pásztor az elveszett bárányt?



Keresd meg a két rajz közötti 10 különbséget!

# Gyerekszáj

- ☉ A mórok fedezték fel a mór stílust.... Leginkább a spanyoloknál terjedt el, akik kiirtották a mórokat. A stílus maradhatott.
- ☉ IV. Béla idején járásokra oszlott az ország, a legismertebb járás a tatárjáras volt.
- ☉ Spanyolország legnagyobb hegyei a Piramisok.
- ☉ Ádám evett a tiltott fa gyümölcséből, ezért büntetésül feleségül kellett vennie Évát.
- ☉ Egyiptom őslakói a múmiák.
- ☉ A farkas felfalta Piroskát, de belebetegedett, mert Piroska romlott volt.
- ☉ István királyt a pápa felkente a trónra.
- ☉ A harangvirág a bimbambuszok családjába tartozik.
- ☉ Többféle kerek számot ismerünk, de a legkerekebb szám a nulla.
- ☉ Az emberiség nem győz hálát adni Edisonnak, akinek lángelméjéből kipattant a villamos, amely szikrájával hajtja a kocsit és benne az utast.
- ☉ A modern lakásokban távfűtésű gladiátorokkal fűtenek.
- ☉ A görög regék szerint minden hajóst elbűvölt a szirének szirénázása.
- ☉ Az volt a szép, amikor az éhenhalt sereg kitakarodott az országból.
- ☉ II. József, a vaskalapos király, Mária és Terézia fia volt.

- ☉ A görög ábécé kezdete, alfa, béta, céda.
- ☉ Zrínyit a bécsi kamara által felbérelt vadkan ölte meg.
- ☉ Az őserdő olyan terület, ahová emberi kéz még nem tette be a lábát.
- ☉ A hajó jéghegynek ütközött és elsüllyedt a Duna közepén. Innen gyalog folytatták útjukat.
- ☉ IV. Béla a tatárjárás után a kihalt nép pótlásáról személyesen gondoskodott.
- ☉ Mikor II. Endre a Szentföldről hazatért, országát és feleségét fenekestül feldúlva találta.
- ☉ A Hunyadi László olyan ballada, amelyben a főhőst feldolgozzák.
- ☉ Rákóczi Ferenc úgy halt meg, hogy belefulladt a Rodostóba.
- ☉ Arany János velszi bárdokkal sújtott le a Habsburg-házra.
- ☉ A lovag a földesúr edzett változata.
- ☉ Lilla férjes asszony volt, és fogalma sem volt róla, hogy Csokonai valamilyen érzelmet táplál iránta. Egyébként is, őt Vajda Juliannának hívták, honnan tudta volna, hogy neki írta a Lilla-verseket?
- ☉ Petőfi egy szegény cselédlány és a magyar nép fia.
- ☉ Petőfi úgy rohant a csatába, hogy jobb kezében a vers, bal kezében pedig a kard volt.
- ☉ Kölcsey 1815 januárjától 1816 tavaszáig nem írt verset. Ebből az időszakból 3 verse maradt ránk.
- ☉ A hős holtan esett össze. Ezt később nagyon sajnálta, de akkor már nem volt mit tenni.

- ☹ A víz oxigénből és folyadékból áll.
- ☹ A szomorú, elhanyagolt sírok mellett étellel teli sírhalmokat is találhatunk.
- ☹ A mocsári vész 1526-ban volt.
- ☹ A Szent Jobb István király bal keze.
- ☹ Janus Pannonius 15 éves korában elterjedt Európában.
- ☹ Szemünk közepén van egy nyílás, amely mindenkinek fekete, mivel fejünk belül üres és sötét.



- Mit tartalmazott a jobbágyrendelet?
- A jobbágyokat robotokra kell cserélni.



- Ki volt Hammurabbi?
- Egy 2 méteres kőszobor.



## A Teremtőhöz

Vas István (1910-1991) – Kossuth-díjas költő, író, műfordító. A nyugatos költészeti hagyomány őrzője és megújítója.

Fenti verséből idézünk:

...Köszönöm, amit látok,

A teremtet világot,...

Folytatása a rejtvényben, a vízsz. 1. és a függ. 42. alatt.

### VÍZSZINTES:

13. Psota...- a Nemzet Színésze. 14. Rövid idő múlva. 15. A földtörténeti ókor befejező szakasza. 16. Valentino...- olasz motorversenyző, világbajnok. 18. Francia szobrász, grafikus (1840-1917). 20. Nikkel és szén vegyjele. 21. Osaka városrésze! 22. Műsorszóró. 24. ...Kobojapán író. 26. A frekvencia mértékegysége-röv. 27. Könnyű fém rövid neve. 28. Szabó István filmje (1966). 29. Előtag, utánzásra utal. 30. Keserű orvosi anyagok (latin). 32. Szárnyas gyermek-alak a képzőművészetben. 34. Oktat. 36. Kossuth-díjas operaénekes (György, 1923-2009). 38. Lilarész! 39. Város Algériában, a Földközi-tenger partján. 40. Ruhaakasztó. 41. Nagyközség Kaposvár térségében. 42. Angol sziget az Ír-tengerben. 43. Tigriskígyó. 44. Magyar zenekar. 45. Hirtelen harag. 47. Esetleg. 49. Kettős betű. 50. Féltucat. 52. Nitrogén és szamárium vegyjele. 53. Műveltető igeképző. 55. Vízet adó berendezés. 56. A Micimackó írója. 58. Eljegyzett nő. 59. Becézett Eleonóra. 61. Ókori római hármassfogat. 63. Jóra tanít. 65. Római császár volt. 67. Lopakodott. 69. Horgolt szegély.

### FÜGGŐLEGES:

1. Japán császár (1901-1989). 2. Kossuth-díjas balettművész (Adél). 3. Egy ... emlékiratai – Arthur Golden regénye. 4. Ittrium, nitrogén és kén vegyjele. 5. Éhség (rég.). 6. Nádor Erkel Hunyadi László c. operájában. 7. Arra a másik helyre. 8. Műfordító, költő, irodalomtörténész (Antal, 1862-1944). 9. Országos Rendező Iroda. 10. Éder Krisztián énekes „művészneve”. 11. Művészeti ág. 12. ... Lanka-állam D-Ázsiában. 17. Kellemes szag. 19. ...oldal-Karácsony Benő regénye (1934). 23. Az Európai Unió egységes valutája-röv. 25. Nyomás-

|    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |
|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|---|
| 1  | H  | 2  | 3  | 4  | M  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | S  | 10 | 11 | 12 | ↖ |
| 13 |    |    |    | ●  | 14 |    |    |    |    |    | ●  | 15 |    |    |   |
| 16 |    |    |    | 17 | ●  | 18 |    |    |    |    | 19 | ●  | 20 |    |   |
| 21 |    |    | ●  | 22 | 23 |    |    |    |    | ●  | 24 | 25 |    | ●  | É |
| 26 |    | ●  | 27 |    |    | ●  |    | ●  | 28 |    |    | ●  | 29 |    |   |
|    | ●  | 30 |    |    |    | 31 | ●  | 32 |    |    |    | 33 |    |    |   |
| 34 | 35 |    |    |    | ●  | 36 | 37 |    |    |    |    | ●  | 38 |    |   |
| 39 |    |    |    | ●  | 40 |    |    |    |    |    | ●  | 41 |    |    |   |
| 42 |    |    | ●  | 43 |    |    |    |    |    | ●  | 44 |    |    |    |   |
| 45 |    |    | 46 |    |    |    | ●  | 47 | 48 |    |    |    |    | ●  | N |
| 49 |    | ●  | 50 |    |    | ●  | 51 | ●  | 52 |    |    | ●  | 53 | 54 |   |
| D  | ●  | 55 |    |    | ●  | 56 |    | 57 |    |    |    | ●  | 58 |    |   |
| 59 | 60 |    | ●  | 61 | 62 |    |    |    | ●  | 63 | 64 |    |    |    |   |
| 65 |    |    | 66 | ●  | 67 |    |    |    | 68 | ●  | 69 |    |    |    |   |
| ↖N |    |    |    | É  |    |    |    |    |    |    | S  |    |    |    |   |

mértékegység. 27. ...Dada-ugandai politikus, katonatiszt. 28. Angol író, költő (1922-95). 29. Középtérték. 30. Indiai sakkvilágbajnok (ANAND). 31. Azon a másik helyen. 32. Lenn. 33. Nobel-díjas német kémikus és fizikus (1967). 35. Nagy költőnk (János). 37. Latin én. 40. Olasz gépkocsi márka. 41. Iszlám tisztség. 43. Lapos. 44. Amerikai ikerlányok, gyereksztárok majd filmszínészek. 46. Nagy fülesbagoly. 48. Idegen Anna. 51. Tigris és oroszlán közös utódja. 53. A bételdiót szolgáltató pálmafaj (ék h.). 54. Kártyabetét. 55. ...Douglas-Oscar-díjas amerikai filmszínész. 56. Katolikus istentisztelet. 57. Ősi pengetőhangszer. 58. Tel... Izráel fővárosa. 60. Farmer-márka. 62. A -ról párja. 64. A máj váladéka. 66. Tojásban van! 68. Vonalzóféle.



## Béke

Reményik Sándor (1890-1941) költő, aki az erdélyi hagyományokhoz való ragaszkodást hangsúlyozta és a kivándorlás ellen agitált. Fenti verséből idézünk:

Valami furcsa összehangolódás,  
Valami ritka rend-  
Széthúzó erők erős egyensúlya,  
Mely belső bizonyosság idebent-  
Bizonyosság arról, hogy...

Folytatása a rejtvényben a vízsz. 1. és a függ. 13. alatt.

### VÍZSZINTES:

13. Bibliai hegy Jeruzsálem D-i részén. 14. Szél. 15. A telefon feltalálója (1876). 16. Gázkitörésről híressé vált település Kiskunhalastól K-re. 18. Aziz...-török író, publicista. 20. Kisebb lakóház (rég.). 21. Az itt levőt. 22. Levág. 24. Ablak-szemek! 26. Részvénytársaság (röv.). 27. Odébb mozdít. 28. Római számmal 601. 29. Numero. 30. Több összetevőből előállított igen kemény fém. 32. Ruházati kellék. 34. Részben ette! 36. Valaminek keresettsége. 38. ... Lavigne-kanadai pop-rock énekes, dalszerző. 39. Gyermek-orrocska. 41. Főütőér. 43. Óra betűi. 44. Becézett Ilona. 46. Itt töltötte mézesheteit Petőfi Sándor és Júlia. 48. ...Cocker-angol énekes, szerző. 49. Kiskocsmá Olaszországban. 51. Új-zélandi alagút. 53. Igeképző. 54. Rövidebb zenemű. 56. Alma-...-Kazahsztán fővárosa volt (most Almati). 57. Cérium vegyjele. 58. Város Somogyban. 59. Tömör japán versforma. 61. Napszak. 62. Mázsa része! 64. ...a kakukk fészkére- Milos Forman Oscar-díjas filmje. 66. Végződik. 68. Becézett Tímea. 70. Kéznel levő hossz mértékegység. 72. Nizza francia neve.

### FÜGGŐLEGES:

2. Zeneszerző, híres zongoraművész (Ferenc, 1811-1886). 3. Nobélium és asztácium vegyjele. 4. Passzaunál torkollik a Dunába. 5. Zenemű jelzése. 6. A legfőbb vallási tiszteletet érdemlő. 7. Tető pereme. 8. Halk zöreje. 9. Valami (röv.). 10. Darab (röv.). 11. ... Cobar (1916-1993) -román rajzfilmrendező, karikaturista. 12. Schütz...-színésznő (1944-2002). 17. Arra a másik helyre. 19. Magyar humorista (Olivér). 23. Virágáruslány G.B.Shan Pygmalion c. vígjátékában. 25. ...a sikerben meggyőződéssel. 27. Te és ő. 28. Ellenben. 29. Bokrot alakító. 30. Működő vulkán Olaszországban. 31. Indiai uralkodó volt (K.e.).

|    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |   |
|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|---|
| É  | 2  | 3  | 4  | J  | 5  | Sz | 7  | 8  | 9  | €  | 10 | 11 | 12 | ↖ |
| 13 |    |    |    | ●  | 14 |    |    |    |    | ●  | 15 |    |    |   |
| 16 |    |    |    | 17 | ●  | 18 |    |    |    | 19 | ●  | 20 |    |   |
| 21 |    |    | ●  | 22 | 23 |    |    |    | ●  | 24 | 25 |    | ●  | € |
| 26 |    | ●  | 27 |    |    | ●  |    | ●  | 28 |    |    | ●  | 29 |   |
| €  | ●  | 30 |    |    |    | 31 | ●  | 32 |    |    |    | 33 |    |   |
| 34 | 35 |    | ●  | 36 |    |    | 37 |    | ●  | 38 |    |    |    |   |
| 39 |    |    | 40 | ●  | 41 |    |    |    | 42 | ●  | 43 |    |    |   |
| 44 |    |    |    | 45 | ●  | 46 |    |    |    | 47 | ●  | 48 |    |   |
| 49 |    |    |    |    | 50 |    | ●  | 51 |    |    | 52 |    | ●  | T |
| 53 |    | ●  | 54 |    |    | ●  | 55 | ●  | 56 |    |    | ●  | 57 |   |
| S  | ●  | 58 |    |    | ●  | 59 |    | 60 |    |    | ●  | 61 |    |   |
| 62 | 63 |    | ●  | 64 | 65 |    |    |    | ●  | 66 | 67 |    |    |   |
| 68 |    |    | 69 | ●  | 70 |    |    |    | 71 | ●  | 72 |    |    |   |
| Á  |    |    |    | G  |    |    |    |    |    | Ü  |    |    |    | N |

32. Tyúkanyó. 33. Ókori görög város. 35. Vagonokat rendez. 37. Alkotó ember. 40. Japán grafikus (1934-97). 42. Támadás, roham. 45. Ló jelzője (rég.). 47. Szoros a K-Kárpátokban. 50. Hollandia autójele. 52. A –re párja. 55. Kevés az ételből. 57. Hegyorom. 58. Nobel-díjas orosz fizikus (Igor, 1895-1971). 59. Illatos virágú fa. 60. ...De Lange-tehetséges holland énekesnő. 61. A Nagy-tavak egyike É-Amerikában (ék.f.). 63. Egyik szögfüggvény (röv.). 65. Iza betűi. 67. Ajánlatban van! 69. Részben kiemel! 71. Zóna egynemű betűi.

## A szeretetről

Kun Erzsébet (1926-96)-író, újságíró egyik gondolatát idézzük a rejtvényben a vízsz.1., valamint a függ. 21. és 28. alatt.

### VÍZSZINTES:

13. Vízilabdázó, olimpiai bajnok (Zoltán). 14. Lépcsőféle. 15. Francia női magazin. 16. Ritka női név. 18. Határozottan szót emel. 20. ...Blas-Le Sage francia író regénye. 21. Vissza: óriáskígyó. 22. Török tisztí rang. 24. Csehországi születésű, német anyanyelvű író (Franz,1883-1924). 26. Mister. 27. Kanóc közepe! 29 Örökítő anyag egysége. 30. Suceava megye autójele. 31. Batho...- nagyváradi színésznő. 32. A hinduizmus egyik fő istene. 34. ... a székeleyknél (Bartók). 36. ... Ventuza - olasz filmszínész. 38. Via... - John Knittel svájci író regénye. 39. Óriás termetű vadász a görög mitológiában. 40. Y.L.G. 41. A fegyverletétel helye (1849). 43. Hollandiai légitársaság. 44. Iskola jelzője (rég.). 46. Ritka férfinév. 47. Brazil labdarúgó,1970-ben a világ legjobb sportolója. 48. Római császár, nevelője Seneca volt. 49. Óegyiptomi isten. 50. Ütlegel. 51. Norvégia és Málta gépkocsijele. 52. Capec cseh író, újságíró drámája. 54. Kopasz. 55. Kosárban van! 56. Szobrászkodik. 58. Kitűzött végpont. 59. Összeviessza les! 60. Mente része! 62. Piactér a régi görögöknél. 64. Vízlelő hely a sivatagban. 66. Nem engedélyez. 68. A teanövény alkaloidja névelővel. 70. Vulkáni kőzet.

### FÜGGŐLEGES:

1.Kb. fél hl-es űrmérték. 2. Fonalat csavar. 3. Kabáton van. 4. Az itt levőt. 5. Messze. 6. Könyvespolc (rég.). 7. Középen vetít! 8. Ókori balkáni nép. 9. Erős, édes spanyol bor. 10. Germánium vegyjele. 11. Moszat. 12. Török férfinév. 17. Tó Afrikában az Etióp fennsíkon. 19. Középen elfér! 23. Japán táblajáték. 25. Gyomai könyvművész-család. 27. Állami bevétel. 30. Magyarországon működött neves művészcsalád (operaénekesek). 31. Az élő szervezetet érő hatás. 32. Boszorkányairól híres amerikai város. 33. Vasúti teherkocsi. 35. Jó eredmény. 37. Jó modor. 38. Te és én. 39. Ozmium vegyjele. 41. Fél tucat- a régi Rómában. 42. Ezüstfehér puha fém. 45. Író,

|    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |
|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|
| 1  | 2  | 3  | 4  | R  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | A  | 10 | 11 | 12 | Z  |
| 13 |    |    |    | ●  | 14 |    |    |    |    | ●  | 15 |    |    |    |
| 16 |    |    |    | 17 | ●  | 18 |    |    |    | 19 | ●  | 20 |    |    |
| 21 |    |    | ●  | 22 | 23 |    | ●  | 24 |    |    | 25 |    | ●  | E  |
| 26 |    | ●  | 27 |    |    | ●  | 28 | v  | ●  | 29 |    |    | ●  | 30 |
| E  | ●  | 31 |    |    | ●  | 32 |    |    | 33 |    | ●  | 34 | 35 |    |
| 36 | 37 |    |    | ●  | 38 |    |    |    |    | ●  | 39 |    |    |    |
| 40 |    |    | ●  | 41 |    |    |    |    |    | 42 |    | ●  | 43 |    |
| 44 |    |    | 45 |    | ●  | 46 |    |    |    |    | ●  | 47 |    |    |
| 48 |    |    |    | ●  | 49 |    |    |    |    | ●  | 50 |    |    | ●  |
| 51 |    | ●  | 52 | 53 |    | ●  | T  | ●  | 54 |    |    | ●  | 55 |    |
| E  | ●  | 56 |    |    |    | 57 | ●  | 58 |    |    | ●  | 59 |    |    |
| 60 | 61 |    | ●  | 62 |    |    | 63 |    | ●  | 64 | 65 |    |    |    |
| 66 |    |    | 67 | ●  | 68 |    |    |    |    | 69 | ●  | 70 |    |    |
| Ü  |    |    |    | É  |    |    |    |    |    | V  |    |    |    |    |

régész (Ferenc, 1879-1934). 47. Bírói eljárás. 49. Spanyol származású olasz operaénekes (Giacomo). 50. Igaz. 53. A világ...-J. Verne regénye. 54. Egy fajta vonalzó. 55. Olajbogyó. 56. Irányába. 57. Isten Berlinben. 58. Vissza: adásvétel színhelye. 59. A fején található. 67. Televízió. 69. Hollandia gépkocsijele. 71. Azonos magánhangzók.

## Nem emel föl

József Attila (1905-1937)-Kossuth-díjas költő-fenti verséből idézünk:

Nem emel föl már senki sem,  
belenehezültem a sárba....

Folytatása a rejtvényben a vízsz. 1. és a függ. 26. alatt.

### VÍZSZINTES:

13. Algériai nagyváros a Földközi-tenger partján. 14. Nagyszalontai születésű költő (István). 15. Folyó széle. 16. Rainer Maria ...-osztrák költő, író (1875-1926). 18. Rövid, vidám történet. 20. Bibliai hajós. 21. Adó betűi. 22. Téli almafajta. 24. Élet. 26. Hidrogén és nitrogén vegyjele. 27. Szülőföld. 28. Van helye benne. 29. Latin e betű. 30. Osztrák énekes, szerző, sikeres európai popsztár. 32. George...-angol csemlóművész, karnagy. 34. Részben meglepő! 36. Csörte. 38. A ...-Dohnányi Ernő vígoperája. 40. New...-É-amerikai metropolis. 42. Agy...-agyfüggelék (pl. mirigy). 44. Bobby...-olasz énekes. 45. Folyó Ny.-Afrikában. 47. Zenés drámai mű. 49. Bagdad város része! 50. Első példány. 52. Repíteni. 54. A pincébe. 55. Sűrűn nőtt. 57. Mongol fejedelmi cím. 58. Sinkó László névbetűi. 59. ...-föld- az alumíniumgyártás alapanyaga. 60. Ruhát simít. 62. Román irodalmi és művészeti folyóirat volt. 63. Foglalatban van! 65. Jean ...-Forma 1-es francia pilóta. 67. Munkácsy-díjas ötvösművész (Margit, 1901-1978). 69. Egyetem az USA-ban. 71. Fennsík. 73. Vágó-és szűrőfegyver.

### FÜGGŐLEGES:

1. Az USA 38. elnöke (1913-2006). 2. A Kaszás csillagkép másik neve. 3. Dali műzsája és nagy szerelme. 4. Lanka közepe! 5. Jeges-partok! 6. Olasz gépkocsi márka. 7. Tibetben eredő D-ázsiai folyó. 8. Juhok istállója. 9. Nobel-díjas dán biokémikus a K-vitamin felfedezője. 10. Az USA hírhűgnöksége. 11. Német filozófus (Immanuel, 1724-1804). 12. Könyvek szerzője. 17. Halálos vírus Afrikában. 19. Lankadt. 23. Becézett Anna. 25. Erős, telt (hang). 27. Feltéve. 28. Magas növény. 29. Valami alatt levő helyről. 30. Széchenyi-díjas közgazdász-

|    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |
|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|
| 1  | 2  | 3  | 4  | D  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | N  | 10 | 11 | 12 | S  |
| 13 |    |    |    | ●  | 14 |    |    |    |    | ●  | 15 |    |    |    |
| 16 |    |    |    | 17 | ●  | 18 |    |    |    | 19 | ●  | 20 |    |    |
| 21 |    |    | ●  | 22 | 23 |    |    |    | ●  | 24 | 25 |    | ●  | N  |
| 26 |    | ●  | 27 |    |    | ●  |    | ●  | 28 |    |    | ●  | 29 |    |
| O  | ●  | 30 |    |    |    | 31 | ●  | 32 |    |    |    | 33 |    |    |
| 34 | 35 |    | ●  | 36 |    |    | 37 |    | ●  | 38 |    |    |    | 39 |
| 40 |    |    | 41 | ●  | 42 |    |    |    | 43 | ●  | 44 |    |    |    |
| 45 |    |    | 46 | ●  | 47 |    |    |    | 48 | ●  | 49 |    |    |    |
| 50 |    |    |    |    | 51 |    | ●  | 52 |    |    | 53 |    | ●  |    |
| 54 |    | ●  | 55 |    |    | ●  | 56 | ●  | 57 |    |    | ●  | 58 |    |
| €  | ●  | 59 |    |    | ●  | 60 |    | 61 |    |    | ●  | 62 |    |    |
| 63 | 64 |    | ●  | 65 | 66 |    |    |    | ●  | 67 | 68 |    |    |    |
| 69 |    |    | 70 | ●  | 71 |    |    |    | 72 | ●  | 73 |    |    |    |
| €  |    |    |    | G  |    |    |    |    |    | N  |    |    |    |    |

szociológus (Zsuzsa). 31. A norvég fővárosba való. 32. Kisebb motor-kerékpár. 33. Tornász, olimpiai bajnok és világbajnok (Henrietta). 35. Franciaország leghosszabb folyója. 37. Szappandarab! 39. Handel operája. 41. A hét egyik napjával kapcsolatos. 43. Korongozó díszítő eszköze. 46. Ízületi betegség. 48. Rövid ideig főzött. 51. Teleki Sámuel névbetűi. 53. Nomen nescio (nevét nem tudom). 56. ...1-az első magyar műhold. 58. Némely emlősállat fején levő szaruképződmény. 59. Hintőpor. 60. Kíséretében. 61. Szilícium és tallium vegyjele. 62. A Nemzet Színésze volt (István, 1931-2014). 64. Kis nyaraló. 66. L.P.Y. 68. Kicsit dekázik! 70. Azonos betűk. 72. ...Kendzaburó-japán író, Nobel-díjas.

## Itt van a szép Karácsony

Dsida Jenő (1907-1938) költő, műfordító, hírlapíró fenti versének utolsó szakaszát idézzük:

Tiszta öröm tüze átég  
a szemeken,...

Folytatása a rejtvényben a vízsz. 1. és függ. 53. alatt.

### VÍZSZINTES:

13. Magyar énekes. 14. Karját karjába ölti. 15. Sikeres brazil labdarúgó. 16. Vérségi kapcsolatban áll vele. 18. A ...-Kisfaludy Károly első vígjátéka. 20. Feleség. 21. Tűzföldi indián (ONA). 22. ...Oz-a kortárs izraeli irodalom jelentős alkotója. 24. Oxigén és vas vegyjele. 26. Kassák lapja. 27. Gárdonyi regényhőse. 28. A kimonó selyemöve. 29. Gyümölcsben lévő folyadék. 30. Illatos kerti virág. 32. Afrika és Ázsia sivatagjain élő hiúz. 34. Derékszíja. 36. Nobel-díjas (1930) indiai fizikus. 38. Kibúvó. 39. Virágtartó. 41. Nobel-díjas francia író, filozófus (Albert, 1913-1960). 43. Teher (rég.). 44. Elege lett (valamiből). 46. ... Educationis – Mária Terézia magyarországi oktatási rendszere. 48. Éktelen láz! 49. Üdülő és fürdőhely Európa mediterrán térségében, a Földközi-tenger partvidékén. 51. Egy vidékre vonatkozó. 53. Karády Katalin névbetűi. 54. Táv betűi. 56. ...Vegas-sivatagi város. 57. Albán határok! 58. ...Vest – amerikai filmszínésznő. 59. ...Albion – Anglia rég használt neve. 61. Emésztőnedv. 62. Sah betűi. 64. Teniszben: laposan húzott ütés (DRIVE). 66. Kis levelű cserje. 68. A házasság római istennője, Jupiter felesége. 70. Váltás. 72. Szűz Mária anyja.

### FÜGGŐLEGES:

1. Csehov színműve. 2. Hordó nyílása. 3. Ravaszdi. 4. Ízesítő névelővel. 5. Gépkocsi-röv. 6. Széchenyi-díjas erdélyi történész, levéltáros (Zsigmond). 7. A harc és háború istene az ókori görögöknél. 8. Elcsúfított. 9. Eleven. 10. Kén és foszfor vegyjele. 11. Művészeti ág. 12. Előtag, jelentése: olaj. 17. Egykor a király utáni méltóság viselője Magyarországon. 19. Pápaszemes kígyó. 23. Disznó kicsinye. 25. Kölykezett. 27. Azonos magánhangzók. 28. Boadarab! 29. ...-valóhosszú alsónadrág. 30. Működő tűzhányó Olaszországban. 31. Sós vizű gyógyfürdő Slobozia közelében. 32. Amerikai matematikus, tudós és orgonaművész (Donald Ervin, sz. 1938). 33. A Keleti-tenger

|                                                                                       |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |    |                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|----|------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                                                                                     | 2  | 3  | 4  | N  | 5  | 6  | 7  | 8  | 9  | K  | 10 | 11 | 12 |  |
| 13                                                                                    |    |    |    | ●  | 14 |    |    |    |    | ●  | 15 |    |    |                                                                                    |
| 16                                                                                    |    |    |    | 17 | ●  | 18 |    |    |    | 19 | ●  | 20 |    |                                                                                    |
| 21                                                                                    |    |    | ●  | 22 | 23 |    |    |    | ●  | 24 | 25 |    | ●  | F                                                                                  |
| 26                                                                                    |    | ●  | 27 |    |    | ●  |    | ●  | 28 |    |    | ●  | 29 |                                                                                    |
|                                                                                       | ●  | 30 |    |    |    | 31 | ●  | 32 |    |    |    | 33 |    |                                                                                    |
| 34                                                                                    | 35 |    | ●  | 36 |    |    | 37 |    | ●  | 38 |    |    |    |                                                                                    |
| 39                                                                                    |    |    | 40 | ●  | 41 |    |    |    | 42 | ●  | 43 |    |    |                                                                                    |
| 44                                                                                    |    |    |    | 45 | ●  | 46 |    |    |    | 47 | ●  | 48 |    |                                                                                    |
| 49                                                                                    |    |    |    |    | 50 |    | ●  | 51 |    |    | 52 |    | ●  | €                                                                                  |
| 53                                                                                    |    | ●  | 54 |    |    | ●  | 55 | ●  | 56 |    |    | ●  | 57 |                                                                                    |
| I                                                                                     | ●  | 58 |    |    | ●  | 59 |    | 60 |    |    | ●  | 61 |    |                                                                                    |
| 62                                                                                    | 63 |    | ●  | 64 | 65 |    |    |    | ●  | 66 | 67 |    |    |                                                                                    |
| 68                                                                                    |    |    | 69 | ●  | 70 |    |    |    | 71 | ●  | 72 |    |    | 73                                                                                 |
|  É |    |    |    | K  |    |    |    |    |    | €  |    |    |    |                                                                                    |

partján levő német városba való. 35. Házasságát felbontja. 37. Az a másik. 40. Magyar énekesnő. 42. Téli sportot űző. 45. Hibázik. 47. Európai nemzet. 50. A tetejére. 52. ... királya – Lalo operája. 55. Téglával burkol. 57. Írásjel-névelővel. 58. Indiai mitikus bölcs. 59. Kossuth-díjas színész (Manyi, 1911-1971). 60. Jó kedély. 61. Aki éhes. 63. Maga után von. 65. Közép-afrikai Köztársaság gépkocsijele. 67. A.A.T. 69. Ozmium vegyjele. 71. Messze. 73. Autonóm Terület-röv.

A keresztrejtvényeket szerkesztette:  
BARABÁS ZSUZSA tanárnő



# Jelentős évfordulók 2016-ban

## Január

1. 250 éve, 1766-ban halt meg Fazekas Mihály író, költő
2. 95 éve, 1921-ben született Nagy Olga folklorista, néprajzi író, regény- és ifjúsági író
6. 15 éve, 2001-ben halt meg Székely Erzsébet irodalomtörténész, tankönyvíró, műfordító, egyetemi tanár  
80 éve, 1936-ban született Tibád Levente nyelvész, helynév- és helytörténet kutató
9. 130 éve, 1886-ban született Tarnóczy Lajos református egyházi író
10. 135 éve, 1881-ben született Medgyesi Ferenc szobrászművész
12. 35 éve, 1981-ben halt meg Szabó T. Attila nyelvtörténész, egyetemi tanár
13. 85 éve, 1931-ben halt meg Kandó Kálmán gépészmérnök, fizikus, az indukciós motorok gyártója
18. 745 éve, 1271-ben halt meg Árpádházi Margit, IV. Béla leánya
19. 85 éve, 1931-ben született Mészöly Miklós író  
35 éve, 1981-ben halt meg Kozma Tibor református egyházi író
25. 190 éve, 1826-ban született Gyulai Pál költő, író, irodalomszervező  
25 éve, 1991-ben halt meg Bajor Andor író, újságíró, műfordító
28. 140 éve, 1876-ban halt meg Deák Ferenc politikus, „a haza bölcse”
30. 460 éve, 1556-ban halt meg Tinódi Lantos Sebestyén históriás énekszerző, előadó  
40 éve, 1976-ban halt meg Czóbel Béla festőművész
31. 100 éve, 1916-ban született Zörgő Benjámin lélektani szakíró, szerkesztő, fordító, egyetemi tanár

## Február

1. 55 éve, 1961-ben halt meg Csók István impresszionista festő  
75 éve, 1941-ben született Gion Nándor vajdasági magyar író
2. 145 éve, 1871-ben halt meg báró Eötvös József író, politikus,
3. 135 éve, 1881-ben született Galamb József gépészmérnök, az első népautó, a T-modell alkotója  
135 éve, 1881-ben halt meg Tóth Kálmán író, költő
7. 75 éve, 1941-ben halt meg Ősz János népmesegyűjtő

9. 80 éve, 1936-ban született Gúzs Imre író, újságíró  
20 éve, 1996-ban halt meg Rónai Antal operakarmester, tanár, író
10. 170 éve, 1846-ban halt meg Vajda Péter költő, író
11. 125 éve, 1891-ben született Komját Aladár költő
12. 200 éve, 1816-ban született Sárosy Gyula költő
13. 130 éve, 1886-ban született Csúry Bálint nyelvész, szakíró  
75 éve, 1941-ben halt meg Csúry Bálint nyelvész, szakíró
15. 85 éve, 1931-ben született Fodor Katalin pszichológus szakíró, egyetemi lektor  
80 éve, 1936-ban született Zsemlyei János nyelvész, egyetemi tanár  
95 éve, 1921-ben született Macskásy József festőművész
17. 70 éve, 1946-ban halt meg Nagy Ottó egyházi író, nyelvtörténész
19. 470 éve, 1546-ban halt meg Luther Márton reformátor  
125 éve, 1891-ben született Ligeti Ernő író, újságíró, szerkesztő
21. 115 éve, 1901-ben született Kacsó Sándor író
22. 80 éve, 1936-ban született Bodor Ádám író, műfordító  
155 éve, 1861-ben született Ambrus Zoltán író, műfordító
24. 205 éve, 1811-ben halt meg Bessenyei György, a magyar felvilágosodás első írója  
180 éve, 1836-ban halt meg Berzsenyi Dániel klasszicista költő
25. 80 éve, 1936-ban született Veress Zoltán író, szerkesztő, műfordító
28. 150 éve, 1866-ban halt meg Gaál József drámaíró  
25 éve, 1991-ben halt meg Mottl Román grafikus, író

## Március

3. 210 éve, 1806-ban halt meg Barcsay Ábrahám testőr-író  
120 éve, 1896-ban született Nagy Sándor református egyházi és társadalomtudományi író, lapszerkesztő  
70 éve, 1946-ban született Vári Attila prózaíró, esszéíró, költő
4. 105 éve, 1911-ben született Ipó László festőművész
6. 155 éve, 1861-ben született Négyesi László, a stílisztika tanára
7. 85 éve, 1931-ben született Mitruy Miklós folklorista, egyetemi adjunktus
8. 125 éve, 1891-ben született Gaál Gábor közíró, szerkesztő, irodalomkritikus  
120 éve, 1896-ban született Komjáti Károly zeneszerző
9. 70 éve, 1946-ban született Kincses Elemér dráma és novellaíró
10. 155 éve, 1861-ben született Bodor János ref. emlékiró, elbeszélő

14. 125 éve, 1891-ben született Huzella Ödön költő, újságíró, művészettörténész  
155 éve, 1861-ben halt meg Szemere Pál költő, nyelvújító, tanulmányíró  
30 éve, 1986-ban halt meg Sztojka László költő, újságíró
16. 85 éve, 1931-ben született Bocz Irma tankönyvíró
25. 135 éve, 1881-ben született Bartók Béla zeneszerző, népdalgyűjtő  
90 éve, 1926-ban született Kallós Zoltán néprajzkutató, író
26. 95 éve, 1921-ben született Oláh Tibor irodalomtörténész, műfordító, kritikus
27. 165 éve, 1851-ben halt meg Döbrentei Gábor, az erdélyi művelődési élet szervezője  
105 éve, 1911-ben született Mikó Imre író, műfordító  
340 éve, 1676-ban született II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem, emlékiratíró
28. 90 éve, 1926-ban született Nagy László református egyházi író, szerkesztő, tanár
30. 110 éve, 1906-ban született Gelléri Andor író  
185 éve, 1831-ben született Tóth Kálmán író, költő

## Április

3. 110 éve, 1906-ban született Szemplér Ferenc író, költő  
75 éve, 1941-ben halt meg Teleki Pál politikus, földrajztudós
4. 40 éve, 1976-ban halt meg Márton Gyula nyelvész, egyetemi tanár
5. 45 éve, 1971-ben halt meg Nagy Géza egyházi író, történész, szerkesztő, egyetemi tanár
7. 120 éve, 1896-ban született Finta Zoltán költő, újságíró
8. 170 éve, 1846-ban halt meg Vásárhelyi Pál vízmérnök, a Duna és a Körösök egyik szabályozója  
80 éve, 1936-ban született Gazda József művészeti író, szociográfus, tankönyvíró, tanár
9. 155 éve, 1861-ben halt meg Vachott Imre költő  
100 éve, 1916-ban született Hegyi Endre költő, nyelvész, műfordító
10. 250 éve, 1766-ban született Lipszky János, az első magyarországi-erdélyi térkép elkészítője
12. 55 éve, 1961-ben halt meg Sarkadi Imre író
13. 15 éve, 2001-ben halt meg Robotos Imre újságíró, író, szerkesztő
14. 130 éve, 1886-ban született Tóth Árpád költő, műfordító

- 90 éve, 1926-ban született Csire József zeneszerző, zeneíró
18. 115 éve, 1901-ben született Németh László író, drámaíró, orvos
19. 50 éve, 1966-ban halt meg Kántor Lajos irodalmár, tanulmányíró, tankönyvíró
22. 230 éve, 1756-ban halt meg Cserei Mihály emlékiratíró  
155 éve, 1861-ben született gróf Tisza István politikus, Bihar megye főjegyzője, miniszterelnök
23. 35 éve, 1981-ben halt meg Zelk Zoltán költő  
120 éve, 1896-ban született Zalka Máté író
27. 210 éve, 1806-ban született Kossuth Lajos államférfi  
135 éve, 1881-ben született Gyergyai Árpád orvosi szakíró, orrfülégész szakorvos  
105 éve, 1911-ben született Kovács György író, újságíró
30. 20 éve, 1996-ban halt meg Oláh Tibor irodalomtörténész, kritikus, műfordító

## Május

1. 115 éve, 1901-ben született Szerb Antal író, irodalomtörténész  
85 éve, 1931-ben született Jánky Béla költő, ifjúsági író, műfordító, szerkesztő  
45 éve, 1971-ben halt meg Gróf László dramaturg, rendező, műfordító, színész
2. 190 éve, 1826-ban halt meg Lipszky János térképész
5. 60 éve, 1956-ban halt meg Nyiszli Miklós emlékiratíró, kórbonctani szakorvos
7. 240 éve, 1776-ban született Berzsenyi Dániel klasszicista költő
12. 55 éve, 1961-ben halt meg Huzella Ödön költő, újságíró, művészettörténész
14. 100 éve, 1916-ban született Méhes György író  
80 éve, 1936-ban halt meg Csutak Vilmos történész, múzeumigazgató
16. 110 éve, 1906-ban született Kovács József regényíró, kritikus
17. 135 éve, 1881-ben született Jakabffy Elemér közíró, nemzetiségpolitikus  
100 éve, 1916-ban született Nagy Géza helytörténetíró, műfordító
19. 145 éve, 1871-ben született Ligeti Miklós szobrászművész
21. 35 éve, 1981-ben halt meg Ritoók János költő, műfordító, irodalomtörténész, szerkesztő

23. 230 éve, 1786-ban halt meg Benyovszky Móric utazó, kalandor, Madagaszkár királya  
155 éve, 1861-ben született Rippl-Rónai József festőművész
24. 5 éve, 2011-ben halt meg Cs. Gyimesi Éva nyelvész, irodalomtörténész, tanár
26. 50 éve, 1966-ban halt meg Tamási Áron író
27. 35 éve, 1981-ben halt meg Pilinszky János költő  
85 éve, 1931-ben halt meg Nagy Imre nyelvészeti szakíró, néprajzi író, emlékirat-író, szerkesztő
28. 85 éve, 1931-ben született Junger Ervin zeneszerző, zenei szakíró
29. 70 éve, 1946-ban született Szabó Zsolt irodalomtörténész, szerk.
30. 230 éve, 1786-ban született Fáy András író

## Június

1. 485 éve, 1531-ben született Zsámboki János humanista író
2. 75 éve, 1941-ben született Mózes Huba irodalomtörténész
3. 340 éve, 1676-ban született Apor Péter emlékiratíró
4. 45 éve, 1971-ben halt meg Lukács György filozófus, műbíráló  
95 éve, 1921-ben született Márton János színműíró  
275 éve, 1741-ben született Rájnisi József, az időmértékes verselés egyik magyar alkalmazója
8. 80 éve, 1936-ban halt meg Kecskeméti Lipót irodalomtörténész, bibliakutató, műfordító
9. 105 éve, 1911-ben született Lukács László nyelvész, tankönyvíró, egyetemi lektor
11. 75 éve, 1941-ben született Muzsnay Árpád újságíró, tanulmányíró, tanár
12. 80 éve, 1936-ban született Láng Gusztáv irodalomtörténész, műbíráló
16. 110 éve, 1906-ban született Vita Zsigmond irodalom- és művészet-történész, bibliográfus
17. 115 éve, 1901-ben született Nyiszli Miklós emlékiratíró, orvos
20. 135 éve, 1881-ben született Szentgyörgyi István szobrászművész
21. 160 éve, 1856-ban született Stróbl Alajos építész  
40 éve, 1976-ban halt meg Csehi Gyula irodalom-esztéta, kritikus, egyetemi tanár  
30 éve, 1986-ban halt meg Szigeti József irodalomtörténész, író, egyetemi tanár

22. 45 éve, 1971-ben halt meg Maksay Albert teológiai szakíró, költő, író, műfordító, tanár
24. 85 éve, 1931-ben halt meg Kuncz Aladár író
26. 125 éve, 1891-ben született Kohn Hillel szociológus, közgazdász, író, közíró
28. 100 éve, 1916-ban született Árvay József nyelvész, helytörténész  
205 éve, 1811-ben született Kriza János költő, népköltészet-gyűjtő
29. 80 éve, 1936-ban született Zsisku János református lelkész, író, költő

## Július

1. 15 éve, 2001-ben halt meg Panek Zoltán költő, közíró
2. 125 éve, 1891-ben született Szini Lajos elbeszélő, újságíró, szerkesztő
4. 160 éve, 1856-ban halt meg Ferenczy István szobrászművész
5. 210 éve, 1806-ban született Teleki Blanka pedagógus, a magyar nőnevelés úttörője
6. 125 éve, 1891-ben született Gróf László dramaturg, rendező, műfordító, színész
7. 75 éve, 1941-ben született Péntek János nyelvész, etnológus (szófejtő), egyetemi tanár
9. 110 éve, 1906-ban született Bálint György esszé- és közíró
10. 35 éve, 1981-ben halt meg Kormos Gyula író, közíró, szerkesztő  
125 éve, 1891-ben született Salamon László költő, író, esszéista, újságíró, szerkesztő
13. 95 éve, 1921-ben született Mottl Román grafikus, képzőművészeti szakíró
14. 190 éve, 1826-ban született Vasvári Pál író, történész
15. 265 éve, 1751-ben született Gyarmathi Sámuel nyelvész, orvos
16. 105 éve, 1911-ben született Cselényi Béla történész, író, műfordító, egyetemi tanár  
85 éve, 1931-ben született Toró Tibor fizikai szakíró, egyetemi tanár, a Román Akadémiai Bizottság tagja
17. 165 éve, 1851-ben halt meg Egressy Béni opera- és szövegkönyvíró  
100 éve, 1916-ban született Nagy Jenő nyelvész, néprajzkutató, egyetemi lektor
19. 65 éve, 1951-ben halt meg Makkai Sándor református egyházi író, püspök

20. 95 éve, 1921-ben született Rappaport Ottó újságíró, színházi rendező, szerkesztő  
120 éve, 1896-ban született Bitay Árpád irodalomtörténész, műfordító
21. 75 éve, 1941-ben született Nemlaha György újságíró, szerkesztő, művészeti és zenei író, rendező  
145 éve, 1871-ben született Szabó András klasszikafileológus, műfordító
22. 110 éve, 1906-ban született Rónai Antal operakarmester, tanár, író
23. 35 éve, 1981-ben halt meg Baróti Pál író, műbíráló, szerkesztő
25. 80 éve, 1936-ban halt meg Báthori Ferenc nyelvtudós, néprajzi kutató
28. 50 éve, 1966-ban halt meg Pataki Bálint irodalomtörténész, egyetemi tanár
29. 75 éve, 1941-ben született Cseke Gábor író, műfordító  
10 éve, 2006-ban halt meg Szász János költő, író, műfordító
30. 150 éve, 1866-ban halt meg Egressy Gábor színész
31. 130 éve, 1886-ban halt meg Liszt Ferenc zeneszerző, zongoraművész  
80 éve, 1936-ban született Sigmond István író, színpadi író, műfordító

## Augusztus

1. 95 éve, 1921-ben született Izsák József irodalomtörténész, műbíráló
4. 75 éve, 1941-ben halt meg Babits Mihály költő, a Nyugat szerkesztője  
120 éve, 1896-ban született Lengyel József író, költő
8. 100 éve, 1916-ban született Tőkés István református teológiai szakíró, egyházkerületi főjegyző, egyetemi professzor  
70 éve, 1946-ban született Vida György művészettörténész, műbíráló, író
9. 80 éve, 1936-ban született Jakobovits Miklós festőművész, muzeográfus, képzőművészeti író
11. 560 éve, 1456-ban halt meg Hunyadi János, a törökverő hadvezér, kormányzó
13. 95 éve, 1921-ben született Sarkadi Imre író  
120 éve, 1896-ban született Vámszer Géza néprajzi és művészeti szakíró

16. 130 éve, 1886-ban született Kőmíves Nagy Lajos újságíró, dramaturg, művészetpártoló
20. 30 éve, 1986-ban halt meg Benjámin László költő
22. 185 éve, 1831-ben halt meg Kazinczy Ferenc nyelvújító, író, költő, műfordító  
40 éve, 1976-ban halt meg Nagy Imre festő- és grafikusművész
23. 125 éve, 1891-ben született Olosz Lajos költő, szerkesztő  
25 éve, 1991-ben halt meg Nemes Nagy Ágnes költő
24. 80 éve, 1936-ban született Kicsi Antal irodalomtörténész, műfordító, műbíráló
27. 110 éve, 1906-ban halt meg Thury Zoltán író
28. 120 éve, 1896-ban született Márton Áron egyházi és neveléstudományi író, Erdély római katolikus püspöke

## Szeptember

1. 35 éve, 1981-ben halt meg Nagy Géza tanulmányíró, műfordító, tankönyvíró, tanár
2. 100 éve, 1916-ban született Jakó Zsigmond történetíró, egyetemi tanár
5. 35 éve, 1981-ben halt meg Horváth Béla színművész, író, rendező
7. 110 éve, 1906-ban született Balogh Edgár közíró, szerkesztő, egyetemi tanár
8. 135 éve, 1881-ben született Szopos Sándor festőművész, grafikus, tanár
9. 150 éve, 1866-ban halt meg Czuczor Gergely költő, nyelvész  
185 éve, 1831-ben született Izsó Miklós szobrászművész
10. 300 éve, 1716-ban halt meg Pápai Páriz Ferenc, a magyar orvostudomány úttörője
11. 55 éve, 1961-ben halt meg Szántó György regényíró, szerkesztő
12. 115 éve, 1901-ben született Abafáy Gusztáv irodalomtörténész  
20 éve, 1996-ban halt meg Nagy Jenő nyelvész, néprajzkutató, egyetemi lektor
13. 120 éve, 1896-ban született Szabados Árpád színműíró, költő, rendező
14. 85 éve, 1931-ben született Jenei-Lám Erzsébet művészeti író, illusztrátor
17. 125 éve, 1891-ben halt meg Petzval József matematikus, mérnök, a vetítőlencse tervezője



20. 115 éve, 1901-ben született Bácski György délvidéki író, műfordító  
80 éve, 1936-ban halt meg Tornyai János festőművész  
20 éve, 1996-ban halt meg Erdős Pál matematikus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja
21. 225 éve, 1791-ben született gróf Széchenyi István politikus, író, a gazdasági, társadalmi, művészeti élet gazdagítója
24. 30 éve, 1986-ban halt meg Lakó Elemér nyelvész, irodalomtörténész, egyetemi lektor  
95 éve, 1921-ben született Szinberger Sándor zenei szakíró, operarendező, színházigazgató, író  
120 éve, 1896-ban született Vass Albert festőművész
25. 225 éve, 1791-ben született id. Markó Károly festőművész
26. 135 éve, 1881-ben született Kende János író, szerkesztő, művészeti szakíró, zenei író
27. 95 éve, 1921-ben született Jancsó Miklós filmrendező  
75 éve, 1941-ben született Szekernyés János helytörténet-kutató, műbíráló, irodalom- és művészettörténész, újságíró, szerkesztő
29. 85 éve, 1931-ben született Marosi Barna újságíró, riporter
30. 10 éve, 2006-ban halt meg Sütő András író, szerkesztő, színpadi író

## Október

2. 255 éve, 1761-ben halt meg Mikes Kelemen emlékiratíró  
160 éve, 1856-ban született Révai Károly író, költő, műfordító
3. 790 éve, 1226-ban halt meg Assisi Szent Ferenc szerzetes, rendalapító
6. 90 éve, 1926-ban született Demény Lajos történész
7. 55 éve, 1961-ben halt meg Horváth János irodalomtörténész
9. 45 éve, 1971-ben halt meg Benkő Anna gyermekíró  
45 éve, 1971-ben halt meg Nagy Kálmán nyelvész, tankönyvíró, műfordító
11. 125 éve, 1891-ben született Herepei János művelődéstörténész, muzeológus, régész, néprajzkutató  
115 éve, 1901-ben született Józsa János tanulmányíró, műfordító  
105 éve, 1911-ben született Korda István regényíró, szerkesztő, műfordító
12. 195 éve, 1821-ben született Berecz Károly költő  
125 éve, 1891-ben született Tulogdy János egyetemi tanár, földrajzi szakíró

13. 475 éve, 1541-ben halt meg Werbőczy István jogtudós, diplomata
14. 35 éve, 1981-ben halt meg Sóni Pál író, kritikus, irodalomtörténész, egyetemi tanár  
75 éve, 1941-ben született Szekernyés Kurkó Irén újságíró, szerkesztő, rendező
15. 55 éve, 1961-ben kapta meg Békésy György fizikus, akusztikus, biofizikus, az orvosi Nobel-díjat
18. 80 éve, 1936-ban született Indig Ottó László irodalomtörténész, közíró, tanár  
105 éve, 1911-ben született Robotos Imre újságíró, szerkesztő, életrajzíró
20. 220 éve, 1796-ban halt meg Dayka Gábor, a szentimentalizmus első magyar író-képviselője  
85 éve, 1931-ben halt meg Szentgyörgyi István színész, előadóművész, író
22. 30 éve, 1986-ban halt meg Szent-Györgyi Albert biokémikus, orvostudományi Nobel-díjas, a C-vitamin kimutatója  
205 éve, 1811-ben született Liszt Ferenc zongoraművész, zeneszerző
23. 50 éve, 1966-ban halt meg Pakots Károly költő, elbeszélő
24. 75 éve, 1941-ben halt meg Reményik Sándor költő  
115 éve, 1901-ben született Balázs Ferenc prózaíró, költő, utazó
27. 40 éve, 1976-ban halt meg Szilágyi Domokos költő  
300 éve, 1716-ban halt meg gróf Bethlen Miklós erdélyi politikus, emlékiratíró
29. 20 éve, 1996-ban halt meg Tompa István elbeszélő, regényíró

## November

1. 55 éve, 1961-ben halt meg Delly-Szabó Géza zeneszerző, népdalgyűjtő
3. 80 éve, 1936-ban halt meg Kosztolányi Dezső költő, író, műfordító
4. 110 éve, 1906-ban született Horváth Imre költő, újságíró
9. 105 éve, 1911-ben született Lakatos Demeter moldvai csángó népköltő  
75 éve, 1941-ben született Simon Györgyi grafikus
11. 225 éve, 1791-ben született Katona József drámaíró  
205 éve, 1811-ben született Perczel Mór 1848-as honvédtábornok, politikus

- 90 éve, 1926-ban született Kallós Miklós szociológus, filozófiai író, újságíró, szerkesztő
12. 45 éve, 1971-ben halt meg Jancsó Elemér irodalomtörténész, egyetemi tanár
- 80 éve, 1936-ban született Jancsik Pál költő, műfordító
- 40 éve, 1976-ban halt meg Vajda-Szendrei Júlia irodalomtörténész, egyetemi előadó
16. 155 éve, 1861-ben halt meg Sárosy Gyula költő
19. 125 éve, 1891-ben halt meg Csíky Gergely drámaíró
- 175 éve, 1841-ben született Schulek Frigyes építész
20. 160 éve, 1856-ban halt meg Bolyai Farkas tudós, író, matematikus
- 150 éve, 1866-ban halt meg Laborfalvy Róza színésznő, Jókai Mór felesége
21. 100 éve, 1916-ban halt meg Ferenc József osztrák császár magyar király
23. 130 éve, 1886-ban született Marincsak Magyar Bálint költő, műfordító
24. 150 éve, 1866-ban született Gyalui Farkas művelődés- és irodalomtörténész, könyvtártudományi szakíró, szépíró, újságíró
25. 95 éve, 1921-ben született Pilinszky János költő
29. 25 éve, 1991-ben halt meg Mihálka György műfordító
30. 35 éve, 1981-ben halt meg Molter Károly író

## December

1. 75 éve, 1941-ben született Molnos Lajos költő, közíró
2. 220 éve, 1796-ban született Beöthy Ödön partiumi politikus
3. 95 éve, 1921-ben született Dancsuly András pedagógiai író, egyetemi tanár
4. 110 éve, 1906-ban született dr. Kiss Bertalan református egyházi és lélektani író, lelkész
5. 85 éve, 1931-ben született Jánosi Marcell gépészmérnök, tervező, a flopi feltalálója
8. 260 éve, 1756-ban született Ányos Pál, a felvilágosodás költője
- 65 éve, 1951-ben halt meg Tavaszi Sándor református egyházi író, filozófiai író
9. 385 éve, 1631-ben halt meg Rimay János költő, a Balassi-hagyaték gondozója

11. 100 éve, 1916-ban született Gellért Sándor költő, író, műfordító, tanár
12. 40 éve, 1976-ban halt meg Berde Amál festőművész, művészeti és néprajzi író  
205 éve, 1811-ben született Gaál József drámaíró
13. 90 éve, 1926-ban halt meg Stróbl Alajos építész
14. 125 éve, 1891-ben született Szentimrei Jenő költő, író, tanár
15. 130 éve, 1886-ban született Berde Amál festőművész
16. 25 éve, 1991-ben halt meg Vas István költő, műfordító
18. 40 éve, 1976-ban halt meg Bartalis János költő  
110 éve, 1906-ban született Zelk Zoltán költő
19. 130 éve, 1886-ban született Kabdebó Erna színműíró, előadó-művész
21. 215 éve, 1801-ben halt meg Gvadányi József író  
150 éve, 1866-ban született Tömörkény István író
24. 105 éve, 1911-ben született Denderle József történész, tankönyvíró
26. 115 éve, 1901-ben halt meg Berecz Károly költő, műfordító  
125 éve, 1891-ben született Imre Sándor dramaturg, műfordító, író,ínházttörténész  
90 éve, 1926-ban született Tuzson Erzsébet helyttörténet-kutató, pedagógiai szakíró, bibliográfus, tanár
27. 100 éve, 1916-ban született Márton Gyula nyelvész, egyetemi tanár
28. 70 éve, 1946-ban született Rostás Zoltán szociológus, szerkesztő, író
29. 150 éve, 1866-ban született Kovács Dezső író, kritikus, szerkesztő, tanár
30. 220 éve, 1796-ban született báró Wesselényi Miklós művészet-pártoló erdélyi nemes  
10 éve, 2006-ban halt meg Szombati Gille Ottó drámaíró, költő, rendező
31. 95 éve, 1921-ben halt meg Kiss József költő, lapszerkesztő  
70 éve, 1946-ban született Gittai István költő  
60 éve, 1956-ban halt meg Mátyás Mátyás orvosi szakíró, sebészeti egyetemi tanár

Összeállította: JÁROSI ÉVA  
ny. magyartanár

# A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára

Reménység szerint 2016 tavaszán egyházkerületünk Igazgatótanácsi Hivatala az új székházba költözik (Nagyvárad, Sulyok István utca 9. szám).  
A telefonszámok továbbra is érvényesek maradnak.

## IGAZGATÓTANÁCSI HIVATAL

BH-410210 Nagyvárad, Kálvin János utca 1. szám (Oradea Str. Jean Calvin nr. 1.)  
Telefon: 0259-431710; 0259-435386, 0724-393528 e-mail: partium@rdsor.ro.

### *Tiszt- és tisztségviselők:*

CSÚRY ISTVÁN püspök  
DR. VARGA ATTILA egyházkerületi főgondnok  
FORRÓ LÁSZLÓ lelkészi főjegyző  
TOLNAY ISTVÁN világi főjegyző  
FAZAKAS SÁNDOR lelkészi aljegyző  
TATÁR MIKLÓS presbiteri aljegyző  
DÉNES ISTVÁN LUKÁCS missziói előadó  
SZILÁGYI ZOLTÁN katekétikai előadó  
OROSZ OTÍLIA VALÉRIA egyházzenei előadó  
FENESI TIBOR jogtanácsos  
GELLÉN SÁNDOR levéltáros  
KÁNYA ZSOLT ifjúsági előadó

Püspöki hivatal: WAGNER ERIK püspöki titkár

0259-435386, 0755-274640, wagner.erik@yahoo.com

Titkárság: SZABÓ KATALIN, BORUZZS EDIT

0724-353928, 0259-431710, 0259-435386, partium@rdsor.ro

Közigazgatási Ügyosztály: FARKAS ZSOLT előadótanácsos

0762-638210, zsolf@yahoo.com

SZAKÁCS OTTILIA közigazgatási referens

0746-370-678, szakacsottilia@gmail.com

Gazdasági Ügyosztály: SALÁNKI LÓRÁNT előadótanácsos 0723-481466

Könyvelők: BÉRES MELINDA, FODOR KATALIN

kregazdasagi@yahoo.com

Missziói Ügyosztály: DÉNES ISTVÁN LUKÁCS generális direktor

0745-374441, denesistvan@yahoo.com

VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT előadótanácsos

0741-179307 judit\_vincze@yahoo.com

Tanügyi- és Katekétikai Ügyosztály:  
SZILÁGYI ZOLTÁN katekétikai előadó  
0728-784530, szkizo71@yahoo.com  
SZÚCS ÉVA tanügyi előadótanácsos  
0745-306661 szucseva@yahoo.com  
JÁMBOR ÉVA referens  
0743-139036, jamboreva@yahoo.com  
Külügyi Osztály: ANTAL JÁNOS előadótanácsos  
0722-686824 antaljanos@partium.ro  
Kiadói és Sajtóosztály: WAGNER ERIK előadótanácsos  
0755-274640, wagner.erik@yahoo.com  
Műszaki előadó: EMÓDI TAMÁS 0745-311387 emoditamas@gmail.com  
Jogtanácsos: FENESI TIBOR tiborfenesi@yahoo.com  
Jogi referens: PETRUCZ IZABELLA 0742-169537 petrucziza@gmail.com  
Levéltáros: GELLÉN SÁNDOR 0262-281410, 0744-864572  
EMÓDI ANDRÁS – 0743181698

## INTÉZMÉNYEK

### **Arany János Kollégium**

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 36, 0259/439931, kollegium@partium.ro  
Kollégiumi ügyvezető: DOHI ALIZ – 0745-640-305  
Egyetemi lelkész: RÁKSI LAJOS – 0761-689-331

### **Erdélyi Gyülekezet – Reménység Szigete karitatív és kulturális központ**

H -1066 Budapest, Gyógyszerügyi út.3.  
Vezető lelkész: DR. ZALATNAY ISTVÁN  
Intézeti előadó: VERES EMESE GYÖNGYVÉR  
tel: 0036-1-3416602 és 0036-1-2609455, e-mail: erdelyigyulekezet@gmail.com  
honlap: www.erdelyigyulekezet-budapest.hu

### **Harangszó szerkesztősége**

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1, 0259-416067, harangszo.ujstag@gmail.com  
Felelős szerkesztő: Visky István – 0726-242824

### **Harangszó Rádió**

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel.: 0261-711-816, 0769-668-719  
Szerkesztő: RÁCZ ERVIN – 0740-483375, referdod@freemail.hu

### **Ifjúsági Központ, Sólomkővár – Szilágysomlyói Egyházmegye**

SJ-457330 Sarmaság, Szilágy út 66.  
Gondnok: TÓTH ANDRÁS – 0260-655153, 0728-279802

### **Királyhágómelléki Református Egyházkerület Segély- és Kölcsönpénztára**

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1. – Nagyvárad-Ujváros Egyházközség irodája  
Pénztáros: ZSIGMOND JÓZSEF – 0743-346-320

**Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ**

BH-410042 Oradea Str. Libertății nr. 38., 0259-437069

Intézményvezető: TÖRÖK SÁNDOR – 0744-255683

Könyvelő: BERTALAN STELLA – 0741-089939

**Nyugdíjintézet – Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete**

CJ-400098 Cluj-Napoca, P-ta Avram Iancu 15.,, 0264-598538

Igazgató: TÁRKÁNYI MÁRTON – nyugdij@reformatus.ro

**Partiumi Keresztény Egyetem**

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 27., 0259-418244, 0259-418252, 0259-432837

www.partium.ro. Elnök: TÓKÉS LÁSZLÓ. Rektor: DR. JÁNOS SZABOLCS 0753-023837

Egyetemi lelkipásztor: RÁKSI LAJOS – 0761-689331, raksilajos@gmail.com

**Partiumi Közlöny szerkesztősége**

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1.

Felelős szerkesztő: WAGNER ERIK – 0755-274640, wagner.erik@yahoo.com

**Romániai Református Pedagógiai Intézet nagyváradi irodája**

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1., 0259-431710, 0259-435386

Főmunkatárs: SZÚCS ÉVA – 0745-306661 szucseva@yahoo.com

## **SZOCIÁLIS INTÉZMÉNYEK, ALAPÍTVÁNYOK**

### **NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE**

**SZAMOSARDÓ****Bethesda ház, Egészségügyi és Szociális Központ**

Intézményvezető: Tóbiás Tibor, lelkipásztor

tobiastibor@gmail.com

Tel/Fax: 0040-262-264107 Mobil: 0040-788-079345

### **SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE**

**SZATMÁR-SZAMOSNEGYED****Bethlen Kata Egyesület**

Intézményvezető: Bogya Kis Ferenc, Bogya Kis Mária, lelkipásztorok

bogyakis@gmail.com

Tel/Fax: 0040-261-769745 Mobil: 0040-747-047067

### **NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE**

**LELE****Oikodemos, Idősek Otthona**

Intézményvezető: Nagy Sándor, lelkipásztor, esperes

nagy\_sandoresp@yahoo.com, Mobil: 0040-745-775342

HADAD

**Dégenfeld Központ**

Intézményvezető: Tóth Beáta, lelkipásztor

Mobil: 0040-749-035745

**ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE**

SZÉKELYHÍD

**ERDA**

Intézményvezető: Futó Márta, szociális munkás

referda@yahoo.com, rakosi.jeno@yahoo.com

MICSKE

**Sámuel Szociális Bentlakás,**

Intézményvezető: Bertalan Csilla, szociális munkás

csilali@freemail.hu

Mobil: 0040-745-623607

MAGYARKÉC

**Kécenlét Alapítvány,**

Intézményvezető: Mike Pál, lelkipásztor

mikepal@magyarkec.ro

Tel/Fax: 0040-359-804975

Mobil: 0040-748-143853

**BIHARI EGYHÁZMEGYE**

BIHARFÉLEGYHÁZA

**Gálya Egyesület, házi idősgondozás**

Intézményvezető: Szabó Zsolt, lelkipásztor

szabozsolt7081@gmail.com

Tel/Fax: 0040-259-46203

Mobil: 0040-740-180278

ÉLESD,

**„Kajántó Mária” Gyermek és Ifjúsági Otthon**

Intézményvezető: Dénes Éva, szociális munkás

eva.denes@yahoo.com

Tel/Fax: 0040-259-342719 Mobil: 0040-740-613770

NAGYSZALONTA

**Bocskai István Alapítvány, József Ház, időotthon,**

Intézményvezető: Záha Andrea, szociális munkás

jozsef\_haz@yahoo.com

Mobil: 0771/185-986

NAGYVÁRAD

**Diakonia Keresztyén Alapítvány, Nagyvárad Fiók**

Intézményvezető: Lőrincz Andrea,

diakoniaoradea@yahoo.com

Mobil: 0040-770-188587



### **Lámpás Alapítvány**

Intézményvezető: Vura Ottília

Cím: 410094 Nagyvárád, Mihail Kogalniceanu 30. (bejárat a Mihai Viteazul utca felől)

office.lampas@gmail.com Mobil: 0040-764-043989

### **Csillagváros Alapítvány**

Intézményvezető: Vinczéné Pálfi Judit, lelkipásztor

judit\_vincze@yahoo.com

Tel/Fax: 0040-259-440729

Mobil: 0040-741-179307

### **Nagyvárád-Őssi Mentálhigiénés Központ**

Intézményvezető: Csúry István, püspök, lelkipásztor

csuryistvan@yahoo.com

Tel/Fax: 0040-259-413550 Mobil: 0040-722-597364

### **Csillagocska Alapítvány**

Intézményvezető: Pálfi József, lelkipásztor

palfijozsef67@gmail.com

Tel/Fax: 0040-259-453914

Mobil: 0040-743-180363

### **Agnulli Dei – Református Szociális Központ**

Intézményvezető: Koncsek V. Zita, igazgató

agnullidei@gmail.com

Tel/Fax: 0040-359-175535

### **TENKE**

#### **Tenkei Református Szeretetotthon**

Intézményvezető: Berke Katalin, igazgató

berkesandor@gmail.com

Tel/Fax: 0040-259-310299 Mobil: 0040-740-185206

## **TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE**

### **TEMESVÁR BELVÁROS,**

#### **Atavis et armis, szociális konyha**

Intézményvezető: Fazakas Csaba, lelkipásztor, esperes

temrefmegye@yahoo.com

Tel/Fax: 0040-256-337-637 Mobil: 0040-788-636-989

## **SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE**

### **SZILÁGYNAGYFALU**

#### **Idősgondozás, Diakónia Keresztyén Alapítvány, Nagyváradi Fiók, munkapont**

Intézményvezető: Szónyi Levente, lelkipásztor

leventszonyi@yahoo.com

Tel/Fax: 0040-260-656145

Mobil: 0040-744-626722

# Egyházközségek címtára

(az Esperesi Hivataloktól 2015. őszén kapott adatok alapján)

## NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

**Esperesi Hivatal** – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY esperes,  
sl. ORBÁN CSENGE,  
Irodavezető ECSEDI ORSOLYA  
430322 Baia Mare Str. Minerilor 5-7  
Tel.: 0262-212770, 0787-867179, 0744975586 E.O.: 0745-773201  
refespbanja@yahoo.com, demetercsenge@yahoo.de

**Főgondnok** – VICSAI JÁNOS  
437356 Arduzel Nr.138a Tel.: 0745-545661

**Apahegy**  
435402 Viile Apei str. Ungureasca Nr.143 jud. MM

**Avasfelsőfalu** – FAZAKAS ILDIKÓ  
445200.Negresti Oas str. Victoriei Nr. 8/20 ap.4 jud. SM Tel.: 0261-854720, 0749-141941,  
fazakasi@freemail.hu

**Avasújváros** – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY  
447220 Orasu Nou Nr. 235, Jud. SM Tel.: 0261-830043, 0744-864572, 0787-867179,  
czelder39@yahoo.com

**Domokos** – KERESZTES NAGY IMRE JÁNOS  
435604 Damacuseni Nr. 303, Jud. MM Tel.: 0262-385265, 0744-890837 Sz.:  
Erzsébetbánya

**Felsőbánya** – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR  
435100 Baia Sprie P-ta Libertatii Nr 21 jud. MM  
Tel.: 0262-260450, 0744-707494, alfotibor@mailhaven.com  
Sz.: Giródtótfalu Le.: Kapnikbánya

**Hagymásláros** – MIHÁLY LEHEL ISTVÁN  
437227 Lapusel str.Unirii Nr. 6. Jud. MM Tel.: 0262-288791, 0740-040929,  
mlehel@freemail.hu Sz.: Erdőszáda Le.: Kővárhosszú-falu

**Hosszúmező** – FAZAKAS JUDIT  
437080 Cimpulunglung la Tisa Nr.132 MM  
Tel.: 0262-370616, 0751-185645,  
jutkafazakas@yahoo.com Sz.: Kistécső

**Koltó-Katalin** – ECSEDI ÁRPÁD  
437283 Coltau Nr.62 Jud. MM Tel.: 0262-289112, 0757-016704,  
ecsediarpad74@gmail.com

**Kőszegremete – SZISZIK JÓZSEF**

447227 Remetea Oasului Nr. 9 SM

Tel.: 0261-831002, 0744-104203, sziszikjo@yahoo.com

Le.: Bikszád

**Magyarberkesz – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN**

437231 Berchez Nr.66 Jud.MM

Tel.: 0262-281410, 0766-773793, k\_peter\_z@yahoo.com

Le.: Nagysomkút

**Magyarláros – SZÉKELY ZSOLT**

435600 Targu-Lapus Str. Florilor Nr.2 Jud. MM Tel.: 0262-384345, 0744-263133,

zszekely@gmail.com

**Máramarossziget – LOVÁSZ ISTVÁN**

435500 Sighetu Marmatiei Str.Dr.I.M. de Apsa Nr.27 Jud. MM Tel/fax: 0262-311924,

0740-276091, listvan2004@yahoo.com Sz.: Borsabánya Le.: Felsővisó

**Misztótfalu – ORBÁN ISTVÁN DÁNIEL**

437345 Tautii Magheraus, Str. 1. nr. 221 Jud. MM Tel.: 0262-293272, 0744-453697,

odaniel47@yahoo.com Sz.: Misztbánya, Borpatak

**Monó – NAGY ANDRÁS**

437358 Minău Nr 184 Jud. MM. Tel.: 0262-483490, 0752-552289, kisorog@yahoo.com

Le.: Egerhát

**Nagybánya-Óváros – BAK LÁSZLÓ, BAK ENIKŐ**

430406 Baia Mare Str. Dacia Nr. 3 Jud. MM Tel.: 0262-211048, 0726-702025,

nagybanya.ovaros.ref@gmail.com Le.: Alsófernezely

**Nagybánya-Újváros – TASNÁDI ANDRÁS ZSOLT**

430263 Baia Mare Str. Republicii Nr.9 Jud. MM Tel.: 0262-227263, 0751-029501,

tasnadiandras@yahoo.com

**Sülelmed – CSISZÉR NORBERT-LORÁND**

437355 Ulmeni, Str.P. Dulfu Nr.30 Jud. MM

Tel.: 0262-437364, 0752-822372, csiszirep@yahoo.com, csiszernorbert@ymail.com

Le.: Szamoscikó

**Szamosardó – TÓBIÁS TIBOR**

437356 Arduzel Nr 144 Jud. MM

Tel.: 0262-264107, 0788-079345, tobiastibor@gmail.com

Le.: Szamosújlak

**Szinérváralja – HUSZÁR LÁSZLÓ ZSOLT**

435400 Seini P-ta Sylvester J. Nr. 1 Jud. MM Tel.: 0755-208464, lacoka78@yahoo.com

**Vámfalu – BALLA GÁBOR ISTVÁN**

447350 Vama str.Petőfi Sándor Nr.939 Jud. SM

Tel.: 0361-524869, 0764-261131,

ballag79@freemail.hu

## SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE

**Esperesi Hivatal** – KOVÁCS SÁNDOR esperes

Tel.: 0769-668-719 kovacs\_is@yahoo.com

Irodavezető: MOLNÁR CSILLA

Hivatal: SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 2.

Tel.: 0261-711-816 Email: esperesihivatszatmar@freemail.hu

**Főgondnok:** CSÚRY MIKLÓS

SM-447170 Lazuri Tel.: 0744-561-721 email: csurym@gmail.com

**Adorján** – BESENYÓDI ATTILA

SM-447181 Adrian Tel.: 0741-190590 bessenyodiattila@yahoo.com Le. Meggyesgombás

**Amac** – KERESZTÚRI ERZSÉBET

SM-447231 Amați 280 Tel.: 0261-842607, 0748-939124 amacirefegyhaz@gmail.com

**Apa** – KISS SZABOLCS

SM-447015 Apa str. Florilor nr. 79 Tel.: 0745-301743 szabolcs03@yahoo.com

**Aranyosmeggyes** – VARGA SZILÁRD blp.

SM-447185 Medieșu Aurit nr. 750 Tel.: 0742-020317 vszili@yahoo.com

**Atya** – Beszolgál: VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447131 Atea Tel.: 0261-711762, 0741-098-822, 0765-603-332,  
versenyi@freemail.hu

**Batiz** – KIRÁLY LAJOS

SM-447065 Botiz str. Teilor nr. 81 Tel.: 0261-774067, 0745-906903, 0785-292502,  
batiziref@freemail.hu Le. Gombáspuszta

**Csengerbagos** – Beszolgál: MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9 Tel.: 0751-381850 meszaros-mihaly@freemail.hu

**Dabolc** – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolț nr. 67 Tel.: 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

**Dobrácsapáti** – Beszolgál: ERDEI ÁRVA ISTVÁN

SM-447116 Apatou nr. 97, Tel.: 0744-817150, eaistvan@gmail.com

**Egri** – KOVÁCS SÁNDOR esperes

SM-447066 Agriș nr. 81 Tel.: 0261-878022, 0769-668719, kovacs\_is@yahoo.com

**Erdőd** – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447020 Ardud, Stefan cel Mare nr 8 Tel.: 0740-483375, 0785-292-503,  
referdod@freemail.hu

**Halmi** – ELEK ARNOLD

SM-447145 Halmeu str. Eliberării nr. 85 Tel.: 0261-773265, elek.arnold@yahoo.com  
Le. Kökényesd

**Hirip – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT**

SM-447233 Hrip nr. 86 Tel.: 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyhas@gmail.com

**Józsefháza – VARGA SZILÁRD**

SM-447187 Iojib Tel.: 0742-020317, vszili@yahoo.com Le: Józsefházi hegy

**Kakszentmárton – SIPOS ÁKOS ny.lp.**

SM-447214 Mărtinești Tel.: 0745-398582

**Kisbábony – VARGA BOTOND ENDRE**

SM-447146 Băbești nr. 74 Tel.: 0742-453919, goboti@gmail.com

**Kiskolcs – GYŐRBÍRÓ SÁNDOR**

SM-447121 – Culciu Mic Tel.: 0747-586-808, 0261-829-696

**Kispeleske – KOVÁCS ZSUZSANNA**

SM-447176 Pelișor nr. 21 Tel.: 0261-828830 Le. Nagypeleske

**Lázári – KÉPÍRÓ GYULA JENŐ**

SM-447170 Lazuri nr. 210 Tel.: 0745-906878, kepirogyula@gmail.com,  
lazarirefegyhas@citromail.hu

**Mikola – HIGYED ISTVÁN**

SM-447195 Micula Tel.: 0261-828602, 0743-220-412, protmikrom@gmail.com

**Nagykolcs – APJOK ARTUR**

SM-447119 Culciu Mare nr. 265 Tel.: 0745-653292, exkalibur@freemail.hu

**Ombod – JOBB DOMOKOS**

SM-447232 Ambud nr. 133 Tel.: 0746-852662, jobbdom@gmail.com

**Óvári – IGAZ ÁRPÁD**

SM-447357 Oar nr. 303 Tel.: 0261-875515, 0745-545867

**Patóháza – TOLNAI JÁNOS**

SM-447191 Potău nr. 109 Tel.: 0741-435735, tolnaijanos@yahoo.com

**Pettyén – GENDA ÁRPÁD SZABOLCS**

SM-447234 Petin nr. 231 Tel.: 0261-867684, 0748-241082, g.a.sz@freemail.hu

**Pusztadaróc – SZATMÁRI ELEMÉR**

SM-447130 Dorolț nr. 181 Tel.: 0261-751302, 0744-475881, szelemer@gmail.com

**Sándorhomok – KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER**

SM-447172 Nisipeni Tel.: 0261-828830, 0740-140380, matyi\_p@yahoo.com

**Sárközújlak – NAGY ERIKA**

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80 Tel.: 0261-840142, 0748-050536,  
sarkoz.erika@gmail.com

**Szamosdara – VERSÉNYI ISTVÁN**

SM-447132 Dara Tel.: 0745-904743, 0765-603332, versenyi@freemail.hu

**Szamosdob – MÉSZÁROS MIHÁLY**

SM-447125 Doba nr. 9 Tel.: 0751-381850, meszaros-mihaly@freemail.hu Sz: Sándormajor

**Szamoskóród – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA**

SM-447118 Corod, nr.24 Tel.: 0744-817150, eaistvan@gmail.com

**Szamoskrassó – SIPOS LÁSZLÓ**

SM-447117 Cărașeu nr. 391 Tel.: 0261-870311, 0743-838672, siposlaszlo52@freemail.hu

**Szárazberek – ILONCZAI ZSOMBOR**

SM-447171 Bercu nr. 8 Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

**Szatmár-Láncos – KORDA ZOLTÁN, SZILÁGYI BALÁZS, KALA NOÉMI**

SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 8. Tel.: 0261-712455, 0740-155923, 0361-804001, 0743-043246, 0754-617326 kozoti01@yahoo.com, szilba@freemail.hu

**Szatmár-Németi – SIPOS MIKLÓS, GÁTI TIBOR**

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 1 Tel.: 0261-712116, 0722-597376, 0728-705824, espi47@freemail.hu, gatibor@yahoo.com

**Szatmár-Kültelek – HIGYED JÁNOS MÁTYÁS, MÉSZÁROS MIHÁLY IMMÁNUEL**

SM-440216 Satu Mare str. Basarabia nr. 14  
Tel.: 0261-779270, 0727-190-633, 0747-684183,  
szatmar3@yahoo.com; kultelek@gmail.com, immanuel.mihaly@gmail.com

**Szatmár-Szamos****negyed – BOGYA-KIS FERENC, BOGYA-KIS MÁRIA**

SM-440199 Satu Mare str. Înăului nr. 11 Tel.: 0261-769745, 0747-047067, bogyakis@gmail.com

**Szatmár-Szigetlanka – NAGY RÓBERT**

SM-440061 Satu Mare P-ța Titulescu 24/b Tel: 0771-596-322,  
szatmar.szigetlanka@gmail.com

**Szatmárgörbed – KÜRTI TAMÁS**

SM-447192 Românești nr. 195. Tel.: 0261-842-171, 0763-738-235,  
kurti.tamas.85@gmail.com

**Szatmárhegy – KOVÁCS JÓZSEF**

SM-447360 Vile Satu Mare str. Apostol nr. 1 Tel.: 0261-754277, 0745-258697,  
elch@freemail.hu

**Szatmárpálfalva – KISS JÓZSEF**

SM-447230 Păulești Tel.: 0745-360629, jkissprot@yahoo.com

**Szatmáruddvari**

SM-447210 Odoreu str. Republicii nr. 102 Tel.: 0261-775010, Le. Berend

**Tamásváralfa – SIMON ATTILA**

SM-447033 Tămășeni nr. 54 Tel.: 0766-366433, 0261-837296 simonati1978@yahoo.com  
Le. Nagytarna

**Túrterebes** – Beszolgál: VARGA BOTOND

SM-447335 Turulung str. Parcului nr. 272. Tel.: 0742-453919, goboti@gmail.com

**Vetés** – MÁTHÉ RÓBERT

SM-447355 Vetiș nr. 165 Tel.: 0261-820727, 0741-014879, matherob@freemail.hu

**Kórházlelkész** – BALVINSZKI SÁNDOR

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34 Tel.: 0261-715897 0742-946124, balvinszky@freemail.hu

**Börtönlelkész** – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447361 Ardud, Stefan cel Mare nr. 8 Tel.: 0740-483375, 0785-292-503, referdod@freemail.hu

**Iskolalelkész** – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8, Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

**Egyházmegyei missziói előadó** – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80 Tel.: 0261-840142, 0748-050536, sarkoz.erika@gmail.com

**Katekétikai előadó** – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT

SM-447233 Hrip nr. 86. Tel.: 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyaz@gmail.com

**Ifjúsági előadó** – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8, Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

**Számvevő**– SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolt nr. 67 Tel.: 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

## NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

**Esperesi Hivatal** – NAGY SÁNDOR esperes,

PAP DÉNES ZSOLT - esp.slp., SEBESTYEN ELEK-ELŐD lp-honlapszerkesztő

Irodavezető: CUCU-KOVÁCI ANNAMARIA

SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.18.

Tel.: 0261-865706, 0745-775342, 0740-203081, 0758-453291,

esperesihivatal@yahoo.com, zsolt\_noemi@yahoo.com, sebestye@yahoo.com

**Ákos** – DOBAI ZOLTÁN

SM-447005-Acâș nr.235. Tel.: 0261-871043, 0744-634074, dobzoltan@gmail.com. Sz.: Krasznabéltek

**Bere** – CSÓKA DEZSŐ .

SM-447261-Berea nr.83. Tel.: 0745-327375. Sz.: Csomaköz

**Bogdánd** – ZSÁKAI NORBERT

SM-447060-Bogdand nr.298. Tel.: 0744-379213, pepperonyfeka@yahoo.com

**Börvely – KÁTAI TIBOR**

SM-447050-Berveni nr.350. Tel.: 0261-872173, 0748-358500, laborando@freemail.hu.  
Sz.: Kálmánd, Újbörvely

**Dobra – MÁTHÉ LORÁND-ÁRPÁD, MÁTHÉ TÜNDE slp.**

SM-447291-Dobra nr.310. Tel.: 0740-823136, 0786-604531, mathe\_arpad@yahoo.de.  
Sz.: Alsószopor

**Domahida – BENCZE-KÁDÁR BERTOLD**

SM-441201-Domănești nr. 69. Tel.: 0748-402952, b\_bertold@yahoo.com

**Érdengeleg – KURTA SZABOLCS**

SM-447011-Dindești nr.331. Tel.: 0763-997937, kurtaszabolcs@gmail.com

**Érendréd – KURTA-SZABOLCS**

SM-447010-Andrid nr 586. Tel.: 0361-402454, 0763-997937, kurtaszabolcs@gmail.com

**Érkávás – GÁL SÁNDOR – beszolg.lp.**

SM-447085-Căuaș nr.107. Tel.: 0261-868181, 0747-074916, galsandor7@yahoo.com.  
Sz.: Kraszna-szentmiklós

**Érkörös – SZABÓ SÁNDOR – beszolg.lp**

SM-447102-Chereușa nr.102. Tel.: 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com.  
Sz.: Kandel

**Érszakácsi – FÜLÖP JÁNOS**

SM-447275-Sác ăseni nr.537. Tel.: 0261-822612, 0720-366751, fulopreti@gmail.com.  
Sz.: Szekeres

**Érszentkirály – MÓDI ATTILA – beszolg.lp**

SM-447107-Eriusincrai nr.165. Tel.: 0726-149049

**Gencs – GÁL SÁNDOR**

SM-447087-Ghenci nr. 80. Tel.: 0261-868181, 0747-074916, galsandor78@yahoo.com.  
Sz.: Lili, Terem

**Hadad – TÓTÖS BEÁTA**

SM-447155-Hodod nr. 205. Tel.: 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com,  
<http://hadadiegyhaz.hupont.hu>

**Hadadnádásd – TATÁR JÁNOS**

SM-447158-Nadișul-Hododui nr.76. Tel.: 0766-702705, hnretjlp@yahoo.ro

**Iriny – GERÉB MIKLÓS**

SM-447012-Irina nr.176. Tel.: 0261-879250, 0742-144576, gerebmiklos@yahoo.com

**Kaplony – ERDŐS CSABA**

SM-447080-Căpleni nr.523. Tel.: 0766-364500, ercsaba@gmail.hu

**Királydaróc – MÓDI ATTILA – beszolg.lp.**

SM-447105-Craidorolti nr. 110. Tel.: 0726-149049. Sz.: Nagymajtény



**Kismajtény – BALOGH ENIKÓ**

SM-447207-Moftinu-Mic nr.218. Tel.: 0744-603278, benikqz@yahoo.com.

Sz.: Spicztanya

**Krasznamihályfalva – MÓDI ATTILA**

SM-447007-Mihăieni nr.140. Tel.: 0261-871201, 0726-149049, jagoman@gmail.com.

Sz.: Krasznacégény

**Lele – NAGY SÁNDOR**

SM-447157-Lelei nr. 50. Tel.: 0745-775342, nagy\_sandoresp@yahoo.com

**Magyarcsaholy – NAGY RÓBERT**

SM-447096-Cehăluți nr.323. Tel.: 0261-822204, 0743-122465, nagyrobert74@yahoo.com.

Sz.: Tasnádcvány, Érhatvan

**Magyargéres – NAGY ATTILA**

SM-447042-Ghrișa nr. 219. Tel.: 0261-867020, 0745-587101, naattila@freemail.hu

**Nagykároly-Belváros – TUKACS JÓZSEF**

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.17. Tel.: 0261-861787 0746-044958,

tukacsjozsef@vipmail.hu. Sz.: Mezőpetri

**Nagykároly-Kertváros – TOLNAI ISTVÁN, BENCZE-KÁDÁR ORSOLYA slp.**

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.18.

Tel.: 0261-866719, 0374-943263, 0743-689614,

nagykaroly.kertvaros@gmail.com, kertvaros\_nagykaroly@yahoo.com.

Sz.: Mezőfény, Csanálos, Klára

**Pelekeszi – PANITI ZOLTÁN-beszolg.lp**

SM-447281-Becheni nr.26. Tel.: 0766-574053, paniti\_zoltanlp@freemail.hu

**Piskolt – CSÁKI JÓZSEF-GEDEON**

SM-447250-Pișcolt nr.328. Tel.: 0261-824604, 0745-656006,

gedeonlkp@freemail.hu.

Sz.: Reszege

**Szaniszló – BALLA ÁRPÁD**

SM-447260- Sanislău nr. 968. Tel.: 0742-920569, ballaarpad79@yahoo.com

**Szilágypér – SZABÓ SÁNDOR**

SM-447245-Pir nr.212. Tel.: 0261-821708, 0769-246536,

szabosandor80@yahoo.com

**Szilágyszér – TARSOLY GYULA**

SM-447063-Ser nr.145. Tel.: 0760-286513, gyulatarhely@freemail.hu

**Tasnád – PAKULÁR ISTVÁN MIHÁLY, PAKULÁR JULIANNA-ANNA**

SM-445300-Tăsnad Str. Ștefan cel Mare nr. 1.

Tel.: 0261-825032 0751-580282, 0756-096516,

pakularsunu@gmail.com, pakularjuli@gmail.com.

Sz.: Újtasnád Sződemeter

**Tasnádszarvad**

SM-445300-Sărăuad nr.146

**Tasnádszántó – PANITI ZOLTÁN**

SM-447270-Santău nr.653. Tel.: 0766-574053, paniti\_zoltanlp@freemail.hu.

Sz.: Érszodoró

**Dégenfeld Központ Hadad – TÓTÖS BEÁTA**

SM-447155-Hodod nr.199. Tel.: 0261-829166, 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com

**Kórházlelkész:** CSÓKA DEZSŐ - 447261-Berea, nr.83, tel. 0745-327375

## **ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE**

**Esperesi Hivatal – RÁKOSI JENŐ esperes**

BH-417435 – Sacueni, Str. Crisana nr. 37. 0259/ 352-448; 0745-586-592,

protref@gmail.com

irodavezető – Perecsényi Judit – 0740/805-930

**Főgondnok Dr. KÜRTI LÁSZLÓ**

BH-415300 Marghita 0744-564852

**Albis – DÉNES BÉLA**

BH-417106 – Albiș nr. 61. 0259/459-237, 0763/058-707 denesbelalbis@freemail.hu

**Apátkeresztúr – SZÚCS ZOLTÁN**

BH-417016 Cristur nr. 13. 0745-648578, zoltanszucs1972@hotmail.com

**Asszonyvására – SZÉKELY ISTVÁN**

BH-417177 Târgușor nr. 27. 0788-033-222, pisti5858@gmail.com,

szekely100@yahoo.com.

**Bályok – JÓNÁS SÁNDOR**

BH-417040 Balc, str. Petőfi nr. 53. 0745-075-417, james58@freemail.hu

**Berettyószéplak – BEDE FERENC**

BH-417535 Suplacu de Barcău, str. Ciocărliei nr. 3. 0259/368-363; 0726236981,

bede\_f@freemail.hu

**Bihardiószeg – BARA LÁSZLÓ**

BH-417235 Diosig, str. Livezilor nr. 42. 0740-435-636, bihardioszeg@gmail.com

**Csokaly – FORRÓ CSABA**

BH-417437 Ciocăia nr. 29. 0259/352-750; 0742-546-810, forrocsaba@yahoo.com

**Éradony – SIMON-SZABÓ ISTVÁN**

BH-417571 Adoni nr. 155. 0757-026-945, ssz\_istvan@yahoo.com

**Érábrány** – BALLA TIBOR  
BH-417005 Abram nr. 25., 0749-477-874

**Érbogyoszló** – OROSZ MÁRTA  
BH-417105 Buduslău nr. 101. 0259-459254, 0762-601007,  
martiorosz@freemail.hu

**Érkeseŕű** – OROSZINÉ ZIH MAGDA  
BH-417176 Cheşereu nr. 238. 0740-471-708, 0788-848-228,  
erkeseru@gmail.com

**Érköbölkül** – FUTÓ FERENC blp.  
BH-417438 Cubulcut nr. 42. 0745-961-883, erolasziref@freemail.hu

**Érköŕtvélyes** – SZABÓ JÓZSEF  
BH-417225 Curtuişeni nr. 916. 0259/465-028; 0744-567-714

**Érmihályfalva** – BALÁZSNÉ KISS CSILLA, BALÁZS DÉNES  
BH-415700 Valea lui Mihai, str. Kálvin nr. 16. 0259/355-447; 0740-626-336,  
denes.balazs@freemail.hu

**Érolaszi** – FUTÓ FERENC  
BH-417439 Olosig nr. 223. 0745-961-883, erolasziref@freemail.hu

**Érsemjén** – CSÁKI ANDREA MÁRTA  
BH-417545 Şimian nr. 153. 0259/356-269; 0741-320018,  
csakky79@yahoo.com

**Érselénd** – OROSZI KÁLMÁN  
BH-417546 Şilindru – 0742-080-703, erselend.ref@gmail.com

**Érszöllös** – ILLYÉS TAMÁS  
BH-417625 – Vişoara nr. 85. 0259/328-923; 0359-459-825, 0741-234-375,  
illyestamas@yahoo.com

**Értarcsa** – KULCSÁR ÁRPÁD  
BH-417570 Tarcea nr. 251. 0741-145-800, arpadk2002@yahoo.com

**Gálospetri** – BALLA SÁNDOR  
BH-417572 Galoşpetreu nr. 379. 0745-494764, galosprelh@yahoo.com

**Hegyközszenlmiklós** – ÁRUS CSONGOR LÁSZLÓ  
BH-417441 Sânnicolau de Munte nr. 33. 0259/352-591, 0769-560-811,  
laszloarus@yahoo.com

**Jankafalva** – JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND  
BH-417235 Diosig, str. Mărăşeşti nr. 11/b. 0740-215-802,  
jako\_sandor@yahoo.com

**Kiskereki** – PETRUCZ JÁNOS  
BH-417175 Cherechiu nr. 80. 0748/153-574

**Magyarkéc – MIKE PÁL**

BH-415301 Cheț nr. 118. 0359/804-975; 0748-143-853, mikepal@magyarkec.ro, magyarkec@yahoo.com

**Margitta – KOVÁCS GYULA**

BH-415300 Marghita, str. Jean Calvin nr. 5. 0259/362-858; 0745/888908, kovacsgyula.kgy@gmail.com

**Micske – GAVALLÉR LAJOS**

BH-417183 Mișca nr. 183. 0359/419-312, lajosgavaller@yahoo.com

**Monospetri – ifj. MÁTYÁS ÁRPÁD**

BH-417018 Petreu nr. 258. 0259/353855; 0746-031-761; matyasarpi26@gmail.com

**Nagykágya – BÁN ALPÁR**

IBH-417436 Cadea nr. 81. 0751-668-164, alpar.ban@gmail.com

**Ottomány – DARABONT TIBOR**

BH-417446 Otomani nr. 220. 0259-357-312, 0744-550-973, bontti@freemail.hu

**Papfalva – ERŐS JOÓ BÉLA**

BH-417390 Popești nr. 78. 0742-223-246, 0742-091-908, eros.joo@gmail.com

**Poklostelek – ERŐS JOÓ ENIKŐ**

BH-417184 Poclusa de Barcău nr. 153. 0742-223-246; 0742-091-908, eros.joo@gmail.com

**Szolnokháza-Sándorfalva – ILLYÉS ZSUZSANNA**

BH-417063 Păgaia nr. 82.

**Szalacs – SZABÓ ZSOLT**

BH-417445 Sălacea nr. 26. 0762-176-460, 0756-095-757, nemzetes.zsolt@freemail.hu

**Szentjobb – FÁBIÁN TIBOR**

BH-417192 Sâniob nr. 381. 0259/328-370, 0745-946-470, fabitibor@gmail.com

**Székelyhíd – RÁKOSI JENŐ, BOZSOKY JONATHÁN BENJÁMIN slp.**

BH-417435 Săcueni Str.Crișana nr. 37. 0259/352-380; 0745-586-592, rakosi.jeno@yahoo.com, BJB: 0770-974-347

**Tóti – DEMETER SÁNDOR**

BH-417580 Tăuteu nr. 208. 0740/246-162, demetersandorilona@yahoo.com

**Vedresábrány – BOTOS JÚLIA**

BH-417015 Abramut nr. 52. 0745-196-531, kocsisjulia86@gmail.com

**Iskolalelkész – SZAKÁCS ZOLTÁN**

Tel.: 0040743840780, szakazoltan@yahoo.com

**Diakóniai Alapítvány – FUTÓ MÁRTA diakónus**

Tel.: 0768-740577; referda@yahoo.com

## BIHARI EGYHÁZMEGYE

**Esperesi Hivatal** – MIKLÓ FERENCZ esperes  
BH-410473 Oradea str. D. Cantemir nr.23 Bl. D23 ap.1,  
Tel.: 0259-426-142, 0722-686-790,  
bihari.reformatus.egyhazmegye@gmail.com

**Főgondnok** – BÓDI KÁLMÁN  
BH – 415400 Nagyszalonta, Bocskai u. 42.  
Tel.: 0359-191441

**Ant** – DEMETER MÁRTA  
BH-417036 Ant, nr.180, 0742-789-289, demetermarti@yahoo.com

**Árpád** – FILEP FERENC MIKLÓS  
BH-417046 Arpășel, nr.300, 0259-312-686; 0743-868-896,  
filep\_ferenc@freemail.com Sz.: Feketetót

**Belényes** – RÉMAN ELEK-ISTVÁN  
BH-415200 Beiuș, str. 22 Decembrie nr.34, 0359-190-390, 0745-923-348,  
belenyess@gmail.com

**Belényessonkolyos** – NAGY BRIGITTA  
BH-417269 Șuncuiuș de Beiuș, nr.14, 0747-951-368, nagy\_brigitta20@yahoo.de  
Te.: Körösjánosfalva

**Belényesújlak** – BOROS ISTVÁN  
BH-417610 Uileacu de Beiuș, nr. 74, 0259-324-002, 0359-231-640, 0721-981-564,  
i.boros@yahoo.com Sz.: Magyarcseke

**Bihar** – CSERNÁK BÉLA  
BH-417050 Biharia, str. Gării nr.52, 0259-369-690, bihar.ekkla@yahoo.com  
Sz.: Gostat-telep

**Biharfélegyháza** – SZABÓ ZSOLT  
BH-417238 Roșiori Bihor, nr.51, 0259-462-013, 0740-180-278;  
szabozsolt7081@gmail.com

**Biharszentjános** – CSOMAY ÁRPÁD  
BH-417078 Sântion, nr.234, 0259-316-025; 0742-463-780, arpadcsomay@gmail.com

**Biharvajda** – KONDOR ENDRE  
BH-417239 Vaida, nr.177, 0259-462-070, 0753-018-555, kondor.endre@gmail.com

**Bors** – DÉNES KÁROLY  
BH-417075 Bors, nr.96, 0259-316-131, 0746-101-906, dkarolylp@yahoo.com

**Erdőgyarak** – FÖLDESY MÁRTA  
BH-417197 Ghiorac, nr.373, 0259-312-620, 0744-959-241, 0767-980-191,  
martakatalinfoldesy@yahoo.com, martakatalinfoldesy0@gmail.com

**Élesd** – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS, KASZANYICZKI CSONGOR slp.  
BH-415100 Aleșd, str. Bucegi nr.21, 0259-342-890, 0745-374-441, K.Cs.: 0756-753451  
denesistvan@yahoo.com Sz.: Esküllő

**Feketeerdő** – KASZANYICZKI CSONGOR hlp.  
BH-415101 Pădurea Neagră, Bl. 5, ap. 26, 0756-753451

**Fugyi** – ZSIGMOND ATTILA  
BH-417364 Fughiu, nr.245, 0359-805-990, 0766-463-886 azsigmond@gmail.com

**Fugyivásárhely** – VISKY ISTVÁN  
BH-417360 Oșorhei, str. Mică nr.593, 0259-313-265; 0726-242-824,  
istvanvisky@gmail.com

**Gyanta** – SOÓS JÓZSEF-TAMÁS  
BH-417131 Ginta, nr.130, 0745-926-516,  
soosjt@yahoo.com, [http://www.gyanta\\_reformatus.mlap.hu](http://www.gyanta_reformatus.mlap.hu)  
Sz.: Kisháza, Tenkeszéplak

**Hegyközsatár** – MIKLÓS CSABA-PÉTER  
BH-417165 Cetariu, nr.341, 0359-174-993, 0743-119-576, mikloscsaba1@vipmail.hu

**Hegyközkovácsi** – FORRÓ LÁSZLÓ  
BH-417051 Cauaceu, nr.175, 0259-369-773, 0722-686-780, forrolaszlo@yahoo.com

**Hegyközpályi** – KÖTELES LÁSZLÓ  
BH-417166 Paleu, nr. 21, 0722-356-812, koteleslaci@gmail.com

**Hegyközszáldobágy** – KELEMEN ISTVÁN  
BH-417167 Săldăbagiu de Munte, nr. 80, 0259-435-742, 0359-186-199, 0771-328-821,  
kiszal@yahoo.com Sz.: Száldobágyhegy

**Hegyközszentimre** – KUCHARSZKI ZOLTÁN  
BH-417452 Sântimreu, nr.60, 0259-441-177, 0766-584-040

**Hegyközújlak** – RÁKSI LAJOS beszőlőgő lelkipásztor  
BH-417172 Uileacu de Munte, nr.190., 0761-689331, raksilajos@gmail.com

**Jákóhodos** – MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR  
BH-417451 Hodoș, nr. 83, 0740-207-488, mikloboldi@gmail.com

**Kisnyégerfalva** – FILEP ATTILA CSABA  
BH-417252 Grădinari, nr.23, 0259-320-480, 0745-707-818, filepati@yahoo.com  
Sz.: Vaskóhszıklás, Diófás, Petrieni

**Kisszántó** – Dr. ZABÁN BÁLINT-KÁROLY  
BH-417077 Santău Mic, nr. 166, 0259-316-080, 0742-224-108, balintkzaban@mailbox.hu

**Köröskisjenő** – LUKÁCS PIROSKA ANGÉLA  
BH-417295 Ineu, nr. 100, 0259-347-272, 0765-006-727, 0742-019-027,  
angella.lukacs@gmail.com

**Köröstárkány** – SEBESTYÉN LÁSZLÓ EDE  
BH-417575 Târcaia, nr. 56, 074933-940, sledelp@gmail.com, slede@citromail.hu

**Kövesegyháza** – SZOMOR ATTILA blp.  
BH-417534 Săliște, 0740-133-013

**Kügypusztá** – KÖVENDI ISTVÁN  
BH-417054 Satu Nou, nr. 77, 0740-958-887, kovendi@yahoo.co

**Magyarkakucs** – SZILÁGYI GYÖNGYI  
BH-417337 Cacuciu Nou, nr. 43, 0740-062-864,0359-886719, szilgyigyongyi@yahoo.com

**Magyarremete** – SZIGETI FERENC  
BH-417410 Remetea, nr. 211, 0259-325-226,0744-198-562, ferencszigeti@freemail.hu

**Mezőbaj** – DEMETER SZILARD  
BH-417196 Boiu, nr. 449, 0359-451-198, 0748-206-264, demeterszilard@yahoo.com

**Mezőtelegd** – SZOBOSZLAI GÁSPÁR ISTVÁN  
BH-417585 Tileagd, str. Unirii nr.46, 0259-345-059; 0723-328-103, mezotelegd@gmail.com

**Mezőtelki** – FAZAKAS FERENC-SÁNDOR  
BH-417608 Telechiu, nr. 103, 0359-482-893; 0745-757-647, mezotelki@gmail.com,  
fazakasf@gmail.com

**Nagyszalonta** – MIKLÓ FERENCZ,  
BH-415500 Salonta, str. Aurel Lazăr nr. 9, 0259-373-109, refszalonta@yahoo.com  
Segédlelkészek: MAIOR ERNESZT DÁNIEL 0752912689, erneszt\_maior@yahoo.com,  
MAIOR ILDIKÓ tel: 0747476012, email cím: ildicike87@yahoo.ca

**Nagyszántó** – SZATMÁRI GERGELY ELEMÉR  
BH-417076 Santău Mare, nr. 73, 0259-316-024, 0723-164-729; elemer63@yahoo.com

**Nagyvárad-Biharpüspöki** – SZEKERES SÁNDOR  
BH-410141 Oradea, str. Dealului nr.20, 0359-455-288, szekeres.sandor@yahoo.com

**Nagyvárad-Csillagváros** – VINCZE JUDIT, VINCZE ZOLTÁN  
BH-410477 Oradea, str. Beiuşului nr. 15, 0259-440-729; vinczezoltanro.@freemail.hu

**Nagyvárad-Hegyalja** – WAGNER ERIK  
BH-410184 Oradea, str. Podgoria nr. 31, 0755-274640, wagner.erik@yahoo.com

**Nagyvárad-Olaszi** – TÓKÉS LÁSZLÓ, VERES-KOVÁCS ATTILA,  
PAPP ANNAMÁRIA slp.  
BH-410042 Oradea, str. Libertăţii nr. 40, 0259-416-357, 0743-108-793,  
veres53@yahoo.com, P.A.: 0756-798-225, cs\_mara87@yahoo.com

**Nagyvárad-Őssi** – CSÚRY ISTVÁN, TOKÁR IMOLA slp.  
BH-410252 Oradea, str. Gh. Pop de Băseşti nr. 5, 0722-597-364,  
csuryistvan@yahoo.com, T.I.: 0728-870-136, imolics@yahoo.com  
Sz.: Less, Sályi, Cséfa, Inánd, Palota, Nagyürögd

**Nagyvárad-Rét** – Dr. PÁLFI JÓZSEF, SZOMOR ATTILA slp.

BH-410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6, 0259-453-914, 0259-266-608, P.J.: 0743-180-363, 0740-133-013, palfijozsef67@gmail.com, Sz.A.: 0740-133-013

**Nagyvárad-Rogériusz** – KERÉKES JÓZSEF ISTVÁN, TOKÁR SÁNDOR slp.

BH-410115 Oradea, str. Eroului Necunoscut nr.6, 0359-178-359, 0744-602-782, jozsi.kerekes@gmail.com, refrogeriusz@yahoo.com T.S.: 0740564473, sandor\_tokar@yahoo.com

**Nagyvárad-Szóllós** – SZÚCS IMRE

BH-410586 Oradea, str. C. Noica nr. 27, 0259-419-717, 0745-595-142, szucs-imi@freemail.hu Sz.: Szentmárton

**Nagyvárad-Újváros** – HERDEÁN GYÖNGYI, SÁNDOR LAJOS

BH-410210 Oradea, str. Jean Calvin nr. 1, Iroda: 0259-431-684; H.Gy.: 0747-601-644, herdeangyongyi@yahoo.com, S.L.: 0753-112-925, dorla@rdslink.ro

**Nagyvárad-Velence** – FARKAS ANTAL, PAPP SZABOLCS

BH-410522 Oradea, str. Clujului nr. 91, 0359-175-100; F.A.: 0723-465-499, varadvelence@freemail.hu, varadvelence@gmail.com, P.Sz.: 0749-183-987, papsz@yahoo.com

**Nyüved** – SZIGETI FERENC-ERNŐ

BH-417052 Niuved, nr. 1, 0259-458-641; 0740-675-812, sziferencerno@gmail.com

**Örvénd** – KÁNYA ENDRE

BH-417317 Urvind, nr. 196, 0259-346-037; 0745-576-018, kanyaendre@yahoo.de

**Paptamási** – BERECSKI ANDRÁS

BH-417056 Tămașeu, nr. 121, 0259-413-569, 0742-305-711, aberecski26@gmail.com

**Pelbárthida** – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE

BH-417053 Parhida, nr. 58, 0259-458-585, 0765-926-002, szabojozsefl@yahoo.com

**Pósalaka** – PÁL LÁSZLÓ

BH-417588 Poșoloaca, nr. 126, 0741-588-459, palilaci@yahoo.com

**Pusztaijlak** – SZOMOR ATTILA blp.

BH-417591 Uileacu de Criș, nr. 42, Tel.: 0740-133-013

**Rév** – PAPP CSABA

BH-417615 Vadu Crișului, nr. 3, 0259-443-049, 0745-578-123. Sz.: Nagybáród, Barátka, Sonkolyos, Köröstopa

**Síter** – MIKLÓS CSABA-PÉTER blp.

BH-417168 Șișterea, nr. 9, 0743-119-576, mikloscsaba1@vipmail.hu

**Szalárd** – BORZÁSI GYULA

BH-417450 Sălard, nr. 553, 0259-441-063, 0744-838-276, borzasi.gyula@hotmail.com Sz.: Újfegyvernek

**Tamáshida** – PÁZMÁNY ATTILA

BH-417037 Tămașda, Str. Magyar nr. 66, 0720-641-037, 0748-248-837, pazmanyattila@freemail.hu



**Tenke – BERKE SÁNDOR**

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr. 53, 0259-310-299; 0742-014-371 ,0740-185-206,  
berkesandor@gmail.com Sz.: Békény

**Toldinagyfalu – FARKAS ZSOLT**

BH-417153 Sânnicolau Român nr. 487, 0762-638-210 zsolif@yahoo.com  
Sz.: Szentandrás, Köröstarján, Körésgyères, Rojt, Oláhszentmiklós

**Várasfenes – SZABÓ LÁSZLÓ**

BH-417265 Finiş, nr. 506, 0359-808-838,0770-933-997, 0762-649-518, vfenes@yahoo.com

**Kórházlelkészek**

NACSÁDINÉ CSUKA MELINDA (Nagyvárad)  
0771-319-238; csukamelinda@yahoo.com

ARDAI ERIKA (Nagyszalonta) – Tel.: 0742-148-373; 0770-125-066 email:  
erikaardai@yahoo.com

**Tenkei Szeretetotthon – BERKE KATALIN** igazgató

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr.53, 0259-310-299

**Péter Iskola – BH-415500** Salonta str. Aradului nr.25, 0259-373-202

**Börtönlelkész – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE – 0752-103-983**

**Iskolalelkész – SZAKÁCS ZOLTÁN** Tel.: 0040743840780, szakazoltan@yahoo.com

## **ARADI EGYHÁZMEGYE**

**Esperesi Hivatal – MÓDI JÓZSEF** esperes

AR-317301 Adea nr. 429, Tel/Fax: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395, 0761-182777  
Irodavezető: Seres Erzsébet, Tel.: 0257-456101

**Főgondnok – VENTER MIKLÓS**

AR-310057 Arad Str. Capitan Ignat nr. 56, bl. B, ap.19, Tel.: 0722-437208, 0763-224173,  
0770-288163, mikiref@yahoo.com

**Arad-Belváros – BARACSI LEVENTE, BARACSINÉ DÁVID ZSUZSANNA**

AR-310085 Arad Str. M. Eminescu nr. 33. Tel.: 0257-283072, 0745-618992, 0740-179157  
aradref@yahoo.com le.: Majlát

**Arad-Gáj – CZÉGE IMRE**

AR-310501 Arad Str. Dunării nr. 16. Tel.: 0257-275464, 0745-525813, 0744-623442  
czegeimre@hotmail.com

**Arad-Mosócs – Beszolgáló lelkész: BARACSI LEVENTE ZOLTÁN** (Arad-Belváros)

AR-310205 Arad Str. A. Ivireanu nr. 6., sz.: Németszentpéter, Zádorlak, Sofronya,  
Székesút

**Ágfa – MÓDI JÓZSEF**

AR-317301 Adea nr. 429. Tel.: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395, modijozsef@yahoo.com

**Angyalkút – GECSE TAMÁS**

AR-317120 Fântânele, nr 288A. Tel.: 0357-432602, 0745-149505, gecse.tamas@yahoo.com

**Bélzerind – TOLNAI FERENC – AR-317218 Zerindu Mic nr. 34. Tel.: 0257-354605,**

0769-210283 tolnaif@yahoo.com

**Borosjenő – BODNÁR LAJOS helyettes lelkipásztor**

AR-315300 Ineu Str. Horea nr. 6. Tel.: 0357-881966, 0742-033464

brelhiv@gmail.com L.: Csermő. Sz.: Áldófalva, Bél, Bokszeg, Selénd, Sikula

**Borossebes – PRÉM IMRE CSABA**

AR-315700 Sebiş P-cul Libertăţii nr. 29-31. Tel.: 0257-310425, 0752-626811,

prem.csaba@gmail.com, sz.: Bokszeg, Dézna, Ranusa, Menyháza

**Erdőhegy-Kisjenő – PAPP JÓZSEF**

AR-315100 Chişineu-Criş Str. Înfrăţirii nr. 36. Tel.: 0257-350615, 0740-781793

paterke75@gmail.com sz.: Szintye, Szapárliget, Simánd

**Feketegyarmat – NEMES EMIL**

AR-317421 Iermata Neagră nr. 32. Tel.: 0257-355633, 0742877905, nemesemil@yahoo.com

**Kispereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY**

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-077471, tas2001ro@gmail.com

**Lippa – Beszolgáló lelkipásztor: GECSE TAMÁS (Angyalkút)**

AR-315400 Lipova Str. Timişorii nr. 7.

Le.: Györök Sz.: Szépfalu, Ménes, Ópálos, Radna, Neudorf, Baracka, Soborsin

**Nagylak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA**

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

**Nagypereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY**

AR-317240 Peregu Mare nr. 76. Tel.: 0257-459140, 0788-077471, tas2001ro@gmail.com

**Nagyzerind – DÉNES JÓZSEF**

AR-317420 Zerind nr. 282. Tel.: 0357-424217, 0761-458545, denesjozsef55@gmail.com

**Pécska – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA**

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

**Pankota – Beszolgáló lelkipásztor: BODNÁR LAJOS (Borosjenő)**

AR-315600 Păncota Str. Avram Iancu nr. 4. Tel.: 0357-881966, 0742-033464,

sz.: Csigérszőlős, Galsa, Magyarát, Muszka, Szentanna, Világos

**Szemlak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA**

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

**Szentleányfalva – VÉKONY ZSOLT JÓZSEF**

AR-317206 Sânleani nr. 183. Tel.: 0257-381560, 0768-430930, vilagosság@yahoo.com

sz.: Fakert, Zimándköz, Zimándújfalva

**Vadász – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER**

AR-317217 Vânători nr. 250. Tel.: 0257-354811, 0764-666838 vadaszref@gmail.com.

sz.: Simonyifalva, Tőzmiske

## TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE

### **Esperesi Hivatal – FAZAKAS CSABA esperes**

TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 1.

Tel.: 0256-337637, 0788-636989, temrefmegye@yahoo.com

### **Főgondnok – PATAKI KÁROLY**

TM-300013 Timisoara Fagaras nr. 5. Tel.: 0741-985258, pataki\_c@yahoo.com

### **Bégamonostor – CZAPP ISTVÁN b.lp**

TM-307275 Manastir nr. 299. Sz.: Facsad

### **Igazfalva – CZAPP ISTVÁN**

TM-307155 Dumbrava nr. 197. Tel.: 0256-325540, 0723-289474, czappis@yahoo.com

Sz.: Kisszécsény

### **Karánsebes – GÁLL ZOLTÁN b.lp**

325400 Caransebes str. Tribunalului nr. 9. Sz.: Nándorhegy Herkulesfürdő

### **Lugos – GÁLL ZOLTÁN**

TM-305500 Lugoj str. Magnoliei nr. 15. Tel.: 0256-351103, 0788-628750,

gallzoli@yahoo.com

### **Nagybodófalva – CSIZMADIA FERENC b.lp**

TM-307006 Bodo nr. 54., csifec@gmail.com. Sz.: Vásáros

### **Resicabánya – MEGYASSZAI ATILA**

TM-320026 Reșița, str. Paul Iorgovici nr. 17. Tel.: 0355-409688, 0742-414032,

ticianus75@yahoo.com Sz.: egész Krassó-Szörény megye Nándorhegy és Karánsebes kivételével Le: Boksánbánya

### **Szapárfalva – CSIZMADIA FERENC**

TM-307128 Tipari nr. 110.

Tel.: 0256-327929, 0786-245146, csifec@gmail.com, szaparref@gmail.com

### **Szigetfalu – SZILÁGYI P. ALBERT**

TM-307193 Sculia nr. 87. Tel.: 0256-410811, 0743-535464 Sz.: Gátalja, Detta

### **Temesvár-Belváros – FAZAKAS CSABA**

TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 1. Tel.: 0256-492992, 0788-636989,

temrefbelvaros@yahoo.com Sz.: Szentandrás, Buziásfürdő, Nagyósz

### **Temesvár-Új Ezredév – GAZDA ISTVÁN**

TM-300120 Timisoara Spl. Morarilor nr. 1/b. Tel.: 0356-467408, 0745-376018,

ujezredev@yahoo.com

### **Temesvár-Újkissoda – BÁLINT SÁNDOR**

TM-300434 Timisoara str. Herculan nr. 81. Tel.: 0256-215794,

sandor\_balint@yahoo.com Sz.: Kardostelep, Temesság

**Temesvár-Vöröscsárda – KOVÁCS IBOLYA**

TM-300200 Timisoara P-ta I.C.Bratianu nr. 2. Tel.: 0356-177667, 0744-574792,  
ibolya.kovacs@yahoo.com

**Újmosnica – GAZDA MELINDA**

TM-307160 Mosnita Noua nr. 254. Tel.: 0256-393502, 0747-085661 Sz.: Medves

**Újszentes – SZŰCS ANDRÁS-OTTÓ**

TM-307160 Dumbravita str. Gh.Doja nr. 36. Tel.: 0256-214649, 0723-216237,  
refujszentes@yahoo.com Sz.: Gyarmata

**Végvár – BÓDIS FERENC**

TM-307430 Tormac nr. 360. Tel.: 0256-392824, 0740-152037, bodisferi@yahoo.com  
Sz.: Niczkifalva

**Zsombolya – FAZAKAS CSABA b.lp**

TM-305400 Jimbolia str. Peter Jung nr. 22C., 0788-636989, Sz.: Nagyszentmiklós,  
Valkány, Keresztúr, Gyertyámos

**Kórházlelkész – DEMETER SÁNDOR**

TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 10. Tel.: 0740-246164, demetersandor@yahoo.de

## **SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE**

**Esperesi Hivatal – SZÓNYI LEVENTE esperes**

Székhely: 455300, Simleu Silvaniei, str. Crinului nr.35. Jud. Sălaj; Tel: 0260-678902

Levelezési cím: 457260, Nuşfalău, str. Petőfi Sándor nr.19, Jud. Sălaj;

Tel/Fax: 0260-670358, leventeszonyi@yahoo.com

Irodavezető – CSORVÁSI ERZSÉBET – 0728495929

**Főgondnok – SZÉKELY CSABA**

457332, Lompirt nr. 270., Jud. Sălaj, Tel. 0260-656062; 0753039826,

scsaba76@yahoo.com

**Alsóvalkó – SZISZIK LÁSZLÓ**

457345 Valcău de Jos nr. 61/A, jud. Sălaj Tel.: 0260-670945, 0742-598784

**Bürgezd – RUZSA ISTVÁN**

457261 Bilghez nr.86., jud. Sălaj Tel.: 0260- 670643; 0751-784354,

ruzsa.istvan@citromail.hu

**Ipp – KOCSIS AMBRUS TIBOR**

457210 Ip, str.Principală, nr.138, jud. Sălaj Tel.: 0260-671548, 0743-043596,

ippref@freemail.hu ; kobitib@gmail.com

**Kémer – KÁNYA ZSOLT ATTILA**

457060 Camăr, str. Principala, nr.288, jud. Sălaj Tel.: 0260-672120; 0769-629199,

kanyazsoltattila@yahoo.com

**Kraszna – KOVÁCS ISTVÁN és BOGDÁN SZABOLCS**

457085 Crasna nr.2, jud. Sălaj Tel.: K.I: 0260-636072; 0787-899014, B.Sz.: 0260-636333;  
0787-899015, krasznaoref@yahoo.com; szabolcsbogdan@yahoo.com

**Krasznahorvát – BOGYA MIKLÓS**

457185 Horoatu Crasnei nr.217, jud. Sălaj. Tel.: 0260-637466; 0763-708606;  
bogyamiklos@gmail.com

**Lecsmér – POCSVEILER ISTVÁN LEVENTE**

457231 Leşmir nr. 123, jud. Sălaj. Tel.: 0756-792384, istvan@pocsveiler.com

**Ráton – GÁSPÁR ZOLTÁN**

457088, Ratin, nr.161, jud. Sălaj. Tel.: 0260-637026; 0740-797622,  
zoltangaspar75@yahoo.com

**Sarmaság – PÜSÖK JÓZSEF ATTILA**

457330 Şarmăşag, str. Sălajului nr.18. Tel.: 0260-655112, 0744-237293,  
pusokati@yahoo.com

**Sarmaság-Bányatelep – LUCZA ISTVÁN ATTILA**

457330 Şarmăşag, str. Minerilor Bl.M9, ap.1. Tel.: 0260-656566, 0749-171129,  
istvanlucza@yahoo.com. Sz.: Zálnok, Bobota, Csókaláb, Kárásztelek

**Selymesilosva – FEHÉRVÁRI ERNŐ**

457331 Ilişua, str.Principală, nr. 255, jud. Sălaj. Tel.: 0260-656123, 0745-848782,  
fehervari.katalin@yahoo.com

**Somlyóújlak – BALÁZS FERENC BANDI**

457241 Uileacu Şimleului, str.Bisericii nr.47. Tel.: 0740-787622,  
b.ferencbandi@gmail.com

**Szilágybagos – NAGY TIBOR**

457262 Boghiş, str.Principală, nr.161, jud. Sălaj. Tel.: 0260-623706, 0742-010330,  
nagybibi@yahoo.com

**Szilágyborzás – URI IMRE**

457263 Bozieş, str. Principală, nr.37, jud. Sălaj. Tel.: 0260-623887, 0745-671865,  
uriimre@gmail.com vagy uriimre@citromail.hu

**Szilágykövesd – FAZAKAS HAJNAL**

457070 Chieşd nr.120, jud. Sălaj.  
Tel.: 0745-437317, fazakas.hajnal@yahoo.com

**Szilágylompért – BOGYA ÁRPÁD**

457332 Lompirt, str.Mare, nr.241, jud. Sălaj. Tel./fax: 0260-656145, 0742-511094,  
bogyafamily@yahoo.com

**Szilágynagyfalu – SZÓNYI LEVENTE, SZABÓ RENÁTA slp.**

457260 Nuşfalău, str.Petőfi Sándor nr.19.  
Tel.: 0260-670358; 0744-626722, leventeszonyi@yahoo.com,  
Sz.R.: 0752-394286, renike\_69@yahoo.com

**Szilágyperecsén – NAGY BÁLINT**

457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416, jud. Sălaj Tel.: 0260-672740, 0740-643460,  
nagybaltint@yahoo.com

**Szilágyssomlyó – MIKE ZOLTÁN**

455300 Șimleu Silvaniei, str.Pescărușului nr.4. Tel./Fax. 0260-678889,  
refsomlyo@yahoo.com; zoltanmike@yahoo.com

**Szilágyzovány – KISS MIKLÓS**

457213 Zăuan, str.Principală, nr.368, jud. Sălaj Tel.: 0260-623335, 0747-235255,  
zovanyimiklos@freemail.hu

**Varsolc – FAZAKAS SÁNDOR**

457355 Vârșolt nr.89, jud. Sălaj. Tel.: 0260-672507, 0744-791856, refvarsolc@yahoo.com

**Kórházlátogató diakónus – DAKÓ ÉVA JUDIT**

455300, Șimleu Silvaniei, str.Gh.Lazăr, Bl.N15, ap.6. Tel.: 0745-679114,  
dako\_jutka@yahoo.com

## **ZILAHÍ EGYHÁZMEGYE**

**Esperesi Hivatal – BOGDÁN ZSOLT esperes. Irodavezető: LÁSZLÓ JÚLIA**

450010 Zalau str. Kossuth Lajos nr. 16 Jud. Salaj  
Tel.: 0260 -661495 iroda 0727-304478, 0754 -015761 iroda  
refespszilah@gmail.com,www.reformatuszilah.ro

**Főgondnok: DEMJÉN ATTILA**

Zalau str Corneliu Coposu nr 24 Bl 12 Ap12, Tel.: 0742-875176,  
demjen\_attila@yahoo.com

**Bősháza – VARGHA LEVENTE**

457037 Buișă, nr 140. Jud. Sălaj Tel.: 0260-654227, 0749-193817  
vargha.levente@gmail.com

**Désháza – USZKAI ZOLTÁN**

457297 Deja, nr 153. Jud. Salaj Tel.: 0743-968816, uszkaieva@yahoo.com

**Diósad – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS**

457168 Diosod nr. 219 Jud. Salaj Tel.: 0260-629777, 0741-781279, ticskadar@yahoo.com

**Doba – NAGY MIHÁLY**

457122 Doba nr. 48 Jud. Salaj Tel.: 0744-513421, 0360-401652, szilvianagy7@gmail.com,  
nagymisi\_73@yahoo.com

**Egrespatak – GOMBOS VENCEL**

457246 Aghires nr. 98 Jud Salaj Tel.: 0260-659105, 0733-970959,  
vencel1987@yahoo.com

**Hidalmás** – HÖGYE GÁL ROBERTO beszołgáló lp.  
457175 Hida nr. 21 Jud. Salaj Tel.: 0751-031355, 0751-947787, zsiboiboleny@yahoo.com

**Kusaly** – LUGOSI DÁNIEL  
457080 Coseiu. Nr. 142 jud. Salaj Tel.: 0260-653115, 0744-756721,  
daniellugosi@yahoo.com

**Magyargoroszłó** – SÁNDOR ANDRÁS  
457169 Guruslau nr. 96 Jud. Salaj Tel.: 0788-481525, 0766-731992,  
sandoraed@yahoo.com

**Magyarkecel** – VÁRADI SÁNDOR KÁROLY 457245 Mesesen de Jos nr. 296 Jud Salaj  
Tel.: 0732-363878, varadisandorkaroly@yahoo.com

**Menyő** – PANITI-TELEKY ZOLTÁN  
457298 Mineu nr. 134 Jud. Salaj Tel.: 0765-246519, panitizoltan@yahoo.com

**Mocsolya** – MÓRÉ ZSIGMOND MIHÁLY LEVENTE helyettes lp.  
457326 Valea Pomilor, nr 119 Jud. Salaj Tel.: 0762-616239, morelevius@yahoo.com

**Nagymon** – NAGY MIHÁLY beszołgáló lp.  
457123 Naimon nr. 63 jud. Salaj Tel.: 0744-513421, szilvianagy7@gmail.com,  
nagymisi\_73@yahoo.com

**Ördögkút -Cigányi** – TOLNAI MIKLÓS beszołgáló lp.  
0260-630144, 0742-649075, tolnamiki@gmail.com

**Szilágyballa** – BOROS ÁRPÁD  
457046 Borla nr. 114 jud Salaj Tel.: Tel/fax 0260-623581, 0745-306599,  
borosarpad57@yahoo.com

**Szilágycseh** – SZILÁGYI ÉVA, SZILÁGYI ZOLTÁN  
455100 Cehu Silvaniei P-ta Trandafirilor nr. 20 Jud. Salaj  
Tel.: Tel/fax 0260-650716, 0728-259743, 0728-784530,  
www.csehref.org, szkeva73@yahoo.com, szkizo71@yahoo.com

**Szilágyerked** – BALÁZS ZOLTÁN  
457081Archid nr. 77 jud Salaj Tel.: Tel/fax 0260-653017, 0740-576688,  
erkedbalazs@yahoo.com

**Szilágyfőkeresztúr** – TOLNAI MIKLÓS  
457106 Cristur nr. 189 Jud. Salaj Tel.: 0260-630144, 0742-649075, tolnamiki@gmail.com

**Szilágygörcsön** – ANTAL ATTILA  
457107 Gircei nr. 135 Jud. Salaj  
Tel.: 0360-568531, 0741-477618, zilahiati@yahoo.com

**Szilágypanit** – SZILÁGYI ZOLTÁN  
457171 Panic nr. 94. Jud. Salaj Tel.:  
Tel/fax 0260-669753, 0767-627486,  
szipanit@freemail.hu, szilagyizoltan67@yahoo.com

**Szilágysámson – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT**

457325 Samsud nr. 369, Jud Salaj Tel.: 0260-653222, 0763-677728,  
szaszbalintrobert@yahoo.com

**Szilágyszeg – SÍPOS ANDRÁS**

457295 Salatig nr.136 Jud. Salaj  
Tel.: 0745-038992, ellandras54@gmail.com

**Szilágyszentkirály – SÜLE GYULA ZSOLT**

457124 Sincraiu Silvaniei nr. 42 Jud. Salaj Tel.: 0740-703175,  
sulegyulazsolt@freemail.hu

**Vérvölgy – SÜLE GYULA ZSOLT**

457126 Verveghiu nr. 90 Jud. Salaj  
Tel.: 0740-703175. sulegylazsolt@freemail.hu

**Völcsök – BARABÁS ATTILA**

455104 Ulciug nr. 90 Jud. Salaj 0746-828486, attilabarabas@yahoo.com

**Zilah-Belváros – PÜSÖK SÁNDOR CSABA, LUKÁCS LEVENTE slp.**

450006 Zalau str. A. Saguna nr. 7 Jud. Salaj Tel.: Tel/fax 0360-401948, 0740-602463  
iroda 0744-999537, 0749-393854, pusokcsaba@yahoo.com, proteolev@gmail.com

**Zilah-Fenyves – BOGDÁN ZSOLT, IFJ. JÓZSA FERENC slp.**

450006 Zalau str. Maxim D Constatntin nr. 5 Jud. Salaj  
Tel.: 0260-661454 iroda, 0260-660479 otthon, 0727-304478, 0745-709676,  
zifer@freemail.hu, ijozsaf@yahoo.com

**Zilah-Liget – OLÁH MIHÁLY, SZÁNTHÓ JÚLIA**

450123 Zalau str. Simion Bărnuțiu 40/A Salaj  
Tel/fax 0260-661524 iroda, 0721-219379, 0743-618950  
zilahliget@gmail.com, www.zilah-liget.blogspot.ro

**Zsibó – HÖGYE GÁL ROBERTO**

455200 Jibou str. 1 Dec 1918 nr. 20 Jud. Salaj  
Tel.: 0751-031355, 0751-947787, zsiboiboleny@yahoo.com

**Korházlelkészek**

LUGOSI DÁNIEL – 457080 Coseiu. Nr. 142 jud. Salaj Tel.: 0260-653115, 0744-756721,  
daniellugosi@yahoo.com

ANTAL ATTILA – 457107 Gircei nr. 135 Jud. Salaj Tel.: 0360-568531, 0741-477618,  
zilahiati@yahoo.com



## KÓRHÁZLELKÉSZEK

**Nagybányai Egyházmegye** –ORBÁN CSENGE – 0744-975586

**Szatmári Egyházmegye** – BALVINSZKI SÁNDOR

SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34 Tel.: 0261-715897 0742-946124,  
balvinszky@freemail.hu

**Nagykárolyi Egyházmegye** – CSÓKA DEZSŐ - 447261-Berea, nr.83, tel. 0745-327375

**Érmelléki Egyházmegye** – SZÚCS ZOLTÁN

BH-415300 Marghita Calea Republicii nr, 71. Sc. C. ap. 2.  
Tel.: 0259-459760, 0745-648578 zoltanszucs1972@hotmail.com

**Bihari Egyházmegye** – NACSÁDINÉ CSUKA MELINDA (Nagyvárad)

0771-319-238; csukamelinda@yahoo.com

ARDAI ERIKA (Nagyszalonta) – Tel.: 0742-148-373; 0770-125-066 email:  
erikaardai@yahoo.com

**Temesvári Egyházmegye** – DEMETER SÁNDOR

TM-300200 Timisoara str. T. Cipariu nr. 10. Tel.: 0740-246164, demetersandor@yahoo.de

**Szilágysomlyói Egyházmegye** – DAKÓ ÉVA JUDIT diakónus – 0745-679114

SJ-455300, Simleu Silvaniei, str.Gh.Lazar, Bl.N15, ap.6., dako\_jutka@yahoo.com

**Zilahi Egyházmegye**

LUGOSI DÁNIEL – 457080 Coseiu. Nr. 142 jud. Salaj Tel.: 0260-653115, 0744-756721,  
daniellugosi@yahoo.com

ANTAL ATTILA – 457107 Gircei nr. 135 Jud. Salaj Tel.: 0360-568531, 0741-477618,  
zilahiati@yahoo.com

## BÖRTÖNLELKÉSZEK

**Nagybányai Egyházmegye** – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR (Felsőbánya)

**Szatmári Egyházmegye** – RÁCZ ERVIN (Erdőd)

**Bihari Egyházmegye** – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE (Pelbárhida)

## EGYHÁZMEGYEI MISSZIÓI ELŐADÓK

**Nagybányai Egyházmegye** – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN

MM-437231 Berchez Nr.66 Tel.: 0262-281410, 0766-773793, k\_peter\_z@yahoo.com

**Szatmári Egyházmegye** – NAGY ERIKA

SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80. 0261-840142, 0748-050536, sarkoz.erika@gmail.com

**Nagykárolyi Egyházmegye** – SZABÓ SÁNDOR

SM-447245 Pir nr.212, 0261-821708, 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com

**Érmelléki Egyházmegye – DARABONT TIBOR**

BH-417446 Otomani nr. 220. 0259-357-312, 0744-550-973, bontti@freemail.hu

**Bihari Egyházmegye – BERKE SÁNDOR**

BH-417595, Tinca, Str. Avram Iancu nr. 53 Tel.: 0259-310299 berkesandor@gmail.com

**Temesvári Egyházmegye – KOVÁCSNÉ PAP IBOLYA**

TM-300200, Timișoara-Ciarda, Str. Dr. Russel nr. 2.

Tel.: 0256-433488 voroscsarda@yahoo.com

**Szilágysomlyói Egyházmegye – NAGY BÁLINT**

SJ-457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416, 0260-672740 , 0740-643460,

nagybaltint@yahoo.com

**Zilahi Egyházmegye – SZILÁGYINÉ KUPÁS ÉVA**

457246, Aghireș, nr. 98. Jud. Sălaj, Tel.: 0260-659105 szkizo@vipmail.hu

## **A KRE NŐSZÖVETSÉGE**

### **Egyházkerületi Elnökség**

**Elnök:** BOGYA KIS MÁRIA – 440199 Satu Mare Str. Inăului nr. 11.

Tel.: 0771-629-661, bogyakis@gmail.com

**Alelnök:** BALÁZSNÉ KISS CSILLA – 415700 Valea lui Mihai Str. Calvin nr. 16,

Tel.: 0259-355447

**Alelnök:** KOVÁCS ILDIKÓ – 300200 Timișoara Str. 1. Decembrie nr. 94 Ap. 4,

Tel.: 0745-207-536

**Alelnök:** MIKE GYÖNGYVÉR – 457300 Șimleu Silvaniei Str. Pescăruș nr. 4,

Tel.: 0260-678889

**Alelnök:** NAGY ERIKA – 447180 Livada Victoriei nr. 80. Tel.: 0748-050-536

**Titkár:** SZILÁGYI NOÉMI – 440042 Satu Mare Str. Averescu nr. 2, Tel.: 0744-908-388, szilagynoemi@freemail.hu

**Jegyző:** KOVÁCS BORBÁTH KATALIN – 410380 Oradea Str. Italiana nr. 35. Bl. Y2/35  
Tel.: 0359-305718

**Pénztáros:** TÓTÖS BEÁTA – 447155 Hodod nr. 205. Tel.: 0749-035-745

### **EGYHÁZMEGYEI NŐSZÖVETSÉGI ELNÖKÖK**

**Aradi Egyházmegye – DÉNES ERZSÉBET:** 317420 Zerind nr. 282 Tel.: 0257-355516,

deneserzsebet@57gmail.com

**Bihari Egyházmegye – FÖLDESY MÁRTA:** 417197 Ghiorac 373, Tel: 0259-312620,

0744-959-241, martakatalinfoldesy@yahoo.com

**Érmelléki Egyházmegye – RÁKOSI HAJNALKA:** tel. 0259-328373,

hajnirakosi@hotmail.com

**Nagybányai Egyházmegye – ORBÁN ISTVÁN DÁNIELNÉ – 437345 Tautii Magheraus,**

Str. 1. nr. 221 Jud.MM Tel.: 0262-293272, 0744453697, odaniel47@yahoo.com

**Nagykárolyi Egyházmegye** – TÓTÖS BEÁTA: Tel.: 0749-035-745, kurtatotos@yahoo.com

**Szatmári Egyházmegye** – NAGY ERIKA: 447180 Livada Victoriei 80, Tel: 0748050536

**Szilágysomlyói Egyházmegye** – FAZAKAS JUDIT Horoatul Crasnei nr. 217  
jutkafazakas@yahoo.com

**Temesvári Egyházmegye** – KOVÁCS IBOLYA 300056 Timișoara Pta Bratianu nr.2,  
Tel.: 0744 574792, ibolya.kovacs@yahoo.com

**Zilahi Egyházmegye** – SZÁNTHÓ JÚLIA: 450109 Zalău Str. Meteorologiei Nr.7 H16/1,  
Tel.: 0724-238584, 0743-618950, olahszantho@gmail.com

## **A KRE PRESBITERI SZÖVETSÉGÉNEK CÍMTÁRA**

LÁSZLÓ KÁLMÁN elnök

SJ-450151 Zalău, str. Gh. Doja nr 86 Bl. D86, ap. 12

Tel.: 0260-630925, 0260-661495, 0726-748432 lkalman2@freemail.hu

VENTER MIKLÓS főtitkár

AR-310308 Arad, str. C. Ignat nr. 56, Bl B, ap. 19. 0722-437208, mikiref@yahoo.com

TÓTH ZSIGMOND ügyvezető elnök

BH-417465 Cetariu, str. Mare nr. 271. 0741-471124. belacet@yahoo.com, belacet@gmail.com

MARTON JENŐ jegyző

MM-430321 Baia Mare, str. N. Iorga nr. 1, ap. 64. Tel.: 0262-222346, 0745-508531

NEMES LUJZA pénztáros

BH-410326 Oradea, str. Doina nr. 14, Bl C71, ap. 17. Tel.: 0744-282077

TÓTH ANDRÁS missziói titkár

SJ-457330 Sărmășag, str. Szilágy nr. 66. Tel.: 0260-655153, 0728-279802

BARA CSABA etikai b. elnök

SM-410114 Satu Mare, str. C. Brâncuși nr. 18. Tel.: 0741-770163, kekfeher@gmail.com

ERDŐS SÁNDOR gazdasági b. elnök

AR-317301 Adea, nr. 210, Tel.: 0744-547274. marta.erdos@yahoo.com

NAGY JUDIT NOÉMI ifjúsági b. elnök

BH-410252 Oradea, Gh. Pop de Băsești nr. 5. Tel.: 0740-387946, judit\_noemi@yahoo.com

ENYEDI ANDRÁS presbiter képző biz.

TM-305100 Buziaș, str. Florilor nr. 11, Tel.: 0256-321768, 0724-309803

VARGA BÁLINT cenzor

SM-440073 Satu Mare, str. Wolfenbüttel nr. 64. Tel.: 0261-877571, 0746-677529

MÉSZÁROS GYÖNGYI könyvelő – meszarosgyongyi@yahoo.com

BH-Oradea, str. Sovata nr. 32, Bl C16, ap. 17. Tel.: 0359-402458, 0721-345933

CSILLAG ALPÁR pályázati referens

SJ-450151 Zalău, str. Gh. Doja nr. 119B. Tel.: 0749-354694, csillag\_alpar@yahoo.com

## **EGYHÁZMEGYEI PRESBITERI SZÖVETSÉGI ELNÖKÖK**

**VENTER MIKLÓS** aradi EPSZ elnök

310057 Arad, str. Capitan Ignat nr. 56, Bl B, ap. 19, jud. Arad

Tel.: 0722-437208, 0763-224173, 0770-288163. mikiref@yahoo.com

**MÁRTON JENŐ** nagybányai EPSZ elnök

430321 Baia Mare, str. N. Iorga nr. 1, ap. 64.

Tel.: 0262-222346, 0745-508531

**TATÁR MIKLÓS** szatmári EPSZ elnök

440164 Satu Mare, str. Brândușa 9/9, jud. Satu Mare

Tel.: 0722-862981, 0261-769292

**BESSENYEI KÁROLY** nagykárolyi EPSZ elnök

447157 Lelei nr. 850, jud. Satu Mare, Tel.: 0744-986824

**VÁNYI ATTILA** érmelléki EPSZ elnök

417545 Simian nr. 47, jud. Bihor, 0259-356241, 0740-040359,

vanyi\_attila@yahoo.com

**TÖRÖK SÁNDOR** bihari EPSZ elnök

410169 Oradea str. L. Pasteur nr. 147, jud. Bihor, Tel.: 0744-255683

**ENYEDI ANDRÁS** temesvári EPSZ elnök

305100 Buziaș. str. Florilor nr 11, Jud. Timiș Tel.: 0256-321768, 0724-309803

**TÓTH ANDRÁS** somlyói EPSZ elnök

457330 Šarmășag str. Szilagy nr. 66. Jud. Sălaj Tel.: 0260-655153, 0728-279802

**VINCZE JÁNOS** zilahi EPSZ elnök

455200 Jibou str.1 Dec 1918, Bl S45 Ap 7. Jud. Sălaj Tel.: 0260-641305, 0765-847619

Sajtóreferens: **TÓTH ZSIGMOND BÉLA**

417465 Cetariu Str. Mare nr. 271. Tel.: 0741-471124 belacet@yahoo.com

## **KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG – KRISZ krisziroda@yahoo.com**

**Elnök:** KÁNYA ZSOLT ATTILA ifjúsági szakelődó

SJ-Leșmir nr. 123, Tel.: 0729-934078, 0722-686819

kanyazsoltattila@yahoo.com

**Alelnök:** FAZAKAS FERENC SÁNDOR

BH-417608 Telechiu nr. 103, Tel.: 0259-345661, 0745-757647,

fazakasf@gmail.com

**Irodavezető:** JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND

BH-417235 Com. Diosig Sat. Ianca, str. Mărășești nr. 8

Tel.: 0259-350-617, 0740-215802, jako\_sandor@yahoo.com

## REFORMÁTUS GIMNÁZIUMOK

### **Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium (Liceul Reformat Lorántffy Zsuzsanna)**

BH-410102 Oradea, Str. Andrei Saguna nr. 2. Tel.: 0359410624

ZSIROS ANIKÓ – igazgató Tel.: 0724493999, zsiros\_aniko@yahoo.com

FAZAKAS TIBOR aligazgató Tel.: 0743471946 ftibora@yahoo.com

SZAKÁCS ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0040743840780 szakazoltan@yahoo.com

### **Szatmárnémeti Református Gimnázium (Liceul Reformat Satu Mare)**

SM-440080 Satu Mare, Str. G. Cosbuc Nr. 2. Tel.: 0261710635

SZILÁGYI EVA igazgató Tel.: 0724047692 szilagyieva74@yahoo.com

VASS MÁRIA TERÉZIA aligazgató Tel.: 0743804770 tmariavass@yahoo.com

ILONCZAI ZSOMBOR iskolalelkész Tel.: 0766662103 izsombor@yahoo.com

### **Zilahi Református Wesselényi Kollégium (Liceul Reformat Wesselényi)**

SJ-450099 Zalău, Str. Mihai Viteazul Nr. 59.

Tel.: 0260614881 liceulreformat@yahoo.com

BARA LAJOS ISTVÁN igazgató Tel.: 0747784897, bara\_lajos\_istvan@yahoo.com

FORRÓ ZOLTÁN LEVENTE aligazgató Tel.: 0745318626 forrofold@yahoo.co.uk

SZILÁGYI ZOLTÁN iskolalelkész Tel.: 0767627486 szilagyizoltan67@yahoo.com

## REFORMÁTUS ÓVODÁK

### **1. Szatmár-Szamosnegyedi Árva Bethlen Kata Óvoda:**

SM-440199 Satu Mare, str. Ineului nr.11 0261-769745, 0757084773

Bogya Kis Mária intézményvezető, bogyakis@gmail.com

### **2. Szatmár-Külteleki Református Egyházközség - Szivárvány Óvoda**

SM-4402160 Satu Mare, str. Basarabia nr. 14, 0261-778947, 0727190633 Higyed János

Mátyás intézményvezető, kultelek@gmail.com

### **3. Mezőtelki Református Egyházközség – Noé Bárkája Óvoda**

BH-417608 Telechiu, Fő utca 103, 0359-482893, 0745757647

Fazakas Ferenc intézményvezető, noebarkaja@gmail.com

### **4. Nagyvárad-Réti Református Egyházközség – Csillagocska Zeneóvoda**

BH-410115 Oradea, B-dul Ștefan cel Mare nr. 6/A, 0259453914, 0747363645

**Kecskés Edit intézményvezető**, kecskes\_edit@yahoo.com

### **5. Zilah-Belvárosi Református Egyházközség – Kraszna utcai óvoda**

SJ-450006 Zalău, str. Andrei Șaguna nr.7, 0260-661487, 0744999537

Püsök Sándor Csaba intézményvezető, pusokcsaba@yahoo.com

### **6. Zilah-Ligeti Református Egyházközség – Óvoda**

SJ-450123 Zalău str. Simion Bărnuțiu 40/A, 0260-661524, 0721219379 Oláh Mihály

intézményvezető, olahszanto@gmail.com

### **7. Resicabányai Református Egyházközség – Óvoda**

TM-320026 Reșița, Paul Iorgovici nr.17, 0355-409688, 0788636979 Megyasszai Bíró Attila

intézményvezető, ticianusz75@yahoo.com

8. Székelyhídi Református Egyházközség – **Méhecske Óvoda**  
BH-417435 Săcuieni, str. Crișana nr. 37, 0259-325511, 0745586592  
Rákosi Jenő intézményvezető, rakosi.jeno@yahoo.com

9. **Lugosi** Református Egyházközség – **Óvoda**  
TM-305500 Lugoj, Magnoliei nr.15, 0256-351103, 0766312553  
Szolcsik Tünde óvónő

10. **Szilágypaniti** Református Egyházközség – **Óvoda**  
SJ-457171 Panic, nr. 94, 0260-669753, 0767627486  
Szilágyi Zoltán intézményvezető, szilagyzoltan67@yahoo.com

11. **KRE Szociális Napközi**  
BH-410102, Oradea, Str. Andrei Șaguna nr.2  
Dombi Enikő intézményvezető, 0745-595294

12. **Szatmári Református Gimnázium 24-es Óvoda**  
SM-440080 Satu Mare, Str. Coșbuc nr. 2, 0261710635, 0724047692  
Szilágyi Éva igazgatónő, szilagyiava74@yahoo.com

## **NYUGDÍJAS LELKÉSZEK**

(a Református Nyugdíjintézetől 2015 őszén kapott adatok alapján)

|                             |                                                                                               |
|-----------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Ábrám Sámuel</b>         | SM-440038 Satu Mare Str. Lucaciu Vasile Nr. 40, Ap.4                                          |
| <b>Bákai Lajos Imre</b>     | HU-3780 Edelény Str. Borsodi Nr. 133. Tel.: 0753 741 790                                      |
| <b>Balog Sándor</b>         | SM-445100 Carei Str. Gh. Baritiu Nr. 7. Tel.: 0361 427 340                                    |
| <b>Bányai Ferenc</b>        | AR-317401 Mailat Nr. 89.                                                                      |
| <b>Barcza Dániel</b>        | SM-447291 Dobra Nr. 250. Tel.: 0261-823808                                                    |
| <b>Barlán Júlia Katalin</b> | BH-417360 Osorhei Str. 2 Nr. 200. Tel.: 0722 207 235                                          |
| <b>Barta András</b>         | SM-447050 Bervenii Nr. 185.,<br>vagy SM-445100-Carei, str. Titulescu, nr.22, tel. 0766-409933 |
| <b>Bartha Sándor</b>        | SM-440074 Satu Mare Str. Iorga N. Nr. 29.                                                     |
| <b>Bogdán János</b>         | SM-447060 Bogdand Nr. 279C. tel.0261-828306                                                   |
| <b>Borsi Zsigmond</b>       | BH-410191 Oradea Str. C. Brancoveanu Nr. 19,<br>Tel.: 0359 412 112                            |
| <b>Bottyán Gyula</b>        | BH-410115 Oradea Str. Stefan cel Mare Nr. 4, Ap.32<br>Tel.: 0259 268 257                      |
| <b>Bozsoky Sándor</b>       | BH-417435 Sacueni Str. Crisana Nr. 38, Tel.: 0722 575 144                                     |
| <b>Csillag Péter</b>        | SJ-450042 Zalau Str. Nicolae Titulescu Nr. 13,<br>Tel.: 0766-580089                           |
| <b>Czondi István</b>        | BH-417438 Cubulcut Nr. 14, Tel.: 0762 665 620                                                 |
| <b>Domján László</b>        | BH-410094 Oradea Str. Kogalniceanu M. Nr. 40, Ap.1.<br>Tel.: 0259 431 228                     |
| <b>Dr.Varga Pál</b>         | 74074 Heilbronn Str. Geibelstrasse Nr. 5.                                                     |
| <b>Dudás Ferenc</b>         | HU-3388 Poroszló Fő u. 12. sz. Tel.: 0036 36553058                                            |
| <b>Eszenyei Mária</b>       | BH-410169 Oradea Str. Dózsa Gy. Nr. 29. Tel.: 0259 475 476                                    |
| <b>Fehérvári Gyula</b>      | SJ-457262 Boghis Nr. 109. Tel.: 0745 268 670                                                  |

|                                   |                                                                                            |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Fodor Elemér</b>               | SM-440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 58.                                                 |
| <b>Fodor Lajos</b>                | SM-440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 47.<br>Tel.: 0261 773 265, hiányos mobilsz.         |
| <b>Gáll Miklós János</b>          | SJ-457255 Pericei Nr. 481, Tel.: 0745 052 141                                              |
| <b>Gavrucza Tibor</b>             | BH-410061 Oradea Str. C. Dobrogeanu-Gherea Nr. 2, Ap.3.<br>Tel.: 0743 612 238              |
| <b>Gellért Gyula</b>              | BH-410125 Oradea Str. Ion Bogdan Nr. 1A, Bl. 2, Ap.5<br>Tel.: 0743 149 056                 |
| <b>Gönczi József</b>              | 8052 Zürich Str. Katzenbachstrasse Nr. 91.<br>Tel.: 0041 52 3833116, 0744 601 224 Dénes J. |
| <b>Gulya Géza</b>                 | BH-410019 Oradea Str. M. Eminescu Nr. 34, Ap.8                                             |
| <b>Hegedűs István</b>             | SM-445300 Tasnad Str. cart. Victoriei Bl. 11B, Ap.8.<br>Tel. 0261-827565                   |
| <b>Henter Lajos</b>               | SM-445100 Carei Str. József A. Nr. 13. Tel.: 0756 485 516                                  |
| <b>Hermán M. János</b>            | 8011 GT Zwolle Str. Hertenstraat Nr. 24. Tel.: 00 31 38 4233 247                           |
| <b>Horváth Miklós László</b>      | SM-445100 Carei Str. Uzinei Nr. 58/1, Ap.7,<br>tel. 0752-912821                            |
| <b>Józsa Ferenc</b>               | AR-310205 Arad Str. Antim Ivireanu Nr. 38. Tel.: 0744 552 600                              |
| <b>Kádár György</b>               | SJ-457085 Crasna Nr. 1525. Tel.: 0747 032 793                                              |
| <b>Kajtár Gyula</b>               | SM-440250 Satu Mare Str. Paulesti Bl. UP28, Ap.11                                          |
| <b>Karczagi Sándor</b>            | BH-415500 Nagyszalonta (Salonta) str. Crisan nr. 42                                        |
| <b>Katona János</b>               | BH-417166 Paleu Nr. 21. Tel.: 0724 520 528                                                 |
| <b>Kelemen András</b>             | SJ-457241 Uileacu Simleului Nr. 33.                                                        |
| <b>Kiss István</b>                | HU-4140 Csökmő Str. Kossuth L. Nr. 136,<br>Tel.: 0036 30 8234427                           |
| <b>Kiss Zoltán</b>                | CJ-405400 Huedin Piata Victoriei Nr. 19. Tel.: 0264 352 264                                |
| <b>Koncz Károly</b>               | BH-410533 Oradea Str. Nufarului Nr. 13, Bl. D136, Ap.6.<br>Tel.: 0259 221 890              |
| <b>Kovács Ferenc János</b>        | SM-447360 Viile Satu Mare Str. Principala Nr. 55B.<br>Tel.: 0747 085 537                   |
| <b>Kovács Károly</b>              | BH-417165 Cetariu Nr. 363. Tel.: 0259 455 804 lánya                                        |
| <b>Kulcsár Erzsébet</b>           | SM-447355 Vetis Nr. 165. Tel.: 0745 927 374                                                |
| <b>Lukács József</b>              | SJ-457260 Nusfalau Str. Petőfi Sándor Nr. 19,<br>Tel.: 0740 879 455                        |
| <b>Makay Botond Károly</b>        | CS-320168 Resita Str. Caransebesului Nr. 5A,Sc.1, Ap.7.<br>Tel.: 0255 212 136              |
| <b>Maksai Árpád</b>               | HR-537240 Praid Nr. 205. Tel.: 0745 158 950                                                |
| <b>Mátyás Árpád</b>               | HU Létavértes Arany János u. 4. sz. Tel.: 0036-52-953121                                   |
| <b>Mészáros Árpád</b>             | SM-445300 Tasnad Str. N. Balcescu Nr. 44. Tel.: 0760 454 576                               |
| <b>Mezei Horvát Miklós Attila</b> |                                                                                            |
|                                   | HU-4332 Nyírdersz Str. Bátori Nr. 18. Tel.: 0036 42 717 153                                |
| <b>Mihály István</b>              | SM-447117 Caraseu Str. Principala Nr. 342.<br>Tel.: 0261 775 010, 0741 400 203             |
| <b>Molnár János</b>               | HU-6791 Szeged Str. Kubikos Nr. 40.                                                        |
| <b>Molnár Kálmán</b>              | SJ-455100 Cehu Silvaniei Str. Libertatii 81. Tel.: 0260650716                              |

## **Molnár Seres Márton András**

- Müller Dezső** SJ-455200 Jibou Str. Parcului Nr. 43. Tel.: 0728 152 137
- Nagy István** SM-447170 Lazuri Nr. 474. Tel.: 0261 753 413
- Orosz Árpád Csaba** SM-447171 Bercu Str. Principala Nr. 12.
- Páll András Imre** 44141 Brecksville, OH Str. Highland Drive Nr. 9330.  
MM-437080 Campulung la Tisa Nr. 900.  
Tel.: 0749 134 889 Géczyne
- Pályi Kiss Zsigmond** SM-447050 Bervenii Str. Herman O. Nr. 350. Tel.: 0754 627 978
- Paniti Eszter** SJ-457060 Camar Nr. 290. Tel.: 0765 219 562
- Pánti László** HU-5211 Tiszapüspöki Str. Deák Ferenc Nr. 3.
- Papp Benjámin** BH-417585 Tileagd Str. Unirii Nr. 29A. Tel.: 0259 345 395
- Papp István Jenő** Courcelles-Chaussy Str. Marechal Leclerc Nr. 6.
- Papp Sándor** AR-315100 Chisineu Cris Str. Infratii Nr. 30. Tel.: 0742174269
- Posta József** 15655 Laughlintown, PA Str. Armour Street Nr. 237.  
Tel.: 0745 125 974
- Püsök József** CJ-400681 Cluj-Napoca Str. Borsa Nr. 1, Ap.21.  
Tel.: 0264 457 661, 0264 374 754
- Rozsnyai István** HU-4028 Debrecen Str. Szigligeti Nr. 7, Ap.1.  
Tel.: 0036 30 4394003
- Sarkadi Nagy Zoltán** SM-445100 Carei Str. Rozelor Nr. 60. tel. 0361-884043
- Sípos Ákos** SM-447214 Martinesti Str. Parohia Reformata
- Sipos István** MM-435500 Sighetu Marmatiei Str. Mihaly de Apsa Ioan Nr. 27.  
Tel.: 0722 597 362
- Szabó Ferenc** BH-410008 Oradea Str. Ady E. Nr. 83, Ap.8. Tel.: 0259 232 940
- Szatmári Elemér József** MS-540081 Targu Mures Str. Argesului Nr. 10, Ap.8.  
Tel.: 0365 418 267
- Székely István** BH-417177 Targusor Nr. 28.
- Székely Lajos** BH-410381 Oradea Str. Calugareni Nr. 8, Sc.C, Ap.47.  
Tel.: 0259 242 783, 0745 788 986
- Szép Elemér** SM-440168 Satu Mare Str. Careiului Nr. 34, Bl. 11, Sc.C,  
Ap.44. Tel.: 0361 807 071
- Szilágyi Tibor** SJ-457325 Samsud Nr. 162.
- Sziszik László** SJ-457300 Simleu Silvaniei Str. Zambilelor Nr. 9.  
Tel.: 0742 598 784
- Tamás Béla** AB-517293 Oiesdea Str. Principala Nr. 133. Tel.: 0258 846 866
- Tar István Sándor** BH-410087 Oradea Str. Armatei Romane Nr. 12. Ap.5.  
Tel.: 0259 414 406, 0721 414 102
- Vajda András** HU-2462 Martonvásár Str. Tükrösi Nr. 9.  
Tel.: 0036 74 436 015, 0036 30 568 8890
- Varga Károly** MM-430161 Baia Mare Str. Sasarului Nr. 15.  
Tel.: 0755 091 550
- Varsányi Rudolf** BH-417360 Osorhei Str. Mica Nr. 449. Tel.: 0259 313 094
- Vicsai Ferenc** SJ-457245 Meseseni de Jos Nr. 152A.  
Tel.: 0260 663 305, 0745 539 126
- Zsigmond József** BH-410102 Oradea Str. Lunga Nr. 5.



# **ERDÉLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET**

## **EPARHIA REFORMATA DIN ARDEAL**

CJ–400079 Cluj (Kolozsvár), str. I. C. Brătianu (Király u.) nr. 51-53.

Igazgatótanács: 0264/592453.

Püspöki Hivatal – Kató Béla püspök

Tel/fax: 0264/597472, 0264/595104

e-mail: egyhazkerulet@reformatus.ro

## **Központi Gyűjtőlevéltár**

Kolozsvár, Farkas utca (str. Kogălniceanu) nr. 16/A (a templom kerengőjében)

Levéltárosok: DR. SIPOS GÁBOR, ÓSZ SÁNDOR ELŐD e-mail: refarch@gmail.com

Kutatószolgálat: munkanapokon 9–16 óra között. Tel.: 0731019402, 0742130415

## **Bethlen Gábor Református Dokumentációs Könyvtár**

Nagyenyed, Bethlen Gábor Kollégium, Bethlen Gábor u. 1. sz.

Főkönyvtáros: GYÖRFI DÉNES

## **ESPERESI HIVATALOK**

### **Brassói Egyházmegye**

500074 Braşov, str. Sitei nr. 142, ap. 5, jud. Braşov, 0268-414469,

brassoeme@yahoo.com

### **Dési Egyházmegye**

405200 Dej, str. N. Iorga nr. 6, jud. Cluj, 0264/211134, protrefdej@clicknet.ro

### **Erdővidéki Egyházmegye**

525100 Baraolt Cal: Trandafirilor nr. 40, Bl. 1A, Sc. A, Ap.1., jud. Covasna,

0267/379494, erdovideki.eme@gmail.com

### **Görgényi Egyházmegye**

545300 Reghin, str. Bujorului nr. 2, jud. Mureş, 0265-512443,

gorgenyiesperesihivatal@yahoo.com

### **Hunyadi Egyházmegye**

331142 Hunedoara str. 9 Mai nr. 19. jud. Hunedoara Tel: 0354-881724

hunyadieme@yahoo.com

### **Kalotaszegi Egyházmegye**

405400 Huedin, str. Horea nr. 21, jud. Cluj, 0264-354319, kalotaszegieme@gmail.com

### **Kézdi-Orbai Egyházmegye**

525400 Târgu Secuiesc, str. Bem J. nr. 11/A, jud. Covasna, 0267-361056,

kezdiorbai@gmail.com

### **Kolozsvári Egyházmegye**

400113 Cluj, Piaţa Unirii nr. 23, jud. Cluj, 0264-592282, kolozsvari\_eme@yahoo.com

**Küküllői Egyházmegye**

547235 Fântânele, str. Principală nr. 66, jud. Mureș, 0265-580099,  
kukulloreformatus@gmail.com

**Marosi Egyházmegye**

540072 Târgu Mureș, Piața Bernády nr. 3, jud. Mureș, 0265-214975,  
marosiref@gmail.com

**Maros-Mezőségi Egyházmegye**

540072 Târgu Mureș, Piața Bernády nr. 3, jud. Mureș, 0265-250051,  
esp.hivatal.marosmezo@gmail.com

**Nagyenyedi Egyházmegye**

515200 Aiud, Piața Consiliul Europei nr. 2, jud. Alba, 0258-863286, 0258/811826,  
nagy\_enyed@yahoo.com

**Sepsi Egyházmegye**

520027 Sfântu Gheorghe, str. Gyárfás Jenő nr. 5, jud. Covasna  
0267-313363, sepsieme@yahoo.com

**Székelyudvarhelyi Egyházmegye**

535600 Odorheiu Secuiesc P-ta Márton Áron nr. 2, jud. Harghita  
Tel: 0266/210066, udvarhelyi@kabelkon.ro

**Tordai Egyházmegye**

401071 Turda, Cart. Poiana str. Câmpeni nr. 64/A, jud. Cluj, 0264-324748,  
tordaieme@yahoo.com

# Tartalomjegyzék

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| Előszó: Aki látja a láthatatlant . . . . .         | 5  |
| <i>Farkas Árpád: Avaron</i> . . . . .              | 7  |
| Naptár . . . . .                                   | 8  |
| Próbáltató nagy tüzek . . . . .                    | 33 |
| <i>Reményik Sándor: A menekülő</i> . . . . .       | 36 |
| „A legnagyobb magyar” – Széchenyi István . . . . . | 37 |

## GYÜLEKEZETI ŐRJÁRAT

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| Mindeddig megsegített minket az Úr . . . . .   | 39  |
| Átvészelt századok . . . . .                   | 44  |
| A víz elsodorhat, a hit megtart . . . . .      | 48  |
| Tegnap és ma Szamosdobon . . . . .             | 53  |
| Tudtam, mert hittem . . . . .                  | 59  |
| Mindig Istenben bízva . . . . .                | 62  |
| Reménységben előre tervezve . . . . .          | 69  |
| Éradonyi séta . . . . .                        | 72  |
| Új szelek fújnak Nagyvárad-Újvároson . . . . . | 75  |
| Jegyzőkönyvön kívül-belül . . . . .            | 78  |
| Elődök példájára építve . . . . .              | 91  |
| Egy telepes falu nyomában . . . . .            | 97  |
| Ötszáz év kegyelemből Szilágyballán . . . . .  | 103 |

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| Otthon lesz az új székházban (Interjú Csűry István püspökkel) . . . . .  | 111 |
| A NYEMRLSZ a Sion hegyén . . . . .                                       | 116 |
| Délvidéken is élni akarunk . . . . .                                     | 120 |
| Serkentő magyarnak maradásra . . . . .                                   | 122 |
| A dicséret szárnyakat ad . . . . .                                       | 126 |
| Presbiteri seregszemle . . . . .                                         | 130 |
| A Királyhágómelléki Református Nőszövetség élete és szolgálata . . . . . | 137 |
| <i>Pataki István: az angyal távozása</i> . . . . .                       | 141 |
| Bihari kórusok Biharon . . . . .                                         | 142 |

## TEOLÓGUS ARCOK

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| Hitvalló vagy Bibliakritikus .....                          | 145 |
| Emlegetése harminc évig szigorúan tilos volt .....          | 153 |
| Nagy István 1848–49-es szabadságharcos mártír lelkész ..... | 164 |

## IRODALMI ARCKÉPCSARNOK .....

172

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| <i>Gellért Sándor: A kínai nagy fal előtt</i> ..... | 182 |
| Molnár János: Apa már nem gyáva .....               | 183 |

## TÖRTÉNELMI FEJEZETEK

|                                     |     |
|-------------------------------------|-----|
| Im memoriam 1956 .....              | 190 |
| A híres erdélyi boszorkányper ..... | 197 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| <i>Felsőrákosi T. Mihály: A harangok hangján</i> ..... | 205 |
|--------------------------------------------------------|-----|

|                                                    |     |
|----------------------------------------------------|-----|
| „Hogy mi is vigasztalni tudjunk másokat....“ ..... | 206 |
|----------------------------------------------------|-----|

|                            |     |
|----------------------------|-----|
| Idősek reggeli imája ..... | 209 |
|----------------------------|-----|

|                |     |
|----------------|-----|
| Boldogok ..... | 210 |
|----------------|-----|

|                    |     |
|--------------------|-----|
| Hálás vagyok... .. | 211 |
|--------------------|-----|

|                 |     |
|-----------------|-----|
| Élő világ ..... | 212 |
|-----------------|-----|

|                      |     |
|----------------------|-----|
| Fő az egészség ..... | 220 |
|----------------------|-----|

|                  |     |
|------------------|-----|
| Gyerekszáj ..... | 223 |
|------------------|-----|

|                          |     |
|--------------------------|-----|
| Keresztretjtvények ..... | 227 |
|--------------------------|-----|

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| Jelentős évfordulók 2016-ban ..... | 236 |
|------------------------------------|-----|

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára ..... | 248 |
|------------------------------------------------------------|-----|